KARA AYRINTI

YÜKSEK MEVKİLERDEKİ DOSTLAR

Donna Leon

İngilizceden çeviren: Ayhan Sargüney

AYRINTI

DONNA LEON

28 Eylül 1942'de Amerika'nın New Jersey eyaletinde doğdu. Üniversite öğrenimini burada tamamladı. 1965'ten beri yurtdışında yaşıyor. Roma'da turist rehberi, Londra'da reklam yazarı, İsviçre, İran, Çin ve Suudi Arabistan'da öğretmen olarak çalıştı. Şimdi Venedik yakınlarındaki bir üniversitede İngiliz edebiyatı profesörü. Opera hayranı olan Leon, bir Heandel uzmanıdır. Polisiye kitapları, Venedikli Komiser Brunetti'nin serüvenlerini anlatır.

Donna Leon, 1991'de *Operada Cinayet* adlı romanıyla en iyi polisiye dalında Japon Suntory Ödülü'nü kazanmıştır.

Eserleri: *Death at La Fenice*, 1992 (*Operada Cinayet*, Çev.: Sinem Gürdal, Ayrıntı Yayınları, 2001); *Death in a Strange Country*, 1993 (*Yaban Ellerde Ölüm*, Çev.: A. Semih Bilencan, Ayrıntı Yayınları, 2001); *Dressed for Death*, 1994 (*Kırmızı Ayakkabılar*, Çev.: A. Semih Bilencan, Ayrıntı Yayınları, 2001); *Death and Judgment*, 1995 (*Yargı ve İnfaz*, Çev.: Didem Hızkan, Ayrıntı Yayınları, 2003); *Acqua Alta*, 1996 (*Medcezir*, Çev.: Didem Hızkan, Ayrıntı Yayınları, 2002); *Death of Faith*, 1997; *A Noble Radiance*, 1998; *Fatal Remedies*, 1999; *Friends in High Places*, 2000.

Ayrıntı: 371
Kara Ayrıntı dizisi: 22

Yüksek Mevkilerdeki Dostlar
Donna Leon

İngilizceden çeviren
Ayhan Sargüney

Yayıma hazırlayan
Sevil Kıvan

Kitabın özgün adı
Friends in High Places

Arrow Books/2001
basımından çevrilmiştir.

© 1992 Donna Leon & 2000 Diogenes Verlag AG Zürich & Akcalı Ajans

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak illüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Sait Kızılırmak

Baskı ve cilt
Mart Matbaacılık Sanatları Ltd. Şti. Tel.: (0 212) 321 23 00 (pbx)

Birinci basım *2002*

Baskı adedi *2000*

ISBN 975-539-367-6

*

Dizi yönetmeni
Hüseyin Boysan

AYRINTI YAYINLARI
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr
Dizdariye Çeşmesi Sk. No.: 23/1 34400 Çemberlitaş-İst. Tel.: (0 212) 518 76 19 Faks: (0 212) 516 45 77

Donna Leon

Yüksek Mevkilerdeki Dostlar

K A R A A Y R I N T I D İ Z İ S İ

ÇİN GÖLÜ CİNAYETLERİ *Robert van Gulik*
ŞAİRİN ÖLÜMÜ *Michel del Castillo*
EL SÜRÇMESİ *Patricia Highsmith*
GUERNICA'DA AĞAÇ VAR MI? *Juan Antonio de Blas*
YANIK PORTAKAL *Charles Willeford*
BAYKUŞ ÇIĞLIĞI *Patricia Highsmith*
BECERİKSİZ *Patricia Highsmith*
KURBANIN SON GÜNLERİ *José Pablo Feinmann*
NEÇAYEV DÖNÜYOR *Jorge Semprun*
SON SÜRGÜN *Dragan Babic*
CAM HÜCRE *Patricia Highsmith*
TATLI HASTALIK *Patricia Highsmith*
MERHAMETİ ERTELEMEK *Patricia Highsmith*
BENDENİZ DUFFY *Dan Kavanagh*
YALAN DOLAN KENTİ *Dan Kavanagh*
TEKMEYİ YAPIŞTIRMAK *Dan Kavanagh*
OPERADA CİNAYET *Donna Leon*
YABAN ELLERDE ÖLÜM *Donna Leon*
KIRMIZI AYAKKABILAR *Donna Leon*
ÇULSUZLAR *Dan Kavanagh*
MEDCEZİR *Donna Leon*
YÜKSEK MEVKİLERDEKİ DOSTLAR *Donna Leon*

H A Z I R L A N A N K İ T A P L A R

YARGI VE İNFAZ *Donna Leon*
SOYLU IŞIMA *Donna Leon*

Christine Donougher ve Roderick Conway-Morris için

...Ah dove
Sconsigliato t' inoltri?
In queste mura
Sai, che non è sicura
La tua vita

Nereye gidiyorsun böyle koşturarak?
Biliyorsun, bu duvarların arasında
Yaşamın güvencede değil.

Lucio Silla, Mozart

1 Kapının zili çaldığında, Brunetti karnının üzerinde açık bir kitap olduğu halde oturma odasındaki kanepede sırtüstü uzanıyordu. Evde ondan başka kimse olmadığından kalkıp kapıya bakması gerektiğini biliyordu, ama daha önce, geri çekilen Yunanlıları hangi yeni felaketlerin beklediğini merak ettiğinden *Anabasis*'in sekizinci bölümünün son paragrafını bitirmek istiyordu. Zil ikinci kez çaldı, kısa ve ısrarlı iki çalışın ardından kitabı ters çevirip bir kenara bıraktı, gözlüğünü çıkarıp kanepenin kenarına koydu ve ayağa kalktı. Zilin sesindeki ısrarı umursamaksızın, ağır adımlarla ilerliyordu. Cumartesi sabahı, izin gününde, Paola yumuşak kabuklu yengeç aramak için Rialto'ya gitmiş ve ev ona kalmışken kapı zili çalmak zorundaydı sanki. Çocuklarından birinin, Chiara'nın ya da

Raffi'nin arkadaşlarından biri ya da daha kötüsü, insanı tam yorgunluk atarken rahatsız etmekten zevk duyan şu din propagandacılarından biri olabileceğini düşündü. Karısının yumuşak kabuklu yengeçlerle eve dönüşünü beklerken, uzanıp Ksenophon okumaktan daha fazla bir şey istememişti ki hayattan.

Kapı otomatının ahizesini kaldırdı; sesine, avare gençleri caydıracak ve yaşı ne olursa olsun bir din propagandacısının şevkini kıracak bir hoşnutsuzluk havası vererek "Evet?" dedi.

"Guido Brunetti?" diye sordu bir erkek sesi.

"Evet. Ne var?"

"Ufficio Catasto'den geliyorum. Daireniz hakkında." Brunetti hiçbir şey söylemeyince adam, "Mektubumuzu aldınız mı?" diye sordu.

Bu soru karşısında Brunetti, bir ay kadar önce bir resmi belge, bürokrasinin anlaşılmaz ifadeleriyle dolu bir mektup, dairenin tapusuyla ya da tapuyla bağlantılı imar izinleriyle ilgili bir şey aldığını hatırladı ama tam ne olduğunu çıkaramadı. Ona yalnızca şöyle bir göz atmış ve basmakalıp dili karşısında afallayıp hemen zarfına geri koyarak kapının sağındaki masanın üzerinde duran mineli çiniden yayvan tabağın içine atmıştı.

"Mektubu aldınız mı?" diye tekrar sordu adam.

"A, evet," dedi Brunetti.

"O konu hakkında konuşacaktım."

"Ne hakkında?" diye sordu Brunetti; ahizeyi sol kulağının altına sıkıştırmış, tabağın içindeki kâğıt ve zarf yığınına uzanıyordu.

"Daireniz," diye cevapladı adam, "Mektupta yazdıklarımız hakkında."

"Tabii ki, tabii ki," diyen Brunetti, bir yandan da kâğıt ve zarf yığınını karıştırıyordu.

"Mümkünse sizinle o konuda konuşmak istiyordum."

Bu istek karşısında hazırlıksız yakalanan Brunetti boyun eğdi. "Peki," deyip dört kat aşağıdaki apartman kapısını açmak için düğmeye bastı. "En üst kat."

"Biliyorum," dedi adam.

Ahizeyi yerine koyan Brunetti yığının dibinden birkaç zarf çekti. ENEL'den gelen bir fatura, Maldiv Adaları'ndan gönderilmiş, daha önce görmediği ve okumak için bir an durduğu bir kart vardı. Ve

nihayet sol üst köşesinde gönderen resmi dairenin adının mavi harflerle yazılı olduğu zarf. Mektubu çıkarıp açtı, harfleri seçebilmek için kendisinden uzaklaştırıp hızla okudu.

Aynı anlaşılmaz ifadeler çarptı gözüne: "Güzel Sanatlar Komisyonu'nun 1684-B sayılı kararı gereğince"; "24 Haziran 1948 tarihli Medeni Kanunun 127. maddesinin 2784. bendinin, 3. fıkrasının 5. paragrafına atfen"; "Gerekli belgelerin ilgili idari birime ulaştırılmaması halinde"; "Değer, 21 Mart 1947 tarihli Kararın 34-V-28. alt paragrafına uygun olarak tespit edilmiştir". İlk sayfayı hızla gözden geçirdikten sonra ikinci sayfaya geçti ama yine yalnızca tumturaklı bir resmi dil ve sayılar vardı karşısında. Venedik bürokrasisinde uzun süre çalışarak edindiği deneyimle son paragrafta bir şeylerin gizlenmiş olabileceğini biliyordu. Gerçekten de son paragrafta, Ufficio Catasto'nun ileriki tarihlerde onunla yeniden ilişkiye geçeceği söyleniyordu. İlk sayfaya geri döndü ama sözcüklerin ardında gizlenen anlam her neyse, ondan kaçmaya devam ediyordu.

Daire kapısına yaklaşınca merdivenlerden gelen ayak seslerini işitti ve daha zil çalmadan kapıyı açtı. Karşısındaki adam merdivenin son basamaklarını çıkıyordu ama kapıyı çalmak için elini kaldırmıştı bile. Brunetti'nin ilk gördüğü şey, kalkmış bu yumruk ile ardında duran gösterişsiz adam arasındaki çarpıcı karşıtlıktı. Kapının aniden açılmasıyla irkilen genç adamın yüzüne şaşkınlık yayılmıştı. Adamın uzun bir yüzü, Venediklilerde oldukça yaygın olan ince, kemerli bir burnu vardı. Gözleri koyu kahverengi, daha yakın zamanlarda kesilmiş gibi duran saçları da kahverengiydi. Mavi denebilecek ama gri de olabilecek bir takım elbise giyiyordu. Kravatı koyu renkti, üzerinde küçük belli belirsiz bir desen vardı. Sağ elinde eskimiş bir kahverengi deri evrak çantası taşıyordu. Böylece Brunetti'nin şimdiye dek uğraşmak zorunda kaldığı renksiz bürokrat tipinin resmi tamamlanıyordu, kendilerini görünmez kılma sanatı mesleki eğitimlerinin bir parçasıydı sanki.

Evrak çantasını diğer eline geçirip sağ elini uzatarak, 'Franco Rossi' diye kendini tanıttı adam.

Brunetti kendisine uzanan bu eli sıktı ve adam içeri girebilsin diye geri çekildi.

Rossi kibarca izin isteyip içeri girdi. İçeride durdu ve Brunetti'nin kendisine yol göstermesini bekledi.

"Buradan lütfen," diyen Brunetti, onu kitap okumakta olduğu odaya aldı. Kanepeye giden Brunetti, ayraç olarak kullandığı eski bir vapur biletini kitabının arasına yerleştirip kitabını da masaya koydu. Rossi'ye karşısına oturmasını işaret etti, kendisi de kanepeye oturdu.

Rossi sandalyenin ucuna ilişti ve evrak çantasını dizlerine koydu. "Bugünün cumartesi olduğunun farkındayım Signor Brunetti, bu nedenle fazla vaktinizi almamaya çalışacağım." Brunetti'ye baktı ve gülümsedi. "Mektubumuzu aldınız, değil mi? Umarım üzerinde düşünmek için zamanınız olmuştur Signore," dedi hafifçe gülümseyerek, sonra başını önüne eğdi ve evrak çantasını açtı. Kalın, mavi bir dosya çıkardı. Dikkatlice evrak çantasının üzerine koydu, alttan dışarı çıkmaya çalışan serseri bir kâğıda yeniden içeri girene kadar hafif hafif vurdu.

"Doğrusu," dedi Brunetti, bir yandan da kapıya cevap verirken cebine koyduğu mektubu çıkarıyordu, "tam da yeniden okuyordum. Dilini bir parça anlaşılmaz bulduğumu söylemeliyim."

Rossi başını kaldırıp baktı, Brunetti onun yüzünde sahici bir şaşkınlık gördü. "Sahi mi? Ben çok açık olduğunu düşünmüştüm."

Brunetti, hafifçe gülümseyerek "Bu meselelerle her gün uğraşan sizler için kolay olduğuna eminim. Ancak sizin dairenin özel diline ya da terminolojisine aşina olmayan bizim gibilerin anlaması biraz zor," diye karşılık verdi. Rossi'den ses çıkmayınca da ekledi, "Eminim hepimiz kendi bürokrasimizin dilini biliyoruz; belki de yalnızca diğerininkine geçtiğimizde zorlanıyoruz." Sonra yine gülümsedi.

"Siz hangi bürokrasiye aşinasınız, Signor Brunetti?" diye sordu Rossi.

Polis olduğunu uluorta söyleme alışkanlığında olmayan Brunetti, bu soruya yalnızca, "Hukuk eğitimi aldım," diye cevap verdi.

"Anlıyorum," dedi Rossi, "ama terminolojimizin sizinkinden pek de farklı olduğunu sanmıyorum."

"Belki de mesele, yalnızca mektubunuzdaki medeni kanun hükümlerine âşina olmayışımdır," dedi Brunetti, yumuşak bir tonla.

Rossi bir an düşündükten sonra karşılık verdi, "Evet, gerçekten de öyle olabilir. Peki, anlamadığınız nedir?"

"Ne demek istediği," diye karşılık verdi Brunetti duraksama-

dan, artık anlıyormuş gibi yapmak istemiyordu.

Rossi, yine aynı şaşkın bakışla baktı, öylesine içtendi ki, adeta bir çocuk gibiydi. "Affedersiniz, anlayamadım?"

"Ne demek istediği. Okuyorum ama dediğim gibi atıfta bulunduğu düzenlemelerin doğası hakkında hiçbir fikrim olmadığı için ne anlama geldiğini, nereye çıktığını anlamıyorum."

"Apartman dairenize, tabii ki," diye açıkladı Rossi hemen.

"Evet, bu kadarını ben de anladım," dedi Brunetti, sabrının sınırında bir sesle. "Sizin daireden geldiği için en azından bunu çıkarabildim. Anlamadığım, sizin dairenizin benim evimle neden ilgilendiği." Zaten Ufficio Catasto'dan bir memurun onu niye bir cumartesi günü ziyaret etmeyi tercih ettiğini de anlamıyordu.

Rossi, önce kucağındaki dosyaya ardından da birden kirpiklerinin bir kadınınki kadar uzun ve siyah olduğunu fark ederek şaşırmış olan Brunetti'ye baktı. "Anlıyorum, anlıyorum," dedi başını sallayarak ve yeniden dosyaya çevirdi gözlerini. Sonra dosyayı açıp içinden daha küçük bir dosya çıkardı, kapağındaki etikete bir göz attı ve "Belki bu anlamanıza yardımcı olur," diyerek Brunetti'ye uzattı. Kucağında duran dosyayı da içindeki kâğıtları dikkatlice düzelttikten sonra kapadı.

Brunetti dosyayı açtı ve içindeki kâğıtları çıkardı. Harflerin ne kadar sıkışık olduğunu görünce sola doğru uzanıp gözlüğünü aldı. İlk sayfanın en üstünde oturduğu binanın adresi yazılıydı; altında da alt katlarındaki dairelerin planları vardı. Bir sonraki sayfada, zemindeki depolardan başlayarak binadaki her yerin eski sahiplerinin listesi vardı. Daha sonraki iki sayfada ise, 1947 yılından bu yana binadaki dairelerde yapılan restorasyonların özet bir tarihi yer alıyordu. Çalışmanın fiili olarak başlamasından işin bitirilmesiyle verilen nihai onayın tarihine kadar, belirli izinlerin istendiği ve verildiği tarihleri sıralayan bir liste vardı. Ancak kendi dairesinden hiç söz edilmiyordu, bu yüzden, bu bilgilerin henüz bakmadığı sayfalarda olması gerektiğini düşündü.

Listeyi inceleyen Brunetti, hemen altındaki dairenin en son 1977 yılında, şimdiki sahipleri taşındığında restore edilmiş olduğunu gördü. Yani resmi olarak en son. Calistalar'da birçok kez yemek yemişler ve oturma odalarının pencerelerinden açık manzaranın keyfini çıkarmışlardı. Ancak plandaki pencereler oldukça küçük

görünüyordu ve altı değil, yalnızca dört taneydi. Calistalar'ın girişteki koridorlarının solunda bulunan küçük misafir banyosu da planda yoktu. Bunun nasıl olabileceğini merak etti ama bu sorunun sorulacağı adam kesinlikle Rossi değildi. Ufficio Catasto, binadaki eklemeler ya da değişiklikler hakkında ne kadar az bilgi sahibi olursa binada yaşayanlar için o kadar hayırlıydı.

Rossi'ye göz ucuyla bakarak, "Bu kayıtlar çok eskiye gidiyor. Binanın kaç yıllık olduğu hakkında bir fikriniz var mı?" diye sordu.

Rossi başını iki yana salladı. "Tam olarak değil. Ancak yerinden ve zemin kattaki pencerelerden yola çıkarak orijinal yapının XV. yüzyılın sonlarında inşa edildiğini sanıyorum, daha önce değil." Bir an sustu ve söyledikleri üzerine düşündü, ardından da ekledi, "En üst katın da XIX. yüzyılın başlarında eklendiğini söyleyebilirim."

Brunetti planlardan başını kaldırıp baktı, şaşırmıştı. "Hayır, çok daha sonra. Savaştan sonra." Rossi karşılık vermeyince ekledi, "İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra."

Rossi yine yorum yapmayınca Brunetti, "Sizce bu doğru değil mi?" diye sordu.

Bir anlık tereddütten sonra Rossi, "Ben en üst kattan söz ediyordum," diye karşılık verdi.

"Ben de," dedi Brunetti biraz sertçe, imar izniyle uğraşan bir idari birimin memurunun bu denli basit bir şeyi anlamamasına canı sıkılmıştı. Sesini yumuşatarak devam etti, "Ben bu daireyi satın aldığımda bana XIX. yüzyılda değil, son savaştan sonra eklendiği söylenmişti."

Rossi, cevap vermek yerine başıyla, Brunetti'nin hâlâ elinde tuttuğu kâğıtları işaret etti. "Son sayfaya daha yakından bir göz atabilir misiniz Signor Brunetti."

Şaşıran Brunetti son paragrafları yeniden okudu ama anlayabildiği kadarıyla hâlâ bir alt kattaki iki daireden söz ediliyordu. "Neyi görmemi istediğinizden emin değilim Signor Rossi," diyerek başını kaldırdı ve gözlüğünü çıkardı. "Bu altımızdaki dairelerle ilgili. Bu kattan hiç söz edilmiyor." Arkasında bir şeyin yazılı olup olmadığına bakmak için kâğıdı çevirdi, ama arkası boştu.

"Ben de bunun için geldim zaten," dedi Rossi, konuşurken san-

dalyesinde doğrularak. Eğilip evrak çantasını ayaklarının soluna koydu, dosyayı dizinde tutuyordu.

"Evet?" dedi Brunetti, elindeki dosyayı ona vermek için uzanırken. Rossi dosyayı aldı ve daha büyük olanı açtı. Küçük olanı dikkatlice içine koydu ve dosyayı kapadı. "Korkarım dairenizin resmi statüsü biraz şüpheli."

"'Resmi statü'mü?" diye tekrarladı Brunetti, Rossi'nin soluna, kaskatı karşısında duran duvara ve ardından da aynı katılıktaki tavana baktı. "Ne demek istediğinizi anladığımdan emin değilim."

"Daireniz hakkında bazı şüpheler var," dedi Rossi, yüzünde, Brunetti'nin bir parça gergin olduğunu düşündüğü bir gülümseme vardı. Brunetti'nin yeniden açıklama istemesine fırsat vermeden devam etti: "Yani Ufficio Catasto'da bu kata imar izni verildiğine ya da inşa edildikten sonra onaylandığına, hatta inşa edildiğine dair hiçbir belge yok," diye açıkladı, boğazını temizledikten sonra da ekledi, "kayıtlarımıza göre en üst kat, bunun bir altı."

Brunetti ilk anda şaka yaptığını düşündü ama ardından Rossi'nin yüzündeki gülümsemenin kaybolduğunu görünce ciddi olduğunu anladı. "Ama," dedi Brunetti, "burayı satın aldığımızda bize verilen kâğıtlarda bütün planlar var."

"Onları bana gösterebilir misiniz?"

"Tabii ki," dedi Brunetti ve ayağa kalktı. İzin istemeden Rossi'nin yanından ayrılıp Paola'nın çalışma odasına gitti ve bir an durup odanın üç duvarını kaplayan kitapların sırtlarını inceledi. Nihayet en üst rafa uzandı ve içi kâğıt dolu büyük bir zarfı alıp diğer odaya geçti. Kapıdan girince zarfı açmak için durdu ve neredeyse yirmi yıl önce dairenin satın alınması işlemini onlar adına yürüten noterden aldıkları gri dosyayı çıkardı. Rossi'nin yanına döndü ve dosyayı ona uzattı.

Rossi dosyayı açtı ve parmaklarıyla her satırı yavaşça izleyerek okumaya başladı. Sayfayı çevirip bir sonrakini, ardından bir diğerini çevirerek okumayı sürdürdü. Boğuk bir "Hmm," kaçtı dudaklarının arasından ama hiçbir şey söylemedi. Dosyayı bitirdi, kapadı ve dizlerinin üstüne koydu.

"Hepsi bu kadar mı?" diye sordu Rossi.

"Evet, ne varsa hepsi orada."

"Planlar? İmar izinleri?"

Brunetti başını iki yana salladı. "Hayır, öyle bir şey hatırlamıyorum. Satın alma işlemi sırasında bize verilen tüm kâğıtlar bunlar. O zamandan bu yana da onlara hiç bakmadım."

"Hukuk eğitimi aldığınızı söylemiştiniz, değil mi Signor Brunetti?"

"Evet öyle."

"Avukatlık mı yapıyorsunuz?"

"Hayır, yapmıyorum," diye cevap verdi Brunetti ve başka bir şey söylemedi.

"Eğer avukat olsaydınız ya da bu kâğıtları imzaladığınızda avukatlık yapıyor olsaydınız, tapunun üçüncü sayfasındaki, daireyi, hem yasal hem de fiziksel olarak, mülkiyetin size geçtiği gündeki durumunda satın aldığınızı belirten paragrafa dikkat etmemenize şaşırırdım."

Medeni hukuk derslerinin birinden belli belirsiz hatırladığı bilgi kırıntılarıyla "Sanırım bu, tüm devir sözleşmelerinde kullanılan çok standart bir dil," dedi Brunetti, öyle, olmasını umuyordu.

"Fiziksel durumla ilgili kısmı kesinlikle öyle, ama yasal durumla ilgili olan değil. Şu ifade de standart değil," diyen Rossi dosyayı yeniden açıp sözünü ettiği bölümü bulana kadar aradı: "'*Condono edilizio*'nun olmadığı durumda, alıcı öngörülen süre içinde aynısını temin etmekle yükümlüdür ve bundan dolayı satıcılar, dairenin yasal durumuna ilişkin olarak ve/veya bu *condono*'nun temin edilmemesinden doğabilecek tüm sonuç ve sorumluluklardan muaftır.'" Rossi başını kaldırınca Brunetti onun gözlerinde, birinin böyle bir şeyi imzalayabilmiş olması düşüncesinden doğan derin bir üzüntü gördüğünü sandı.

Brunetti bu cümleyi hatırlamıyordu. Gerçekten de o zaman, daireyi satın almaya öylesine istekliydiler ki, noterin her dediğini yapmış, imzala dediğini imzalamıştı.

Rossi, noterin adının yazılı olduğu kapağa baktı yeniden. "Bu noteri siz mi seçtiniz?" diye sordu.

Brunetti noterin adını bile hatırlamıyordu, bu yüzden dosyanın kapağına bakmak zorunda kaldı. "Hayır, satıcı önerdi, biz de kabul ettik. Niye sordunuz?"

"Yok bir şey," dedi Rossi aceleyle.

"Niçin? Onun hakkında bir şey mi biliyorsunuz?"

"Sanırım artık noterlik yapmıyor," diye karşılık verdi Rossi, yumuşak bir sesle.

Rossi'nin soruları karşısında sonunda sabrını yitiren Brunetti ısrar etti: "Tüm bunların ne anlama geldiğini bilmek istiyorum Signor Rossi. Bu dairenin mülkiyeti ile ilgili bir sorun mu var?"

Rossi'nin yüzünde yine gergin bir gülümseme belirdi. "Korkarım, durum bundan biraz daha karmaşık, Signor Brunetti."

Brunetti'nin, daha ciddi ne olabileceğine dair hiçbir fikri yoktu. "Ne peki?"

"Korkarım bu daire yok."

2 "Ne?" diye bağırdı Brunetti, kendini tutamamıştı. Sesindeki hiddeti duyabiliyordu ama kontrol altına almak için hiçbir girişimde bulunmadı. "Nasıl yok?"

Rossi sandalyesinde geriye yaslandı, sanki Brunetti'nin öfkesinin yörüngesinden çıkmaya çalışıyordu. Birinin, algılanan bir gerçekliğin varlığını sorgulamasına böyle güçlü bir tepki vermesini şaşırtıcı buluyormuş gibiydi. Brunetti'nin şiddete yönelme niyetinde olmadığını görünce az da olsa rahatladı, dizinin üstündeki kâğıtları düzeltti ve "Yani bizim için yok, Signor Brunetti," diyebildi.

"Sizin için yok da ne demek?"

"Yani bizde hiçbir kaydı yok. İnşaat izni talebi, plan, yapılan işin nihai onayı, bunların hiçbiri yok. Kısacası, bu dairenin yapıldığına ilişkin hiçbir resmi kayıt yok." Brunetti'nin konuşmasına fırsat vermeden, elini Brunetti'nin kendisine verdiği dosyanın üzerine koyarak ekledi, "Ne yazık ki, siz de bize hiçbir belge sunamıyorsunuz."

Brunetti'nin aklına, gerçekliğin var olmadığını söyleyen filozofa karşı, bir kayayı tekmeleyip, ona da aynısını yapmasını öneren bir İngiliz yazar hakkında Paola'nın anlattığı hikâye geldi. Ama zihnini daha acil meselelere yöneltti. Kentteki diğer bürokratik birimlerin nasıl çalıştığına dair bilgisi yetersizdi, ama bildiği kadarıyla yalnızca mülkiyete dair belgelerin saklandığı Ufficio Catasto'da

bu tür bilgilerin bulunmasına anlam veremiyordu. "Ufficio Catasto'nun bu konuyla ilgilenmesi normal mi?"

"Hayır, eskiden değildi," diye cevap verdi Rossi, sanki Brunetti'nin bunu soracak kadar bilgili olmasını takdir ediyormuş gibi utangaç bir gülümseme vardı yüzünde. "Ancak yeni yönetmeliğin bir sonucu olarak dairemize, Güzel Sanatlar Komisyonu tarafından kentimizdeki tarihsel anıt kapsamına alınan tüm binalar hakkında bilgi toplayıp bilgisayarda dosyalama görevi verildi. Bu bina da onlardan biri. Kentteki tüm dairelerden belge ve dosya toplama aşamasındayız. Bu şekilde, tek bir merkez, yani bizimki, listedeki her binaya ilişkin tüm belgelerin kopyalarını elinde bulunduracak. Sonunda bu merkezi sistem sayesinde zamandan büyük bir tasarruf sağlanacak."

Brunetti, Rossi'nin bunları söylerken duyduğu tatminden yüzünde beliren tebessümü gözlerken, iki hafta önce *Il Gazzettino*'da fon yetersizliğinden şehirdeki kanalların temizlenmesinin durdurulduğunu anlatan bir makale yayımlandığını hatırladı. "Kaç bina var?" diye sordu.

"Şey, bir fikrimiz yok. Bu araştırmanın yapılma nedenlerinden biri de bu zaten."

"Araştırma ne zaman başladı?"

"On bir ay önce," diye cevap verdi Rossi hemen. Sorması halinde tam başlama tarihini verebileceğinden Brunetti'nin hiç şüphesi yoktu.

"Peki şimdiye kadar şu sözünü ettiğiniz dosyalardan kaç tanesini tamamladınız?"

"Şey, kimilerimiz cumartesi günleri de çalışmaya gönüllü olduğundan yüzü aştık," dedi Rossi, gururunu gizlemeye çalışmadan.

"Projede kaç kişi çalışıyorsunuz?"

Rossi sağ eline baktı ve başparmağından başlayarak çalışma arkadaşlarını saymaya koyuldu. "Sekiz kişiyiz, sanırım."

"Sekiz," diye tekrarladı Brunetti. Zihninde yapmakta olduğu hesapları bir kenara bırakarak: "Peki tüm bunlar ne anlama geliyor? Özellikle de benim için?" diye sordu.

Rossi hiç beklemeden cevap verdi. "Bir daireye ilişkin belgeler elimizde olmayınca ilk olarak sahibinden bunları temin etmesini isteriz, ama sizin verdiğiniz dosyada hiçbir şey yok." İnce dosyayı

göstererek: "Elinizde yalnızca devir sözleşmesi var, bu nedenle, orijinal yapıyla ilgili olarak sizden önceki ev sahiplerinin elinde olabilecek herhangi bir kaydın size verilmediğini varsaymamız gerekiyor." Brunetti'ye araya girme fırsatı vermeden devam etti: "Yani sözkonusu kayıtlar ya kayboldu, ki bu bir zamanlar var oldukları anlamına gelir ya da hiçbir zaman var olmadı." Bu sözler karşısında bir şey söylemeyen Brunetti'ye baktı ve devam etti: "Eğer kayıpsa ve siz onları hiç görmediğinizi söylüyorsanız o zaman bizim bürolardan birinde kaybolmuş olmalılar."

"Eğer öyleyse, bulmak için ne yapacaksınız?" diye sordu Brunetti.

"Şey," diye başladı Rossi, "bu iş o kadar basit değil. Bizim bu belgelerin kopyalarını saklamak gibi bir yükümlülüğümüz yok. Medeni hukuk bunun sözkonusu mülkün sahibinin sorumluluğu olduğunu açıkça söyler. Sizin elinizde belgelerin bir kopyası olmadan, bizim elimizdekileri kaybettiğimizi iddia edemezsiniz, anlıyorsunuz değil mi?" diyerek hafifçe gülümsedi. "Ayrıca bu belgeleri bulmak için bir arama başlatamayız, çünkü boşa gidebilecek bir çaba için harcayacak insan gücümüz yok." Brunetti'nin bakışlarını görünce, açıklamaya girişti: "Çünkü bu belgeler olmayabilir, anlıyorsunuz ya."

Brunetti alt dudağını ısırdı ve sonra: "Peki, ya eğer kaybolmadılarsa, yani hiç var olmadılarsa?" diye sordu.

Rossi başını öne eğdi ve eliyle kol saatini düzeltti, bileğine iyice ortaladı. "Bu durumda Signor Brunetti," diye açıklamaya başladı, gözucuyla Brunetti'ye bakarak "sözkonusu izinler hiç verilmemiş ve yapılan iş asla onaylanmamış demektir."

"Bu mümkün, değil mi?" diye sordu Brunetti. "Savaştan hemen sonra o kadar çok inşaat yapıldı ki."

"Evet öyle," dedi Rossi. Sesinde, iş yaşamını tam da bu meselelere harcamış birinin yapmacık tevazuu vardı. "Ancak ister ufak çaplı restorasyonlar olsun ister büyük çaplı onarımlar, bu projelerin çoğu *condono edilizio* aldı ve en azından bizim nezdimizde yasal statüye kavuştu. Buradaki sorun hiç *condono* olmayışı," derken, eliyle soruna neden olan duvarları, zemini ve tavanı işaret ediyordu.

"Sorumu tekrar etmeme izin verirseniz Signor Rossi," diye söze girdi Brunetti; sesine tatlı bir sükûnet ve ilahi bir anlayışlılık ha-

vası vermeye çalıştı, "bunun özel olarak benim ve dairem için anlamı ne?"

"Korkarım buna cevap vermeye yetkili değilim, signore," diye karşılık veren Rossi, dosyayı Brunetti'ye uzattı. Eğilip evrak çantasını aldı. Ayağa kalktı. "Benim sorumluluğum yalnızca ev sahiplerini ziyaret etmek ve eksik belgelerin onlarda olup olmadığını öğrenmekten ibaret." Yüzü ciddileşmişti, Brunetti'ye, yüzünde sahici bir hayal kırıklığı var gibi geldi. "Belgelerin sizde olmadığına üzüldüm."

Brunetti ayağa kalktı. "Peki şimdi ne olacak?"

"Bu, Ufficio Catasto'ya bağlı," diyen Rossi kapıya doğru bir adım attı.

Brunetti sola doğru yürüdü, Rossi'nin yolunu kesmedi ama onunla kapı arasında bir engel oluşturduğu kesindi. "Alt katın XIX. yüzyılda eklendiğini sandığınızı söylemiştiniz. Ya o da daha sonra, bu katla aynı tarihte eklenmişse, bu durumu değiştirir mi?" Brunetti ne kadar çabalasa da sesindeki ham umudu gizleyemedi.

Rossi bu olasılık üzerine uzun süre düşündü ve sonunda, dikkat ve ihtiyat örneği bir sesle: "Belki. Alt katın tüm izin ve onayları aldığını biliyorum, eğer bu katın onunla aynı zamanda eklendiği kanıtlanabilirse bu kat için de izin alınmış olması gerektiği iddia edilebilir," dedi. Bu konuda düşündü, bir bürokratın önüne özgün bir sorun getirilmişti. "Evet, bu durumu değiştirebilir, ama tabii ben karar verecek konumda değilim."

Bir çıkış umuduyla bir an için neşesi yerine gelen Brunetti terasa doğru gidip kapısını açtı. Rossi'ye dönüp eliyle açık kapıyı göstererek: "İzin verirseniz size bir şey göstereceğim," dedi. "Hep alt kattaki pencerelerin bizimkilerle aynı olduğunu düşünmüşümdür." Dönüp Rossi'ye bakmadan sürdürdü. "Aşağıya, sola bakarsanız, ne demek istediğimi görebilirsiniz." Brunetti, alt kattaki dairenin pencerelerine bakmak için, daha önceden birçok kez yapmış olmanın verdiği rahatlıkla ellerinden güç alarak göğüs hizasına gelen duvarın üzerinden sarktı. Pencereleri inceledi, ancak kendilerininkine hiç de benzemiyordu: Aşağıdaki, pencerelerin üst eşikleri beyaz İstrian mermerinden yapılmıştı; kendi pencereleri ise, tuğla duvarda açılmış dikdörtgenlerden ibaretti.

Geri çekilip yere indi ve Rossi'ye döndü. Genç adam olduğu ye-

re mıhlanmış, sanki kötü ruhlardan korunmak istercesine avuç içi açık halde sol elini Brunetti'ye doğru kaldırmıştı. Gözlerini Brunetti'ye dikmiş, ağzı açık donakalmıştı.

Brunetti ona doğru bir adım attı, ama Rossi hemen geri çekildi, eli hâlâ havadaydı.

"İyi misiniz?" diye sordu Brunetti, kapıda durarak.

Genç adam bir şeyler söylemeye çalıştı, ama ağzından ses çıkmadı. Kolunu indirdi, bir şey söyledi ama sesi öylesine zayıf çıktı ki Brunetti ne dediğini duyamadı.

Bu tuhaf durumdan çıkmak için Brunetti: "Şey, korkarım pencereler hakkında yanılmışım. Görecek bir şey yokmuş," dedi.

Rossi'nin yüzü gevşedi, gülümsemeye çalıştı, ama gerginliğini atamamıştı, bulaşıcı bir gerginlik vardı üzerinde.

Terasa ilişkin düşüncelerden kurtulmak için Brunetti: "Tüm bunların ne gibi sonuçlar doğuracağı hakkında bana bir fikir verebilir misiniz?" diye sordu.

"Efendim?" dedi Rossi.

"Ne olabilir?"

Rossi bir adım geriledi ve cevap vermeye başladı. Sesine, kendini aynı şeyi binlerce kez söylerken duymuş birinin tuhaf tekdüzeliği gelmişti. "İnşaat zamanında izin için başvurulduğu ama nihai onayın verilmediği durumlarda, o tarihlerdeki imar yasalarına bağlı olarak bir para cezası verilir." Brunetti kımıldamadan duruyordu, genç adam devam etti. "Ne başvurunun yapıldığı ne de onayın verildiği durumlarda konu *Sovraintendenza dei Beni Culturali*'ye intikal ettirilir, onlar da izinsiz yapının kent dokusuna verdiği zarara uygun olarak bir karar verir."

"Ve?" diye atıldı Brunetti.

"Kimi zaman para cezası verilir."

"Ve?"

"Ve kimi zaman da problem çıkartan yapının yıkılması gerekir."

"Ne?" diye patladı Brunetti, tüm sükûnet gösterisi sona ermişti.

"Kimi zaman sorun olan yapının yıkılması gerekir." Rossi'nin yüzünde çaresizliği çağrıştıran bir gülümseme vardı, bu olasılıkta kendisinin hiçbir sorumluluğu olmadığını ima ediyordu.

"Ama burası benim evim," dedi Brunetti. "Yıkmaktan söz ettiğiniz yer benim evim."

"İnanın, işler bu noktaya nadiren gelir," dedi Rossi, rahatlatıcı bir ifade kullanmaya çalışıyordu.

Brunetti ne diyeceğini bilemiyordu. Bunu gören Rossi döndü ve daire kapısına yöneldi. Tam kapıya ulaştığında, kilitte bir anahtar döndü ve kapı açıldı. Paola'ydı gelen, dikkati iki büyük naylon torba, anahtarı ve sol kolunun altından kaymakta olan üç gazete arasında bölünmüştü. Rossi düşmekte olan gazeteleri tutmak için içgüdüsel olarak ileri atıldı, Paola da onu ancak o zaman fark etti. Şaşkınlıktan donakaldı ve elindeki torbaları düşürdü, kendini hızla geri çekerken dirseğini kapıya çarptı. Dirseğini ovalarken ya duyduğu acıdan ya da panikten ağzı açık kaldı.

"Paola, tamam. O benimle birlikte," diyen Brunetti hızla ona doğru atıldı. Rossi'nin etrafından dolandı ve Paola'nın kolunu tuttu. "Şaşırttın bizi," dedi, onu sakinleştirmeyi umarak.

"Siz de beni şaşırttınız," dedi Paola ve gülümsemeyi başardı. Arkalarında bir ses duyan Brunetti, Rossi'ye döndü. Evrak çantasını duvara dayayan Rossi, dizinin üzerine eğilmiş yere saçılan portakalları torbaya dolduruyordu.

"Signor Rossi," dedi Brunetti. Portakalları torbaya doldurmuş olan genç adam başını kaldırdı, ayağa kalktı ve torbayı kapının yanındaki masanın üzerine koydu.

"Karım," dedi Brunetti, gereksiz bir şekilde. Paola dirseğini bıraktı ve elini Rossi'ye uzattı. El sıkışıp duruma uygun sözler söylediler, Rossi onu ürküttüğü için özür dilerken Paola da önemi olmadığını söyledi.

"Signor Rossi Ufficio Catasto'dan," dedi Brunetti nihayet.

"Ufficio Catasto mu?" diye sordu Paola.

"Evet Signora," dedi Rossi. "Kocanızla daireniz hakkında konuşmaya gelmiştim."

Paola, Brunetti'ye bir bakış attı, yüzünde gördüğü ifade onu en alımlı gülümsemesiyle Rossi'ye yöneltti. "Galiba gitmek üzereydiniz, Signor Rossi. Sizi tutmayayım. Eminim kocam bana her şeyi açıklayacaktır. Zamanınızı boşa harcamanıza gerek yok, özellikle de bir cumartesi günü."

"Çok naziksiniz Signora," dedi Rossi, içten bir şekilde. Brunetti'ye döndü, kendisine zaman ayırdığı için teşekkür etti ve ardından

Paola'ya dönüp tekrar özür diledi, ama ikisiyle de el sıkışmadı. Paola onun ardından kapıyı kapadıktan sonra, "Ufficio Catasto?" diye sordu.

"Sanırım dairemizi yıkmak istiyorlar," dedi Brunetti açıklama olarak.

3 "Yıkmak mı?" diye tekrarladı Paola, şaşırması mı yoksa gülmesi mi gerektiğini bilmiyordu. "Ne diyorsun sen, Guido?"

"Bana, ellerinde bu daireyle ilgili hiçbir belgenin olmadığını söyledi. Tüm kayıtları bilgisayara geçirmek için yeni bir sisteme geçmişler, ama bu daire inşa edilirken izin verildiğine -ya da bunun için izin istendiğine- dair hiçbir kanıt bulamıyorlar."

"Bu çok saçma," dedi Paola yere eğilirken. Gazeteleri Brunetti'ye uzattı, yerde kalan naylon torbayı aldı ve koridordan geçip mutfağa gitti. Torbaları masanın üzerine koydu ve paketleri çıkarmaya başladı. Brunetti olup biteni açıklarken domatesleri, soğanları ve parmaklarından büyük olmayan sakızkabaklarını çıkarmayı sürdürdü.

Brunetti sakızkabaklarını görünce Rossi hakkında konuşmayı bırakıp: "Onlarla ne yapacaksın?" diye sordu.

"Risotto, sanırım," diye cevapladı Paola ve beyaz kâğıtla kaplı bir paketi buzdolabına yerleştirdi. "Roberta'nın geçen hafta zencefille yaptığı ne kadar lezzetliydi, hatırlıyor musun?"

"Hmm," diye cevapladı Brunetti, konuşmanın, akşam yemeği gibi çok daha bildik bir konuya kaymasından memnundu.

"Rialto kalabalık mıydı?"

"Ben gittiğimde değildi," diye cevap verdi Paola, "ama ayrılırken dolmuştu. Çoğu da turistti, anladığım kadarıyla diğer turistlerin fotoğrafını çekmeye gelmişlerdi. Birkaç yıl içinde şafak vaktinde gitmemiz gerekecek, yoksa adım atmamız mümkün olmayacak."

"Niye Rialto'ya giderler ki?" diye sordu Brunetti.

"Pazarı görmeye herhalde. Niye?"

"Kendi ülkelerinde pazar yok mu? Orada yiyecek satılmıyor mu?"

"Tanrı bilir ne vardır ülkelerinde," diye karşılık verdi Paola, biraz sıkıldığını ima ederek. "Signor Rossi başka ne dedi?"

Brunetti mutfak tezgâhına yaslandı. "Kimi durumlarda yalnızca para cezası verildiğini söyledi."

"Bu çok standart," dedi Paola, tüm yiyecekleri yerleştirmiş, Brunetti'ye dönmüştü. "Ekstra banyoyu yaptırdığında Gigi Guerriero'nun başına da gelmişti. Komşusu tesisatçının klozet getirdiğini görüp polise ihbar etmiş, o da para cezası ödemek zorunda kalmıştı."

"O on yıl önceydi."

"On iki," diye düzeltti Paola alışkanlıkla. Brunetti'nin dudaklarının gerildiğini görünce ekledi: "Boşver. Önemli değil. Başka ne olabilir?"

"Kimi durumlarda, izin için başvurulmadığı halde inşaat yine de yapılmışsa, yapılan her neyse yıkmak zorunda kaldıklarını söyledi."

"Eminim şaka yapıyordur."

"Signor Rossi'yi gördün Paola. Sence böyle bir konuda şaka yapacak birine benziyor muydu?"

"Bence Signor Rossi hiçbir konuda şaka yapacak birine benzemiyor," diyen Paola oturma odasına gitti, bir koltuğun kolunda duran dergileri düzeltti, ardından da terasa çıktı. Brunetti de arkasından gitti. Önlerinde uzanan kentin karşısında yan yana dururlarken, Paola eliyle çatıları, terasları, bahçeleri ve çatı aydınlıklarını göstererek: "Bunların ne kadarı yasal acaba?" dedi. "Ne kadarının geçerli izni vardır ve ne kadarı *condono* almıştır?" İkisi de hayatlarının çoğunu Venedik'te geçirmişti, yani inşaatları teftişe gelen görevlilere verilen rüşvetler ya da duvar kaplama levhalarıyla yapılıp müfettişler gittikten bir gün sonra yıkılan duvarlara ilişkin çok zengin bir hikâye repertuvarları vardı.

"Kentin yarısı böyle Paola," dedi Brunetti, "ama biz yakalandık."

"Biz yakalanmış filan değiliz," diye karşı çıktı Paola ona dönerek. "Biz yanlış bir şey yapmadık ki. Burayı iyi niyetle satın aldık. İzin belgelerinin ve *condono edilizio*'nun Battistini'de -satın aldığı-

mız adamın adı bu değil miydi- olması lazım."

"Satın almadan önce onda bu belgelerin olup olmadığını sormalıydık," diye akıl yürüttü Brunetti. "Ama biz öyle yapmadık. Şunu gördük ve..." diyerek, önlerinde uzanan her şeyi içine alan bir kavis çizdi eliyle, "... kendimizi kaybettik."

"Ben böyle hatırlamıyorum," diyen Paola, oturma odasına dönüp oturdu.

"Ben böyle hatırlıyorum," dedi Brunetti.

Paola'nın itirazına fırsat vermeden de devam etti: "Nasıl hatırladığımızın önemi yok. Ya da satın aldığımız sırada ne kadar aceleci davrandığımızın. Önemli olan şu anda bu sorunu yaşıyor olmamız."

"Battistini miydi?" diye sordu Paola.

"O neredeyse on yıl önce öldü," diye cevap verdi Brunetti, böylece Paola'nın onunla bağlantıya geçmeye yönelik olarak yapabileceği planların önüne geçti.

"Bilmiyordum."

"Murano'da çalışan yeğeni söyledi. Bir tümörden ölmüş."

"Üzüldüm," dedi Paola, "hoş bir adamdı."

"Evet, öyleydi. Bize de daireyi iyi bir fiyattan vermişti."

"Sanırım yeni evli oluşumuzdan etkilenmişti," dedi Paola, o günleri hatırlayarak gülümsedi. "Hele de bu taze çiftin yolda bir bebekleri olunca."

"Sence bu fiyatı etkiledi mi?" diye sordu Brunetti.

"Ben hep etkilediğini düşündüm," dedi Paola, "Venedikliliğine ters ama oldukça iyi bir davranış." Hemen ardından da ekledi, "Ama burayı yıktırırsak boşa gidecek."

"Durum biraz fazla gülünç, sence de öyle değil mi?" diye sordu Brunetti.

"Yirmi yıldır bu kent için çalışıyorsun, değil mi? Bir şeyin gülünç olduğu gerçeğinin hiçbir şeyi değiştirmediğini öğrenmiş olman gerekirdi."

Yüzünü ekşiten Brunetti, Paola'nın dediklerini kabul etmek zorunda kaldı. Bir manavın kendisine, müşterinin tezgâhtaki meyve ve sebzelere dokunması halinde satıcının yarım milyon liret para cezasına çarptırıldığını anlattığını hatırladı. Bir şeyin saçma olması, idarenin yürürlüğe koymayı uygun bulduğu bir karara engel teş-

kil etmiyordu.

Paola sandalyeye iyice yayıldı, ayaklarını da aralarındaki sehpaya uzattı. "Peki ne yapayım, babamı mı arasam?"

Brunetti bu sorunun sorulacağını biliyordu ve bir an evvel sorulduğu için de memnundu. Kentin en zengin adamlarından biri olan Kont Orazio Falier, yalnızca bir telefonla ya da bir yemekte sarf edeceği bir çift sözle bu mucizeyi gerçekleştirebilirdi. "Hayır olmaz. Bu meseleyi kendim halledeceğim," dedi, "kendim"in üzerine basarak.

Ne onun ne de Paola'nın aklına meseleyi yasal yollardan halletmeye çalışmak, başvurulacak yerlerin ve görevlilerin adlarını, neler yapmaları gerektiğini öğrenmek gelmedi hiç. Tabii, bu sorunu çözebilecekleri belli bir bürokratik prosedür olabileceği de. Böyle şeyler olsa ya da keşfedilebilse de Venedikliler bunları görmezden gelirdi. Çünkü onlar için bu tür sorunlarla uğraşmanın tek yolu, yararsızlık noktasına varacak kadar verimsiz olduğu herkes tarafından, memurlar tarafından bile, hatta belki de özellikle onlar tarafından kabul edilen, yüzyıllardır işleyen rüşvet çarkından kaynaklanan suistimallere açık ve gizlilik ve rehavet yönündeki Bizans içgüdüsünce kösteklenmiş bir sistemle hayat boyu uğraşmanın getirdiği *conoscienze*, yani tanıdıklar, dostlar, bağlantılar ve borçlardı.

Brunetti'nin sesindeki tona aldırmayan Paola, "Eminim babam halledebilirdi," dedi.

Brunetti, bu seçeneği değerlendirmeden önce, "Ah! Nerede o geçen yıl yağan karlar? 68'in idealleri nerede?" diye sordu.

Hemen alarma geçen Paola, terslendi: "Bu da ne demek oluyor yani?"

Brunetti onu süzdü, başını geriye atmış, her şeye hazır bekliyordu, birden onun okulda ne kadar tehditkâr olabildiğini hatırladı. "Yani, biz ikimiz de sol politikalara, sosyal adalete ve yasalar karşısında eşitlik gibi şeylere inanırdık."

"Ee?"

"E'si, şimdi ilk aklımıza gelen kuyrukta araya girmek."

"Ne demek istediğini söyle Guido," diye başladı Paola. "Teklifi yapan ben olduğum halde 'biz' deme lütfen." Bir an için sustu, sonra devam etti. "Senin ilkelerin sapasağlam yerinde duruyor."

"Yani?" diye sordu Brunetti, acı alayın ötesinde ama çok da öf-

keli olmayan bir sesle.

"Yani benimkiler yerinde değil. Biz aptalız, daha iyi bir toplum umudumuzla, bu iğrenç politik sistemin ve bu iğrenç politikacıların bu ülkeyi bir şekilde sonsuza kadar filozof kralların yöneteceği bir cennete dönüştürebileceğine dair aptalca inancımızla yıllar boyu kandırıldık, hepimiz kandırıldık." Gözleri Brunetti'ninkileri aradı ve buldu. "Ben artık bunlara inanmıyorum, hiçbirine inanmıyorum: Ne inancım ne de umudum kaldı."

Brunetti, bunları söylerken Paola'nın gözlerinde gerçek bir yorgunluk görse de asla bastıramadığı kırgınlık sızdı sesine: "Yani, ne zaman bir sorun olsa parası ve bağlantıları olan, cebinde bizim bozuk para taşıdığımız gibi güç taşıyan babana gidip senin için halletmesini mi isteyeceksin?"

"Tek yapmaya çalıştığım," diye başladı Paola, sesinde, sanki hâlâ fırsat varken durumu düzeltmeye çalışmak ister gibi ani bir değişim olmuştu, "zamanımızdan ve enerjimizden tasarruf etmek. Eğer işleri usulünce yaparsak Kafka'nın dünyasına adım atmış olacağız, istenilen belgeleri bulmaya çalışırken hayatımızı altüst edip huzurumuzu bozacağız. Bize, bulduklarımızın istenilen belgeler olmadığını, başka belgeler bulmamız gerektiğini, başka belgeler bulduğumuzda daha başkalarını getirmemiz gerektiğini söyleyecek Signor Rossi gibi küçük bir bürokrata toslayacağız ve bu döngü, ikimiz de deliye dönüp saçımızı başımızı yolana kadar böyle sürüp gidecek."

Sesindeki değişikliğin Brunetti'yi etkilediğini hissederek devam etti. "Sonuçta, evet, eğer babamın yardımını isteyerek bizi bu beladan kurtarabileceksem bunu yapmayı tercih ederim, çünkü bu işi başka türlü halledecek ne enerjim ne de sabrım var."

"Peki sana bu işi, onun yardımı olmadan, kendi başıma halletmeyi tercih ettiğimi söylersem?" diye soran Brunetti, Paola'nın cevabını beklemeden ekledi: "Bu bizim evimiz Paola, onun değil."

"Yani bu işi kendi başına yasal yoldan mı halledeceksin, yoksa," -bu noktada sesi iyice yumuşamıştı- "kendi dostlarını ve bağlantılarını mı kullanacaksın?"

Brunetti gülümsedi, aralarındaki barışın kesin bir işaretiydi bu. "Tabii ki kullanacağım."

"A!" dedi Paola, o da gülümsüyordu. "O zaman başka." Gülüm-

semesi yüzüne iyice yayıldı ve zihninde taktikler oluşturmaya başladı. "Kimi?" diye sordu, babasına ilişkin tüm ihtimaller odadan dışarı atılmıştı.

"Güzel Sanatlar Komisyonu'ndan Rallo var."

"Şu, oğlu uyuşturucu satan mı?"

"Bir zamanlar satan," diye düzeltti Brunetti.

"Ne yaptın?"

"Bir iyilik," diye geçiştirdi Brunetti.

Paola bu açıklamayı kabullendi, yalnızca "Ama Güzel Sanatlar Komisyonu'nun bu işle ilgisi ne? Bu kat savaştan sonra inşa edilmedi mi?" diye sordu.

"Battissini öyle söylemişti. Ancak binanın alt kısmı tarihi eser kategorisinde, yani bu kata ne olursa binayı da etkileyebilir."

"Ha!" diye anladığını belirtti Paola. "Başka kim var?"

"Vianello'nun şu mimar olan kuzeni var, belediyede sanırım imar izinlerinin verildiği bölümde çalışıyor. Vianello'dan ona, bu konuda nasıl yardımcı olabileceğini sormasını isteyeceğim."

İkisi de bir süre oturup geçmişte yaptıkları ve şimdi karşılığını görebilecekleri iyiliklerin listesini yapmaya koyuldular. Olası müttefiklerin listesini bitirip ne gibi yararları olabileceği konusunda bir uzlaşmaya vardıklarında neredeyse öğle vakti gelmişti. Ancak o zaman Brunetti: "*Moeche* aldın mı?" diye sordu.

Yılların verdiği alışkanlıkla, kocasının aşırılıklarını dinlermiş gibi yapan o görünmez kişiliğine bürünen Paola, "Şuna bak! Evimizi kaybetmek üzereyiz, onun aklı fikri yumuşak kabuklu yengeçlerde," diye çıkıştı.

Alınan Brunetti itiraz etti. "Tek düşündüğüm onlar değil ki."

"Başka ne?"

"Risotto."

Öğle yemeği için eve gelen çocuklara, yengeçlerin sonuncusu da layığını bulduktan sonra durum anlatıldı. Önce, meseleyi ciddiye almaya pek yanaşmadılar. Ama evlerinin gerçekten tehlikede olduğuna ikna olunca hemen yeni bir eve taşınma planları yapmaya başladılar.

"Köpek besleyebilmem için bahçeli bir ev alabilir miyiz?" diye sordu Chiara. Ama annesiyle babasının suratlarını görünce teklifi-

ni, "ya da bir kedi?" diye değiştirdi. Raffi, hayvanlara ilgi göstermedi, bunun yerine ikinci bir banyo istedi.

"Eğer ikinci bir banyomuz olursa, o aptal bıyığını uzatmaya çalışırken bir girersen bir daha çıkmazsın herhalde," dedi Chiara. Son birkaç haftadır ağabeyinin burnunun altında yavaş yavaş görünmeye başlayan belli belirsiz karartıdan aile arasında açıktan açığa ilk bahsedilişiydi bu.

Kendini mavi bereli BM barışgücünden pek de farklı hissetmeyen Paola araya girdi. "İkiniz de kesin artık. Bu bir şaka değil ve sizin de bu konuda dalga geçtiğinizi duymak istemiyorum."

Çocuklar ona baktılar ve ardından, bir dala tünemiş yakınlarındaki iki yırtıcı kuştan hangisinin ilk önce saldıracağını gözleyen iki baykuş yavrusu gibi, başlarını çevirip babalarına baktılar. "Annenizin dediğini duydunuz," dedi Brunetti, bu, işin ciddi olduğunun kesin bir işaretiydi.

"Bulaşıkları biz yıkarız," dedi Chiara, gönül alıcı bir tonla. Ama sıranın zaten kendisinde olduğunu da biliyordu.

Raffi sandalyesini geriye itip ayağa kalktı. Önce annesinin tabağını, ardından babasınınkini ve Chiara'nınkini aldı ve kendi tabağının üzerine yığarak lavaboya götürdü. Dahası suyu açıp süveterinin kollarını sıyırdı.

Paola ile Brunetti, gizemli olaylar karşısındaki batıl inançlı köylüler gibi, koşarcasına oturma odasına geçtiler, tabii yanlarına bir şişe şarap ve iki kadeh almayı da ihmal etmeden.

Brunetti kadehleri doldurdu ve birini Paola'ya uzattı. İlk rahatlatıcı yudumu alan Paola, "Bu öğleden sonra ne yapacaksın?" diye sordu.

"Persler'in ülkesine geri döneceğim," diye cevap verdi Brunetti. Ayakkabılarını çıkarıp kanepeye uzandı.

"Bence bu, Signor Rossi'nin getirdiği habere oldukça aşırı bir tepki," diyen Paola bir yudum daha aldı. "Bu, Belluna'dan getirdiğimiz şişe, değil mi?" Orada bir dostları vardı, Brunetti'yle birlikte on yılı aşkın bir süre görev yapmış ancak bir çatışmada yaralandıktan sonra polis gücünden ayrılmış ve memleketine dönüp babasının çiftliğini devralmıştı. Her sonbahar bir imbik kurup yaklaşık elli şişe şarap imal ediyordu, tabii illegal olarak. Şarapları da aile ve dost çevresine dağıtıyordu.

Brunetti bir yudum daha aldı ve iç çekti.

"Persler'in ülkesine mi?" diye sordu Paola nihayet.

Brunetti kadehini sehpanın üzerine koydu ve Signor Rossi'nin gelişiyle bıraktığı kitabı aldı. "Ksenophon," dedi, işaretlediği sayfayı açtı ve yaşamının önceki bölümünde kaldığı yere döndü.

"Şu Yunanlılar, kurtulmayı başarıp ülkelerine geri döndüler, değil mi?" diye sordu Paola.

"Henüz oralara gelmedim," dedi Brunetti.

Paola'nın sesi bezginleşti. "Guido, Ksenophon'u evlendiğimizden beri en az iki kere okudun. Eğer ülkelerine dönüp dönmediklerini bilmiyorsan, demek ki ya dikkatini vermiyorsun ya da sende Alzheimer hastalığının ilk belirtileri oluşmuş."

"Daha çok zevk alabileyim diye ne olduğunu bilmiyormuş gibi yapıyorum," diye açıkladı Brunetti ve gözlüğünü taktı. Kitabı açtı, kaldığı yeri buldu ve okumaya başladı.

Paola oldukça uzun bir süre gözlerini ondan ayırmadı, sonra yeniden şarap doldurduğu kadehini de alıp kocasını Perslere bırakarak çalışma odasına geçti.

4 Bu tür durumlarda hep olduğu gibi, hiçbir şey olmadı. Yani, ne Ufficio Catasto'dan yeni bir mektup geldi, ne de Signor Rossi'den yeni bir haber. Bu sessizlik karşısında ve belki batıl inancın da etkisiyle, Brunetti, dairesinin yasal durumunu açıklığa kavuşturmasına yardım edebilecek dostlarıyla konuşmak için hiçbir girişimde bulunmadı. İlkbaharın başları bitti, ortalarına gelindi, sonra o günler de geçti. Hava ısındıkça Brunettiler de teraslarında giderek daha fazla zaman geçirmeye başladılar. Nisanın 15'inde ilk kez öğle yemeklerini terasta yediler, ama akşam yemeği için henüz soğuktu. Günler uzadı, ama Brunettiler'in evinin kuşkulu yasal durumuna dair yeni bir haber çıkmadı. Bir yanardağın eteklerinde yaşayan çiftçiler gibiydiler, yer gümbürdemeyi keser kesmez, bu işlerden sorumlu tanrıların onları unuttuğunu umut ederek topraklarını işlemeye geri dönüyorlardı.

Mevsimin değişmesiyle birlikte kente akın eden turistlerin sayısı da arttı. Onların hemen ardından da çok sayıda Çingene geldi. Çingeneler, kentlerdeki birçok hırsızlık vakasından sorumlu tutuluyorlardı, ama şimdi yankesicilik ve daha birçok küçük suç da eklenmişti buna. Bu suçlar yalnızca yerel halkı değil, kentin ana gelir kaynağı olan turistleri de ürküttüğünden, acilen önlem alınması istenmiş, bu iş için de Brunetti görevlendirilmişti. Yankesicilerin yaşları çok küçük olduğundan haklarında yasal işlem yapılamıyordu; tekrar tekrar Questura'ya götürülüyor ve kimliklerinin belirlenmesine çalışılıyordu. Çok azının üzerinden kimlik belgesi çıkıyordu, ama onların da yaşlarının küçük olduğu anlaşılınca uyarıldıktan sonra serbest bırakılıyorlardı. Bir kısmı hemen ertesi gün, çoğu da en geç bir hafta içinde yeniden sokaklara dönüyordu. Brunetti'nin görebildiği işe yarar tek çözüm, çocuk suçlularla ilgili yasayı değiştirmek ya da onları ülkeden sınırdışı etmek olduğundan, raporunu yazmakta zorlanıyordu.

Masasında oturmuş, bu zaten bilinen gerçekleri bir kez daha ifade etmekten en iyi nasıl kaçınabileceği üzerine kafa patlatıyordu ki telefonu çaldı. "Brunetti," derken son iki ayda ufak tefek hırsızlık suçlarından yakalananların isimlerinin olduğu listenin üçüncü sayfasını çevirdi.

"Commissario?" diye sordu bir erkek sesi.

"Evet."

"Ben Franco Rossi."

Bu isim Venedikliler arasındaki en yaygın isimdi, 'John Smith' gibi. Bu nedenle Brunetti bir an durakladı, bir Franco Rossi bulabileceği değişik yerleri düşünmeye başladı ve ancak o zaman kendini Ufficio Catasto'da buldu.

"A! Ben de sizden bir haber çıkmasını umuyordum, Signor Rossi," diye rahatlıkla yalan söyledi. Oysa gerçekte, Signor Rossi'nin, Ufficio Catasto ve kayıtlarla birlikte bir şekilde ortadan kaybolmasını ümit ediyordu. "Bir haber var mı?"

"Ne hakkında?"

"Bizim daire," dedi Brunetti, Signor Rossi'den başka ne tür bir haber bekleyebilirdi ki.

"Hayır, hiç haber yok," diye cevap verdi Rossi. "Daireye rapor verildi, değerlendirecekler."

"Sonucun ne zaman alınabileceği hakkında bir fikriniz var mı?" diye sordu Brunetti, çekinerek.

"Hayır. Özür dilerim. Bu konuda bir zaman vermek imkânsız." Rossi'nin sesinde biraz soğuk, umursamaz bir hava vardı.

Brunetti, hem sivil hem de polis olarak ilişki kurduğu idari birimlerin çoğunda bu sözlerin bir slogana dönüşmeye ne kadar elverişli olduğunu düşündü bir an. "Daha fazla bilgi mi istiyordunuz?" diye sordu nazikçe. İleride Signor Rossi'nin iyi niyetine, belki de yardımına muhtaç olabileceğinin farkındaydı.

"Başka bir şey için aramıştım," dedi Rossi. "Sizden söz ettiğim biri, bana çalıştığınız yeri söyledi."

"Peki size nasıl yardımcı olabilirim?"

"Buradaki, dairedeki bir şey hakkında," dedi Rossi, ardından durdu ve düzeltti, "şey, aslında buradaki bir şey sayılmaz, çünkü dairede değilim. Anlıyorsunuz ya."

"Neredesiniz, Signor Rossi?"

"Dışarıdayım. Kendi *telefonino*'mdan arıyorum. Sizi daireden aramak istemedim." Ses bir an kesildi, sesi yeniden duyulduğunda Rossi, "...çünkü söylemek istediğim şey önemli," diyordu.

Eğer durum böyleyse Signor Rossi'nin, en az bir gazete kadar, kamuya açık bir iletişim aracı olan *telefonino*'sunu kullanmaması daha iyi olurdu.

"Bana söylemeniz gereken şey çok önemli mi, Signor Rossi?"

"Evet, sanırım öyle," dedi Rossi, sesini alçaltarak.

"O zaman bir telefon kulübesi bulup beni oradan ararsanız daha iyi olur," diye önerdi Brunetti.

"Ne?" diye sordu Rossi, tedirgin bir sesle.

"Beni bir telefon kulübesinden arayın Signore. Ben burada telefonunuzu bekleyeceğim."

"Yani bu telefon güvenli değil mi diyorsunuz?" diye sordu Rossi. Brunetti Rossi'nin sesinde, terasa çıkmayı reddettiğinde nefesini tıkayan o gerilimin aynısını hissetti.

Brunetti, onu rahatlatmaya çalışarak "Bu abartı olur," dedi. "Ama bir telefon kulübesi kullanırsanız, özellikle de benim direkt numaramı ararsanız, hiçbir sorun çıkmaz." Rossi'ye numarasını verdi ve genç adamın yazdığını düşünerek tekrar etti.

"Bozuk para bulmalıyım ya da bir telefon kartı almalıyım," de-

di Rossi. Ardından kısa bir sessizlik oldu, Brunetti telefonun kapandığını sandı ama yeniden ses duyuldu ve ona, Rossi, "Sizi tekrar arayacağım," demiş gibi geldi.

Brunetti, "Tamam, bekleyeceğim," diye karşılık vermeye başlamıştı ki sözünü bitiremeden telefonun kapandığını duydu.

Signor Rossi, Ufficio Catasto'da ne keşfetmişti acaba? Bir dosyadan, asıl kopyanın alınarak yerine sahtesini koymak için yapılan ödemeleri mi? İnşaatları teftiş eden bir görevliye verilen rüşvetleri mi? Bunlardan herhangi birinin bir memuru şoka uğratması, hatta polisi aramaya sevk etmesi fikri, Brunetti'de kahkahalarla gülme isteği uyandırdı. Ufficio Catasto'dakilerin nesi vardı böyle, ki bu kadar masum bir adamı işe almışlardı?

Sonraki birkaç dakika içinde, Brunetti, Rossi'nin yeniden aramasını beklerken, keşfettiği her neyse ona yardım ederek ne gibi bir çıkar sağlayabileceğini düşünmeye çalıştı. Brunetti, vicdanı -çok az da olsa- sızlayarak Signor Rossi'den yararlanmaya niyetlendiğini fark etti; bu genç adama yardım etmek için çaba harcayacağını, sorunu her neyse özel olarak ilgileneceğini ve karşılığında da bunun kendi hesabına bir alacak olarak yazılacağını biliyordu. Böylece hiç değilse karşılık olarak isteyeceği her iyilik kendi hesabına geçecekti, Paola'nın babasınınkine değil.

On dakika bekledi ama telefon çalmadı. Yarım saat sonra çaldığında ise arayan amirinin sekreteri Signorina Elettra'ydı. İki hafta önce tutuklanan Çingene çocuklardan birinin karavanında bulunan mücevherlerin fotoğraflarını ve listesini getirmesini isteyip istemediğini soruyordu. Çocuğun annesi, mücevherlerin kendisine ait olduğunu, kuşaklardır aile yadigârı olarak aktarıldıklarını iddia ediyordu. Parçaların değeri göz önüne alındığında kadının iddiası hiç de inandırıcı değildi. Brunetti'nin bildiği kadarıyla zaten biri, bir Alman gazeteci tarafından bir aydan fazla bir süre önce evinden çalınan parça olarak teşhis edilmişti.

Saatine baktı, beşi geçiyordu. "Hayır Signorina, gerek yok. Yarına kadar bekleyebilir."

"Peki Commissario, yarın geldiğinizde alabilirsiniz," dedi Signorina Elettra, ardından sustu, bu arada Brunetti hattın öbür ucunda kâğıt hışırtıları duydu. "Başka bir şey yoksa, eve gideceğim."

Mesai bitiminden bir saati aşkın bir süre önce çıkmaya nasıl ce-

saret eder diye düşünen Brunetti, "Ya müdür yardımcısı?" diye sordu.

"Öğle yemeğinden önce ayrıldı," dedi sekreter, nötr bir sesle. "Müdür beyle yemeğe çıkacağını söyledi, galiba daha sonra da müdür beyin ofisine gideceklerdi."

Brunetti, amirinin amiriyle neler konuştuğunu merak ediyordu. Patta'nın, güç alanlarına yaptığı gezintilerden Questura'da çalışanların hayrına bir şey çıkmamıştı hiç: Hedefe kilitli enerjisini sergileme girişimi genellikle, dayatılan ve hararetle uygulamaya konulan ve ardından yararsız ve gereksiz oldukları kanıtlanarak terk edilen yeni planlar ve talimatlardı.

Brunetti, Signorina Elettra'ya iyi akşamlar dileyip telefonu kapadı. Sonraki iki saat boyunca telefonun çalmasını bekledi. Nihayet, saat yediyi biraz geçe odasından çıktı ve alt katta bulunan polis ekip odasına indi.

Pucetti masada oturuyordu, çenesini iki elinin arasına almış önündeki kitabı okuyordu.

Brunetti, içeri girer girmez "Pucetti?" diye seslendi.

Genç polis başını kaldırdı ve Brunetti'yi görünce hemen ayağa fırladı. Brunetti bundan hoşlandı, Questura'da göreve başladığından bu yana genç polis, ilk kez selam verme dürtüsüne direnmeyi başarmıştı.

"Ben eve gidiyorum, Pucetti. Beni birisi, bir adam, ararsa lütfen ona ev telefonumu ver ve beni oradan aramasını söyle, tamam mı?"

"Tamam efendim," diye cevap verdi genç polis ve bu kez selam verdi.

"Ne okuyorsun?" diye sordu Brunetti.

"Aslında pek okuyorum sayılmaz efendim. Gramer çalışıyorum."

"Gramer mi?"

"Evet efendim, Rusça."

Brunetti açık duran sayfaya baktı. Kiril alfabesini tanıdı. "Peki niye Rusça gramer çalışıyorsun?" diye sordu ve ardından da ekledi, "Sormamın mahzuru yoksa, tabii."

"Ne demek efendim." dedi Pucetti, hafifçe gülümseyerek. "Kız arkadaşım Rus ve onunla kendi dilinde konuşabilmek istiyorum."

Batı Avrupa'ya akın eden binlerce Rus fahişe geldi Brunetti'nin

aklına, ama bunu belli etmemek için sesini kontrol etmeye çalışarak "Bir kız arkadaşın olduğunu bilmiyordum Pucetti," dedi.

"Evet efendim," diyen Pucetti'nin yüzündeki gülümseme iyice yayıldı. Brunetti riski göze aldı. "Burada, İtalya'da ne yapıyor? Çalışıyor mu?"

"Küçük erkek kardeşimin gittiği lisede Rusça ve matematik öğretmenliği yapıyor. Ben de onunla orada tanıştım."

"Ne kadar zaman oldu tanışalı?"

"Altı ay."

"Oldukça ciddiye benziyor."

Genç adam yeniden gülümsedi, yüzündeki tatlılık Brunetti'yi hayran bıraktı. "Sanırım öyle efendim. Ailesi bu yaz buraya geliyor, o da benim onlarla tanışmamı istiyor."

Brunetti başıyla kitabı işaret ederek, "Sen de Rusça çalışıyorsun, ha?" diye sordu.

Pucetti elini saçlarında gezdirdi. "Bir polisle evlenmesine sıcak bakmadıklarını söyledi. Hem annesi hem de babası cerrah, anlıyorsunuz ya. Ben de onlarla çok az da olsa konuşabilmemin bir yararı dokunur diye düşündüm. Almanca ya da İngilizce bilmediğim için de, Rusça konuşabilirsem belki sadece aptal bir aynasız olmadığımı gösterebilirim diye düşündüm."

"Bu çok akıllıca. Peki, seni gramerinle başbaşa bırakayım," dedi Brunetti.

Çıkmak için döndüğünde arkasından Pucetti'nin sesi geldi: "*Das vedanya.*"

Rusça bilmeyen Brunetti uygun karşılığı veremedi, ama iyi geceler dileyip binadan ayrıldı. Kadın matematik öğretmenliği yapıyor, Pucetti kendini onun ailesine beğendirmek için Rusça çalışıyordu. Brunetti eve giderken bunu düşündü, nihayetinde kendisinin de aptal bir aynasızdan başka bir şey olup olmadığını merak ediyordu.

Paola, cuma günleri üniversiteye gitmesi gerekmediğinden öğleden sonrasını genellikle özel bir yemek hazırlayarak geçiriyordu. Tüm aile bireyleri bunu bekler hale gelmişti ve o akşam da hayal kırıklığına uğramadılar. Sebze pazarının arkasındaki kasapta bir kuzu budu bulmuş, biberiyeli patates, sakız kabağı *trifolati* ve Brunetti'nin, beyaz şaraba batırılarak fırınlanmış armutlar olmasa tatlı

niyetine yemeyi sürdüreceği, tatlı bir sosla pişirilmiş küçük havuçlarla servis yapmıştı.

Brunetti yemekten sonra kanepede her zamanki yerine uzandı, kıyıya vurmuş bir balinadan pek farkı yoktu. En küçük kadehe, neredeyse yok denecek kadar küçük bir kadehe bir yudum Armagnac koyup yanına almıştı. Çocukları artık alıştıkları tehditlerle ev ödevlerini yapmaya gönderen Paola yanına gelip oturdu ve bu işlerde Brunetti'den daha dürüst olduğundan kendine sağlam bir yudum Armagnac koydu. "Tanrım, ne güzel," dedi ilk yudumdan sonra.

Brunetti, bir rüyadaymışçasına, "Biliyor musun bugün beni kim aradı?" dedi.

"Kim aradı?"

"Franco Rossi. Şu Ufficio Catasto'daki."

Paola gözlerini kapadı ve sandalyesinde geriye yaslandı. "Tanrım, ben de bu iş bitti ya da unutuldu sanıyordum." Bir an durdu, sonra da "Ne dedi?" diye sordu.

"Bizim daire için aramıyordu."

"Başka ne için arar ki?" diye soran Paola, Brunetti'nin cevabını beklemeden "İşyerinden mi aradı?" diye ekledi.

"Evet. Bu yüzden tuhaf ya. Buraya geldiğinde benim polis olduğumu bilmiyordu. Bana ne iş yaptığımı sormuştu, ben de hukuk eğitimi aldığımı söylemiştim yalnızca."

"Genellikle böyle mi diyorsun?"

"Evet," diyen Brunetti, başka bir açıklamada bulunmadı, Paola da üstüne gitmedi.

"Ama o öğrenmiş mi?"

"Öyle söyledi. Tanıdığı birinden duymuş."

"Ne istiyormuş?"

"Bilmiyorum. Kendi *telefonino*'sundan arıyordu ve sanki duyulmasını istemediği bir şey söyleyecek gibiydi, ben de bir telefon kulübesinden aramasını önerdim."

"Ee?"

"Aramadı."

"Belki fikrini değiştirmiştir."

Bir adam, midesi kuzuyla dolu olup sırtüstü yatarken nasıl omuz silkebilirse, Brunetti de öyle omuz silkti.

"Eğer önemli bir şeyse, yeniden arar," dedi Paola.

"Bence de," dedi Brunetti. Armagnac'ından çok küçük bir yudum almayı düşündü, ama bunun yerine yarım saatlik bir uykuya daldı. Uyandığında, Franco Rossi'ye ilişkin tüm düşünceler uçup gitmişti, yalnızca, yatmadan önce duyduğu, Armagnac'ından bir yudum alma arzusu kalmıştı geriye.

5

Brunetti'nin korktuğu başına geldi. Pazartesi, Müdür Yardımcısı Patta'nın Müdürle öğle yemeğinde konuştuklarının sonuçlarıyla başladı. Çağrı, Patta'nın binaya gelmesinden kısa bir süre sonra, saat on birde geldi.

Signorina Elettra odasının kapısına gelip "Komiserim?" diye seslenince Brunetti başını kaldırıp ona baktı, elinde mavi bir dosyayla kapıda duruyordu. Bir an için dosyayı sırf elbisesinin rengine uysun diye seçip seçmediğini merak etti.

"A, günaydın Signorina," dedi, eliyle masasını işaret ederek. "Çalınan mücevherlerin listesi mi?"

"Evet, fotoğrafları da var," diye cevap verdi Signorina Elettra, dosyayı uzatırken. "Müdür Yardımcısı, bu sabah sizinle görüşmek istiyor." Sesi, mesajda yatan tehlikeye ilişkin hiçbir ipucu vermediğinden Brunetti yalnızca başını sallamakla yetindi. Signorina Elettra beklerken Brunetti dosyayı açtı. Dört renkli fotoğraf sayfaya zımbalanmıştı, her birinde bir mücevher vardı: Üç yüzük ve anlaşıldığı kadarıyla bir dizi küçük zümrütle işlenmiş bir altın bilezik.

Bir kimsenin, mücevherlerinin stüdyo fotoğraflarını çektirme zahmetine girmesine şaşıran ve hemen sigorta dolandırıcılığından kuşkulanan Brunetti, "Bu kadın sanki bir soyguna hazırlanmış gibi," dedi.

"Herkes öyle değil mi?" diye sordu Signorina Elettra.

Brunetti başını kaldırdı, şaşkınlığını gizlemeye çalışmadan ona baktı. "Böyle demek istemiş olamazsınız, Signorina."

"Belki de dememeliyim, özellikle de burada çalıştığım için, ama kesinlikle *diyebilirim*." Brunetti'nin kendisini sorguya çekmesine fırsat vermeden de ekledi, "Herkes böyle düşünüyor."

"Burada, İtalya'daki tüm kentlerden daha az suç işleniyor. İstatistikler ortada," dedi Brunetti kızgınlıkla.

Signorina Elettra, yalnızca "İstatistiklerin burada olanları gerçekten yansıttığını düşünmüyorsunuzdur herhalde," demekle yetindi.

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Hırsızlık ya da soygun vakalarının ne kadarının polise bildirildiğini sanıyorsunuz?"

"Size söyledim. Suç istatistiklerini inceledim. Hepimiz inceledik."

"O istatistiklerin suçla ilgisi yok, efendim. Bunu biliyor olmanız gerekir." Brunetti oltaya gelmeyince, "Buradaki insanların suçları bildirme zahmetine girdiklerini düşünmüyorsunuzdur herhalde."

"Şey, belki hepsi değil ama eminim çoğu bildiriyordur."

Omuz silkerek duruşunu yumuşatan ama sesini yumuşatmak için hiçbir çaba göstermeyen Signorina Elettra, "Ben de çoğunun umurunda olmadığından eminim," dedi.

"Böyle düşünmenizin nedenini söyleyebilir misiniz?" diye sordu Brunetti, dosyayı masanın üzerine bırakarak.

"Son birkaç ay içinde evleri soyulan, ama bunu bildirmeyen üç kişi biliyorum." Brunetti'nin bir şey söylemesini bekledi, ondan ses çıkmayınca da ekledi, "Yok, biri bildirmiş. San Zaccaria'nın yanındaki jandarma karakoluna gitmiş ve evinin soyulduğunu söylemiş. Teğmenin o gün orada olmadığını söyleyen çavuş da ertesi gün gelmesini söylemiş, çünkü soygun vakalarına bakan tek kişi o teğmenmiş."

"Peki gitmiş mi?"

"Tabii ki hayır. Niye gitsin ki?"

"Bu olumsuz bir tavır değil mi, Signorina?"

"Tabii ki olumsuz," diye hemen karşılık verdi Signorina Elettra, sesinde, Brunetti'ye karşı her zamankinden daha küstah bir ton vardı. "Nasıl bir tavrım olmasını bekliyorsunuz?" Sesindeki öfke, varlığının verdiği huzuru kaçırdı; Brunetti'yi, Paola ile tartıştığında hep hissettiği o yorgun hüzne boğdu. Kendini bu duygudan kurtarmak için fotoğraflara bakıp "Çingene kadındaki hangi parçaydı?" diye sordu.

Havanın yumuşamasından aynı derecede memnun olan Signorina Elettra fotoğraflara eğilip bileziği gösterdi. "Sahibi tanıdı, faturanın aslı da onda. Pek fark eder mi ya da işimize yarar mı bilmiyorum ama kadın, evinin soyulduğu ikindi vakti Campo San Fantin'de üç Çingene gördüğünü söyledi."

"Hayır," dedi Brunetti, "işimize yaramaz."

"Ne yarar ki?" diye sordu Signorina Elettra, laf olsun diye.

Normal koşullarda Brunetti, hafiften dalga geçerek yasaların herkes için aynı olduğunu ima ederdi ama aralarındaki atmosferi bozmak istemedi. Bunun yerine, "Çocuk kaç yaşında?" diye sordu.

"Annesi on beşinde olduğunu söylüyor ama tabii ki hiç belge yok, ne doğum belgesi ne de okul kayıtları. Yani on beş ile on sekiz arasında herhangi bir yaşta olabilir. Annesi on beş dediği sürece çocuk hakkında yasal işlem yapılamaz ve birkaç yıl daha her istediğini yapabilir." Brunetti Signorina Elettra'nın sesinde yine bir öfke parlaması duydu ve bundan kaçınmak için elinden geleni yaptı.

"Hmm," diyerek dosyayı kapadı. "Müdür Yardımcısı benimle ne hakkında konuşmak istiyormuş? Bir fikriniz var mı?"

"Herhalde Müdür'le yaptığı toplantıdan çıkan bir şeyle ilgilidir," diyen Signorina Elettra'nın sesinde hiçbir ipucu yoktu.

Brunetti duyulur bir sesle iç çekti ve ayağa kalktı; aralarındaki Çingeneler meselesi çözülmemişti ama bu iç çekiş Signorina Elettra'nın gülümsemesine yetti.

"Gerçekten Dottore, hiçbir fikrim yok. Bana yalnızca sizi görmek istediğini söyledi."

"O halde gidip ne istediğini öğreneyim." Signorina Elettra'nın önden çıkması için kapıda durdu, ardından yan yana merdivenlerden inip, hemen önünde Signorina Elettra'nın bölmesinin de bulunduğu Patta'nın odasına doğru yürüdüler.

İçeri girdiklerinde Signorina Elettra, masasının üzerinden uzanarak, çalan telefonu açtı. "Müdür Yardımcısı Patta'nın ofisi" diye cevapladı. "Evet Dottore, burada. Bağlıyorum." Telefonun yanındaki düğmelerden birine bastı ve ahizeyi yerine koydu. Brunetti'ye bakarak Patta'nın odasının kapısını işaret etti. "Belediye başkanı. Biraz beklemeniz gerekecek..." Telefon yine çaldı. Telefonu açan Signorina Elettra'nın fırlattığı ani bakıştan bunun özel bir görüşme

olduğunu anlayan Brunetti, masada katlanmış olarak duran *Il Gazzettino*'nun sabah baskısını alıp göz atmak için pencerenin yanına gitti. Bir an için dönüp Signorina Elettra'ya baktı, gözleri karşılaştı. Signorina Elettra gülümsedi, sandalyesini döndürdü, ahizeyi iyice ağzına yaklaştırıp konuşmaya başladı. Brunetti de koridora çıktı.

Gazetenin, o sabah okumaya fırsat bulamadığı ikinci kısmını almıştı. İlk sayfanın üst yarısı, La Fenice Tiyatrosu'nun yeniden inşaası için açılan ihaleye ilişkin olarak yürütülmekte olan incelemeye ayrılmıştı. O kadar gevşek yürütülüyordu ki buna bir soruşturma demek zordu. Yıllar süren tartışmaların, suçlamaların ve karşı suçlamaların ardından, konuyu hâlâ adım adım izleyebilenler bile, olup bitenlere ilgisini ve vaat edilen bu inşaatın yapılacağına ilişkin tüm umutlarını yitirmişti. Brunetti gazeteyi açtı ve sayfanın altındaki haberlere göz attı.

Solda bir fotoğraf vardı, fotoğraftakinin yüzü tanıdık geldi ama altında yazan ismi görünceye kadar kim olduğunu çıkaramadı: "Franco Rossi, imar müfettişi, bir inşaatın iskelesinden düşüp komaya girdi."

Brunetti gazeteyi sıkıca kavradı. Bir an başını kaldırdı, sonra fotoğrafın altındaki haberi okumaya başladı.

> Ufficio Catasto'da müfettiş olarak çalışan Franco Rossi, cumartesi günü öğleden sonra, restorasyon projesinin teftişini yapmak üzere bulunduğu Santa Croce'deki bir binanın önündeki inşaat iskelesinden düştü. Ospedale Civile'nin acil servisine kaldırılan Rossi'nin hayati tehlikeyi atlatamadığı bildirildi.

Brunetti, rastlantıya dair tüm inancını daha polis olmadan yıllar önce terk etmişti. Olaylar, öncesinde başka olaylar olduğu için olurdu. Polis olduktan sonra buna bir de olaylar arasındaki bağlantıların, en azından görev alanına giren olaylar arasındaki bağlantıların pek de masumane olmadığına dair bir inanç eklendi. Franco Rossi, terasa çıkıp alt kattaki pencerelere bakmasını istediğinde, sanki bu çağrısına karşı savunmaya geçmiş gibi elini kaldırdığı o bir anlık panik dışında, Brunetti'de pek bir izlenim bırakmamıştı. O anda ve yalnızca o an için Rossi ona, dairesinin talimatlarını tekrar-

lamaktan başka şey beceremeyen, işine bağlı, renksiz bir bürokrat olmaktan çıkmış, kendisi gibi, bizi insan yapan zayıflıklarla dolu bir adam haline gelmişti.

Brunetti, Franco Rossi'nin o inşaat iskelesinden *düşmüş* olduğunu bir an için bile düşünmedi. Rossi'nin kendisine telefonla ulaşmaya çalışmasının, işyerindeki küçük bir sorunla, yasal olmayan yollardan imar izni almaya çalıştığı ortaya çıkan biriyle ilgili olduğu ihtimalini düşünerek de zaman harcamadı.

Brunetti, zihninde bu kesin gerçeklerle yeniden Signorina Elettra'nın bölmesine döndü ve gazeteyi masaya bıraktı. Hâlâ arkası dönük oturan Signorina Elettra, telefonda kendisine söylenen bir şeye güldü. Ne onun dikkatini çekmek için bir şey yapan ne de Patta'nın görüşme isteğini düşünen Brunetti, Questura'dan ayrılıp Ospedale Civile'nin yolunu tuttu.

6 Hastaneye yaklaşırken, işi gereği buraya önceki gelişlerini hatırladı. Ziyaretine geldiği kimselerden çok, Dante gibi, ötesinde acı, ızdırap ve ölümün gizlendiği, ardına değin açık ana kapıdan girdiği zamanları hatırladı. Yıllar içinde, fiziksel acı ne kadar büyük olursa olsun, bu acıyı kuşatan duygusal acının genellikle daha dayanılmaz olduğundan kuşkulanmaya başlar olmuştu. Bu düşüncelerden kurtulmak için başını salladı, zaten kasvetli olan bir yere bu kasvetli düşüncelerle girmek istemiyordu.

Kapıdaki görevliye, hafta sonu düşerek yaralanan adamı, Franco Rossi'yi, aradığını söyledi. Brunetti'ye hayal meyal tanıdık gelen bu kara sakallı görevli, Signor Rossi'nin hangi bölümde kaldığını bilip bilmediğini sordu. Brunetti bilmiyordu ama büyük olasılıkla Yoğun Bakım'dadır, diye tahminde bulundu. Görevli bir yeri aradı, kısa bir konuşmadan sonra kapatıp başka bir yeri aradı. Yine kısa bir konuşmanın ardından Brunetti'ye, Signor Rossi'nin Yoğun Bakım'da da Acil Servis'te de olmadığını söyledi.

"Nörolojidedir belki," dedi Brunetti.

Görevli, yılların deneyiminin verdiği beceriyle ezberinden başka bir numara çevirdi, ama sonuç değişmedi.

"Peki o zaman nerede olabilir?" diye sordu Brunetti.

"Buraya getirildiğinden emin misiniz?" diye sordu görevli.

"*Il Gazzettino*'da öyle yazıyordu."

Eğer Brunetti görevlinin aksanından bir Venedikli olduğunu henüz anlamadıysa, bu cevaba yönelttiği bakıştan kesinlikle anlardı. Ancak görevli yalnızca "Düşerek mi yaralanmış?" diye sordu ve Brunetti'nin kafasını sallaması üzerine de "bir de Ortopedi'ye bakayım o zaman," dedi. Yeniden bir yeri aradı ve Rossi'nin adını verdi. Telefonda söylenen her neyse Brunetti'ye hızlı bir bakış atmasına neden oldu. Bir an dinledikten sonra ahizeyi eliyle kapatarak Brunetti'ye "Akrabası mı oluyorsunuz?" diye sordu.

"Hayır."

"Peki nesi oluyorsunuz? Arkadaşı mı?"

Brunetti hiç duraksamadan bunu kabullendi. "Evet."

Görevli telefonda birkaç söz daha ettikten sonra dinlemeye geçti ve sonra da kapadı. Bir an için gözlerini telefondan ayırmadı, sonra Brunetti'ye baktı. "Üzgünüm ama arkadaşınız bu sabah ölmüş."

Brunetti sarsıldı, ardından, ölen gerçek bir arkadaşı olsaydı hissedeceği ani acıya benzer bir acı hissetti. Ama yalnızca, "Ortopedi mi?" diyebildi.

Görevli, kendisine verilen ya da kendisinin verdiği bilgiden kendini ayrı tutmaya çalışırcasına hafifçe omuz silkti. "Söylediklerine göre, iki kolu da kırık olduğu için oraya almışlar."

"Peki neden ölmüş?"

Görevli, ölüye saygı göstermek için bir an sustu. "Hemşire bir şey söylemedi. Ama belki gidip onlarla konuşursanız daha fazla bilgi verebilirler. Yolu biliyor musunuz?"

Biliyordu. Danışmadan ayrılmak üzere geri çekilirken görevli, "Arkadaşınıza üzüldüm, Signore," dedi.

Teşekkür ederim anlamında başını sallayan Brunetti, güzelliğine kör kaldığı yüksek kemerli giriş holünde yürümeye başladı. Bilinçli bir çaba göstererek, hastanenin meşhur yetersizliğine ilişkin duyduğu hikâyeleri, tespih taneleri gibi tekrar tekrar aklından geçirmekten geri durdu. Rossi'yi Ortopedi servisine kaldırmışlardı ve orada ölmüştü. Şu anda düşünmesi gereken tek şey buydu.

Londra'da ve New York'ta yıllardır sahnelenen müzikaller olduğunu biliyordu. Oyuncular değişmişti, emekliye ayrılanların ya da ayrılıp başka gösterilere katılanların rollerini yeni oyuncular almıştı. Ancak aradan geçen yıllar içinde roller ve kostümler değişmeden kalıyordu. Brunetti'ye, burada da hemen hemen aynı şey oluyor gibi geldi: Hastalar değişiyor ama kostümleri ve çevrelerindeki genel kasvet havası değişmiyordu. Hastalar, koridorlar boyunca ayaklarını sürüyerek yürüyor, alçılar ve koltuk değnekleriyle kendilerini ayakta tutmaya çalışarak sabahlıkları ve pijamaları içinde bekleşiyor, bu arada sürekli aynı oyun sahneleniyordu: Oyunculardan kimileri rol değiştiriyor, kimileri de, Rossi gibi sahneyi terk ediyordu.

Ortopedi servisine vardığında, kapının dışında, merdivenlerin başında durmuş sigara içen bir hemşire gördü. Ona yaklaştığında hemşire, sigarasını diğer elinde tuttuğu bir kâğıt bardakta söndürdü ve kapıyı açıp içeri girdi.

Kapanan kapıdan hızla içeri giren Brunetti, "Affedersiniz," dedi.

Hemşire, kâğıt bardağı metal bir çöp kutusuna attıktan sonra ona döndü. Göz ucuyla bakarak "Evet?" diye sordu.

"Franco Rossi için gelmiştim," dedi Brunetti. "Kapıdaki görevli burada olduğunu söyledi."

Hemşire ona daha dikkatle baktı, mesleki donukluğu gitti, sanki ölüye yakınlığı Brunetti'yi daha iyi davranılmaya değer kılıyordu. "Akrabası mısınız?"

"Hayır, arkadaşıyım."

"Kaybınız için üzüldüm," dedi hemşire. Sesinde mesleki değil, yalnızca Brunetti'nin duyduğu acıyı gerçekten anladığını gösteren bir ton vardı.

Teşekkür eden Brunetti, "Ne oldu?" diye sordu.

Hemşire ağır ağır yürümeye başladı, kendisini Franco Rossi'ye, arkadaşı Franco Rossi'ye doğru götürdüğünü düşünen Brunetti de ona eşlik ediyordu. "Onu buraya cumartesi günü öğleden sonra getirdiler," diye açıklamaya başladı hemşire. "Aşağıda muayene eden doktorlar iki kolunun da kırık olduğunu görünce buraya gönderdiler."

"Ama gazetede komada olduğu yazıyordu."

Hemşire durakladı, sonra koridorun sonundaki çift kanatlı kapıya doğru hızla yürümeye başladı. "Bu konuda bir şey söyleyemem. Ama bu kata getirdiklerinde bilinci yerinde değildi."

"Neden yerinde değildi?"

Hemşire yine sustu, sanki bildiklerinin ne kadarını söyleyebileceğini düşünüyordu. "Düştüğünde kafasını çarpmış olmalı."

"Ne kadar yüksekten düştüğünü biliyor musunuz?"

Hemşire başını iki yana salladı, eliyle kapının bir kanadını iterek açtı ve Brunetti'nin geçmesi için tuttu. Önlerinde, bir köşesinde şimdi boş olan bir masanın durduğu geniş bir alan açıldı.

Hemşirenin sorusuna cevap vermeyeceğini hisseden Brunetti, "Çok mu kötü yaralanmıştı?" diye sordu.

Hemşire irkildi ve "Bunu doktorlardan birine sormanız gerekiyor," dedi.

"Ölümüne başındaki yara mı neden oldu?"

Ona mı öyle geliyordu acaba, ama sanki her soruyla birlikte hemşire biraz daha katılaşıyor, sesi giderek profesyonelleşiyor ve sıcaklığı azalıyordu. "Bunu da doktorlara sormanız gerekiyor."

"Ama niye buraya getirildiğini hâlâ anlamıyorum," dedi Brunetti.

"Kolları yüzünden."

"Ama eğer kafası..." diye başladı Brunetti, ancak hemşire dönüp masanın solundaki başka bir çift kanatlı kapıya yöneldi.

Tam kapıya ulaştığında döndü ve omuzunun üzerinden, "Belki bunları size alt katta, acil serviste açıklayabilirler. Doktor Carraro'yu bulun," dedi ve gözden kayboldu.

Brunetti onun dediğini yapıp hemen aşağı indi. Acil Servis'te hemşireye, serviste görüldükten sonra ölen Franco Rossi'nin arkadaşı olduğunu açıkladı ve Doktor Carraro ile görüşmek istediğini söyledi. Hemşire adını sordu ve kendisi doktorla konuşurken beklemesini söyledi. Brunetti, bir duvara dizili plastik sandalyelerden birine oturdu, birden çok yorgun düşmüştü.

Yaklaşık on dakika sonra beyaz önlüklü bir adam, müdahale odasına giden çift kanatlı kapıdan geçip Brunetti'ye doğru birkaç adım attıktan sonra durdu. Elleri önlüğünün ceplerinde öylece duruyordu, Brunetti'nin ona doğru gelmesini bekliyordu belli ki. Kısa boyluydu, o yapıdaki birçok erkeğin yaptığı gibi küçük ve hızlı

adımlarla, saldırganca yürüyordu. Beyaz kıvırcık saçlarını briyantinle kafasına yapıştırmıştı ve sağlıktan çok içkinin göstergesi olan kırmızı yanakları vardı. Brunetti kibarca ayağa kalktı ve doktora doğru yürüdü. Doktordan en az bir kafa boyu uzundu.

"Kimsiniz?" diye sordu Carraro, karşısındaki adama bakmak için kafasını kaldırarak. Bir ömür boyu bunu yapmak zorunda olmasına hiddetlendiği belliydi.

"Hemşirenin de size söylemiş olabileceği gibi, doktor, ben Signor Rossi'nin bir arkadaşıyım," diye başladı Brunetti.

"Ailesi nerede?" diye sordu doktor.

"Bilmiyorum. Haber verildi mi?"

Doktorun hiddeti kızgınlığa dönüştü. Buna, oturup ölen kişilerin akrabalarını aramaktan başka işi olmadığını düşünecek kadar cahil birinin var olduğu düşüncesinin neden olduğuna kuşku yoktu. Cevap vermedi, bunun yerine, "Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

"Signor Rossi'nin ölüm nedenini öğrenmek istiyorum," dedi Brunetti, sakin bir sesle.

"Bundan size ne?" diye sordu doktor.

Il Gazzettino'nun da okuyucularına sık sık hatırlattığı gibi, hastanede personel yetersizdi. Çok hasta vardı, bu nedenle de doktorların çoğu fazla mesai yapmak zorunda kalıyordu.

Brunetti cevap olarak, "Signor Rossi getirildiğinde siz görevde miydiniz doktor?" diye sordu.

"Size kim olduğunuzu sormuştum," dedi doktor, sesini yükselterek.

"Guido Brunetti," diye cevap verdi Brunetti, sakince. "Gazeteden Signor Rossi'nin hastanede olduğunu öğrendim ve nasıl olduğunu görmeye geldim. Danışmadan öldüğünü söylediler, ben de buraya geldim."

"Niçin?"

"Ölüm nedenini," dedi Brunetti ve ekledi "ve başka bazı şeyleri öğrenmek için."

"Nedir bu başka şeyler?" diye sordu doktor, yüzüne yayılan rengin tehlikeli olduğunu anlamak için doktor olmak gerekmiyordu.

Brunetti, zorlama bir nezaket gülümsemesiyle "Tekrar etmem gerekirse doktor," dedi, "ölüm nedenini öğrenmek istiyorum."

"Arkadaşıyım demiştiniz, değil mi?"

Brunetti başını salladı.

"O halde bilmeye hakkınız yok. Bu bilgi yakın akrabalar dışında kimseye verilemez."

Sanki doktor konuşmamış gibi, Brunetti "Otopsi ne zaman yapılacak doktor?" diye sordu.

"*Ne?*" diye sordu Carraro, Brunetti'nin sorusunun saçmalığının aşikârlığını vurgularcasına. Brunetti karşılık vermeyince Carraro arkasını dönüp uzaklaşmaya başladı. Kasılarak gidişinden, sokaktaki adam ve onun aptallığına duyduğu mesleki küçümseme okunuyordu.

Brunetti, "Otopsi ne zaman yapılacak?" diye sorusunu yineledi, bu kez Carraro'nun unvanını kullanmadan.

Doktor olduğu yerde döndü, hareketinde melodramatik bir hava vardı. Hızla yeniden Brunetti'ye doğru yürüdü. "Hastane yönetimi neye karar verirse o yapılır, Signore. Ve sizden bu kararda rol almanızın isteneceğini pek sanmıyorum." Brunetti, Carraro'nun öfke parlamasıyla değil, buna neyin sebep olabileceğiyle ilgileniyordu.

Cüzdanını çıkardı ve içinden polis kimliğini aldı. Bir köşesinden tutup, görmek için başını iyice yukarı kaldırmasını gerektirecek bir yükseklikte tutarak Carraro'ya doğru uzattı. Doktor kartı hızla elinden aldı, aşağı indirdi ve dikkatle incelemeye başladı.

"Otopsi ne zaman yapılacak, doktor?"

Carraro, sanki yazılar okununca değişecekmiş ya da yeni bir anlam kazanacakmış gibi başını karttan kaldırmadı. Çevirip arkasına baktı, aklına doğru düzgün bir cevap gelmediği gibi, orada da yararlı bir bilgiye rastlamadı. En sonunda Brunetti'ye baktı ve "Sizi kim çağırdı?" diye sordu, sesindeki kibir yerini kuşkuya bırakmıştı.

"Niçin burada olduğumuzun bir önemi olduğunu sanmıyorum," diye başladı Brunetti. Özellikle çoğul kullanıyordu, böylece hastanenin, kayıtları, röntgenleri ve hasta çizelgelerini isteyen, hemşireleri ve diğer hastaları sorguya çeken, hep birden Franco Rossi'nin ölüm nedenini öğrenmeye çalışan polislerle dolu olduğunu ima edebileceğini umuyordu. "Burada olduğumuzu bilmeniz yeterli değil mi?"

Carraro kartı Brunetti'ye geri verdi ve "Burada röntgen cihazımız yok, bu nedenle Signor Rossi'nin kollarını görünce önce Rad-

yolojiye, oradan da Ortopediye gönderdik. Yapılacak başka bir şey yoktu. Her doktor aynısını yapardı." Ospedale Civile'deki her doktor, diye düşündü Brunetti, ama hiçbir şey söylemedi.

"Kırılmışlar mıydı," diye sordu Brunetti.

"Tabii ki kırılmışlardı, ikisi birden, sağ kolu iki yerden. Alçıya alınmaları için yukarı gönderdik. Yapabileceğimiz başka bir şey yoktu. Standart uygulama. Kolları halledilince, başka bir servise gönderebilirlerdi."

"Mesela, Nörolojiye mi?" diye sordu Brunetti.

Carraro, cevap olarak yalnızca omuz silkti.

"Affedersiniz doktor," dedi Brunetti, hafiften iğneleyerek, "Cevabınızı duyamadım."

"Evet, oraya gönderebilirlerdi."

"Nörolojiye gönderilmesini gerektiren bir şey gözlemlediniz mi? Bunu kayıtlarınıza geçirdiniz mi?"

"Galiba," dedi Carraro, kaçamak bir cevapla.

"Galiba mı, evet mi?" diye üsteledi Brunetti.

Carraro sonunda "Evet," diye itiraf etti.

"Kafadaki darbeyi incelediniz mi? Bir düşme sonucu mu olmuş?" diye sordu Brunetti.

Carraro başını salladı. "Hasta çizelgesinde yazılı."

"Ama siz onu Ortopediye gönderdiniz."

Carraro'nun yüzüne yeniden bir öfke parlaması yayıldı. Brunetti, insanın sağlığını bu adamın ellerine teslim etmesinin ne demek olduğunu düşündü. "Kolları kırıktı. Şoka girmeden önce kollarıyla ilgilenilmesini istedim ve Ortopediye gönderdim. Nörolojiye gönderme işi onların sorumluluğundaydı."

"Yani?"

Brunetti'nin gözleri önünde, doktorun yerini, herhangi bir ihmalin Rossi'yi gerçekten tedavi edenlerin değil de kendisinin üzerine kalmasının daha olası olduğunu düşünerek geri adım atan bir bürokrat almıştı. "Ortopedi göndermediyse bu benim sorumluluğum değil. Onlarla konuşmanız gerek."

"Kafasındaki darbenin ciddiyeti neydi?" diye sordu Brunetti.

"Ben nörolog değilim," diye cevapladı Carraro hemen, tıpkı Brunetti'nin yapacağını düşündüğü gibi.

"Biraz önce kafasındaki darbeyi çizelgeye not ettiğinizi söylediniz."

"Evet, orada yazılı," dedi Carraro.

Brunetti, kendisinin orada bulunuşunun olası bir mesleki ihmal suçlamasıyla ilgili olmadığını söyleyecek gibi oldu, ama Carraro'nun inanacağından ya da inansa bile bunun bir şeyi değiştireceğinden emin değildi. Kariyeri boyunca birçok bürokratik yapıyla uğraşmıştı ve tekrar tekrar acı bir şekilde görmüştü ki, ancak ordu ve mafya ve belki bir de kilise mensupları, hekimler kadar, adaleti, hakikati ya da hayatı hiçe sayarak birbirlerini koruma ve inkâra yöneliyordu.

"Teşekkürler doktor," dedi Brunetti, doktorun fazlasıyla şaşırtıcı bulduğu bir kesinlikle. "Onu görmek istiyorum."

"Rossi'yi mi?"

"Evet."

"Morgta," diye açıkladı Carraro, sesi odanın kendisi kadar soğuktu. "Yolu biliyor musunuz?"

"Evet."

Neyse ki, Brunetti'nin izlediği yol onu dışarı, hastanenin ana avlusuna çıkardı ve böylece bir parça olsun gökyüzünü ve çiçek açan ağaçları gördü; ağaçların pembe çiçekleri arasından kendini gösteren tombul bulutların güzelliğini bir şekilde depolayıp yanına alabilmeyi istedi. *Obitorio*'ya giden dar geçite girdi, ölüme giden yolun ne kadar da tanıdık geldiğini fark edince belli belirsiz bir huzursuzluk duydu.

Kapıdaki görevli onu tanıdı ve başıyla selam verdi. Yıllar boyunca ölülerle uğraşmaktan onlar gibi sessizleşmiş bir adamdı.

"Franco Rossi," dedi Brunetti, geliş nedenini açıklamak için.

Adam yine başını salladı ve kapıdan içeri geçip Brunetti'yi, üzerlerine beyaz çarşaflar örtülmüş bedenlerin kalça hizasındaki masalarda yattığı odaya götürdü. Brunetti'yi odanın en uzak köşesine götürüp masalardan birinin yanında durdu ama örtüyü kaldır-

mak için hiçbir girişimde bulunmadı. Brunetti masaya baktı: Burnun piramit şeklindeki çıkıntısı, çenede ani bir iniş ve alçıya alınmış kollar olması gereken iki yatay çıkıntının kestiği eğimli bir yüzey ve ardından ayakların iki yana açıldığı yerde sona eren iki yatay boru.

Brunetti, "Arkadaşımdı," diye mırıldandı ve çarşafı kaldırdı.

Sol gözün üzerindeki yara izi morarmıştı ve dev bir avuçla içeri itilmiş gibi duran, tuhaf bir şekilde düzleşmiş alnın simetrisini bozmuştu. Gerisi aynı yüzdü, düz ve özelliksiz. Paola bir keresinde, kahramanı Henry James'in ölümden "özel bir şey" olarak söz ettiğini söylemişti, ama Brunetti'nin gördüğünde öyle özel bir şey yoktu: Düzdü, anonimdi, soğuktu.

Çarşafı yeniden Rossi'nin yüzüne çekti, orada yatanın ne kadarının Rossi olduğunu bilme arzusu zihnini çeldi; eğer Rossi artık orada değilse, geriye kalana niye bu kadar saygı duyuluyordu. Görevliye teşekkür edip odadan çıktı. Avlunun sıcaklığına verdiği tepki tümüyle hayvansaldı: Neredeyse ensesindeki kılların yattığını hissedebiliyordu. Kendilerini nasıl haklı çıkarmaya çalışacaklarını görmek için ortopedi servisine gitmeyi düşündü ama Rossi'nin hırpalanmış yüzü hâlâ gözünün önündeydi ve en çok istediği şey kendini hastanenin sınırları dışına atmaktı. Bu isteğe teslim oldu. Çıkarken yeniden danışmaya uğradı, bu kez kimliğini göstererek Rossi'nin adresini istedi.

Görevli hemen adresi bulup verdi, telefon numarasını da ekledi. Castello'da bir numaraydı, Brunetti nerede olduğunu bilip bilmediğini sorunca, görevli, Santa Giustina'da, eskiden Oyuncak Bebek Hastanesi olan dükkânın yakınlarında olması gerektiğini söyledi.

"Hiç onu soran biri oldu mu?" diye sordu Brunetti.

"Ben buradayken hiç kimse sormadı Commissario. Ama hastane ailesini aradı, yani nerede olduğunu biliyorlar."

Brunetti saatine baktı. Neredeyse bir olmuştu, ama Franco Rossi'nin ailesinin, tabii eğer bir ailesi varsa, bu öğle yemeği için her zamanki gibi toplanacaklarından kuşkuluydu. Ölen adamın Ufficio Catasto'da çalıştığını ve düşme sonucu öldüğünü biliyordu. Bunun ötesinde yalnızca, kısa süreli karşılaşmalarından ve kısacık telefon görüşmelerinden çıkardığı yarım yamalak sonuçlar vardı. Rossi görevine sadıktı, çekingendi, neredeyse titiz bürokrat tiplemesinin bir

klişesiydi. Ve Brunetti onu terasa çağırdığında, Lut'un karısı gibi, taşlaşmıştı.

Barbaria delle Tolle'den inmeye başladı, San Francesco della Vigna'ya doğru gidiyordu. Sağda, bir manav, şu peruk takan, dükkânını kapatıyordu. İçi meyve ve sebze dolu kasaların üzerine yeşil bir örtüyü çekişi, rahatsızlık verecek derecede Brunetti'nin Rossi'nin yüzüne çarşafı çekişine benziyordu. Çevresindeki her şey normal akışındaydı: İnsanlar öğle yemeği için evlerine koşuşturuyordu ve yaşam sürüp gidiyordu.

Adresi bulmak kolaydı, *campo*'nun sağ yanında, şimdi artık bir emlakçının olduğu yerin iki kapı ötesinde. İkinci katın zilinin yanındaki dar bir pirinç levhada ROSSİ, FRANCO yazılıydı. Zile bastı, bekledi, ardından yine bastı ama cevap yoktu. Bir üsttekine bastı, sonuç aynıydı, ardından bir altındakini denedi.

Kısa bir süre sonra diyafondan bir erkek sesi geldi: "Evet, kim o?"

"Polis."

Bildik bir duraklamanın ardından adam, "Tamam," dedi.

Brunetti, binanın girişindeki büyük dış kapıyı açacak otomatın sesini bekledi ama bunun yerine ayak sesleri duydu ve ardından kapı çekilerek açıldı. Karşısına kısa boylu bir adam çıktı, binanın girişinin *acqua alta* seviyesinin üzerinde kalması umuduyla yapıldığı kesin olan yüksek basamakta durduğundan boyu hemen belli olmuyordu. Adam peçetesini hâlâ sağ elinde tutuyor ve gözlerinde Brunetti'nin çoktan alıştığı ilk kuşkuyla ona tepeden bakıyordu. Kalın çerçeveli gözlükleri vardı, Brunetti, kravatının solunda, büyük olasılıkla domates sosunun neden olduğu kırmızı bir leke gördü.

"Evet?" diye sordu adam, gülümsemeden.

"Signor Rossi için gelmiştim," dedi Brunetti.

Rossi'nin adını duyunca adamın ifadesi yumuşadı ve kapıyı iyice açmak için eğildi. "Affedersiniz. Sizi içeri davet etmeliydim. Lütfen, lütfen." Yana çekildi ve durduğu dar alanda Brunetti'ye yer açtı, ardından da sanki Brunetti'nin elini tutacakmış gibi elini uzattı. Ama peçetenin hâlâ elinde olduğunu fark edince hemen arkasına sakladı. Eğilip diğer eliyle kapıyı kapadı ve yeniden Brunetti'ye döndü.

Binanın üst katlarına çıkan merdivenin tam karşısındaki koridorun sonunda yarı açık duran bir kapıya doğru yönelen adam, "Lütfen benimle gelin," dedi.

Brunetti, adam önce girsin diye kapıda durdu ve ardından da kendisi girdi. Genişliği bir metreden biraz fazla olan küçük bir giriş vardı, oradan da iki basamak yükseliyordu, bu da Venediklilerin kentin temellerini sürekli olarak kemiren sularla baş edebileceklerine dair ezeli güvenlerinin bir başka kanıtıydı. Basamakların çıktığı oda temiz ve düzenliydi ve *piano rialzato*'daki bir daire için şaşırtıcı derecede iyi aydınlatılmıştı. Brunetti, dairenin arka tarafında yan yana dört yüksek pencerenin, geniş bir kanalın karşı kıyısındaki büyük bir bahçeye baktığını fark etti.

"Affedersiniz, yemek yiyordum," dedi adam, peçeteyi masaya bırakarak.

"Size engel olmayayım," dedi Brunetti.

"Yok, ben de tam bitirmek üzereydim," dedi adam. Tabağında hâlâ bolca makarna duruyordu, solunda da açık bir gazete vardı. "Önemli değil," diyen adam Brunetti'ye odanın ortasında, pencerelerin karşısındaki bir kanepeyi gösterdi. "Size bir şey ikram edebilir miyim? *Un' ombra*?"

Brunetti için küçük bir bardak şaraptan daha iyisi olamazdı, ama reddetti. Elini uzatarak kendini tanıttı.

Kendisine uzanan eli sıkan adam, "Marco Caberlotto," diye karşılık verdi.

Brunetti kanepeye oturdu. Caberlotto da karşısına oturdu ve "Ne olmuş Franco'ya?" diye sordu.

Brunetti, cevap olarak "Hastanede olduğunu biliyor muydunuz?" diye sordu.

"Evet. Bu sabah *Gazettino*'daki haberi okudum." Üzerinde yavaş yavaş soğuyan yemeğinin durduğu masayı işaret ederek, "Bitirir bitirmez ziyaretine gideceğim," dedi. "Durumu nasıl?"

"Maalesef size kötü bir haberim var," diye başladı Brunetti, yıllardır aşina olduğu basmakalıp girişi kullanıyordu. Caberlotto'nun anladığını görünce devam etti: "Komadan hiç çıkamamış ve bu sabah da ölmüş."

Caberlotto bir şeyler mırıldandı ve bir elini ağzına götürdü, parmaklarını dudaklarına bastırdı. "Bilmiyordum. Zavallı çocuk."

Brunetti bir an durdu, sonra da yumuşak bir tonla, "Onu yakından tanır mıydınız?" diye sordu.

Soruyu duymazdan gelen Caberlotto, "Düştüğü doğru mu? Düşüp başını vurduğu?" diye sordu.

Brunetti başını salladı.

"Düşmüş mü?" diye ısrarla sordu Caberlotto.

"Evet. Niye soruyorsunuz?"

Caberlotto yine doğrudan cevap vermedi. "Ah, zavallı çocuk," diye tekrarladı, başını iki yana sallayarak. "Böyle bir şeyin olabileceğine asla inanmazdım. Her zaman öyle ihtiyatlıydı ki."

"İşinde mi demek istiyorsunuz?"

Caberlotto Brunetti'ye baktı. "Hayır, her şeyde. Yani... İhtiyatlıydı işte. O dairede çalışıyordu ve işinin bir parçası olarak dışarı çıkıp ne yapıldığına bakması gerekiyordu. Ama o dairede kalıp plan ve projelerle ilgilenmeyi, binaların nasıl yapıldıklarına ya da bir restorasyondan sonra nasıl olacaklarına bakmayı tercih etmişti. İşin bu yanını seviyordu. Bunu kendisi söylemişti."

Rossi'nin kendi evine yaptığı ziyareti hatırlayan Brunetti, "Ama ben inşaat ziyaretlerinin, imar ihlali yapılan binaların teftişinin de onun işinin bir parçası olduğunu sanmıştım," dedi.

Caberlotto omuz silkti. "Bazen evlere gitmek zorunda kaldığını biliyorum, ama edindiğim izlenime göre, bunu yalnızca neler olduğunu anlamaları için durumu evsahiplerine açıklayabilmek için yapıyordu." Caberlotto bir an durdu, belki Rossi'yle aralarında geçen konuşmaları hatırlamaya çalışıyordu ama sonra devam etti. "Onu çok da iyi tanımazdım. Komşuyduk, bazen sokakta karşılaşınca konuşurduk ya da bir içki içerdik birlikte. Bana planlarla çalışmaktan hoşlandığını da böyle bir sohbette söylemişti."

"Her zaman ihtiyatlıydı dediniz," diye hatırlattı Brunetti.

"Her konuda," dedi Caberlotti ve bunu hatırlayınca neredeyse gülümseyecek gibi oldu. "Bu konuda ona takılırdım. Asla elinde bir kutuyla merdivenlerden inmezdi. Yürürken iki ayağını da görmesi gerektiğini söylerdi." Sanki devam edip etmemeyi düşünür gibi bir an duraladı, sonra devam etti. "Bir keresinde ampulü patlamış, bana bildiğim bir elektrikçi olup olmadığını sormuştu. Elektrikçiye neden ihtiyacı olduğunu sorunca durumu anlattı, ben de ona ampulü kendisinin değiştirmesini söyledim. Tüm yapılması gereken bir

parça bant alıp bir karton parçasına tersten sarmak ve ampulün dibine yapıştırıp çevirmek. Ama o ampüle dokunmaya korktuğunu söyledi." Caberlotto durdu.

"Sonra ne oldu peki?" diye sordu Brunetti.

"Pazar günüydü, zaten bir elektrikçi bulmak imkânsızdı. Çıkıp ben hallettim. Akımı kestim ve kırılan ampulü çıkardım." Brunetti'ye baktı ve sağ eliyle döndürme hareketi yaptı. "Tıpkı ona söylediğim gibi yaptım, bantla, hemen çıktı. Beş saniye kadar sürdü, ama onun bunu yapabilmesinin yolu yoktu. Bir elektrikçi bulana kadar o odayı kullanmaz, karanlıkta kalırdı." Gülümsedi ve göz ucuyla Brunetti'ye baktı. "Gerçekten korktuğundan değil, anlıyorsunuz ya. Yapısı öyleydi."

"Evli miydi?" diye sordu Brunetti.

Caberlotto başını iki yana salladı.

"Sevgilisi?"

"Hayır, sevgilisi de yoktu."

Brunetti, Caberlotto'yu daha iyi tanısaydı bir erkek sevgilisi olup olmadığını soracaktı. "Ailesi?"

"Bilmiyorum. Eğer hâlâ yaşıyorlarsa da Venedik'te olduklarını sanmıyorum. Onlardan hiç söz etmedi. Tatillerde de hep buradaydı."

"Ya arkadaşları?"

Caberlotto biraz düşündü ve "Onu bazen sokakta birileriyle görürdüm. Ya da içki içerken. Nasıl olduğunu bilirsiniz. Ama özel birini ya da aynı kişiyle bir daha gördüğümü hatırlamıyorum." Brunetti buna karşılık vermediği için Caberlotto açıklamaya çalıştı. "Biz gerçek anlamda arkadaş sayılmazdık, yani görsem bile pek fazla dikkat etmezdim, sadece tanırdım."

"Buraya kimse gelir miydi?" diye sordu Brunetti.

"Galiba. Kimin gelip gittiğine dair pek fikrim yok. Birilerinin çıkıp indiğini duyarım ama kim olduklarını hiç bilmem." Birden, "Peki siz niye buradasınız?" diye sordu.

"Onu ben de tanıyordum," diye cevapladı Brunetti. "Öldüğünü öğrenince ailesiyle konuşmaya geldim, ama yalnızca bir arkadaşı olarak, daha ötesi değil." Caberlotto, eğer Rossi'nin arkadaşıysa niye onun hakkında bu kadar az şey biliyor diye Brunetti'yi sorgulamayı düşünmedi.

Brunetti ayağa kalktı. "Ben gideyim artık, siz de yemeğinizi bitirin, Signor Caberlotto," diyerek elini uzattı.

El sıkıştıktan sonra Caberlotto, Brunetti'yle birlikte dış kapıya kadar geldi ve kapıyı çekerek açtı. Orada, yüksek basamakta durup Brunetti'ye bakarak, "İyi bir adamdı. Onu iyi tanımıyordum ama ondan hoşlanıyordum. İnsanlar hakkında hep iyi şeyler söylerdi," dedi. Öne doğru eğildi ve söylediklerinin önemini vurgularcasına Brunetti'nin ceketinin koluna dokundu ve ardından kapıyı kapadı.

8 Brunetti, Questura'ya dönerken durup Paola'yı aradı ve öğlen yemeğinde evde olamayacağını söyledi. Ardından, küçük bir lokantaya girip tadını almadığı bir tabak makarna ile yalnızca öğleden sonrası için yakıt niyetine birkaç parça tavuk yedi. İşe döndüğünde masasında bir not buldu, Müdür Yardımcısı Patta onu saat dörtte odasında görmek istiyordu.

Brunetti hastaneyi arayıp Doktor Rizzardi'nin sekreterine, Franco Rossi'nin otopsisini pataloğun kendisinin yapıp yapmayacağını soran bir mesaj bıraktı. Ardından, otopsi emrinin çıkması için bürokratik süreci başlatan bir telefon görüşmesi daha yaptı. Sonra da yardımcısı Çavuş Vianello'nun orada olup olmadığını öğrenmek için polislerin odasına indi. Vianello masasındaydı, önünde kalın bir dosya açıktı. Amirinden uzun boylu olmadığı halde bir şekilde daha fazla yer kaplıyor gibi görünüyordu.

Brunetti içeri girince Vianello başını kaldırdı ve ayağa kalkmak üzere hamle yaptı ama Brunetti eliyle oturmasını işaret etti. Ardından, odadaki diğer üç polisi fark ederek fikrini değiştirdi ve çenesini kaldırarak Vianello'ya kalkmasını işaret etti, sonra da başıyla kapıyı gösterdi. Çavuş önündeki dosyayı kapadı ve Brunetti'nin peşinden odasına gitti.

Karşılıklı oturduklarında Brunetti, "Santa Croce'de inşaat iskelesinden düşen adamla ilgili haberi gördün mü?" diye sordu.

"Ufficio Catasto'da çalışan adam mı?" diye sordu Vianello, ama bu aslında bir soru değildi. Brunetti o olduğunu doğrulayınca Vi-

anello, "Ne olmuş ona?" diye sordu.

"Cuma günü beni aramıştı," dedi Brunetti ve Vianello'nun soru sormasını bekledi. Sormayınca da devam etti: "Dairesinde olan bir şeyle ilgili olarak benimle konuşmak istediğini söyledi, ama kendi *telefonino*'sundan arıyordu, onu bunun güvenli olmadığı konusunda uyardığımda beni tekrar arayacağını söyledi."

"Ama aramadı mı?" diye araya girdi Vianello.

"Aramadı," dedi Brunetti, başını iki yana sallayarak. "Buradan ayrıldığımda saat yediyi geçiyordu. Ararsa diye ev telefonumu bile bıraktım ama aramadı. Ve sonra, bu sabah fotoğrafını gazetede gördüm. Görür görmez de hastaneye gittim ama çok geçti." Yine sustu ve Vianello'nun yorumunu bekledi.

"Hastaneye niye gittiniz, efendim?"

"Yüksekten korkuyordu."

"Anlayamadım?"

"Bizim eve geldiğinde..." diye başladı Brunetti, ama Vianello araya girdi.

"Evinize mi geldi? Ne zaman?"

"Aylar önce. Bizim dairenin planları ya da kayıtlarıyla ilgili bir şey için. Ya da olmayan kayıtlarıyla. Bunun gerçekten önemi yok; her neyse, gelip benden bazı belgeler istedi. Daha önce bir mektup göndermişlerdi. Ama niye geldiği değil evdeyken ne olduğu önemli."

Vianello hiçbir şey söylemedi ama merakı geniş yüzünden rahatça okunuyordu.

"Bina hakkında konuşurken, terasa çıkıp alt kattaki dairenin pencerelerine bir göz atmasını istedim. Pencerelerin iki katın da aynı zamanda eklendiğini göstereceğini ve eğer öyleyse bunun bizim daire hakkındaki kararı etkileyebileceğini düşünmüştüm." Brunetti konuşurken, Ufficio Catasto'nun kararının, eğer bir karar aldılarsa, ne olduğuna dair bir fikri olmadığını fark etti.

"Terastaydım, aşağı doğru sarkıp alt katımızdaki dairenin pencerelerine baktım. Ona döndüğümde, sanki bir engerek yılanı göstermişim gibiydi. Sanki felç olmuştu." Vianello'nun bunu kuşkuyla karşıladığını görünce, lafı gevelemeye başladı, "Şey, yani bana öyle geldi. Her durumda korkmuştu." Konuşmayı kesti ve göz ucuyla Vianello'ya baktı.

Vianello hiçbir şey söylemedi.

"Halini görseydin ne demek istediğimi anlardın," dedi Brunetti. "Terastan aşağı sarkma fikri onu dehşete sürüklemişti."

"Yani?" diye sordu Vianello.

"Yani, inşaat iskelesine çıkma cüretini göstermiş olması imkânsız, hele de yalnız başına."

"Bir şey söyledi mi?"

"Ne hakkında?"

"Yükseklik korkusu hakkında."

"Vianello, sana söyledim. Bir şey söylemesine gerek yoktu, her şey yüzünden okunuyordu. Dehşete kapılmıştı. Bir kimse bir şeyden bu denli korkuyorsa, o şeyi yapamaz. Bu imkânsız."

Vianello farklı bir yol denedi. "Ama size bir şey söylemedi, efendim. Size bunu anlatmaya çalışıyorum. Yani, bunu da hesaba katmanızı öneriyorum. Onu korkutanın terastan bakma fikri olup olmadığını bilmiyorsunuz. Başka bir şey de olabilirdi."

Sabrı tükenen Brunetti, bu ihtimale inanmadan "Tabii ki başka bir şey de olabilirdi," dedi. "Ama öyle değildi. Onu gördüm. Onunla konuştum."

Vianello kibarca sordu, "Yani?"

"Yani o iskeleye kendi isteğiyle çıkmadıysa, kazayla da düşmedi."

"Sizce öldürüldü mü?"

"Emin değilim," diye itiraf etti Brunetti. "Ama oraya kendi rızasıyla gittiğini, ya da kendi rızasıyla gittiyse bile iskeleye istediği için çıktığını sanmıyorum."

"Orayı gördünüz mü?"

"İnşaat iskelesini mi?"

Vianello başını salladı.

"Zamanım olmadı."

Vianello ceketinin kolunu sıyırıp saatine baktı. "Şimdi zamanımız var, efendim."

Brunetti de kendi saatine göz atarak "Müdür Yardımcısı dörtte beni odasında bekliyor," diye karşılık verdi. Görüşmeye daha yirmi dakika vardı. Bakışları Vianello'nunkilerle karşılaştı. "Evet," dedi Brunetti, "haydi gidelim."

Memurların odasına uğrayıp Vianello'nun gazetesini aldılar.

Santa Croce'deki binanın adresi orada yazıyordu. Birinci kaptan Bonsuan'ı da yanlarına aldılar ve Santa Croce'ye gitmek istediklerini söylediler. Polis teknesinin güvertesinde iki adam kent rehberini inceledi ve aradıkları numarayı Campo Angelo Raffaele'in başındaki bir *calle*'de buldular. Tekne onları Zattere'nin sonuna doğru götürdü. Arkada kıyıya demir atmış, arkasındaki alanı ufacık gösteren devasa bir gemi duruyordu.

Tekneleri yaklaşırken Vianello, "Tanrım, bu da ne?" diye sordu.

"Burada yapılan şu yolcu gemisi. Dünyada daha büyüğünün olmadığı söyleniyor."

"Korkunç," dedi Vianello. Başını kaldırmış, geminin, onlardan neredeyse yirmi metre yüksekte kalan üst güvertelerine bakıyordu. "Burada ne işi var?"

"Kente para getiriyor," dedi Brunetti, kuru bir ifadeyle.

Vianello önce suya sonra da kentin damlarına baktı, "Ne fahişeleriz ama," dedi. Brunetti buna itiraz etmeyi uygun bulmadı.

Bonsuan dev gemiden pek de uzakta olmayan bir yere yanaştı, inip tekneyi kıyıdaki mantar biçimli, kalınlığından daha büyük tekneler için yapılmış olduğu anlaşılan iskele babasına bağlamaya başladı. Tekneden inen Brunetti, kaptana, "Bonsuan, sen bizi bekleme. İşimizin ne kadar süreceğini bilmiyorum," dedi.

"Sizce sakıncası yoksa bekleyeceğim, efendim," dedi yaşlı adam ve ekledi, "Geri dönmektense burada beklemeyi yeğlerim." Bonsuan'ın emekliliğine yalnızca birkaç yıl kalmıştı ve emeklilik tarihi, ne kadar uzakta olursa olsun ufukta görünmeye başlayınca düşündüklerini söylemekten çekinmez olmuştu.

Bunu ifade etmeseler de, diğerleri Bonsuan'ın duygularını paylaşıyordu aslında. Tekneden ayrılıp, kentin Brunetti'nin pek az uğradığı bir bölgesine, *campo*'ya doğru yürümeye başladılar. Paola'yla buradaki küçük bir balık lokantasına gelirlerdi eskiden, ama birkaç yıl önce lokanta el değiştirip yemeklerin kalitesi de hızla düşmeye başlayınca ayaklarını kesmişlerdi. Brunetti'nin burada yaşayan bir sevgilisi vardı, ama öğrencilik yıllarında kalmıştı ve kız da yıllar önce ölmüştü.

Köprüyü geçtiler ve Campo San Sebastiano'dan geçip, geniş Campo Angelo Raffaele'ye doğru yürüdüler. Önden giden Vianello hemen soldaki bir *calle*'ye döndü ve ileride, sıradaki en son bina-

nın ön cephesindeki iskeleyi gördüler. Dört katlı bina sanki yıllar önce terk edilmiş gibi görünüyordu. Boş olduğuna dair işaretleri incelemeye başladılar: Koyu yeşil panjurlar cüzamlı gibi pul pul soyuluyordu; mermer oluklarda suyun sokağa, belki de evin içine akmasına neden olacak boşluklar vardı; paslanmış antenden kopmuş bir parça çatının kenarından bir metre aşağı sarkıyordu. Binanın boş olduğu, en azından Venedik'te doğmuş olanlar -yani doğuştan ev alıp satmaya yatkın olanlar- için, özellikle dikkat edilmese bile fark edilecek kadar açıktı.

Görebildikleri kadarıyla inşaat iskelesi öylece bırakılmıştı: Tüm panjurlar sıkı sıkıya kapalıydı. Ne bir çalışma olduğuna, ne de, Brunetti böyle bir şeyin nasıl gösterileceğinden emin olmasa da, birinin kazayla öldürücü yaralar aldığına dair bir iz vardı.

Brunetti, geri geri giderek karşıdaki binanın duvarına yaslandı. Tüm ön cepheyi inceledi ama hiçbir yaşam belirtisi görmedi. *Calle*'yi geçti, döndü ve bu kez iskeleye bakan binayı inceledi. Onda da aynı terk edilmişlik izleri vardı. Soluna baktı: *Calle* bir kanalda son buluyordu, onun ötesinde de büyük bir bahçe vardı.

Vianello da Brunetti'nin yaptıklarını yapıyor ve hem binaya hem de bahçeye aynı şekilde dikkatle bakıyordu. Gelip Brunetti'nin yanında durdu. "Olabilir, değil mi efendim?"

Brunetti başıyla onayladı. "Kimse bir şey görmemiştir. İskeleye bakan binada kimse yok, bahçeyle birinin ilgilendiğine dair de bir işaret yok. Yani düşerken onu kimse görmemiştir," dedi.

"Eğer düştüyse," diye tamamladı Vianello.

Uzun bir sessizlik oldu, ardından Brunetti, "Bu konuda elimizde bir şey var mı?" diye sordu.

"Bildiğim kadarıyla yok. Sanırım bir kaza olarak bildirilmiş, yani San Polo'dan Vigili Urbani gelip durumu incelemiştir. Ve öyle olduğuna, yani bir kaza olduğuna karar verdilerse bu iş burada bitmiş demektir."

"Sanırım gidip onlarla konuşsak iyi olacak," diyen Brunetti, duvardan uzaklaşıp evin kapısına yöneldi. Kapıyı mermer çerçeveye tutturmak için, kapının üst eşiğine yerleştirilmiş bir demir halkaya asma kilit ve zincir takılmıştı.

"Peki, iskeleye çıkmak için içeri nasıl girdi?" diye sordu Brunetti.

"Bunu belki Vigili söyleyebilir," dedi Vianello.

*

Söyleyemediler. Bonsuan onları tekneyle Rio di San Agostino üzerinden Campo San Stin yakınlarındaki polis karakoluna götürdü. Kapıdaki polis onları tanıdı ve hemen Teğmen Turcati'ye götürdü. Siyah saçlı bir adam olan teğmenin üniforması sanki terzide ısmarlama dikilmiş gibi duruyordu. Bu da Brunetti'nin ona resmi davranması ve rütbesiyle hitap etmesi için yeterliydi.

Brunetti'nin söylediklerini dinledikten sonra Turcati, Rossi hakkındaki dosyayı getirtti. Rossi olayını bildiren adam, polise telefon ettikten sonra ambülans çağırmıştı. Olay yerine çok daha yakın olan Giustiniani'nin o sırada boşta bir ambülansı olmadığı için, Rossi, Ospedale Civile'ye kaldırılmıştı.

Raporun sonundaki ismi okuyan Brunetti, "Memur Franchi burada mı?" diye sordu.

"Niçin?" diye soruyla karşılık verdi teğmen.

"Bana birkaç şeyi açıklamasını istiyorum," dedi Brunetti.

"Ne gibi?"

"Niçin bir kaza olduğunu düşündüğü. Binanın anahtarının Rossi'nin cebinde olup olmadığı. İskelede kan izi olup olmadığı."

"Anlıyorum," diyen teğmen telefona uzandı.

Franchi'yi beklerken, Turcati kahve isteyip istemediklerini sordu, ikisi de bu teklifi reddetti.

Birkaç dakika havadan sudan konuştuktan sonra, genç bir polis girdi içeri. Sarı saçları görünmeyecek derecede kısa kesilmişti ve sakal tıraşı olma yaşına henüz girmiş gibi görünüyordu. Teğmene selam verip hazır ola geçti, ne Brunetti'ye ne de Vianello'ya bakıyordu. Brunetti, demek Teğmen Turcati'nin dükkânında işler böyle yürüyor, diye düşündü.

"Bu beylerin sana bazı soruları var Franchi," dedi Turcati.

Genç polis duruşunu bir parça gevşetti, ama Brunetti'nin gördüğü kadarıyla rahatladığına dair pek fazla kanıt yoktu.

"Evet efendim," dedi genç polis, ama hâlâ onlara bakmıyordu.

"Memur Franchi," diye başladı Brunetti, "Angelo Raffaele yakınlarında bulunan adama ilişkin raporunuz çok açık ama benim bu konuda sormak istediğim birkaç soru var."

Yüzü hâlâ teğmene dönük duran Franchi, "Evet efendim," dedi.

"Adamın ceplerine baktınız mı?"

"Hayır efendim. Oraya ambülansla aynı zamanda ulaştım. Kaldırıp sedyeye koymuşlardı, tekneye doğru götürüyorlardı." Brunetti, polis karakolundan oraya olan kısa mesafeyi nasıl olup da tüm kenti geçerek gelen ambülansla aynı zamanda aldığını sormadı.

"Raporunuzda adamın iskeleden düştüğünü yazmışsınız. Acaba buna dair işaretler olup olmadığını görmek için iskeleyi incelediniz mi? Mesela kırık bir tahta ya da onun elbisesinden bir parça. Ya da belki kan izi?"

"Hayır efendim."

Brunetti bir açıklama bekledi ama gelmeyince, "Bunu neden yapmadınız?" diye sordu.

"Onu yerde, iskelenin yakınında gördüm. Evin kapısı açıktı, cüzdanını açtığımda Ufficio Catasto'da çalıştığını gördüm ve orada işi gereği bulunduğunu düşündüm." Bir an durdu, Brunetti de sessiz bekliyordu. "Ne demek istediğimi anlıyorsunuzdur efendim."

"Oraya ulaştığınızda ambülansa taşınmakta olduğunu söylediniz."

"Evet efendim."

"O halde cüzdanını nasıl aldınız?"

"Yerde duruyordu, boş bir çimento torbasının altında gizlenmiş gibiydi."

"Peki vücudu neredeydi?"

"Yerdeydi, efendim."

Brunetti, sesini yükseltmeden, sabırla "Vücudu inşaat iskelesine göre neredeydi?" diye sordu.

Franchi soruyu düşündü ve "Ön kapının solundaydı efendim, duvardan yaklaşık bir metre uzakta," diye cevap verdi.

"Peki cüzdan?"

"Söylediğim gibi efendim, çimento torbasının altındaydı."

"Ne zaman buldunuz?"

"O hastaneye kaldırıldıktan sonra. Çevreye bir bakmam gerekir diye düşündüm ve eve girdim. Raporda yazdığım gibi, ben oraya gittiğimde kapı açıktı. Adamın yattığı yerin hemen üzerindeki panjurların açık olduğunu görmüştüm, bu nedenle yukarı çıkma gereği duymadım. Cüzdanı dışarı çıktığımda gördüm, alıp açtığımda Uffi-

cio Catasto'ya ait bir kimlik kartı bulunca binayı incelemek ya da bunun gibi bir şey için geldiğini varsaydım."

"Cüzdanda başka bir şey var mıydı?"

"Biraz para vardı efendim, bir de bazı kartlar. Hepsini buraya getirdim ve bir kanıt torbasına koydum. Sanırım bunların listesi raporda var."

Brunetti raporun ikinci sayfasını açtı ve cüzdandan söz edildiğini gördü.

Başını kaldırıp Franchi'ye, "Oradayken başka bir şey dikkatinizi çekti mi?" diye sordu.

"Ne gibi efendim?"

"Olağandışı ya da bir şekilde ters gelen herhangi bir şey?"

"Hayır efendim. Hiçbir şey görmedim."

"Anlıyorum," dedi Brunetti. "Teşekkürler, memur Franchi." Kimsenin konuşmasına fırsat olmadan Brunetti, "Gidip o cüzdanı bana getirebilir misiniz?" diye ekledi.

Franchi teğmene baktı, o da başıyla onayladı.

"Evet efendim," dedi Franchi ve topuklarıyla keskin bir dönüş yaparak odadan çıktı.

"Pek hevesli bir gence benziyor," dedi Brunetti.

"Evet," dedi teğmen, "en iyi adamlarımdan biri." Franchi'nin eğitimi sırasında ne kadar iyi olduğunu anlatmaya başladı ama bitiremeden genç polis elinde kanıt torbasıyla geri döndü. Torbanın içinde kahverengi bir cüzdan vardı.

Torbayı kime vereceğini bilemeyen Franchi kapıda durdu.

"Torbayı komisere ver," dedi Teğmen Turcati. Kendisini sorgulayan adamın rütbesini öğrenen Franchi şaşkınlığını gizleyemedi. Brunetti'ye doğru yürüyüp torbayı verdi, ardından da onu selamladı.

Torbayı bir ucundan tutan Brunetti, "Teşekkürler," dedi. Mendilini çıkardı ve dikkatlice torbayı sardı. Ardından teğmene dönerek, "İsterseniz bunu aldığıma dair imza vereyim," dedi.

Teğmen masasının üzerinden bir kâğıt uzattı. Brunetti kâğıda tarihi, adını ve cüzdanın tarifini yazdı ve Vianello'yla birlikte ayrılmadan önce altına imzasını atıp Turcati'ye geri verdi.

Geniş *calle*'ye çıktıklarında yağmur başlamıştı.

Artan yağmur altında tekneye döndüler, Bonsuan'ın onları beklemekte ısrar etmiş olmasından memnundular. Tekneye bindiklerinde Brunetti saatine baktı, beşi çoktan geçmişti, yani Questura'ya çoktan dönmüş olmaları gerekiyordu. Büyük Kanal'a girdiler; Bonsuan sağa dönüp onları Bazilika'ya ve Çan Kulesi'ne, oradan da Ponte della Pieta'ya ve Questura'ya götürecek uzun bir S çizdi.

Aşağıda kamarada oturan Brunetti cüzdanın sarılı olduğu mendilini cebinden çıkardı ve Vianello'ya uzattı. "Geri döndüğümüzde bunu laboratuvara götürüp parmak izi kontrolü yaptırır mısın?" Vianello alırken de ekledi, "Plastik torbadaki izler Franchi'ye aittir sanırım, bu nedenle onları göz ardı edebilirler. Rossi'nin parmak izlerini alması için de hastaneye birini göndersen iyi olur."

"Başka bir şey var mı efendim?"

"İşleri bittiğinde cüzdanı bana gönder. İçindekilere bir göz atmak istiyorum. Bir de bu işin acil olduğunu söyleyebilir misin?"

Vianello ona baktı ve "Ne zaman acil değildir ki efendim?" diye sordu.

"Pekâlâ, Bucchese'ye işin içinde bir ölü olduğunu söyle. Belki bu acele etmesini sağlar."

"Bocchese bunun aceleye gerek olmadığının kanıtı olduğunu söyleyecektir," dedi Vianello.

Brunetti bunu duymazdan gelmeyi tercih etti.

Mendili üniformasının ceketinin iç cebine koyan Vianello, "Başka bir şey, efendim?" diye sordu.

"Signorina Elettra'nın Rossi hakkında bir şeyler var mı diye kayıtlara bakmasını istiyorum." Olduğundan kuşkuluydu, Rossi'nin suçla ilgili bir şeyle uzaktan yakından ilgisi olabileceğini düşünemiyordu bile. Ama hayat ona daha büyük sürprizler göstermişti, yani bir bakmakta yarar vardı.

Vianello elini kaldırarak "Affedersiniz efendim. Sözünüzü kesmek istemezdim ama acaba olayı bir cinayet soruşturması olarak ele alacağız anlamına mı geliyor bu?" diye sordu.

İkisi de bunun zor olduğunu biliyordu. Bir yargıç atanana kadar resmi bir soruşturmaya başlayamazlardı, ama bir yargıcın konuyu ele alıp bir cinayet soruşturması açması için de suç işlendiğine dair ikna edici bir kanıt olması gerekiyordu. Brunetti, Rossi'nin yük-

sıklık korkusu olduğuna dair edindiği izlenimin bir suç, hele de bir cinayet için ikna edici bir kanıt sayılacağından kuşkuluydu.

"Müdür Yardımcısını ikna etmem gerekecek," dedi Brunetti.

"Evet," dedi Vianello.

"Kuşkulu gibisin."

Vianello bir kaşını kaldırdı. Bu yeterliydi.

"Bundan hoşlanmayacak, değil mi?" diye katıldı ona Brunetti. Vianello'dan yine ses çıkmadı. Patta, polisin suçu, bir anlamda üzerlerine geldiğinde ve görmezden gelinemez olduğunda suç olarak ele almasına izin verirdi. Bu kadar açık bir şekilde kaza gibi görünen bir olayda soruşturma açılmasına izin vermesi çok zordu. En kuşkucuları bile Rossi'nin düşmediğine ikna edecek kanıtlar bulununcaya, suç görmezden gelinemez oluncaya kadar bu olay yetkililerin gözünde bir kaza olarak kalacaktı.

Brunetti'nin, kendisini her olayı en azından iki bakış açısından görmeye zorlayan bir psikolojik yapısı vardı. Bir nimet, belki de bir lanetti bu. Bu nedenle kuşkularını, bu kuşkuları paylaşmayan birine ne kadar saçma göründüğünü ya da öyle gösterilebileceğini biliyordu. Sağduyu her şeyi bir yana bırakıp apaçık ortada olanı kabul etmesini söylüyordu: Franco Rossi, bir inşaat iskelesinden kazayla düşüp ölmüştü. "Yarın sabah, hastaneden anahtarlarını alıp evine bir göz at."

"Ne arayacağım?"

"Bilmem," dedi Brunetti. "Bir adres defteri, mektup, akraba ya da arkadaşlarının isimleri."

Brunetti kendini varsayımlarına öylesine kaptırmıştı ki, Questura'ya giden kanala girdiklerini fark etmemişti bile. Geldiklerini de ancak teknenin Questuranın iskelesine hafifçe çarpmasıyla anladı.

Birlikte güverteye çıktılar. Brunetti, tekneyi iskeleye bağlamakla meşgul olan Bonsuan'a teşekkür etti. Vianello ile yağmurda yürüyerek Questura'nın ana kapısına ulaştılar. Kendilerine kapıyı açan genç polis, Brunetti'nin teşekkür etmesine fırsat vermeden, "Müdür Yardımcısı sizi görmek istiyor, komiserim," dedi.

"Hâlâ burada mı?" diye sordu Brunetti, şaşırmıştı.

"Evet efendim. Gelir gelmez size söylememi istedi."

"Peki, teşekkürler." Vianello'ya dönerek, "Gitsem iyi olacak," dedi.

İlk katın merdivenlerini birlikte çıktılar, ikisi de Patta'nın ne istiyor olabileceği konusunda konuşmak istemedi. Vianello, birinci katta, teknisyen Bocchese'nin pek kimseye hesap vermeden, rütbelere aldırmadan ve işini aceleye getirmeden hüküm sürdüğü laboratuvarın arka merdivenlerine çıkan koridora yöneldi.

Brunetti de sessizce Patta'nın odasına doğru yürüdü. Masasında oturan Signorina Elettra, Brunetti içeri girince başını kaldırıp ona baktı. Telefonun ahizesini kaldırıp bir düğmeye basarken Brunetti'ye eliyle yaklaşmasını işaret etti. Telefona "Komiser Brunetti geldi, efendim," dedi. Patta'nın karşılığını aldıktan sonra da "Tabii ki efendim," diyerek telefonu kapadı.

Kapı açılıp Patta görünmeden önce Signorina Elettra, "Mutlaka sizden bir iyilik isteyecektir. Şimdiye kadar öfkeden köpürmemesinin tek açıklaması bu," demeye fırsat buldu.

Brunetti'nin gözlemlediğine göre, Patta'nın gri takım elbisesi kaşmir olmalıydı, kravatı ise İtalya'da İngiliz kulüp kravatı diye bilinen türdendi. Yağmurlu ve serin bir bahar günü olmasına karşın Patta'nın yakışıklı yüzü bronzlaşmıştı, cildi gergindi. İnce kenarlı, oval çerçeveli bir gözlük takmıştı. Brunetti'nin Questura'da görev yaptığı yıllar içinde Patta'nın taktığı beşinci gözlüktü bu; tarzları da her zaman modanın birkaç ay önünden giderdi. Ama camları numarasızdı. Brunetti bunu, bir keresinde kendi okuma gözlüğü yanında olmadığı için Patta'nın masasından onun gözlüğünü alıp bir fotoğrafa yakından baktığında fark etmişti.

"Ben de tam komisere içeri girmesini söylüyordum, efendim," dedi Signorina Elettra. Brunetti masasında bir dakika önce orada olmadıklarından emin olduğu iki dosya ve üç kâğıt olduğunu gördü.

"Evet, içeri buyrun Komiser Brunetti," dedi Patta, elini uzatarak. Brunetti, bu uzanan el ile zihninde canlandırdığı haliyle Klytaimestra'nın savaş arabasından indirmek için Agamemnon'a uzattığı el arasında rahatsız edici bir benzerlik buldu. Patta kolundan tutup kibarca odasına çekmeden önce Signorina Elettra'ya son bir bakış fırlattı.

Patta kapıyı kapadı ve pencerelerin önüne yerleştirdiği iki koltuğa doğru yürüdü. Brunetti'nin kendisine katılmasını bekledi. Brunetti yanına geldiğinde oturmasını işaret etti, sonra da kendisi

oturdu; koltuklar, bir içmimarın "konuşma açısı" diyeceği bir şekilde yerleştirilmişti.

"Bana zaman ayırabildiğinize sevindim, komiser," dedi Patta. Sözlerdeki acı alayı fark eden Brunetti kendini zayıf konumda hissetti.

"Dışarı çıkmam gerekti," diye açıkladı.

"Bunun sabah olduğunu sanıyordum," dedi Patta, ama hemen ardından gülümsemeyi de unutmadı.

"Evet, ama öğleden sonra da bir yere gitmem gerekti. Öylesine ani oldu ki, size haber vermeye fırsatım olmadı."

"*Telefonino*nuz yok mu, komiser?"

Aptalca, Ludist bir önyargı olduğunu fark etse de cep telefonundan nefret eden ve yanında taşımayı reddeden Brunetti, yalnızca "Yanıma almamışım, efendim," demekle yetindi.

Patta'ya kendisini niye çağırdığını sormak istiyordu ama Signorina Elettra'nın uyarısı sonucu, yüzünde nötr bir ifadeyle, sanki aynı treni bekleyen iki yabancıymışlar gibi duruyordu.

"Sizinle konuşmak istedim, komiser," diye başladı Patta. Boğazını temizledi ve devam etti, "Şey hakkında... özel bir konuda."

Brunetti, duyduklarına karşı edilgin bir ilgi ifadesiyle, yüzünü hareketsiz tutmaya çabaladı.

Patta geriye yaslandı, ayaklarını ileri doğru uzattı ve ayak ayak üstüne attı. Bir an için gözleri ayakkabılarının parıltısına takıldı; sonra ayaklarını geri çekti ve oturduğu yerde doğruldu. Bunları yaptığı birkaç saniye içinde Brunetti Patta'nın yaşlanmış göründüğünü fark ederek şaşırmıştı.

"Oğlum hakkında," diye sürdürdü Patta.

Brunetti onun Roberto ve Salvatore adında iki oğlu olduğunu biliyordu. "Hangisi efendim?"

"Roberto, ufaklık."

Brunetti hemen, Roberto'nun en az yirmi üç yaşında olması gerektiğini hesapladı. Ama kendi kızı Chiara da onbeş yaşında olmasına rağmen hâlâ onun için ufaklıktı ve hep öyle kalacaktı. "Üniversitede okuyor, değil mi efendim?"

"Evet. Ticaret ekonomisinde," diye cevap verdi Patta ama sonra durup ayaklarına baktı. Ardından Brunetti'ye bakarak "Birkaç yıldır orada," diye açıkladı.

Brunetti yüzünde tek bir kas bile oynamaması için yine çok çaba harcadı. Ne aile meselesi olabilecek bir konu hakkında çok meraklıymış gibi görünmek ne de Patta'nın kendisine söylediklerine ilgisizmiş gibi davranmak istiyordu. Tıpkı gergin tanıklar karşısında yaptığı gibi, cesaret verici olduğunu düşündüğü bir tarzda başını salladı.

"Jesolo'da kimseyi tanıyor musunuz?" diye sordu Patta. Brunetti şaşırmıştı.

"Anlayamadım efendim?"

"Jesolo'daki polislerden tanıdığınız var mı?"

Brunetti bir an düşündü. Birçok yerde polisle bağlantısı olmuştu, ama gece kulüpleri, oteller, diskolar ve her sabah teknelerle Laguna'dan günübirlik gelen turistleriyle Adriyatik Denizi kıyısındaki bu yerde tanıdığı hiç polis yoktu. Üniversitede birlikte okuduğu bir kadın Grado'da polisti ama orası da Jesolo'ya uzaktı. "Hayır efendim, kimseyi tanımıyorum."

Patta hayal kırıklığını gizleyemedi. "Bense tanırsınız sanmıştım," dedi.

"Maalesef efendim," dedi Brunetti. Önündeki seçenekleri düşündü, gözlerini yeniden ayaklarına dikmiş hareketsiz duran Patta'yı inceleyerek riske girmeye karar verdi. "Niçin sordunuz efendim?"

Patta ona baktı, gözlerini kaçırdı, sonra tekrar baktı. Sonunda, "Dün gece oranın polisi aradı beni. Onlar için çalışan birisi varmış, bilirsin." Muhbir demek istiyor olmalıydı. "Bu adam onlara birkaç hafta önce Roberto'nun uyuşturucu sattığını ihbar etmiş." Patta durdu.

Müdür Yardımcısının daha fazla bir şey söylemeyeceğini anlayınca Brunetti, "Sizi niye aramışlar efendim?" diye sordu.

Patta, Brunetti bu soruyu sormamış gibi devam etti, "Neler olup bittiğine, bu adamın kim olduğuna ve soruşturmalarının ne aşamada olduğuna dair daha net bilgi alabilecek birini tanıyabileceğinizi düşünmüştüm." Brunetti'nin aklına tekrar "muhbir" sözcüğü geldi, ama düşüncelerini kendine sakladı. Sessiz kalması üzerine Patta, "İşte böyle," dedi.

"Üzgünüm efendim. Gerçekten, söylediğim gibi orada kimseyi tanımıyorum." Bir an durduktan sonra, "Vianello'ya sorabilirim

efendim," diye atıldı Brunetti. Patta cevap vermeden de ekledi, "Sır saklayan biridir efendim. Bu konuda endişeniz olmasın."

Patta, hâlâ hiç kıpırdamadan oturuyor, başka tarafa bakıyordu. Sonra, üniformalı birinden gelecek bir yardımı kabul edemeyeceğini gösteren, kesinlikle olumsuz bir tavırla başını salladı.

"Hepsi bu kadar mı efendim?" diyen Brunetti, kalkmaya hazır olduğunu gösterecek şekilde ellerini koltuğun kenarına koymuştu.

Brunetti'nin bu hareketini gören Patta sesini alçaltarak, "Onu tutuklamışlar," dedi. Brunetti'ye baktı, sorusu olmadığını görünce devam etti: "Dün gece. Beni saat bir civarında aradılar. Diskolardan birinde kavga çıkmış, oraya gidince de bazılarının üstünü aramışlar. O adamın söylediklerinden olsa gerek, Roberto'nun da üstünü aramışlar."

Brunetti sessizliğini bozmadı. Deneyimlerinden biliyordu ki, tanıklar bu kadar açıldıktan sonra onları durduramazdınız: Her şeyi anlatırlardı.

"Ceketinin cebinde, içinde Ecstasy bulunan plastik bir paket bulmuşlar." Brunetti'ye doğru eğilip "Ne olduğunu biliyorsunuz, değil mi komiser?" diye sordu Patta.

Brunetti başını salladı, Patta'nın bir polisin bunu bilmeyebileceğini düşünebilmesine şaşırmıştı. Söyleyeceği her şeyin gidişatı bozabileceğini biliyordu. Olabildiğince rahat görünmeye çalıştı, bir elini koltuğun kenarından çekti, daha rahat görüneceğini umduğu bir şekilde oturdu.

"Roberto, paketi cebine polislerin içeri girdiğini gören birinin koymuş olması gerektiğini söylemiş. Bu gibi şeyler sık sık olur." Brunetti olduğunu biliyordu. Ayrıca, aynı sıklıkta, olmadığını da biliyordu.

"Beni aradılar, ben de oraya gittim. Roberto'nun kim olduğunu bildikleri için bunu onlar önerdi. Oraya gittiğimde onu benim gözetimime verdiler. Dönüş yolunda bana paketten söz etti." Patta durdu, artık devam etmeyecek gibi görünüyordu.

"Paketi kanıt olarak aldılar mı?"

"Evet. Pakettekilerle karşılaştırmak için Roberto'nun parmak izini de aldılar."

"Eğer paketi cebinden çıkarıp onlara verdiyse üzerinde parmak izinin olması kaçınılmaz," dedi Brunetti.

"Evet, biliyorum," dedi Patta. "Bu nedenle de bu konuda endişe duymadım. Avukatımı bile arama gereği duymadım. Pakette parmak izi olsa bile ortada bir kanıt yoktu. Roberto'nun söyledikleri doğru olabilirdi."

Brunetti sessizce başını sallayarak onayladı, Patta'nın bu durumdan niye sadece bir ihtimal olarak söz ettiğini merak ediyordu.

Patta geriye yaslandı ve pencereden dışarı baktı. "Bu sabah, siz dışarı çıktıktan sonra beni aradılar."

"Beni bu nedenle mi görmek istemiştiniz efendim?"

"Hayır, bu sabah başka bir şey soracaktım. Artık önemi yok."

"Size ne dediler efendim?" diye sordu sonunda Brunetti.

Patta bakışlarını pencereden ayırdı. "Paketin içinde, her birinde bir Ecstasy bulunan kırk yedi tane küçük paket varmış."

Brunetti, bir yargıcın bunların bulundurulmasını nasıl karşılayabileceğini çıkarmak için, hapların ağırlığını ve değerini hesaplamaya çalıştı. Büyük bir parti mal varmış gibi görünmüyordu ve Roberto, bunların cebine birisi tarafından konulduğuna ilişkin ifadesine bağlı kalırsa ciddi bir yasal tehlike de yok gibiydi.

Patta, "Küçük paketlerde de parmak izlerini bulmuşlar," diye bozdu sessizliği. "Her birinde."

Brunetti uzanıp elini Patta'nın koluna koymamak için zor tuttu kendini. Bunun yerine, biraz bekledikten sonra, "Üzüldüm, efendim," dedi.

Patta, Brunetti'ye bakmadan, ya teşekkür niyetine ya da durumun vehametini anladığı anlamına başını salladı.

Tam bir dakika geçtikten sonra Brunetti, "Bu olay, Jesolo'da mı yoksa Lido'da mı olmuş?"

Patta Brunetti'ye baktı, başını salladı, hafif bir darbeden sonra kendine gelen bir dövüşçü gibiydi. "Ne?"

"Nerede olmuş efendim? Jesolo'da mı, Jesolo Lido'da mı?"

"Lido'da."

"Peki nerede...." diye başladı Brunetti, "tutuklanmış," diyecekti, ama bunun yerine "alınmış?" dedi.

"Söyledim ya," dedi Patta, öfkenin sınırında bir sesle. "Lido di Jesolo."

"Ama nasıl bir yerde efendim? Bir barda mı, diskoda mı?"

Patta gözlerini kapadı. Brunetti oğlunun yaşamındaki olayları

hatırlayarak tüm bunlar hakkında ne kadar çok kafa patlattığını düşündü.

"Luxor diye bir yerde, bir diskoda," dedi Patta nihayet.

Brunetti'nin dudaklarından küçük bir "Ah," kaçtı, ama bu Patta'nın gözlerini açmasına yetti. "Ne?"

Brunetti bu soruyu göz ardı etti. "Bir zamanlar oraya giden birini tanıyordum," dedi.

Belli belirsiz umudu tükenen Patta, dikkatini başka tarafa yöneltti.

"Avukata başvurdunuz mu efendim?" diye sordu Brunetti.

"Evet. Donatini'ye." Brunetti, sanki Patta'nın çoğunlukla mafya bağlantısıyla suçlananları savunan bu avukatı seçmesi normalmiş gibi, kuru bir baş sallamayla şaşkınlığını gizledi.

"Komiser, eğer bu konuyla..." diye başladı Patta ve devamını en iyi nasıl getireceğini düşünerek durdu.

"Bu konuyu düşünceğim efendim," diye araya girdi Brunetti. "Kimseye de söz etmeyeceğim tabii ki." Patta'nın yaptığı birçok şeyi hoş görmese de, adama ondan bu konuda konuşmamasını istemek zorunda kalmanın utancını yaşatamazdı.

Patta Brunetti'nin sesinden konuşmanın bittiğini anlayarak ayağa kalktı. Brunetti'yle kapıya kadar gitti ve kapıyı açtı. Sıkmak için elini uzatmadı, ağzından kuru bir "Teşekkür ederim," sözü çıktı. Sonra da dönüp odasına girdi ve kapısını kapadı.

Brunetti, Signorina Elettra'nın masasında olduğunu gördü, ama dosyaların ve kâğıtların yerini, kuşku çekecek kadar kalın, *Vogue*'un bahar sayısı olabilecek kadar kalın ve parlak bir dergi almıştı.

"Oğlu mu?" diye sordu Signorina Elettra, başını kaldırarak.

Brunetti kendini tutamadı. "Odasına dinleyici mi koydunuz?" Şaka yapmak istemişti, ama söylerken kendini duyunca bundan pek emin olamadı.

"Hayır. Oğlu bu sabah aradı, sesi çok gergin geliyordu, sonra da Jesolo'dan polis aradı. Ve onlarla konuştuktan hemen sonra da benden hemen Donatini'nin telefon numarasını bulmamı istedi." Brunetti ona sekreterliği bırakıp polis olmasını söylese mi diye düşündü. Ama üniforma giymektense ölmeyi tercih edeceğini biliyordu.

"Onu tanıyor musunuz?" diye sordu Brunetti.

"Kimi, Donatini'yi mi, oğlunu mu?"

"İkisini de."

"İkisini de tanıyorum," dedi ve öylesine konuşur gibi ekledi, "İkisi de boktan ama Donatini daha iyi giyiniyor."

Brunetti, başıyla Patta'nın odasını işaret ederek, "Size ne olup bittiğini anlattı mı?" diye sordu.

"Hayır," dedi Signorina Elettra, sesinde hayal kırıklığının nebzesi bile yoktu. "Tecavüz olsaydı gazetelere çıkardı. Herhalde uyuşturucudur. Donatini onu kurtarmak için yeterince iyidir."

"Sizce tecavüz edebilecek biri mi?"

"Kim, Roberto mu?"

"Evet."

Signorina Elettra bir an düşündü ve "Hayır, sanırım değil. Kibirli ve kendini bir şey sanan biri, ama hepten de kötü olduğunu sanmıyorum," dedi.

Brunetti, sanki bir şey dürtmüş gibi, "Ya Donatini?" diye sordu.

Signorina Elettra hiç duraksamadan, "Ondan her şey beklenir," diye cevap verdi.

"Onu tanıdığınızı bilmiyordum."

Signorina Elettra önündeki dergiye baktı, bir sayfa çevirdi, bunu amaçsızca yapar gibiydi. "Evet," dedi. Bir sayfa daha çevirdi.

"Benden yardım istedi."

"Müdür Yardımcısı mı?" diye sordu Signorina Elettra, şaşırmıştı.

"Evet."

"Yardım edecek misiniz?"

"Elimden geldiğince," diye cevapladı Brunetti.

Signorina Elettra ona uzun uzun baktı, sonra dikkatini yeniden önündeki dergiye verdi. "Galiba gri, artık bu dünyaya uygun değil. Hepimiz gri giymekten bıktık."

Signorina Elettra, şeftali renginde ipek bir bluz üzerine, Brunetti'nin ham ipekten diye düşündüğü yüksek yakalı siyah bir ceket giymişti.

"Galiba haklısınız," dedi Brunetti ve ona iyi akşamlar dileyip kendi odasına gitti.

10 Santralı arayıp Luxor'un numarasını aldı ama numarayı çevirdiğinde, diskoda telefonu açan her kimse, Signor Bertocco'nun orada olmadığını söyledi ve ev telefonunu vermeye de yanaşmadı. Brunetti polis olduğunu söylemedi. Bunun yerine, yine santralı arayıp hiçbir zorlukla karşılaşmadan Luca'nın ev telefonunu öğrendi.

Brunetti, "Kendini bir bok sanan aptal," diye mırıldanarak numarayı çevirdi.

Üçüncü çalışta telefon açıldı, kaba ve derinden gelen bir ses, "Bertocco" dedi.

"*Ciao* Luca, ben Guido Brunetti. Nasılsın?"

Sesin telefonu açtığındaki resmiyeti kayboldu, yerini gerçek bir sıcaklık aldı. "İyiyim Guido. Uzun zamandır sesin soluğun çıkmıyor. Sen nasılsın, Paola ve çocuklar nasıl?"

"Herkes iyi."

"Sonunda teklifimi kabul ederek buraya gelip bayılana kadar dans etmeye mi karar verdin?"

Brunetti güldü, neredeyse on yılı aşkın bir süredir aralarında yaptıkları bir şakaydı bu. "Hayır, korkarım seni yine hayal kırıklığına uğratacağım Luca. Çocuklarım yaşındaki gençlerle sabaha kadar dans etmeyi ne kadar istediğimi biliyorsun, ama Paola izin vermiyor."

"Duman yüzünden mi?" diye sordu Luca. "Sağlığına dokunur diye mi korkuyor?"

"Yok, galiba müzik yüzünden, ama aynı nedenle."

Kısa bir sessizlik oldu, ardından Luca "Belki de haklı," dedi. Brunetti bir şey söylemeyince de "O halde niye aradın? Tutuklanan delikanlı için mi?" diye sordu.

"Evet," dedi Brunetti, Luca'nın bunu biliyor olmasına şaşırmış gibi bile yapmadı.

"Senin amirinin oğlu, değil mi?"

"Her şeyi biliyor gibisin."

"Beş disko, üç otel ve altı bar işleten birinin her şeyi, özellikle de işlettiği yerlerden birinde tutuklananları bilmesi gerekir."

"Delikanlı hakkında ne biliyorsun?"

"Yalnızca polisin bana söylediklerini."

"Hangi polisin? Onu tutuklayanların mı yoksa sana çalışanların mı?"

Sorusunun ardından gelen sessizlik Brunetti'ye yalnızca fazla ileri gittiğini değil, her ne kadar arkadaş da olsalar Luca'nın kendisini her zaman polis olarak gördüğünü de hatırlattı.

"Nasıl cevap vereceğimden emin değilim Guido," dedi Luca nihayet. Ağır bir sigara tiryakisinin öksürüğü girdi devreye.

Öksürük uzun süre devam etti. Brunetti durmasını bekledi ve durduğunda, "Affedersin Luca. Kötü bir şakaydı," dedi.

"Önemli değil Guido. İnan bana, insanlarla benim kadar iç içe olan herkesin polisten gelecek her tür yardıma ihtiyacı vardır. Onlar da benden aldıkları yardımdan memnun."

Devlet dairelerinde gizliden gizliye el değiştiren küçük zarfları aklına getiren Brunetti, "Ne tür yardım?" diye sordu.

"Diskoların otoparklarında görev yapan özel güvenlik elemanlarım var."

Gaspçıları ve gecenin üçünde yalpalaya yalpalaya giden gençlerin savunmasızlığını düşünen Brunetti, "Ne için?" diye sordu.

"Gençlerden otomobillerinin anahtarlarını almak için."

"Peki kimse bundan şikâyetçi olmuyor mu?"

"Kim şikâyetçi olacak? Zil zurna sarhoş ya da uyuşturucudan uçmuş halde araba kullanmalarını engellediğim için aileleri mi? Yoksa, otoyolların kenarlarındaki ağaçlara çarpmalarını engellediğim için polis mi?"

"Yok, galiba haklısın. Böyle düşünmemiştim."

"Bu, otomobilleri kesilerek içinden çıkarılacak cesetleri görmek için gecenin üçünde uyandırılmamaları anlamına geliyor. İnan ki, polis bana verebileceği her tür yardımı vermekten memnun." Luca durdu, sigarasını yakıyordu. Brunetti kibritin çakışını ve ardından onun sigaradan derin bir nefes çekişini duydu. "Benden ne yapmamı istiyorsun, örtbas etmemi mi?"

"Yapabilir misin?"

Eğer omuz silkmenin sesi varsa Brunetti bunu duydu. Sonunda Luca: "Benden bunu yapmamı isteyip istemediğini söyleyene kadar buna cevap vermeyeceğim."

"Yok, öyle örtbas etmekten söz etmiyorum. Ama eğer mümkünse gazetelere yansımasını engellemeni istiyorum."

Luca cevap vermeden önce bir an sessiz kaldı. Ve sonunda: "Reklama bir dolu para harcıyorum," dedi.

"Bu evet anlamına mı geliyor?"

Luca kahkahayla güldü buna, ta ki kahkahası derin ve şiddetli bir öksürüğe dönünceye kadar. Yeniden konuşabildiğinde, "Her zaman her şeyin çok açık olmasını istiyorsun Guido. Paola buna nasıl dayanıyor bilmem ki" dedi.

"Açık olması benim için işleri kolaylaştırıyor."

"Bir polis olarak mı?"

"Her şey olarak."

"Tamam o zaman. Dediğimi evet olarak alabilirsin. Olayın yerel gazetelerde çıkmasını önlerim, büyük gazetelerin de ilgileneceğini sanmam."

"Söz konusu olan Venedik Emniyet Müdür Yardımcısı," dedi Brunetti, anlamsız bir yerel gurur patlamasıyla.

"Korkarım bunun Roma'dakiler için pek bir anlamı yok," diye karşılık verdi Luca.

Brunetti bunun üzerine düşündü. "Galiba haklısın," dedi ve Luca'nın karşılık vermesine fırsat tanımadan, "Delikanlı hakkında ne diyorlar?" diye sordu.

"Suçüstü yakaladılar. Küçük paketlerin üzerinde parmak izleri var."

"Hakkında resmi olarak soruşturma başlattılar mı?"

"Hayır. En azından başlattıklarını sanmıyorum."

"Neyi bekliyorlar?"

"Malı kimden aldığını söylemesini istiyorlar."

"Bilmiyorlar mı?"

"Tabii ki biliyorlar. Ama bilmek kanıt değil, eminim sen de bunu biliyorsundur." Son söylediklerinde bir ironi yok değildi. Brunetti zaman zaman İtalya'nın, herkesin her şeyi bildiği ama kimsenin bir şey söylemeye yanaşmadığı bir ülke olduğunu düşünürdü. Kendi aralarında herkes politikacıların, mafya liderlerinin, film yıldızlarının gizli işleri hakkında mutlak kesinlikte yorumlar yapmaya bayılır; ama sözlerinin yasal sonuçlar doğurabileceği bir ortama sokun, İtalya ağzı sıkıların yatağı haline gelir.

"Sen kim olduğunu biliyor musun?" diye sordu Brunetti. "Bana onun adını verir misin?"

"Vermesem daha iyi. Bu bir işe yaramaz. Onun üzerinde biri, o birinin üzerinde de başka biri vardır." Brunetti onun bir sigara da-

ha yaktığını duydu.

"Peki delikanlı söyleyecek mi dersin?"

"Hayatına değer veriyorsa söylemez," dedi Luca ama hemen ekledi, "Yok, abarttım. Sıkı bir dayak yemek istemiyorsa konuşmaz."

"Jesolo'da da mı?" diye sordu Brunetti. Demek ki büyük kentlere özgü suçlar bu sakin Adriyatik kasabasına kadar girmişti.

"Özellikle Jesolo'da, Guido," dedi Luca ama bunu açıklamaya girişmedi.

"Peki ona ne olacak?" diye sordu Brunetti.

"Bunun cevabını senin daha iyi bilmen gerek," dedi Luca. "Eğer ilk suçuysa biraz kulağını çekip evine gönderirler."

"Zaten evinde."

"Biliyorum. Ben mecazi olarak konuşuyordum. Babasının bir polis olması da zarar getirmez."

"Eğer gazetelere çıkmazsa."

"Sana söyledim. Bundan emin olabilirsin."

"Umarım," dedi Brunetti.

Luca, Brunetti'nin bu sözüne kızamadı. Uzun bir sessizliğin ardından Brunetti, "Ee, senden ne haber Luca? Nasılsın?" diye sordu.

Luca boğazını temizledi, Brunetti'yi rahatsız eden bir balgam sesi geldi. "Aynı," dedi nihayet ve yeniden öksürdü.

Ya Maria?"

"O inek mi?" dedi Luca içten bir öfkeyle. "Onun bütün istediği benim param. Evde kalmasına izin verdiğime şükretsin."

"Luca, o senin çocuklarının annesi."

Brunetti, hayatına dair yorumda bulunma cüretini gösterdiği için Luca'nın kendisine duyduğu öfkeyi dizginlemeye çalıştığını duyabiliyordu. "Seninle bunu konuşmak istemiyorum Guido."

"Tamam, peki Luca. Biliyorsun bunu seni çok uzun zamandır tanıdığım için söylüyorum." Durdu, sonra da "İkinizi de," diye ekledi.

"Bunu biliyorum, ama her şey değişiyor." Yine sessizlik oldu, ardından Luca, uzaktan gelen bir sesle, "Bu konuda konuşmak istemiyorum Guido," dedi.

"Tamam," diye bu isteğe razı oldu Brunetti. "Uzun zamandır aramadığım için özür dilerim."

Luca, uzun süreli dostluğun rahatlığıyla "Ben de seni aramadım, öyle değil mi?" dedi.

"Önemli değil."

"Hayır önemi yok, değil mi?" diyen Luca bir kahkaha attı ve hem eski sesi hem de öksürüğü geri geldi.

Cesaretlenen Brunetti, "Bir şey duyarsan beni haberdar eder misin?" diye sordu.

"Tabii ki," dedi Luca.

Brunetti, Luca'nın telefonu kapamasına fırsat vermeden, "Malı aldığı adam ve onun üzerindekiler hakkında başka şeyler biliyor musun?" diye sordu.

Luca yine ihtiyatlıydı, "Ne tür şeylerden söz ediyorsun?" diye sordu.

"Venedik'te..." diye başladı ama yaptıkları şeye ne diyeceğini bilemedi. "Venedik'te iş yapıp yapmadıkları."

Luca iç çekti. "Anladığım kadarıyla onlar için orada pek fazla iş imkânı yok. Nüfus çok yaşlı ve gençlerin de istediklerini civar kentlerden edinmeleri çok kolay."

Brunetti bunu duyduğuna sevinmesinin bencillikten başka bir şey olmadığını fark etti: Ergenlik çağında iki çocuğu olan her adam, onların karakterlerinden ne kadar emin olursa olsun, yaşadıkları kentte uyuşturucu trafiğinin çok az olduğunu öğrendiğinde sevinirdi.

İçgüdüleri Brunetti'ye Luca'dan alacağını aldığını söyledi. Uyuşturucuyu satan adamların isimlerini bilmek zaten pek bir şey fark ettirmeyecekti.

"Teşekkürler Luca. Kendine dikkat et."

"Sen de Guido."

O gece, çocuklar yattıktan sonra Paola'yla konuşan Brunetti, ona bu görüşmeyi ve Luca'nın karısının adını duyunca yaşadığı öfke patlamasını anlattı. "Sen ondan benim kadar hoşlanmadın hiç," dedi. Sanki bu bir şekilde Luca'nın davranışını açıklayacak ya da bağışlatacakmış gibi.

"Bu ne demek oluyor? diye sordu Paola, ama öfke yoktu sesinde. Kanepenin iki ucunda oturuyorlardı ve konuşmaya başlayınca kitaplarını bırakmışlardı. Brunetti bu soru karşısında uzun bir süre

düşündü ve "Galiba, Maria'ya karşı ona duyduğundan daha fazla yakınlık duyduğun anlamına geliyor," dedi.

"Ama Luca haklı," diyen Paola, önce kafasını sonra da tüm vücudunu Brunetti'ye doğru çevirdi. "Maria ineğin tekidir."

"Ben ondan hoşlandığını sanıyordum."

"Ondan hoşlanıyorum," dedi Paola, sözcüklerin üstüne basarak. "Yine de bu, onun bir inek olduğunu söylediğinde Luca'yı haksız kılmıyor. Ama onu bir ineğe dönüştüren Luca'nın kendisi. Evlendiklerinde Maria dişçiydi, ama Luca ondan işini bırakmasını istedi. Sonra Paolo doğunca, kulüplerden iyi para kazandığını, işine dönmesinin gereksiz olduğunu söyledi. O da çalışmayı bıraktı."

"Ee?" diye araya girdi Brunetti. "Bu onu Maria'nın bir ineğe dönmesinde nasıl sorumlu kılıyor?" Daha soruyu sorarken "inek" sözcüğünün ne kadar aşağılayıcı ve saçma olduğunun farkındaydı.

"Çünkü kulüpleri daha iyi idare etmek için hepsini Jesolo'ya götürdü. Maria da gitti." Sesi sertleşmişti, çok eski bir nakaratı tekrar eder gibiydi.

"Kimse Maria'nın başına silah dayamadı Paola."

"Tabii ki kimse başına silah dayamadı, buna gerek yoktu," diye karşı saldırıya geçti Paola. "Âşıktı." Brunetti'nin bakışlarını görünce düzeltti. "Tamam, birbirlerine âşıklardı." Bir an durdu, sonra devam etti, "Böylece Venedik'i terk edip Jesolo'ya, Tanrı aşkına, bir tatil kasabasına gitti, ev kadını ve anne oldu."

"Bunlar kötü şeyler değil ki Paola."

Brunetti'nin bu sözü kızgın bir bakışı hak etse de Paola sakinliğini korudu. "Bunların kötü şeyler olmadığını biliyorum. Öyle demek istemedim. Ama hoşlandığı ve iyi yaptığı bir işi bırakıp iki çocuk yetiştirmek ve çok içki ve sigara içen, kadınlarla düşüp kalkan bir kocaya bakmak için cehennemin dibinde bir yere gitti." Brunetti yangına körükle gitmek istemediğinden susup devam etmesini bekledi, o da devam etti.

"Orada geçen yirmi yılı aşkın sürenin ardından da bir ineğe döndü. Şişman, sıkıcı ve sadece çocuklarından ve yaptığı yemeklerden bahsediyor." Brunetti'ye doğru baktı, ama o suskunluğunu sürdürdü. "Onları birlikte en son ne zaman görmüştük? İki yıl önce miydi? Son gördüğümüzde ne kadar acı vericiydi durumu. Ortalıkta dolanıp bize boyuna yiyecek ikram edişini ya da olağanüstü çocuk-

larının fotoğraflarını gösterişini hatırlamıyor musun?"

Tuhaf ama, davranışlarının ne kadar bayıcı olduğunun farkında değilmiş gibi görünen Maria hariç herkes için çok sıkıcı bir akşamdı.

Brunetti çocukça bir saflıkla, "Bu bir tartışmaya dönüşmüyor, değil mi?" diye sordu.

Paola başını kanepeye yasladı ve kahkahayı bastı. "Hayır dönüşmüyor. Sanırım sesimden gerçekte Maria'ya ne kadar az yakınlık duyduğum belli oluyor. Ve bundan duyduğum suçluluk." Bu itirafı karşısında Brunetti'nin nasıl tepki vereceğini görmek için bekledi, sonra devam etti, "Yapabileceği birçok şey vardı ama o yapmamayı seçti. Yarım gün de olsa çalışabilmek için çocukların bakımında kendisine yardım edecek birini tutmayı reddetti; sonra tabipler odasındaki üyeliğinin düşmesine seyirci kaldı; sonunda iki oğluyla ilgisi olmayan her şeye karşı ilgisini yavaş yavaş yitirdi ve şişmanladı."

Paola'nın sözlerini bitirdiğine emin olduğunda Brunetti, "Bunu nasıl karşılayacağını bilemiyorum ama bu söylediklerin birçok sadakatsiz kocadan duyduğum açıklamalara çok benziyor," dedi.

"Sadakatsizliklerinin nedeni olarak mı?"

"Evet."

"Eminim öyledir." Paola'nın sesinde kararlılık vardı ama kızgınlıktan eser yoktu.

Paola'nın ekleyecek bir şeyinin olmadığı açıktı, bu nedenle Brunetti "Ee?" diye sordu.

"Hiç. Hayat ona farklı sonuçlar doğuracak bir dizi seçenek sundu ama o bunları seçti. Tahminimce, bir kez işi bırakıp Venedik'ten ayrılmayı kabul edince bu seçimlerin her biri bir sonrakini kaçınılmaz hale getirdi. Ama dediğin gibi yine de bunları yaparken kimse başına silah dayamadı."

"Ona acıyorum," dedi Brunetti. "İkisine de."

Başını kanepeye yaslayıp gözlerini kapamış olan Paola, "Ben de," dedi. Uzun bir aradan sonra da, "İşimi bırakmadığıma memnun musun?" diye sordu.

Brunetti bu soru üzerine düşündü ve "Özellikle değil. Sadece şişmanlamadığın için mutluyum," diye cevap verdi.

11 Ertesi gün, Patta ortalıkta görünmedi ve tek açıklaması da Signorina Elettra'ya telefon açıp, zaten artık belli olduğu üzere, gelmeyeceğini söylemek oldu. Signorina Elettra soru sormadı, Brunetti'yi arayıp Questore'nin İrlanda'da tatilde olması ve yardımcısının da orada bulunmayışının onu sorumlu amir durumuna getirdiğini söyledi.

Saat dokuzda, Vianello Brunetti'yi arayıp, hastaneden Rossi'nin anahtarlarını aldığını ve evine gittiğini söyledi. Evde sıradışı bir şey yok gibiydi, faturalarla makbuzlardan başka da belge bulamamıştı. Telefonun yanında bir adres defteri bulmuştu. Pucetti defterdekileri sırayla aramaya başlamıştı bile. Şimdiye kadar buldukları tek akraba olan Vicenza'daki amcasını da zaten hastaneden aramışlardı, cenaze işleriyle o uğraşıyordu. Biraz sonra da laboratuvar teknisyeni Bocchese arayıp görevlilerden birini Rossi'nin cüzdanıyla birlikte Brunetti'nin odasına göndereceğini söyledi.

"Ne buldunuz?"

"Yalnızca kendi parmak izleri, bir de onu bulan çocuğunkiler."

Başka bir tanık olabileceği ihtimaliyle meraklanan Brunetti, "Çocuk mu?" diye sordu.

"Polis memuru, şu genç olan. Adını bilmiyorum. Bana hepsi çocuk gibi geliyor."

"Franchi."

"Öyle diyorsanız öyledir," dedi Bocchese, ilgisizce. "Buradaki dosyada onun parmak izleri var ve cüzdandakilere uyuyor."

"Başka bir şey?"

"Yok. Cüzdanın içindekilere bakmadım, yalnızca parmak izlerini inceledim."

Genç bir polis, Brunetti'nin adını söylemekte zorlandığı yenilerden biri, kapıda belirdi. Brunetti'nin el işaretiyle içeri girdi ve hâlâ plastik bir torbada olan cüzdanı masaya bıraktı.

Brunetti telefonun ahizesini çenesinin altına sıkıştırdı ve plastik torbayı aldı. Onu açarken Bocchese'ye "İçinde hiç parmak izi var mıydı?" diye sordu.

"Olanları söyledim," dedi teknisyen ve telefonu kapadı.

Brunetti telefonun ahizesini yerine koydu. Bir *Carabiniere* albayı, bir zamanlar ona Bocchese'nin bir politikacının ruhu kadar yağlı bir şeyin üzerindeki parmak izlerini bile bulabileceğini söyle-

mişti, bu nedenle ona Questura'da çalışanların çoğundan daha fazla serbestlik tanınmıştı. Brunetti hep sinirli oluşuna çoktan alışmıştı; gerçekten de yıllar boyunca onun bu tavrına maruz kalarak buna duyarsızlaşmıştı. Kuşkucu savunma avukatlarına karşı sağlam, kusursuz işler çıkarıyordu, bu da aksiliğini dengeliyordu.

Brunetti torbayı açıp cüzdanı masanın üzerine bıraktı. Yıllarca kaldığı arka cepte eğrilmiş, Rossi'nin kalçasının şeklini almıştı. Kahverengi deri ortadan çatlamış, kenar şeridinin küçük bir parçası soyulmuş ve gri, ince bir kordon ortaya çıkmıştı. Cüzdanı açtı ve masasının üzerine düz bir şekilde koydu. Sol tarafındaki bölmelerde dört plastik kart vardı: Visa, Standa, Ufficio Catasto'dan verilmiş kimlik kartı ve ulaşım sisteminin kentin yerleşiklerine tanıdığı indirimden yararlanmasını sağlayan Carta Venezia. Brunetti kartları çıkardı ve son ikisinde bulunan fotoğrafları incelemeye başladı. Holografik bir işlemle kartlara basıldıkları için, belli açılardan bakınca pek iyi görülemiyorlardı, ama fotoğrafların Rossi'ye ait olduğuna kuşku yoktu.

Cüzdanın sağ kanadında küçük bir bozuk para bölmesi vardı, kapağı pirinç bir çıtçıtla tutturuluyordu. Brunetti kapağı açıp bozuk paraları masasına boşalttı. Birkaç tane yeni bin liretlerden, birkaç tane beşyüzlüklerden ve hâlâ kullanımda olan üç farklı büyüklükteki yüz liretlerin her birinden birer tane vardı. Acaba üç farklı büyüklükte yüz liret olması başkalarına da kendisine geldiği gibi tuhaf gelmiş miydi? Böyle bir çılgınlığın nasıl bir açıklaması olabilirdi?

Brunetti cüzdanın arka kısmını araladı ve kâğıt paraları çıkardı. Tam bir düzen içinde yerleştirilmişlerdi, en büyük banknotlar en arkadaydı, en önde bin liretlik banknotlar vardı. Kâğıt paraları saydı: Yüz seksen yedi bin liret vardı.

Arka kısımda gözden kaçırdığı bir şey var mı diye iyice baktı, ama hiçbir şey yoktu. Sol kanattaki bölmelerden birine parmaklarını sokup kullanılmamış vapur biletleri, bir bardan alınmış üç bin liretlik bir fiş, üç yüz ve sekiz yüz liretlik pullar çıkardı. Diğer tarafta ise yine bir bardan alınmış bir fiş buldu, arkasında bir telefon numarası yazılıydı. 52, 27 ya da 72 ile başlamadığı için Brunetti bunun Venedik'e ait bir numara olmadığını düşündü ama kent kodu da yoktu. Hepsi bu kadardı. Ne bir isim, ne ölenin kendisine bir şey

olduğunda okunsun diye bıraktığı bir not vardı. Kasten öldürülmüş olabilecek olan kimselerin cüzdanlarında asla bulunmayan şeyler.

Brunetti paraları yeniden cüzdana koydu, cüzdanı da plastik torbasına. Telefona uzandı ve Rizzardi'nin numarasını çevirdi. Otopsinin şimdiye kadar yapılmış olması gerekiyordu ve Brunetti, Rossi'nin alnındaki tuhaf ezik hakkında daha fazla şey öğrenmek için sabırsızlanıyordu.

Doktor ikinci çalışta açtı telefonu. Karşılıklı nezaket sözcüklerinin ardından Rizardi, "Rossi için mi arıyorsunuz?" diye sordu. Brunetti öyle olduğunu söyleyince de: "İyi. Siz aramasaydınız ben sizi arayacaktım," dedi.

"Niçin?"

"Yara için. Şey, iki yara. Başındaki."

"Ne olmuş yaralara?"

"Biri düz ve beton izi var. Kaldırıma çarpınca olmuş. Ama solunda başka bir tane daha var, boru biçiminde. Yani silindir biçiminde bir şeyin izi, binanın etrafına *impalcatura*'yı kurarken kullandıkları türden borular gibi. Ama çapı gördüğümü hatırladığım o borulardan küçük gibi görünüyor.

"Ee?"

"Yarada hiç pas izi yok. O borular genellikle pistir, üzerlerinde her tür toz, pas ve boya vardır, ama yarada bunlara ait bir işaret yok."

"Yarayı hastanede yıkamış olabilirler."

"Yıkadılar ama küçük yaradaki metal izleri kafatası kemiklerine işlemişti. Yalnızca metal. Ne toz, ne pas, ne de boya."

"Ne tür bir metal?" diye sordu Brunetti. Rizzardi'nin sırf bir şeyin yokluğundan dolayı telefon açmayı düşünmediğinden kuşkulanıyordu.

"Bakır." Brunetti yorum yapmayınca Rizzardi, "İşinizi nasıl yapacağınızı söylemek bana düşmez, ama olay yerine bugün ya da en kısa zamanda bir inceleme ekibi gönderseniz iyi olur," dedi.

"Tabii, gönderirim," dedi Brunetti. O gün Questura'nın amiri olduğu için memnundu. "Başka ne buldunuz?"

"İki kolu da kırılmış, sanırım bunu zaten biliyorsunuz. Ellerinde ezikler var, ama bunlar düşünce olmuş olabilir."

"Düştüğü yükseklik hakkında bir fikriniz var mı?"

"Bu tür şeylerde uzman sayılmam, böyle şeyler o kadar seyrek olur ki. Ama birkaç kitap karıştırdım, tahminimce on metre kadar."

"Üçüncü kat mı?"

"Olabilir. En az ikinci kat."

"Yere düşüş şeklinden bir şey söyleyebilir misiniz?"

"Hayır. Ama sanki düştükten sonra bir süre ileri doğru sürüklenmeye çalışmış gibi. Pantolonunun dizleri soyulmuş, dizleri de. Ayak bileklerinin birinde de kaldırımda sürüklenmekten kaynaklandığını düşündüğüm sürtünme izi var."

Brunetti bu noktada araya girdi. "Hangi yaranın öldürücü olduğunu söylemek mümkün mü?"

"Hayır." Rizzardi'nin cevabı öylesine çabuk geldi ki Brunetti onun bu soruyu beklediğini fark etti. Rizzardi Brunetti'nin devam etmesini bekledi, ama Brunetti'nin aklına "Başka bir şey?" gibi belirsiz bir sorudan daha iyisi gelmedi.

"Yok. Sağlıklı biriymiş, uzun süre yaşayabilirmiş."

"Zavallı adam."

"Morgdaki görevli onu tanıdığınızı söyledi. Arkadaşınız mıydı?"

Brunetti hiç tereddüt etmedi, "Evet, öyleydi."

12 Brunetti Telecom idaresini aradı ve kendini polis memuru olarak tanıttı. Bir telefon numarasının izini sürdüğünü ama kent kodunun olmadığını açıkladı ve yalnızca son yedi numarasını verirse bu numaranın bulunduğu kentlerin adını verip veremeyeceklerini sordu. Telefondaki kadın, gerçekten polis olup olmadığını düşünmeden, Brunetti'yi daha sonra Questura'dan aramayı teklif etmeden, bilgisayarına bakmak için izin isteyip onu beklemeye aldı. En azından müzik yoktu. Hemen geri döndü ve olasılıkları Piacenza, Ferrara, Aquilea ve Messina olarak sıraladı.

Brunetti o zaman bu dört numaranın kimlere ait olduğunu sordu, ama bu noktada kadın Telecom kurallarının ardına sığındı. Mahremiyet kuralından ve bu tip şeylerin "izne bağlı" olduğundan

söz etti. Polisten ya da devletin başka bir organından telefon edilmesi gerektiğini açıkladı. Brunetti, sabrını yitirmeden, aynı sakinlikle bir polis komiseri olduğunu açıkladı: Kendisini Venedik Questura'dan arayabilirdi. Kadın numarayı isteyince Brunetti kendini tutup kadına, Emniyet'i aradığından emin olması için numarayı rehberden kontrol etmesinin daha iyi olacağını söylemedi. Bunun yerine numarayı verdi, adını tekrar etti ve telefonu kapadı. Telefon hemen çaldı ve kadın dört kişinin adını ve adresini verdi.

Bu isimler Brunetti'ye hiçbir şey ifade etmiyordu. Piacenza'daki numara bir oto kiralama şirketine aitti, Ferrara'daki ise bir işyerine ya da hatta bir dükkâna ait olabilecek birden çok isme kayıtlı bir numaraydı. Diğer ikisi ise büyük olasılıkla ev numaralarıydı. Piacenza'daki numarayı aradı, telefonu açan adama Venedik polisinden aradığını söyleyip Venedik'ten Franco Rossi diye birine otomobil kiralayıp kiralamadıklarını ya da böyle birini tanıyıp tanımadıklarını sordu. Adam Brunetti'ye beklemesini söyledi, ahizeyi eliyle kapatıp başka biriyle konuştu. Ardından telefonu bir kadın aldı ve Brunetti'ye isteğini tekrar etmesini söyledi. Tekrar ettikten sonra da ona yine bir dakika beklemesini söyledi. Bir dakika uzadı, birkaç dakika oldu, nihayet kadın tekrar telefonu alıp kayıtlarında böyle bir isim olmadığını söyledi.

Ferrara'daki numarayı çevirdiğinde, Gavini ve Cappelli'nin bürosunu aradığını ve adını, numarasını ve arama nedenini söylemesini bildiren bir mesaj çıktı karşısına. Telefonu kapadı.

Aquilea'dakinde, yaşlı bir kadına ait olduğunu sandığı bir ses, Franco Rossi'nin adını hiç duymadığını söyledi. Messina'daki numara ise artık kullanılmıyordu.

Rossi'nin cüzdanında sürücü ehliyeti yoktu. Venediklilerin çoğu otomobil kullanmasa bile ehliyet alırdı: Yol olmaması bir İtalyan'ı hız tutkusunu tatminden alıkoymaya yeterli değildi. Ehliyet masasını aradı, Franco Rossi adına dokuz ehliyet olduğunu öğrendi. Brunetti Ufficio Catasto'nun verdiği kimlik kartına bakıp Rossi'nin doğum tarihini verdi. Onun adına ehliyet düzenlenmemişti.

Ferrara'daki numarayı yeniden denedi, yine açan olmadı. Kendi telefonu çaldı.

"Komiserim?" Arayan Vianello'ydu.

"Evet."

"Cannaregio'daki karakoldan bir telefon geldi."

"Tre Archi'dekinden mi?"

"Evet efendim."

"Ne olmuş?"

"Üst katından kötü bir koku geldiğini söyleyen bir adamın telefonu üzerine oraya gitmişler."

Brunetti bekledi, ne olduğunu anlamak için pek fazla hayal gücüne ihtiyaç yoktu: Bozuk tuvalet ya da birikmiş çöp için polis komiseri aranmazdı.

"Öğrenciymiş." diyen Vianello, daha fazla tahmine gerek bırakmadı.

"Ne olmuş?"

"Aşırı doz gibi görünüyor. En azından öyle söylüyorlar."

"Ne zaman telefon ettiler?"

"Yaklaşık on dakika önce."

"Hemen geliyorum."

Questura'dan çıktıklarında Brunetti havanın sıcaklığına şaşırdı. Tuhaftı ama, her zaman günlerden ne olduğunu, genellikle tarihi de bildiği halde mevsimlerden bahar mı yoksa sonbahar mı olduğunu sık sık karıştırırdı. Bu yüzden sıcağı hissedince, bahar olduğunu ve sıcakların artmasının normal olduğunu hatırlamak için önce kendisini bu tuhaf şaşkınlıktan kurtarması gerekti.

O gün başka bir kaptan, Brunetti'nin *antipatico* bulduğu bir adam olan Pertile vardı. Brunetti ve Vianello ile birlikte teknik ekipten iki kişi daha bindi tekneye ve hareket ettiler. *Bacino*'ya girdiler, oradan da hızla Arsenale Canal'a döndüler. Pertile sirene basıp Arsenale'nin sakin sularını yararak hızla ilerledi, Tana iskelesinden çıkmakta olan küçük bir vapurun önünden geçti. "Nükleer alarm durumunda değiliz, Pertile," dedi Brunetti dayanamayıp.

Kaptan dönüp güvertedekilere baktı, bir elini dümenden çekti ve siren sesini kesti. Brunetti'ye sanki hızı artırmış gibi geldi, ama bir şey söylememek için kendini tuttu. Arsenale'nin sonuna gelince Pertile hızla sola döndü ve bu hattın bildik durakları olan hastaneyi, Fondamenta Nuove'yi, La Madonna dell' Orto'yu, San Alvise'yi geçip Cannaregio Canal'ın girişine döndü. İlk duraktan hemen sonra *riva*'da bekleyen ve yaklaştıkça onlara el sallayan bir polis gördüler.

Vianello ipi uzattı, o da eğilip demir halkaya bağladı. Brunetti'yi görünce selam verdi, sonra da inmesine yardımcı olmak için elini uzattı.

Brunetti, yeniden karaya adım atar atmaz "Nerede?" diye sordu.

Suyun kenarından başlayıp Cannaregio'nun içlerine doğru uzanan dar bir sokağa doğru dönen polis, "Hemen şu *calle*'de efendim," dedi.

Diğerleri de tekneden indiler. Vianello Pertile'ye beklemesini söyledi. Brunetti kendilerini bekleyen polisle birlikte yürüyordu, diğerleri de tek sıra halinde onların arkasından gidiyordu.

Çok fazla gitmeleri gerekmedi, doğru evi bulmakta da güçlük çekmediler: Yaklaşık yirmi metreye yayılmış olan küçük bir kalabalık, silahlı bir polisin beklediği bir kapının önünde duruyordu.

Brunetti yaklaşınca kalabalıktan bir adam öne çıktı, ama polislere yaklaşmak için bir girişimde bulunmadı. Yalnızca diğerlerinden ayrıldı, elleri belinde polislerin yaklaşmasını seyretti. Uzun boyluydu, neredeyse bir ceset gibiydi ve Brunetti'nin gördüğü en kötü alkolik burnuna sahipti: Şişmiş, genişlemiş, üzerinde küçük çukurlar oluşmuş ve ucu morarmıştı. Brunetti'ye Hollandalı bir ressamın bir eserinde gördüğü, habis menzillerine girenlere acı ve kötülükten başka bir şey sunmayan korkunç, çarpık yüzleri hatırlattı - acaba çarmıhını taşıyan İsa'mıydı hatırladığı?

Brunetti, alçak bir sesle, "Onu bulan adam bu mu?" diye sordu.

Tekneyi karşılayan polis, "Evet efendim," dedi. "Birinci katta oturuyor."

Sanki önemli işleri varmış da polis onu bu işlerinden alıkoyduğu için kızmış gibi, ellerini cebine sokup topukları üzerinde ileri geri yaylanmaya başlayan adama yaklaştılar.

Brunetti onun önünde durdu. "Günaydın beyefendi. Bizi arayan siz miydiniz?" diye sordu.

"Evet, bendim. Bu kadar çabuk gelme zahmetinde bulunmanıza şaşırdım," dedi adam. Nefesi alkol ve kahve kokuyordu, sesinde de kin ve düşmanlık vardı.

"Alt katında mı oturuyorsunuz?"

"Yedi yıldır oradayım ve eğer evsahibim olacak o bok herif beni tahliye kararıyla çıkarabileceğini düşünüyorsa halt ediyor, alıp onu bir tarafına soksun." Giudecca aksanıyla konuşuyordu ve bu

adanın yerlilerinin çoğu gibi hava nefes için neyse küfürün de konuşma için o olduğunu düşünüyor gibiydi.

"Ne zamandır burada oturuyor?"

"Artık oturmuyor, değil mi?" diye sordu adam ve öksürükle kesilen bir kahkahayla iki büklüm oldu.

Adamın öksürüğü kesilince Brunetti, "Burada ne kadar oturdu?" diye sordu.

Adam doğruldu ve Brunetti'ye yakından baktı. Brunetti de adamın kızarmış yüzündeki pul pul olmuş beyaz lekeleri ve sarılığın göstergesi olan sararmış gözlerini gördü.

"Birkaç ay kadar. Ev sahibine sorun. Şimdi merdivenlerdeydi."

"Kimse gelip gider miydi?"

"Bilmem," dedi adam, aniden sertleşerek. "Ben kendi işime bakarım. Ayrıca o bir öğrenciydi. Öyle insanlarla konuşacak bir şeyim yok. Her şeyi bildiklerini sanan küçük pislikler."

"O da öyle miydi?"

Adam bir an düşündü, genel önyargısına uyup uymadığını görmek için özel bir vakayı incelemek zorunda kalması onu şaşırtmıştı. Uzun bir aradan sonra, "Yok, ama dediğim gibi, onu yalnızca birkaç kez gördüm," dedi.

Brunetti, dönüp tekneyi karşılayan genç polisi işaret ederek, "Lütfen çavuşa adınızı verin," dedi. Ardından ön kapıya giden iki basamağı çıktı, orada bekleyen polis Brunetti'ye selam verdi. Sorguladığı adamın, arkasından "Adı Marco'ydu," diye seslendiğini duydu.

Vianello yanına gelince Brunetti, çevredeki insanlardan bilgi toplamaya çalışmasını istedi. Vianello uzaklaşırken kapıdaki polis ileri doğru adım atıp "İkinci kat efendim," dedi.

Brunetti dar merdivenlere baktı. Polis ışığı yaktı ama düşük vatlı ampul pek bir fark yaratmadı, sanki sefaleti aydınlatmak istemiyordu. Duvarlardan dökülen çimento ve boyalar, merdivenleri kullananlarca kenarlara itilerek tepecikler oluşturmuştu. Bazı tepeciklerin üzerinde ya da sağda solda sigara izmaritleri ve kâğıt parçaları vardı.

Brunetti merdivenleri çıktı. Çıkar çıkmaz da o koku karşıladı onu. Yoğun, boğucu ve keskindi, iğrençlik ve çürümüşlüğü, insani olmayan bir pisliği haber veriyordu. İkinci kata yaklaştıkça koku

arttı. Brunetti, ölümü hatırlatan molekül yığınlarının üzerine düştüğünü, giysilerine yapıştığını, burnuna ve boğazına doluştuğunu düşünerek korkunç bir an yaşadı.

Dairenin kapısında, ölgün ışıkta çok soluk görünen bir polis bekliyordu. Brunetti kapının kapalı olmasına üzüldü, çünkü bu, açıldığında kokunun iyice artacağı anlamına geliyordu. Polis selam verdi ve hızla, kapıdan dört adım uzaklaşıncaya kadar çekildi.

Genç polisin neredeyse bir saattir burada beklediğinin farkında olan Brunetti, "Sen aşağı inebilirsin," dedi. "Dışarıya çık."

"Teşekkürler efendim," dedi polis ve yeniden selam verdikten sonra hızla Brunetti'nin yanından dolaşıp kendini merdivenlere attı.

Brunetti, alet çantalarıyla gelen teknik ekibin gürültüsünü duydu.

Derin bir nefes almak istedi ama kendini tuttu, cesaretini topladı ve kapıya uzandı. Tam açacakken teknik ekipten biri "Komiserim önce şunu alın," diye seslendi. Brunetti arkasına döndüğünde, ona seslenen teknisyen plastik ambalajından bir ameliyat maskesi çıkarıyordu. Bir tane Brunetti'ye, bir tane de yanındaki arkadaşına verdi. Üçü birden lastiklerini kulaklarının arkasına geçirerek ağızlarını ve burunlarını kapatacak şekilde maskelerini taktılar. Maskelere yedirilmiş kimyasal maddelerin keskin kokusu hepsine iyi geldi.

Brunetti kapıyı açınca, maskelerdeki kimyasal maddeleri yarıp geçen kokunun saldırısına uğradılar. Brunetti, tüm pencerelerin, büyük olasılıkla polis tarafından açılmış olduğunu ve bir anlamda suç mahallinin bozulmuş olduğunu gördü. Ancak bu mahalli korumaya pek gerek de yoktu. Kerberos'un kendisi bile bu kokudan feryat figan kaçardı.

Vücudu hareket etmeme arzusuyla katılaşan Brunetti içeri girdi, ardından da diğerleri. Oturma odası, bir öğrenci evinden beklenece ği gibiydi. Ona üniversitedeki arkadaşlarının yaşam tarzını hatırlattı. Eski bir kanapenin üzerine renkli bir Hint kumaşı örtülmüş, her yandan iyice gerilerek döşeme havası verilmişti. Duvarın dibinde uzun bir masa vardı. Üzeri kâğıtlar ve kitaplarla kaplıydı, bir de küflenmeye başlamış bir portakal duruyordu.

Delikanlı mutfakta, yerde sırtüstü yatıyordu. Sol kolu başının

gerisine doğru savrulmuştu, onu öldüren iğne, hâlâ dirseğinin hemen altındaki damarda duruyordu. Sağ kolu başının üzerine doğru kıvrılmıştı. Bu duruş Brunetti'ye tanıdık geldi, kendi oğlu ne zaman bir hata ya da aptalca bir şey yaptığını anlasa böyle yapardı. Mutfak tezgâhının üzerinde şaşırtıcı bir şey yoktu: Bir kaşık, mum ve içinde onu öldüren malın bulunduğu küçük bir naylon paket. Brunetti gözlerini uzağa çevirdi. Açık mutfak penceresi, panjurları kapalı başka bir pencereye bakıyordu.

Teknik elemanlardan biri Brunetti'nin arkasından gelip delikanlıya baktı. "Üzerini örteyim mi, efendim?"

"Hayır, doktor gelene kadar böyle kalsın. Gelecek olan doktor kim?"

"Guerriero, efendim."

"Rizzardi gelmiyor mu?"

"Hayır efendim, bugün Guerriero nöbetçi."

Brunetti başını salladı ve oturma odasına döndü. Lastik yanaklarını sıkmaya başladığından ameliyat maskesini çıkarıp cebine koydu. Koku bir süre çok kötü geldi ama sonra alıştı. Diğer teknik eleman da fotoğraf makinesi ve sehpasıyla mutfağa girdi. İçeriden, kolunda bir iğneyle ölü bulunan üniversite öğrencisi Marco'nun Adriyatik'in incisi Venedik'in polis arşivinde alacağı yer için bu sahneyi en iyi nasıl kaydedeceklerine dair yaptıkları kısık sesli tartışma duyuluyordu. Brunetti delikanlının masasına gitti, kitap ve kâğıt yığınlarına baktı. Öğrencilik yıllarındaki masasının haline, kendi oğlunun her sabah okula giderken arkasında bıraktığı masasının haline ne kadar da benziyordu.

Bir mimarlık tarihi kitabının kapağının içinde delikanlının adı yazılıydı: Marco Landi. Brunetti yavaşça masadaki kâğıtları karıştırmaya başladı, kimi zaman bir paragrafı ya da cümleyi okumak için duruyordu. Marco'nun, Venedik ile Padova arasındaki 18. yüzyıldan kalma dört villanın bahçesiyle ilgili bir ödev hazırladığını anladı. Peyzaj mimarisi üzerine kitaplar ve fotokopiler, hatta delikanlı tarafından yapıldığı anlaşılan bazı bahçe çizimleri buldu. Uzun bir süre, geleneksel bir bahçenin büyük boy bir kâğıda özenle yapılmış bir çizimini inceledi; her bir ağaç ve bitki ayrıntısıyla çizilmişti. Hatta, çeşmenin solunda duran devasa güneş saati bile okunabiliyordu: Dördü çeyrek geçiyordu. Brunetti, çizimin sağ alt

köşesinde, bir zakkum ağacının ardından dikkatle kendisine bakan bir çift tavşan olduğunu fark etti. İkisi de besili ve halinden memnun görünüyordu. Çizimi yerine koyup bir başkasını aldı. Bu seferki başka bir proje için yapılmış gibiydi, çünkü bir kanyon ya da sarp kayalık olabilecek açık bir alana kurulmuş fazlasıyla modern bir eve aitti. Brunetti çizimi inceledi, yine tavşanlarla karşılaştı. Bu kez, evin önündeki çimenlikte duran ve modern bir heykele benzeyen bir şeyin ardından muzipçe bakıyorlardı. İkinci çizimi de bırakıp Marco'nun diğer çizimlerine hızla göz atmaya başladı. Her birinde tavşanlar vardı, kiminde öylesine akıllıca gizlenmişlerdi ki, görmek neredeyse imkânsızdı: Birinde bir dairenin penceresinden, birinde bir evin önüne park edilmiş bir otomobilin penceresinden bakıyorlardı. Brunetti, Marco'nun hocalarının her ödevinde tavşanları görünce bunu nasıl karşıladıklarını merak etti. Şaşırıyorlar mıydı yoksa kızıyorlar mıydı? Ardından, onları her çizimine koyan delikanlıyı düşündü. Niye tavşan? Ve neden iki tane?

Dikkatini çizimlerden, onların solunda duran el yazısı bir mektuba yöneltti. Üzerinde gönderenin adresi yoktu, ama damgasından Trento'da bir yerden gönderildiği anlaşılıyordu. Posta damgası silikti, kasabanın adı okunmuyordu. Hızla mektubu taradı ve "*Mamma*" diye imzalandığını gördü.

Brunetti bir an gözlerini kaldırdı, sonra okumaya başladı. Bildik aile haberleriyle doluydu: *Papâ* baharda ekimle meşguldü, Brunetti'nin Marco'nun kız kardeşi olduğunu çıkardığı Maria'nın okulu iyiydi. Briciola yine postacının peşinden gitmişti, kendisi de iyiydi ve Marco'nun derslerine çalıştığını, okulunun iyi gittiğini ve başkaca da bir sorununun olmadığını umuyordu. Evet Signora, Marco'nuzun artık hiçbir sorunu olmayacak, ama sizin şimdi ve ömrünüz boyunca bir kaybınız ve acınız olacak ve hep bu delikanlıyı bir şekilde ihmal ettiğinizi düşüneceksiniz. Ölümünden sorumlu olmadığınızı ne kadar bilseniz de içten içe hep sorumluluk duyacak ve bununla yaşayacaksınız.

Mektubu masaya bıraktı ve hızla diğer kâğıtları taradı. Delikanlının annesinden daha bir sürü mektup vardı ama onları okumadı. Nihayet, masanın solundaki çam şifoniyerin üst çekmecesinde bir adres defteri buldu, Marco'nun ailesinin adresi ve telefonu da vardı. Küçük defteri ceketinin yan cebine koydu.

Kapıdan gelen bir sese dönünce Rizzardi'nin asistanı Gianpaolo Guerriero'yu gördü. Brunetti'ye göre, Guerriero'nun genç ve ince yüzünden, hareketlerindeki çeviklikten hırslı biri olduğu kolayca anlaşılıyordu, ya da belki Brunetti hırslı olduğunu bildiği için her şeyinde bu niteliği -Brunetti buna asla erdem diyemezdi- görüyordu. Brunetti, uğraştığı ölülere karşı saygılı davrandığı için ondan hoşlanmak istiyordu ama adamda öylesine kuru bir samimiyet vardı ki, ona karşı saygıdan daha güçlü bir duygu beslemesini zorlaştırıyordu. Tıpkı amiri gibi o da giyimine özen gösteriyordu, bugün de çekiciliğini tamamlayan gri bir yün takım giymişti. Onun ardından morgtan gelen, beyaz giyimli iki görevli girdi içeri. Brunetti başıyla mutfağı işaret etti, katlanan sedyelerini de yanlarına alan adamlar oraya gitti.

Guerriero arkalarından, "Hiçbir şeye dokunmayın," diye gereksiz bir uyarıda bulundu. Brunetti'ye elini uzattı.

"Bana aşırı doz olduğu söylendi," dedi Guerriero.

"Öyle görünüyor." Diğer odadan hiç ses gelmedi.

Guerriero, Brunetti'nin üzerindeki Prada logosunu görmezden gelemediği çantasıyla mutfağa girdi.

Brunetti oturma odasında kaldı ve Guerriero'nun işini bitirmesini beklerken, ellerini masaya koyup yeniden Marco'nun çizimlerine bakmaya başladı. Tavşanlara gülümsemek istedi, ama yapamadı.

Guerriero birkaç dakika sonra geri döndü. Taktığı ameliyat maskesini çıkardı. "Eroinden öldüyse," dedi "ve sanırım öyle, anında ölmüş olmalı. Onu gördünüz, iğneyi kolundan çıkarmaya bile vakti olmamış."

"Peki ona bunu ne yapmış? Ya da, bir bağımlıysa, nasıl yapmış?" diye sordu Brunetti.

Guerriero bir an düşündü. "Eğer eroinse, içinde bir sürü saçma sapan katkı olabilir. Bundan olabilir. Ya da bir süredir kullanmıyorsa, düzenli olarak kullandığı zaman zarar vermeyen bir doza vücudu aşırı tepki vermiş olabilir. Yani, özellikle katkısız bir mal aldıysa."

"Ne düşünüyorsunuz?" diye sordu Brunetti ve Guerriero'nun otomatik ve tabii ki tedbirli bir cevap vereceğini düşünerek ekledi, "Tümüyle gayriresmi olarak."

Guerriero bu soruya cevap vermeden önce uzun uzun düşündü. Brunetti, genç doktorun tümüyle gayriresmi bir yargıda bulunmanın doğuracağı mesleki sonuçları tarttığını düşünmeden edemedi. Nihayet "Sanırım ikincisi," dedi Guerriero.

Brunetti onu sıkıştırmadı, yalnızca durup devam etmesini bekledi.

"Tüm vücudunu kontrol etmedim," diye sürdürdü Guerriero. "Yalnızca kollarına baktım, bir sürü eski iğne izi vardı ama yenisine rastlamadım. Eğer son zamanlarda eroin kullanıyor olsaydı kollarından iğne yapıyor olurdu. Bağımlılar aynı yeri kullanma eğilimindedir. Birkaç aydır temiz olduğunu söyleyebilirim."

"Sonra yeniden mi başlamış?"

"Evet, öyle görünüyor. Daha iyi inceledikten sonra size daha fazlasını söyleyebilirim."

"Teşekkürler doktor," dedi Brunetti. "Çıkaracaklar mı şimdi?"

"Evet. Onu bir ceset torbasına koymalarını söyledim. Pencereler de açık olunca burası kısa zamanda daha iyi bir hale gelir."

"İyi. Teşekkürler."

Guerriero tamam anlamında elini kaldırdı.

"Otopsiyi ne zaman yapabilirsiniz?" diye sordu Brunetti.

"Büyük olasılıkla yarın sabah. Hastanede bu ara işler yoğun değil. Baharda bu kadar az insanın ölmesi tuhaf."

"Cüzdanını ve cebinden çıkanları mutfak tezgâhına bıraktım," diye sürdürdü Guerriero, ameliyat maskesini çantasına koyuyordu.

"Teşekkürler. Bir şey olursa beni arar mısınız?"

"Tabii ki," dedi Guerriero ve el sıkıştıktan sonra daireden çıktı.

Kısa görüşmeleri sırasında Brunetti mutfaktan gelen seslerin farkındaydı. Guerriero gider gitmez, iki morg görevlisi, üzerinde torbalanmış yükü olduğu halde sedyenin iki ucundan tutarak mutfaktan çıktı. Brunetti, yüklerini dar, dolambaçlı merdivenlerden nasıl indireceklerini düşünmemeye çalıştı. Görevliler başlarıyla veda edip yollarına devam etti.

Merdivenleri indikçe çıkardıkları sesler uzaklaştı ve Brunetti de mutfağa girdi.

İki teknisyenden uzun olanı -Brunetti adının Santini olduğunu sanıyordu ama emin değildi- başını kaldırıp ona baktı ve "Burada bir şey yok efendim," dedi.

Cüzdanı, mutfak tezgâhındaki buruş buruş olmuş kâğıt tomarını ve bozuk paraları göstererek "Kâğıtlarına baktınız mı?" diye sordu Brunetti.

Santini'nin arkadaşı onun yerine cevap verdi. "Hayır efendim. Bunu sizin yapmak isteyeceğinizi düşündük."

"Arkada kaç oda var?"

Santini dairenin arka kısmını işaret ederek "Yalnızca banyo. Geceleri diğer odadaki kanepede yatıyordu herhalde."

"Banyoda bir şey var mıydı?"

Santini bunun cevabını arkadaşına bıraktı. "İğne filan yoktu efendim. Bir banyoda olabilecek şeyler vardı yalnızca: Aspirin, tıraş sabunu, bir paket tıraş bıçağı. Uyuşturucuyla ilgili şeyler yoktu."

Brunetti, teknisyenin bu konuda yorum yapmasını ilginç buldu ve "Bundan ne çıkarıyorsun?" diye sordu.

"Delikanlı temizmiş bence," dedi hiç tereddüt etmeden. Brunetti Santini'ye baktı, o da arkadaşının söylediğini başıyla onayladı. Diğeri devam etti, "Bu gençlerden çok gördük, çoğunun durumu perişandı. Yalnızca kollarında değil, vücutlarının her yerinde iltihaplı yaralar vardı." Uyuşturucudan ölmüş gençlerin cesetleriyle ilgili hatırladıklarını kafasından atmak ister gibi, bir elini kaldırıp bir kaç kez ileri geri salladı. "Ama bu delikanlıda yeni iğne izi yoktu." Bir süre kimse konuşmadı.

Nihayet Santini, "Bizden istediğiniz başka bir şey var mı, efendim?" diye sordu.

"Hayır, sanmıyorum." Brunetti, ikisinin de artık maske takmadığını, kokunun da, ne kadar süredir bilinmez, delikanlının cesedinin yattığı mutfakta bile giderek azaldığını fark etti. "İkiniz gidip birer kahve için." Cüzdanı ve kâğıt tomarını göstererek "Ben şunlara bir göz atacağım. Sonra kapıyı kilitleyip aşağı inerim," dedi.

İtiraz etmediler. Onlar gidince Brunetti cüzdanı aldı ve üzerinde kalmış gri tozu üfledi. İçinde elli yedi bin liret vardı. Bir de birinin Marco'nun ceplerinden çıkarıp masanın üzerine koyduğu yedi yüzü bozuk iki bin liret daha vardı. Cüzdanın içinde Marco'nun doğum tarihinin yazılı olduğu *Carta d'identità*'sını buldu. Ani bir hareketle mutfak tezgâhındaki paralarla kâğıtları toplayıp ceketinin cebine koydu. Kapının hemen girişinde anahtarları görmüştü. Pan-

jurların sağlam olup olmadığını kontrol etti, ardından pencereleri kapadı. Kapıyı kilitledi ve aşağı indi.

Dışarıda Vianello yaşlı bir adamın yanında duruyor ve söylediklerini duymak için ona doğru eğiliyordu. Brunetti'nin çıktığını görünce, yaşlı adamın koluna dokundu ve ona doğru döndü. Brunetti yaklaşınca Vianello başını iki yana salladı. "Hiç kimse hiçbir şey görmemiş. Kimse bir şey bilmiyor."

13 Brunetti, Vianello ve teknik ekibin elemanları hep birlikte polis teknesiyle Questura'ya doğru yola çıktı. Brunetti, onları evde üzerlerine sinen kokudan arındıracağını umduğu temiz hava ve rüzgârdan memnundu. Hiçbiri bundan söz etmedi, ama Brunetti üzerindeki tüm giysileri çıkarıp uzun süre duşun altında kalmadıkça kendini tam anlamıyla temiz hissetmeyeceğini biliyordu. Bu bahar günlerinin artan sıcaklığında bile sıcak ve buharlı bir banyonun, vücudunun her santimetrekaresine değecek lifin sertliğinin özlemini duydu.

Teknisyenler Marco'yu ölüme taşıyan şeyleri Questura'ya götürüyordu, onu öldüren şırıngada başkasına ait parmak izi bulma ihtimali pek olmasa da mutfak tezgâhında bıraktığı pakette, önceden kayıtlı parmak izlerinden birine uyabilecek bir parçacık iz bile olsa, bir şey bulma umudu vardı.

Questura'ya ulaştıklarında kaptan tekneyi öyle hızlı yanaştırdı, kıyıya öyle hızla çarptı ki hepsi güvertede yerlerinden hopladı. Teknisyenlerden biri merdivenlerden aşağı kamaraya doğru düşmemek için Brunetti'nin omzuna tutundu. Kaptan motoru durdurup kıyıya atladı, halatı ucundan tutup tekneyi iskeleye bağlamaya başladı. Önce suskun bir şekilde Brunetti, ardından da diğerleri tekneden inip binaya girdiler.

Brunetti doğrudan Signorina Elettra'nın küçük odasına çıktı. Kapıdan girdiğinde Signorina Elettra telefonda konuşuyordu, Brunetti'yi görünce elini kaldırıp beklemesini işaret etti. Brunetti ağır ağır içeri yürüdü, giysilerinden çıksa bile, aklından çıkmayan o

korkunç kokuyu kendisiyle birlikte her yere götüreceğinden endişe ediyordu. Pencerenin açık olduğunu fark edince hemen gidip önünde durdu. Pencerenin hemen dibindeki büyük bir vazoda, yağlı tatlılıkları havayı hep nefret ettiği tiksindirici bir kokuyla dolduran leylaklar vardı.

Huzursuzluğunu hisseden Signorina Elettra ona doğru baktı, ahizeyi kulağından uzakta tutup karşı taraftakinden sıkıldığını ima edercesine elini havada salladı. Ahizeyi yeniden kulağına yaklaştırdı ve sabırsızlığını sesine yansıtmadan birkaç kez "*Si*" diye mırıldandı. Bir dakika kadar geçti, ahizeyi yeniden kulağından uzaklaştırdı, sonra aniden yaklaştırıp teşekkür etti ve hoşçakal diyerek telefonu kapadı.

Bir açıklama olarak Brunetti'ye, "Hepsi bu gece niçin gelemeyeceğini söylemek için," dedi yalnızca. Pek fazla bir şey söylememişti, yine de bu kadarı Brunetti'nin ne, nerede ve kim diye merak etmesine yetmişti. Ama hiçbir şey sormadı.

"Nasıldı?" diye sordu Signorina Elettra.

"Kötü," diye cevap verdi Brunetti. "Yirmi yaşındaydı. Ne kadar zamandır orada olduğunu kimse bilmiyor."

"Bu sıcakta mı?" dedi Signorina Elettra, bir soru değil, genel bir duygudaşlık ifadesi olarak.

Brunetti başını salladı. "Uyuşturucu, aşırı doz."

Signorina Elettra buna karşılık bir şey söylemedi ama gözlerini kapadı ve ardından, "Tanıdığım bazı insanlara uyuşturucu hakkında sorular soruyorum, ama hepsi aynı şeyi, Venedik'in çok küçük bir pazar olduğunu söylüyor," dedi. Sustu, sonra da ekledi, "Ama bu delikanlıyı öldüren her neyse onu satan için yeterince büyük olmalı." Brunetti'ye, Marco'dan "delikanlı" diye söz etmesi çok tuhaf geldi, kendisi de ondan en fazla on yaş büyük olabilirdi.

"Ailesini aramam gerekiyor," dedi Brunetti.

Signorina Elettra saatine baktı, Brunetti de kendisininkine baktı ve yalnızca biri on geçtiğini görünce şaşırdı. Ölüm gerçek zamanı anlamsızlaştırmıştı, o evde günlerce kalmış gibiydi.

"Niye biraz daha beklemiyorsunuz efendim?" Brunetti sormadan açıkladı. "Böylece, babası da evde olur ve öğle yemeklerini bitirmiş olurlar. Haberi verdiğinizde birlikte olurlarsa daha iyi olur."

"Evet," dedi Brunetti. "Ben bunu düşünmemiştim. Bekleyece-

ğim." Bu bekleme süresini nasıl dolduracağına dair hiçbir fikri yoktu.

Signorina Elettra öne doğru uzanıp bilgisayarında bir şeye dokundu. Ani bir uğultu geldi ve ardından ekran kapandı. "Çıkıp yemekten önce *un' ombra* içmeyi düşünüyordum. Bana katılmak ister miydiniz, efendim?" Kendi uçarı cesaretine gülümsedi: Evli bir adamı, amirini, bir şey içmeye davet ediyordu.

Brunetti, teklifteki sevecenlikten etkilenerek "Evet, isterim Signorina," dedi.

İkiyi biraz geçe telefon etti. Telefona bir kadın çıktı, Brunetti Signor Landi'yi istedi. Kadın hiç meraklanmadan kocasını çağıracağını söyleyince Brunetti'nin ağzından sessiz, hedefi belirsiz bir teşekkür çıktı.

"Landi," diye cevapladı kalın bir ses.

"Signor Landi," dedi Brunetti, "ben Komiser Guido Brunetti. Venedik Emniyeti'nden arıyorum."

Brunetti'nin devam etmesine fırsat vermeden Landi araya girdi, sesi birden gerginleşmiş ve yükselmişti. "Marco'mu?"

"Evet Signor Landi."

"Ne kadar kötü?" diye sordu Landi, yumuşak bir sesle.

"Korkarım daha kötüsü olamazdı, Signor Landi."

Hat boyunca sessizlik vardı. Brunetti adamın, elinde gazeteyle telefonun başında durup yiyip yiyeceği son huzurlu yemekten sonra ortalığı toplayan karısının bulunduğu mutfağa doğru baktığını canlandırdı kafasında.

Landi'nin sesi neredeyse duyulmaz olmuştu, ama sorabileceği tek bir şey vardı, bu nedenle Brunetti duyulmayan sesleri tamamladı. "Öldü mü?"

"Evet, üzgünüm ama öldü."

Yine sessizlik oldu, hatta bu kez daha uzun sürdü. Sonunda Landi "Ne zaman?" diye sordu.

"Onu bugün bulduk."

"Kim?"

"Polis. Komşularından biri aramış." Brunetti ayrıntıları vermek ya da Marco'nun ölümünden bu yana geçen süre hakkında konuşmak istemedi. "Marco'yu son günlerde görmediğini söyleyip daire-

sine bir bakmamız için bizi aradı. Gittiğimizde de onu bulduk."

"Uyuşturucu mu?"

Otopsi yapılmamıştı. Devlet mekanizması delikanlının ölümüne ilişkin kanıtları henüz incelememiş, tartıp değerlendirerek ölüm nedeni hakkında bir yargıya varmamıştı; bu nedenle bir yasa koruyucunun bu vakada kendi fikrini söyleme cüretini göstermesi acelecilik ve sorumsuzluk örneği olduğu gibi, resmi bir uyarı nedeniydi de. "Evet," dedi Brunetti.

Hattın diğer ucundaki adam ağlıyordu. Ağlamaktan nefesi kesilip hava almaya çalıştığı için uzun ve derin soluk alışları duyuldu. Bir dakika kadar böyle sürdü. Brunetti ahizeyi kendinden uzaklaştırıp soluna, duvara, Birinci Dünya Savaşı'nda ölen polislerin isimlerinin yazılı olduğu levhaya baktı. İsimleri, doğum ve ölüm tarihlerini okumaya başladı. Bir tanesi yalnızca yirmi yaşında ölmüştü, Marco'yla aynı yaşta.

Ahizeden, merak ya da korkudan yükselen boğuk bir ses duydu, ama ardından, Landi ahizeyi eliyle kapadığı için ses kesildi. Bir dakika daha geçti. Sonra Landi'nin sesi yeniden duyuldu. Brunetti ahizeyi kulağına yaklaştırdı, ama Landi yalnızca "Ben sizi sonra ararım," dedi ve bağlantı kesildi.

Brunetti oturup beklerken bu suçun doğası üzerine düşünmeye başladı. Eğer Guerriero haklıysa, yani temiz kaldığı sürede Marco'nun vücudu eroinin korkunç şokuna alışkanlığını yitirmişse, yasak bir maddenin satışından başka ne gibi bir suç işlenmişti ki? Ve bir bağımlıya eroin satmak ne tür bir suçtu, buna hafif bir suçun ötesinde anlam yükleyip konuya öyle yaklaşacak bir yargıç var mıydı? Eğer diğer seçenek doğruysa, yani Marco'yu öldüren eroine tehlikeli ya da öldürücü bir katkı yapılmışsa, Doğu'nun haşhaş tarlalarından Batı'nın damarlarına uzanan yolda bu katkının hangi noktada ve kim tarafından yapıldığı nasıl belirlenebilirdi ki?

Brunetti nereden bakarsa baksın, bu suçta ciddi yasal sonuçlar doğurabilecek bir yan bulmanın imkânı yoktu. Sorumlunun kimliğinin tespit edilmesi ihtimali de çok zayıftı. Ancak bu, o tuhaf tavşanları çizen ve her çiziminde onları farklı yerlere gizleyecek nüktedanlığını gösteren bu genç öğrencinin öldüğü gerçeğini değiştirmiyordu.

Masasından kalktı, pencerenin yanında durdu. Güneş Campo

San Lorenzo'ya vuruyordu. Yaşlılar evinin tüm sakinleri, *campo*'yu kedilere ve bu saatte oradan geçen insanlara bırakıp uykuya geçmişlerdi. Brunetti ileri doğru uzandı, ellerini pencerenin pervazına dayayıp bir kötülük işareti ararcasına *campo*'yu seyretti. Yarım saat sonra Landi arayıp karısıyla birlikte akşam saat yedide Venedik'te olacaklarını söyledi ve Questura'ya nasıl geleceklerini sordu.

Landi neyle gelecekleri sorusuna, trenle diye cevap verince Brunetti onları istasyonda karşılayacağını ve tekneyle hastaneye götüreceğini söyledi.

"Hastaneye mi?" diye sordu Landi, umutsuz bir umut belirmişti sesinde.

"Üzgünüm Signor Landi, oraya götürülürler."

"Ha," dedi Landi yalnızca ve yine bağlantıyı kesti.

Brunetti bir süre sonra Campo Santa Marina'da otel işleten bir arkadaşını arayıp o gece için çift kişilik bir oda ayırıp ayıramayacağını sordu. Felaket haberiyle bir yere çağrılan insanlar yemek yemeyi, uyumayı ve hayatın devam ettiğini gösteren tüm beklenmedik ayrıntıları unuturlardı.

Brunetti, kendi kendine üniformalı biri olursa Landilerin onları tanıması daha kolay olur diyerek Vianello'nun da kendisiyle gelmesini istedi. Ama bir taraftan da hem kendisi hem de Landiler için en doğru kişinin Vianello olduğunu biliyordu.

Tren zamanında geldi, platforma indiklerinde Marco'nun ailesini tanımak da kolay oldu. Kadın uzun ve ince yapılıydı, üzerinde yolculuktan buruş buruş olmuş gri bir elbise vardı; saçlarını, modası çoktan geçmiş bir şekilde arkadan topuz yapmıştı. Kocası kolundan tutuyordu ve onları gören herkes bunun nezaketten ya da alışkanlıktan yapılmadığını anlayabilirdi: Kadın, sarhoş ya da hastaymış gibi yalpalayarak yürüyordu. Landi kısa boylu ve kaslıydı, hayat boyu ağır işlerde çalıştığını gösteren demir gibi bir vücudu vardı. Başka koşullar altında Brunetti aralarındaki bu karşıtlığı komik bulabilirdi, ama o anda bulmadı. Landi'nin yüzü güneşten kararmıştı; soluk sarı saçları, yüzüyle aynı renkteki kafa derisine ince bir koruma sağlıyordu. Günlerini açık havada geçiren birinin görüntüsüne sahipti. Brunetti, kadının bahar ekiminden söz eden mektubunu hatırladı.

Vianello'nun üniformasını gördüler ve Landi karısını onlara

doğru yöneltti. Brunetti kendisini ve çavuşunu tanıttı ve kendilerini bir teknenin beklediğini söyledi. Yalnızca Landi el sıkıştı; yalnızca o konuşabilecek durumdaydı. Karısı onlara başını sallamaktan ve sol eliyle gözlerini silmekten başka bir şey yapamadı.

Her şey çabucak oldu. Hastanede, Brunetti Marco'nun kimlik tespitini yalnızca Signor Landi'nin yapmasını önerdi ama ikisi de oğullarını görmek için girmek istedi. Brunetti ile Vianello dışarıda hiç konuşmadan beklediler. Birkaç dakika sonra Landiler çıktı, ikisi de hüngür hüngür ağlıyordu. Prosedüre göre, resmi bir kimlik tespitinin yapılması, cesedi teşhis eden kişinin bunu sözlü ya da yazılı olarak beyan etmesi gerekiyordu.

Sakinleştiklerinde Brunetti'nin söyleyebildiği tek şey, "Eğer kalmak isterseniz, size geceyi geçirmeniz için bir oda tutmuştum," oldu.

Landi karısına döndü, ama karısı başını iki yana salladı.

"Hayır. Geri döneceğiz. Sanırım böylesi daha iyi. Sekiz buçukta bir tren var. Gelmeden önce bakmıştık."

Haklıydı. Brunetti de böylesinin daha iyi olduğunu biliyordu. Yarın otopsi yapılacaktı ve hiçbir aile bunu görmemeli ya da bilmemeliydi. Brunetti onları hastanenin acil kapısından çıkardı ve iskelede bekleyen tekneye götürdü. Bonsuan geldiklerini gördü ve teknenin halatını çözdü. Vianello Signora Landi'nin kolundan tutarak tekneye binmesine, ardından da kamaraya inmesine yardım etti. Brunetti ise tekneye binerken Landi'nin kolunu tuttu, ama yumuşak bir dokunuşla onun karısının ardından kamaraya inmesini engelledi.

Bonsuan, hızı çok düşük tutarak onları iskeleden kayarcasına, sessizce çıkardı. Landi gözlerini suya çevirmişti, biricik oğlunun canını alan kente bakmak istemiyordu sanki.

"Bana Marco'dan söz eder misiniz?" diye sordu Brunetti.

"Neyi bilmek istiyorsunuz?" dedi Landi, gözleri hâlâ sudaydı.

"Uyuşturucu kullandığını biliyordunuz, değil mi?"

"Evet."

"Bırakmış mıydı?"

"Öyle sanmıştım. Geçen yılın sonunda eve geldi. Bıraktığını ve buraya dönmeden önce evde biraz vakit geçirmek istediğini söyledi. Sağlıklıydı, ağır işlerde çalıştı. Birlikte çiftliğin çatısını yaptık.

Böyle şeyler kullanırken ya da etkisi altındayken bu tür işler yapamazsınız." Landi, teknenin yardığı sulara bakmaya devam ediyordu.

"Sizinle bu konuda hiç konuştu mu?"

"Uyuşturucu konusunda mı?"

"Evet."

"Yalnızca bir kez. Benim bu konuya dayanamadığımı biliyordu."

"Niye kullandığını ya da nereden aldığını söyledi mi?"

Landi Brunetti'ye baktı. Mavi gözleri buğuluydu, yüzü güneş ve rüzgârla yıpranmış olsa da ilginç bir şekilde çizgisizdi. "Kendilerine bunu niye yaptıklarını kim bilebilir?" Başını iki yana salladı, bakışlarını yeniden suya çevirdi.

Brunetti soruları için özür dilemek istedi ama bu isteğini bastırıp "Buradaki yaşamı, arkadaşları, neler yaptığı hakkında bilginiz var mıydı?" diye sordu.

Landi bambaşka bir sorunun cevabını verdi. "Hep mimar olmak isterdi. Daha küçük bir çocukken bile tek ilgilendiği şey binalar ve nasıl yapıldıklarıydı. Ben o işlerden anlamam, basit bir çiftçiyim. Tüm bildiğim ekip dikmek." Tekne *laguna*'nın sularına girerken bir dalgaya yakalandılar, ama Landi sanki hiçbir şey hissetmemiş gibi dengesini korudu. "Toprakta gelecek yok, artık yok, geçimini topraktan sağlamanın yolu kalmadı. Hepimiz bunu biliyoruz, ama elimizden başka da bir iş gelmiyor." İç geçirdi.

Gözlerini kaldırmadan sürdürdü. "Marco buraya okumaya geldi. İki yıl önce. İlk yılın sonunda eve geldiğinde bir tuhaflık olduğunu anladık, ama ne olduğunu çıkaramadık." Brunetti'ye baktı. "Biz basit insanlarız, uyuşturucu gibi şeyleri bilmeyiz." Gözlerini uzaklara çevirdi, *laguna*'ya bakan binalara doğru baktı, sonra yeniden suya çevirdi.

Rüzgâr artmıştı, Brunetti, onun ne dediğini duyabilmek için eğildi. "Geçen Noel'de gelmişti, çok kötü durumdaydı. Ne olduğunu sorunca bana anlattı. Bıraktığını, bu meretin onu öldüreceğini bildiğini ve artık kullanmak istemediğini söyledi." Brunetti oturuşunu değiştirdi, Landi'nin nasırlı ellerinin teknenin demir korkuluğunu sımsıkı kavradığını gördü.

"Niye kullandığını ya da nasıl bir şey olduğunu anlatmadı, ama

artık kullanmayacağını söylediğinde samimi olduğunu biliyorum. Bundan annesine söz etmedik." Landi durdu.

Brunetti nihayet, "Ne oldu?" diye sordu.

"Bütün kış bizimle kaldı, birlikte çiftlikte çalıştık. İyi olduğunu bundan biliyorum. Ardından, iki ay önce, okuluna dönmek istediğini ve artık onun için bir tehlike kalmadığını söyledi. Ona inandım. Yeniden buraya, Venedik'e döndü, her şey yolunda görünüyordu. Derken siz aradınız."

Tekne Canale di Cannaregio'dan kavis çizerek çıkıp Grand Canal'a girdi. Brunetti, "Hiç arkadaşlarından söz etti mi? Kız arkadaşı var mıydı?"

Bu soru Landi'yi rahatsız etmiş gibiydi. "Bizim orada bir kız arkadaşı vardı." Sustu, cevabının bitmediği açıktı. "Ama galiba burada da biri vardı. Marco kışın üç ya da dört kez burayı aradı, bir kız da birkaç kez arayıp onu istedi. Ama bize bu konuda hiçbir şey anlatmadı."

Tekne geri geri giderek tren istasyonuna yanaştı. Bonsuan motoru durdurdu ve kaptan bölmesinden çıktı. Sessizce, halatı iskele babasına atıp kıyıya indi, sonra da tekneyi kıyıya paralel olarak çekti. Landi ve Brunetti döndüler, çiftçi, karısının kamaranın sonbasamağını çıkmasına, sonra da elinden tutarak tekneden inmesine yardım etti.

Brunetti, Landi'den biletlerini istedi, Vianello'ya uzattı, o da hızla yürüyüp biletleri onaylatmaya ve trenin hangi perondan kalktığını öğrenmeye gitti. Arkadan giden üçü merdivenleri çıktığında Vianello geri dönmüştü bile. Onları, Verona'ya giden trenin beklediği beşinci perona götürdü. Vianello boş bir kompartıman görene kadar tren boyunca sessizce yürüdüler. Vianello vagonun başındaki kapıya yürüdü, kapının yanına gelince durup Signora Landi'ye elini uzattı. Signora Landi elini verdi ve bitkin bir halde trene bindi. Landi de arkasından bindi, sonra dönüp eğilerek önce Vianello'nun sonra da Brunetti'nin elini sıktı. Başını salladı, ama artık söyleyecek sözü yoktu. Dönüp karısının ardından koridora, oradan da boş kompartımana yürüdü.

Brunetti ile Vianello, kondüktör düdüğünü çalıp yeşil bir flama sallayarak hareket etmeye başlayan trene binene kadar kapının yanında bekledi. Kapı otomatik olarak kapandı ve tren köprüye, Ve-

nedik'in ötesinde uzanan dünyaya doğru yol almaya başladı. Landiler'in oturduğu kompartıman yavaşça önlerinden geçerken, Brunetti yan yana oturduklarını ve Landi'nin kolunu karısının omzuna dolamış olduğunu gördü. Tren polislerin yanından geçerken ikisi de pencereden dışarı bakmadı, gözleri karşılarındaki koltuğa sabitlenmişti.

14 Brunetti, hatırladığına kendi de şaşırarak istasyonun önündeki bir telefon kulübesinden oteli arayıp rezervasyonu iptal ettirdi. Ardından, yapacak enerji bulduğu tek şey evine gitmekti. Vianello ile 82 numaraya bindiler, Rialto'ya varana kadar birbirlerine söyleyecek pek bir şey bulamadılar. Vianello'ya donuk ve belli belirsiz bir şekilde veda eden Brunetti, kederini de alarak köprüyü geçip artık kapanmış olan pazar yerinden aşağı eve doğru yürüdü. Biancat'ın penceresindeki orkidelerin güzelliği de, ikinci kata çıktığında aldığı nefis yemek kokuları da içini açmaya yetmedi.

Kendi evine girdiğinde aldığı kokular daha da nefisti. Birisi yıkanmış ve Paola'nın geçen hafta aldığı biberiye esanslı şampuanı kullanmıştı. Paola biberli sosis yapmıştı. Bunların yanına bir de makarna yapma zahmetine girmiş olsa diye düşündü Brunetti.

Ceketini dolaba astı. Mutfağa girer girmez, masada oturmuş coğrafya ödevini yapan Chiara -masanın üzerinde haritalar, cetvel ve iletki vardı- üzerine atılıp ona sarıldı. Marco'nun dairesindeki koku geldi aklına ama kendini tutup kızından uzaklaşmadı.

Chiara onun kendisini öpmesine ya da merhaba demesine fırsat vermeden "*Papà*," dedi, "bu yaz yelkencilik kursuna gidebilir miyim?"

Brunetti'nin gözleri çaresizce, ona bir açıklamada bulunabilecek olan Paola'yı aradı.

"Yelkencilik kursu mu?" diye tekrarladı.

Chiara ona bakıp gülümseyerek "Evet *papà*," dedi. "Bir kitaptan kendi kendime denizciliği öğrenmeye çalışıyorum, ama yelkenli kullanmayı bana birinin öğretmesi gerek." Brunetti'nin elinden

tutup mutfak masasına doğru çekti. Brunetti masanın üzerinde haritaların, ama yalnızca ülkelerin ve kıtaların suyla buluştuğu kıyıları, sığ yerleri ve sahil şeritlerini gösteren haritaların bulunduğunu gördü.

Chiara ondan uzaklaşıp masanın yanında durdu, hemen önündeki, üzerine başka bir kitap koyarak açık tutttuğu kitaba bakıyordu. Parmağıyla birtakım sayılar göstererek "Bak *papà*," dedi. "Hava kapalı değilse, iyi bir harita ve bir kronometre ile dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar bulundukları yeri söyleyebiliyorlar."

Brunetti buzdolabını açıp bir şişe Tokai çıkarırken, "Kim söyleyebiliyor, meleğim?" diye sordu.

"Kaptan Aubrey ve tayfası," dedi Chiara, çok bilindik bir şey gibi.

"Kaptan Aubrey de kim?"

Chiara, babasına sanki az önce kendi evinin adresini bilmediğini söylemiş gibi bakarak "*Surprise*'ın kaptanı," dedi.

"*Surprise* mı?" diye sordu Brunetti, hâlâ bir şey anlamamıştı.

"Fransızlar'la savaş hakkındaki kitaplardaki *papà*." Brunetti'ye cahilliğini itiraf etme fırsatı vermeden de ekledi, "Şu Fransızlar çok kötüler, değil mi?"

Sahiden de Fransızlar'ın kötü olduğunu düşünen Brunetti hiçbir şey söylemedi, hâlâ konuyu anlayamamıştı. Kendine bir kadeh şarap doldurdu ve büyük bir yudum aldı, sonra bir tane daha. Haritalara yeniden baktı. Mavi kısımlarda, üzerinde beyaz yelkenlerin dalgalandığı eski tip gemilerin, köşelerde de dudaklarında deniz salyangozlarıyla sudan çıkan tritonların olduğunu fark etti.

Pes etti. "Hangi kitaplar, Chiara?"

"*Mamma*'nın verdiği, İngiliz kaptan ile arkadaşının Napoléon'a karşı savaşını anlatan İngilizce kitaplar."

Ha, şu kitaplar. Brunetti şarabından bir yudum daha aldı. "Peki onlardan sen de *Mamma* kadar hoşlandın mı?"

Chiara, ona ciddi bir yüz ifadesiyle bakarak, "Kimsenin onun kadar hoşlanabileceğini sanmıyorum," dedi.

Dört yıl önce, Brunetti, Fransızlarla İngilizler arasındaki bitmek bilmeyen savaşı anlatan, kendi hesabına göre on sekiz denizcilik romanını sistematik olarak okumaya başlayan yirmi yıllık karısı tarafından bir ayı aşkın bir süre için adeta terk edilmişti. Bu süre ona

hiç de kısa gelmemişti, çünkü bu sürede o da kuru ekmek, iyi pişmemiş et ve aceleyle üstünkörü hazırlanmış yemekler yemiş, rahatlamak için kendini sulandırılmış içkilere vermişti. Paola başka hiçbir şeyle ilgilenmediğinden, tek bir araya gelebildikleri yemek vaktinde konuşacak bir şeyler bulmak için bu kitaplardan birine göz atmıştı. Ama, tuhaf olgular ve daha da tuhaf hayvanlarla dolu olan kitabı fazla dağınık bulmuş ve birkaç sayfa sonra, daha Kaptan Aubrey'i tanımadan bu girişimden vazgeçmişti. Neyse ki Paola hızlı bir okuyucuydu. Deniz kazaları, muharebeler ve bu süre içinde onu tehdit eden iskorbüt hastalığı bakımından herhalde diğerlerinden aşağı kalmayan sonuncu kitabı da bitirip yirminci yüzyıla dönmüştü.

Şimdi de bu haritalar. "Bunu annenle konuşmam gerek."

Başını yeniden haritalara eğmiş, sol eliyle, Brunetti'nin Kaptan Aubrey'i kıskandıracağını düşündüğü bir aygıt olan hesap makinasıyla meşgul olan Chiara, "Neyi?" diye sordu.

"Yelkencilik kursunu."

"O, yes," dedi Chiara, kolaylıkla İngilizceye kayarak, "I long to sail a ship."*

Brunetti onu kendi haline bıraktı, şarabını tazeledi ve ikinci bir kadeh daha doldurdu. Sonra Paola'nın çalışma odasına gitti. Kapı açıktı, Paola kanepede uzanıyordu, okuduğu kitaptan yalnızca alnı görünüyordu.

"Captain Aubrey, I presume," dedi Brunetti İngilizce.

Paola kitabını karnının üzerine bıraktı, gülümsedi. Tek söz etmeden Brunetti'nin uzattığı kadehi aldı. Bir yudum içti, bacaklarını toplayarak ona yer açtı, oturduğunda, "Kötü bir gün müydü?" diye sordu.

Brunetti içini çekti, arkasına yaslandı ve sağ elini Paola'nın dizkapaklarına koydu. "Aşırı doz. Daha yirmisindeymiş, mimarlık okuyormuş."

Uzun bir süre ikisi de konuşmadı, sonra Paola, "Biz ne kadar şanslıymışız," dedi.

Brunetti ona baktı, Paola sürdürdü, "Uyuşturuculardan önce doğduğumuz için. Yani herkes uyuşturucu kullanmaya başlamadan önce." Şarabından bir yudum aldı ve ekledi, "Yaşamım boyunca

* Evet, tekne kullanmayı çok istiyorum. (ç.n.)

birkaç kez marihuana içmiş olabilirim belki. Ama Tanrı'ya şükür bana bir şey yapmadı."

"Niye 'Tanrı'ya şükür'?"

"Çünkü, eğer hoşuma gitseydi ya da diğer insanlara ne yapıyorsa bana da yapsaydı, tekrar kullanacak kadar hoşuma gidebilirdi. Ya da daha güçlü bir şeye kayabilirdim."

Brunetti de kendi benzer talihini düşündü.

"Neden ölmüş?" diye sordu Paola.

"Eroin."

Paola başını iki yana salladı.

"Bütün gün ailesiyle birlikteydim." Brunetti şarabından bir yudum daha aldı. "Babası çiftçi. Trentino'dan buraya kimlik tespiti için geldiler, sonra da geri döndüler."

"Başka çocukları var mıymış?"

"Bir kız, daha başka da var mı, bilmiyorum."

"Umarım vardır," dedi Paola. Bacaklarını kalçasının altına soktu. "Yemek yiyecek misin?"

"Evet, ama önce bir duş almak istiyorum."

"Tamam," dedi Paola, ayaklarını çekti ve yere bastı. "Sosu biberli ve sosisli yaptım."

"Biliyorum."

"Hazır olunca Chiara'yı gönderirim," diyen Paola ayağa kalktı, hâlâ yarısı dolu olan kadehini kanepenin önündeki sehpaya koydu. Yemeği bitirmek üzere mutfağa döndü.

Paola yemekleri koyarken Raffi'nin de eve gelmesi ve hep birlikte yemeğe oturmalarının ardından Brunetti'nin sıkıntısı biraz azaldı. İki çocuğunun çatallarına taze *Pappardelle*'yi dolamaları, içini hayvani bir güvenlik ve refah duygusuyla doldurdu ve iştahla yemeğini yemeye başladı. Paola zahmet edip kırmızı biberleri közlemiş, kabuklarını bile soymuştu, bu nedenle tam onun hoşlandığı gibi yumuşak ve lezzetliydiler. Kasap Gianni sosisleri hazırlarken bolca sarmısak kullanmıştı. İçlerinde ilk ısırıkta patlamaya hazır olan kırmızı ve beyaz tane biberlerin neden olduğu iri benekler vardı.

Herkes ikinci tabağını da yedi, üstelik birinciler kadar çok. Sonrasında kimsenin midesinde yeşil salatadan başka bir şeye yer kal-

mamıştı, ama salatayı da yedikten sonra her biri, bir damla pelesenk sirkeli taze çilek için birazcık yeri olduğunu keşfetti.

Tüm bunlar olup biterken Chiara, Eski Denizci rolünde, uzak ülkelerdeki bitki ve hayvan türlerini sayıp durdu. Onları on sekizinci yüzyıl denizcilerinin çoğunun yüzme bilmediği gibi şok edici bilgilerle aydınlattı ve Paola yemekte olduklarını hatırlatana kadar da iskorbüt hastalığının belirtilerini anlattı.

Çocuklar gözden kayboldu, Raffi Yunan aoristosuna, Chiara da, eğer Brunetti doğru anladıysa Atlantik'in güneyindeki deniz kazasına döndü.

Brunetti, Paola'ya bulaşıkları yıkarken eşlik edip şarabını içerken "Tüm bu kitapları okuyacak mı?" diye sordu.

"Umarım okur," diye cevap verdi Paola, dikkatini servis tabağına vermişti.

"Onları sen çok hoşlandığın için mi yoksa kendisi de hoşlandığı için mi okuyor?"

Bir tencerenin dibini ovarken sırtını Brunetti'ye dönmüş olan Paola, "Chiara kaç yaşında?" diye sordu.

"On beş."

"Şu an hayatta olan, aslında gelmiş geçmiş bütün on beşlikler arasında annesinin kendisinden istediğini yapan birini söyleyebilir misin?"

"Yani ergenlik çağına mı girdi?" diye sordu Brunetti. Bunu Raffi'yle yaşamışlardı, bu nedenle aynı şeyi Chiara ile yeniden yaşama fikri hiç hoşuna gitmedi.

"Kızlarda farklı oluyor," dedi Paola, dönüp elini havluya silerek. Kendine bir parça şarap koyup mutfak tezgâhına yaslandı.

"Nasıl farklı?"

"Onlar yalnızca annelerine karşı çıkar, babalarına değil."

Brunetti bunu düşündü. "Bu iyi mi, kötü mü?"

Paola omuz silkti. "Bu ya genetik ya da kültürel, bu nedenle iyi de olsa kötü de olsa, kurtuluş yok. Yalnızca uzun sürmemesini umabiliriz."

"Ne kadar sürer ki?"

"On sekiz yaşına kadar." Paola bir yudum daha içti ve birlikte bu ihtimali düşündüler.

"Karmelitler o zamana dek onu yanlarına alırlar mı dersin?"

"Büyük ihtimalle almazlar," dedi Paola, şen bir hayıflanma vardı sesinde.

"Sence Araplar tüm bunlardan kaçınmak için mi kızlarının bu kadar erken evlenmesine izin veriyorlar?"

Paola, o sabah Chiara'nın kendi telefonu olması gerektiğini söylerkenki öfkeli çıkışını hatırladı. "Bundan eminim."

"İnsanların Doğu'nun Bilgeliği'nden bahsetmesi boşuna değil desene."

Paola dönüp kadehini lavaboya koydu. "Okuyup not vereceğim daha bir sürü kâğıt var. Ben onlarla uğraşırken yanımda oturup, şu senin Yunanlıların eve dönüşlerinde neler yaptıklarına bakmak ister misin?"

Brunetti memnuniyetle ayağa kalktı ve Paola'nın ardından çalışma odasına gitti.

15 Ertesi sabah Brunetti, istemeyerek de olsa, pek yapmadığı bir şey yaptı: Çocuklarından birini işine bulaştırdı. Raffi'nin on bire kadar okula gitmesi gerekmiyordu, o saatten önce Sara Paganuzzi ile buluşacaktı. Bu nedenle kahvaltıda, o saatlerde pek olmadığı kadar canlı ve neşeli görünüyordu. Paola hâlâ uyuyordu, Chiara da banyodaydı. Brunetti ile Raffi mutfakta yalnız oturmuş, Raffi'nin mahalledeki pastaneden aldığı taze tatlı çörekleri yiyorlardı.

"Raffi," dedi Brunetti, ilk çöreklerini yerlerken, "burada uyuşturucuları kimin sattığına dair bir şey biliyor musun?"

Raffi, çöreğinin kalan parçasını ağzına götürmek üzereydi ki durdu. "Burada mı?"

"Venedik'te."

"Ağır uyuşturucular mı yoksa marihuana gibi hafif şeyler mi?"

Brunetti, Raffi'nin yaptığı bu ayrımdan bir parça rahatsızlık duyup "marihuana gibi hafif şeyler"i rahatça bir kenara koymasının nedenini sormak istese de bunu yapmadı. "Ağır uyuşturucular, özellikle de eroin."

"Bu aşırı dozdan ölen öğrenciyle mi ilgili?" diye sordu Raffi. Brunetti'nin şaşırdığını görünce de *Gazzettino*'yu açıp ona haberi gösterdi. Bir gencin posta pulu büyüklüğündeki fotoğrafı ona bakıyordu: Siyah saçları ve iki gözü olan herhangi bir genç olabilirdi. Raffi de olabilirdi.

"Evet."

Raffi kalan çöreğini iki parçaya ayırdı ve birini kahvesine batırdı. Bir süre sonra, "Üniversitede mal bulabilecek birilerinin olduğu söyleniyor," dedi.

"Birileri?"

Raffi bir an düşündü, "Bazı öğrenciler. En azından ben öyle sanıyorum. Yani, derslere kayıt yaptıran birileri," dedi. Kahve kupasını aldı, dirseklerini masaya dayadı. Kupayı iki eliyle sarmalamıştı, kesin Paola'dan kaptığı bir hareketti bu. "Benden etrafa sormamı mı istiyorsun?"

"Hayır." Brunetti'nin cevabı aniydi. Oğlu sesindeki kesinliğe karşılık vermeden ekledi, "Sadece genel bir merak, insanların ne dediğini merak ettim." Çöreğini bitirdi ve kahvesinden bir yudum aldı.

"Sara'nın erkek kardeşi o okulda, ekonomi bölümünde. Ona ne bildiğini sorabilirim."

Dayanılmaz bir teklifti, ama Brunetti bezgince "Yok, boşver. Sadece bir fikirdi," dedi.

Raffi kupasını masaya indirdi. "Benim uyuşturucularla ilgim yok, biliyorsun *papà*."

Brunetti sesinin ne kadar kalınlaşmış olduğuna şaşırdı. Çok geçmeden yetişkin bir erkek olacaktı. Ya da belki babasını rahatlatma ihtiyacı duyması zaten öyle olduğunu gösteriyordu.

"Bunu duyduğuma sevindim," dedi Brunetti. Masanın üzerinden uzanıp oğlunun kolunu sıvazladı. Sonra kalkıp ocağa gitti. "Biraz daha kahve ister misin?"

Raffi saatine baktı. "Hayır. Sağol *papà*, gitmem gerek." Sandalyesini geriye itti, ayağa kalktı ve mutfaktan çıktı. Kahvenin olmasını bekleyen Brunetti, birkaç dakika sonra dış kapının kapandığını duydu. İlk katı inen Raffi'nin gürültülü ayak seslerini dinledi, ama kahvenin aniden kabarmasıyla sesleri duymaz oldu.

Teknelerin henüz kalabalıklaşmadığı erken bir saat olduğundan, Brunetti 82 numaraya binip San Zacaria'da indi. Orada iki gazete aldı ve odasına götürdü. Rossi'nin ölümüyle ilgili yeni bir haber yoktu, Marco Landi'yle ilgili haberde de adından ve yaşından başka pek bir şey yoktu. Onun üzerinde ise artık sıradanlaşan bir haber vardı: Gençlerle dolu bir otomobil, Treviso'ya giden devlet otoyolunun kenarındaki bir çınara çarpıp hurdaya dönmüş, içindekiler de ölmüştü.

Son birkaç yıl içinde bu iç karartıcı haberin aynısından o kadar çok okumuştu ki, ne olduğunu öğrenmek için bakmaya gerek bile yoktu. Gençler -bu olayda iki delikanlı ve iki genç kız- sabahın üçünden sonra bir diskodan çıkmışlar ve sürücünün babasına ait olan bir otomobille yola koyulmuşlardı. Bir süre sonra da sürücü, gazetelerin ritüel olarak *un colpo di sonno* dedikleri şeyle çarpılmış ve araç yoldan çıkıp bir ağaca çarpmıştı. Bu ani uyku halinin nedenini anlamak için çok erkendi ama genellikle ya alkol ya da uyuşturucu çıkıyordu. Sürücüye ve kendisiyle birlikte ölüme götürdüğü kişilere otopsi yapılmadan bu belirlenemezdi. Bu yapıldığında da haber ilk sayfadan düşer ve unutulurdu, yerini gençliklerinin ve gençlik arzularının kurbanı olan diğerlerinin fotoğrafları alırdı.

Gazeteyi masaya bırakıp Patta'nın odasına gitti. Signorina Elettra görünürde yoktu, bu nedenle kapıyı çaldı ve Patta'nın sesini duyunca içeri girdi.

Masanın arkasında oturan farklı bir adamdı, en azından Brunetti'nin son gördüğünden farklıydı. Patta geri dönmüştü: Uzun boylu ve yakışıklıydı, geniş omuzlarını okşayan hafif bir takım giymişti. Cildinden sağlık fışkırıyordu, gözlerinde dinginlik vardı.

Önünde duran kâğıttan başını kaldırarak "Evet, ne vardı komiser?" diye sordu.

Patta'nın masasının yanındaki sandalyeye yaklaşıp oturmak için izin bekleyen Brunetti, "Sizinle konuşmak istiyorum, efendim," dedi.

Patta, gömleğinin kolalı kolunu hafifçe geri itip incecik, altın saatine baktı. "Birkaç dakikam var. Nedir?"

"Jesolo hakkında efendim. Ve oğlunuz. Bir karara varıp varamadığınızı merak ettim."

Patta sandalyesinde geriye yaslandı. Brunetti'nin masadaki kâ-

ğıdı kolaylıkla görebileceğini anlayarak ters çevirdi ve kâğıdın boş arka yüzü üzerinde ellerini kavuşturdu. Brunetti'nin böyle bir soru sormayı düşünmesi karşısında şaşırmış bir halde "Verilecek bir karar olup olmadığından emin değilim, komiser," dedi.

"Oğlunuzun uyuşturucuları aldığı kişiler hakkında konuşmak isteyip istemediğini öğrenmek istedim." Brunetti, her zamanki ihtiyatlılığıyla, uyuşturucuları satın aldığını söylemekten kaçındı.

"Kim olduklarını bilseydi, bunları seve seve polise söyleyeceğinden eminim." Brunetti, Patta'nın sesinde, gönülsüz tanıkların ve şüphelilerin seslerinde duyduğu aynı incinmiş tonu duydu ve yüzünde de aynı masum, hafif şaşkın gülümsemeyi gördü. Tonlamasında hiçbir çelişkiye yer yoktu.

Brunetti onun sözlerini, "Kim olduklarını bilseydi mi?" diye soruya çevirerek tekrarladı.

"Evet öyle. Bildiğiniz gibi, bu uyuşturucuların cebine nasıl girdiği ya da kimin koymuş olabileceği hakkında hiçbir fikri yok." Patta'nın sesi, bakışlarındaki dinginlik kadar sakindi.

Ha, diye düşündü Brunetti, demek böyle oynanacak. "Ya parmak izleri, efendim?"

Patta'nın gülümsemesi yüzüne yayıldı, sahte görünmüyordu. "Biliyorum. İlk sorgulamasında bunun nasıl görünmüş olduğunu biliyorum. Ama bana da polise de paketi danstan sonra bir sigara yakmak için elini cebine attığında bulduğunu söyledi. Ne olduğu hakkında hiçbir fikri olmadığından, herkesin yapacağı gibi açıp içine bakmış. Bunu yaparken de paketlerden bazılarına dokunmuş olmalı."

"Bazılarına mı?" diye sordu Brunetti, sesine özellikle şüphe tonu vermeden.

Patta, bu konuşmaya bir son vermek istercesine "Bazılarına," diye tekrarladı. "Bugünkü gazeteleri gördünüz mü efendim?" diye sordu Brunetti. Bu soruyla amiri kadar kendini de şaşırtmıştı.

"Hayır," dedi Patta, sonra da Brunetti'nin gereksiz bulduğu bir açıklamada bulundu, "Geldiğimden beri öylesine meşgulum ki gazete okumaya vaktim olmadı."

"Dün gece dört genç Treviso yakınlarında kaza yapmış. Bir diskodan dönerken otomobilleri yoldan çıkıp bir ağaca çarpmış. Biri ölmüş, üniversite öğrencisi, diğerleri de ağır yaralı." Brunetti dur-

du, tümüyle diplomatik bir susuştu bu.

"Hayır, haberim yok," dedi Patta. O da bir an sustu, ama bu, bir sonraki atışı nasıl yapacağını düşünen bir topçunun susuşuydu. "Bunu niye söylediniz ki?"

"Ölmüş efendim, yolculardan biri ölmüş. Gazeteye göre, ağaca çarptıklarında otomobilleri saatte yüz yirmi kilometre hızla gidiyormuş."

"Çok yazık, komiser," dedi Patta. Dikkatini masasına çevirdi, kâğıdı çevirip inceledi, sonra Brunetti'ye baktı. "Treviso'da olduysa, sanırım bu olay oradakileri ilgilendirir, bizi değil." İnceler gibi kâğıda baktı, birkaç satır okudu, sonra yeniden Brunetti'ye baktı, sanki onun hâlâ orada olmasına şaşırmış gibiydi. "Hepsi bu kadar mıydı, komiser?"

"Evet efendim. Hepsi bu kadar."

Odadan çıkınca Brunetti'nin kalbi öylesine hızla çarpıyordu ki, duvara yaslanmak zorunda kaldı. İyi ki, Signorina Elettra orada değildi. Nefesi düzelinceye kadar öylece kaldı, yeniden kendine geldiğinde odasına çıktı.

Yapması gerekeni yaptı: Rutin işler zihnini Patta'ya karşı hissettiği öfkeden uzaklaştıracaktı. Rossi'nin cüzdanından çıkan telefon numarasını bulana kadar masasındaki kâğıtları karıştırdı. Ferrara'daki numarayı çevirdi. Bu kez, üçüncü çalışta açıldı. "Gavini ve Cappelli," dedi bir kadın sesi.

"Günaydın Signora. Ben Venedik polisinden Komiser Guido Brunetti."

"Bir dakika lütfen," dedi kadın, sanki aramasını bekliyormuş gibiydi. "Bağlıyorum."

Kadın telefonu bağlarken hat sessizleşti, sonra bir erkek sesi, "Gavini. Birinin nihayet bize cevap verdiğine sevindim. Umarım bize bir şeyler söyleyebilirsiniz." Adamın sesi derin ve toktu, Brunetti'nin vereceği haber her neyse onu duymak için sabırsızlandığı açıkça belliydi.

Brunetti bir an duralayıp cevap verdi. "Korkarım dediklerinizden bir şey anlamadım, Signor Gavini. Sizden hiçbir mesaj almadım ki ben." Gavini bir şey demeyince de ekledi, "Ama Venedik polisinin sizi aramasını niye beklediğinizi öğrenmek isterim."

"Sandro için," dedi Gavini. "Onun ölümünden sonra aramıştım.

Karısı bana Venedik'te konuşabilecek birini bulduğunu söylediğinden söz etmişti."

Duralaması üzerine Brunetti tam araya girecekti ki, Gavini devam etti, "Mesajımı kimsenin almadığına emin misiniz?"

"Bilmiyorum Signore. Kiminle konuştunuz?"

"Polis memurlarından biriyle, adını hatırlamıyorum."

Brunetti, masasındaki kâğıtlardan birini kendisine çekerek "Ona söylediklerinizi tekrar edebilir misiniz," diye sordu.

"Size söylediğim gibi: Sandro'nun ölümünden sonra aradım," dedi Gavini ve ardından "Bu konuda bilginiz var mı?" diye sordu.

"Hayır."

"Sandro Cappelli," dedi Gavini, sanki bu isim her şeyi açıklayacakmış gibi. Bu isim Brunetti'nin hafızasında belli belirsiz bir çağrışım yaptı: İsmi nereden bildiğini hatırlayamadı, ama bildiği her neyse kötü bir şey olduğundan emindi. "Benim iş ortağımdı," dedi Gavini.

"Ne işi bu, Signor Gavini?"

"Hukuk. Biz avukatız. Bu size bir şey ifade etmedi mi?" İlk kez, sesine bir bıkkınlık tonu sızdı; bu ton, duyarsız bir bürokrasiyle telefonda yeterince uzun zaman harcamış herkesin sesine kaçınılmaz olarak sızardı.

Gavini'nin avukat olduklarını söylemesi Brunetti'nin hafızasını harekete geçirdi. Cappelli'nin yaklaşık bir ay önce öldürülmüş olduğunu hatırladı. "Evet, bu ismi hatırladım. Vurulmuştu, değil mi?"

"Bürosunun penceresinin önünde dururken, sabah saat on birde. Bir müşterisi de arkasında oturuyormuş. Birisi dışarıdan av tüfeğiyle vurmuş." Ortağının ölümünün ayrıntılarını anlatırken Gavini'nin sesine gerçek öfkenin kesik ritmi gelmişti.

Brunetti bu cinayetle ilgili haberleri gazetelerden okumuştu, ama gerçekte neler olup bittiğini bilmiyordu. "Ortada bir şüpheli var mı?" diye sordu.

"Tabii ki yok," diye karşılık verdi Gavini, öfkesini dizginlemeye çalışmadı. "Ama kimin yaptığını hepimiz biliyoruz."

Brunetti, Gavini'nin açıklamasını bekledi. "Tefeciler. Sandro yıllardır onların peşindeydi. Öldüğünde onlara karşı yürüttüğü dört dava vardı."

Brunetti'nin polis yanı ona, "Buna ilişkin bir kanıt var mı, Sig-

nor Gavini?" diye sordurdu.

"Tabii ki yok," dedi avukat, tükürür gibi. "Birine para verip bu işi yaptırdılar. Bu bir kiralık katilin işi: Kurşun, caddenin karşısındaki bir binanın çatısından gelmiş. Buradaki polis bile bunun bir kiralık katilin işi olduğunu söyledi. Başka kim onu öldürtmek isterdi ki?"

Brunetti, Cappelli cinayetiyle ilgili soruları, öylesine sorulmuş olanları bile cevaplayabilmek için yeterli bilgiye sahip değildi. Bu yüzden, "Ortağınızın ölümü ve sorumlularıyla ilgili bilgisizliğimi bağışlayın, Signor Gavini. Ben sizi tümüyle farklı bir şey için aramıştım, ama söylediklerinizden sonra o kadar da farklı olduğundan emin değilim," dedi.

"Ne demek istiyorsunuz," diye sordu Gavini. Sözler ağzından birden çıkmış olsa da sesinde merak ve ilgi vardı.

"Buradaki, Venedik'teki bir ölümle, kaza gibi görünen ama öyle olmayabilecek bir ölümle ilgili olarak aramıştım." Gavini'nin bir şey sormasını bekledi ama sormayınca devam etti. "Bir adam buradaki bir inşaat iskelesinden düşüp öldü. Ufficio Catasto'da çalışıyordu. Cüzdanından bir telefon numarası çıktı, ama şehir kodu yoktu. Sizinki olabilecek numaralardan biri."

"Adı neydi?" diye sordu Gavini.

"Franco Rossi." Brunetti ona düşünmesi ya da hatırlaması için bir an izin verdi, sonra da "Bu isim size bir şey ifade ediyor mu?" diye sordu.

"Hayır, bir şey ifade etmiyor."

"Ortağınıza bir şey ifade edip etmediğini öğrenebilme imkânınız var mı?"

Gavini cevap vermek için bekledi, sonra da, "Sizde numarası var mı? Telefon kayıtlarımızdan kontrol edebilirim," diye önerdi.

"Bir dakika," dedi Brunetti ve alt çekmecesini açmak için eğildi. Oradan telefon rehberini çıkardı ve Rossi'ye baktı: Yedi sütun Rossi soyadıyla doluydu ve yaklaşık bir düzinesi de Franco'ydu. Adresi buldu ve telefon numarasını Gavini'ye okudu. Ardından beklemesini söyleyip Venedik Belediyesi'nin sayfalarını karıştırdı ve Ufficio Catasto'nun numarasını buldu. Eğer Rossi polisi kendi *telefoninos*undan arayacak kadar ihtiyatsızsa, avukatı da odasından aramış ya da oradan aranmış olabilirdi.

"Telefon kayıtlarımızı kontrol etmek zaman alacak," dedi Gavini. "Beni bekleyen biri var. Ama gider gitmez sizi ararım."

"Belki bu işi sekreterinizden isteyebilirsiniz."

Gavini'nin sesine birden tuhaf bir resmiyet, neredeyse ihtiyat havası geldi. "Yok, kendim yapmayı tercih ederim."

Brunetti, odasının telefon numarasını verdi ve Gavini'nin aramasını bekleyeceğini söyledi, sonra kapadılar.

Aylar önce kesilmiş bir telefon, Franco Rossi diye birini tanımayan yaşlı bir kadın, böyle bir müşterisi olmayan bir oto kiralama şirketi. Ama şimdi ölümü Rossi'ninki kadar korkunç olmuş bir avukatın ortağı: Brunetti yanlış izlerin peşinden giderek ve yanıltıcı yollara saparak zaman harcanabileceğini çok iyi biliyordu. Ama ne olduğunu ya da nereye götürebileceğini tam bilemese de doğru yolda olduğunu hissediyordu.

Tıpkı Mısır'ın çocuklarına gönderilen salgın hastalık gibi, tefeciler de İtalya'nın çocuklarına musallat olmuş, acı çekmelerine yol açmıştı. Bankalar gönülsüzce kredi veriyor, genellikle borç almayı anlamsızlaştıracak mali garantiler istiyordu. Ay sonunda elinde çok az nakit kalan işadamlarına ya da müşterileri ödemelerini geciktiren satıcılara kısa vadeli kredi verilmiyordu. Bütün bunların sonucunda fatura ödemek konusunda, tüm ulusa özgü olduğu söylenebilecek bir isteksizlik ortaya çıkıyordu.

Boşluğu, herkesin bildiği ama pek dile getirmediği tefeciler, çok az garantiyle hemen borç verebilen karanlık kişiler, *gli strozzini* dolduruyordu. Uyguladıkları faiz oranları, aldıkları riski fazlasıyla dengeliyordu. Zaten risk, sözde bir riskti. Çünkü *strozzini*'nin, müşterilerinin -tabii eğer böyle söylenebilirse- borç aldıkları parayı geri ödememe ihtimalini büyük ölçüde azaltan yöntemleri vardı. Borçluların çocukları vardı ve çocuklar kaybolabilirdi; yetişkin kızları vardı, tecavüz edilebilirdi; kendi yaşamları vardı ve bu yaşamlara son verildiği biliniyordu. Arada bir basında, nahoş ve şiddete dayalı belli olayların, alınan borçların ödenmemesinden kaynaklandığını açıkça söylenmese de ima eden haberler çıkabiliyordu. Ama bu haberlerde adı geçenlerin haklarında soruşturma açıldığı ya da polis araştırması yapıldığı pek enderdi: Bir sessizlik duvarının ardında güven içindeydiler. Brunetti, mahkemelerde ne kadar az rastlansa da yasalarda yeri olan bir suç olan tefecilikten mahkû-

miyete götürecek yeterli kanıtın toplandığı bir dava hatırlamakta zorlandı.

Masasına oturdu ve Franco Rossi'nin öldüğünde cüzdanında Sandro Cappelli'nin telefon numarasını taşıyor olabileceği gerçeğinin sunduğu olasılıkları düşünmek için hayalgücünü ve hafızasını kullanmaya başladı. Rossi'nin ziyaretini hatırlamaya ve ona dair çıkarımları üzerine düşünmeye çalıştı. Rossi işinde çok ciddiydi: Bu belki de Brunetti'de bıraktığı en kalıcı izlenimdi. Mizah duygusundan biraz yoksun, o kadar genç birinde rastlanması pek mümkün görünmeyecek kadar dürüst olan Rossi, yine de hoş ve elinden gelen yardımı sağlamaya hazır biriydi.

Neler olup bittiğine dair net bir fikri olmayınca bu düşünceler Brunetti'yi bir yere götürmedi, ama Gavini arayana kadar vakit geçirmesine yaradı.

Brunetti telefonu ilk çalışta açtı. "Brunetti."

"Komiser," dedi Gavini ve kendini tanıttı. "Hem müşteri dosyalarını hem de telefon kayıtlarını taradım." Brunetti devam etmesini bekledi. "Franco Rossi adında bir müşterimiz yok, ama Sandro, Rossi'nin numarasını ölmeden önceki ay içinde üç kez aramış."

"Hangisini? İşyerini mi evini mi?" diye sordu Brunetti.

"Fark eder mi?"

"Her şey fark edebilir."

"İşyerini," dedi Gavini.

"Görüşmeler ne kadar sürmüş?"

Gavini'nin elinde kâğıt olmalıydı, çünkü hiç duraksamadan "On iki dakika, sonra altı, sonra sekiz." Gavini, Brunetti'nin karşılığını bekledi, Brunetti bir şey sormayınca da: "Ya Rossi? Onun Sandro'yu arayıp aramadığını biliyor musunuz?" diye sordu.

"Onun telefon kayıtlarını henüz kontrol etmedim," diye itiraf etti Brunetti, hiç rahatsızlık duymadan. Gavini hiçbir şey söylemeyince Brunetti devam etti: "Yarın bakacağım." Birden karşısındaki adamın, kendisi gibi bir polis değil, bir avukat olduğunu hatırladı, yani ona karşı hiçbir sorumluluğu yoktu ve bilgilerini onunla paylaşmak zorunda değildi.

"Bu olayla ilgilenen sorgu hâkiminin adı ne?" diye sordu.

"Niye soruyorsunuz ki?"

"Onunla konuşmak istiyorum," dedi Brunetti.

Bunu uzun bir sessizlik izledi.

"Adını biliyor musunuz?" diye üsteledi Brunetti.

"Righetto, Angelo Righetto," diye sert ve kısa bir cevap geldi. Brunetti bu noktada başka hiçbir şey sormamaya karar verdi. Gavini'ye teşekkür etti, Rossi'nin aramış olabileceği numaralar hakkında onu arayacağına dair bir söz vermeden telefonu kapadı. Gavini'nin, ortağının öldürülmesiyle ilgili soruşturmayı yürüten sorgu hâkiminin adını söylerken sesinde beliren soğukluğa takılmıştı kafası.

Hemen Signorina Elettra'yı arayıp son üç ay içinde Rossi'nin ev numarasından yapılan tüm aramaların kayıtlarını istedi. Rossi'nin Ufficio Catasto'daki hattının numarasını öğrenip onu da kontrol etmenin mümkün olup olmadığını sorunca Signorina Elettra o numaranın da son üç aylık kaydını isteyip istemediğini sordu.

Signorina Elettra hattayken ondan Ferrara'daki sorgu hâkimi Angelo Righetto'yu da aramasını ve kendisine bağlamasını istedi.

Brunetti bir kâğıt aldı ve kentteki tefeciler hakkında bilgi alabileceğini düşündüğü kişilerin listesini yapmaya başladı. Tefeciler hakkında hiçbir şey bilmiyordu, ama var olduklarını, kurtçukların kokmuş ete yerleşmesi gibi toplumsal dokunun içine girdiklerini biliyordu. Tıpkı belli bakteri formları gibi, gelişmek için havasız ve karanlık bir ortamın güvenliğine ve tabii ki borçlularını yıldırabilecekleri korku dolu bir ortama ihtiyaçları vardı. Gizliliğin hâkim olduğu, borçları geç ödemenin ya da ödememenin yol açabileceği sonuçlara dair sessiz bir tehdidin borçluların aklından hiç çıkmadığı bir ortamda gelişip serpildiler. Brunetti'nin asıl şaşırdığı, adlarını, kim olduklarını bilmediği ve yüzlerini görmediği gibi, önünde hâlâ boş duran kâğıda bakarken fark ettiği üzere, onları nasıl ışığa çıkarabileceğine dair kimden yardım isteyeceğini de bilememesiydi.

Aklına bir kadın geldi, çalıştığı bankanın numarasını bulmak için telefon rehberini çıkardı. Bakarken telefonu çaldı. Adını söyleyerek açtı telefonu.

"Dottore," dedi Signorina Elettra, "Eğer konuşmak isterseniz sorgu hâkimi Righetto hatta."

"Evet Signorina. Lütfen bağlayın." Brunetti kalemini bıraktı, önündeki kâğıdı masasının kenarına itti.

"Righetto," dedi boğuk bir ses.

"Hâkim bey, ben Komiser Guido Brunetti. Sizi Alessandro Cappelli cinayetiyle ilgili bilgi alabilmek için aradım."

"Bu cinayetle neden ilgileniyorsunuz?" diye sordu Righetto, sorusunda fazla bir merak işareti yoktu. Brunetti'nin Sud Tirol'den olabileceğini düşündüğü bir aksanla konuşuyordu; her durumda kesinlikle kuzeyliydi.

"Burada ilgilendiğim bir olay var," diye açıklamaya başladı Brunetti, "Onunkiyle bağlantılı olabilecek başka bir ölüm. Bu yüzden Cappelli olayında neler bulduğunuzu merak ettim."

Uzun bir sessizlik oldu, ardından Righetto, "Başka bir ölümün bununla ilgili olmasına şaşırırım." Brunetti'nin soru sorması için bir an durdu, ama Brunetti'den ses çıkmayınca sürdürdü. "Öyle görünüyor ki, burada bir hedef şaşırma söz konusu, cinayet değil." Righetto bir an duraladı, sonra düzeltti, "Şey, tabii ki cinayet. Ama öldürmek istedikleri Cappelli değildi. Diğerini de öldürmek değil de yalnızca korkutmak isteyip istemediklerinden bile emin değiliz."

İlgi gösterme zamanının geldiğini hisseden Brunetti, "Peki o halde ne oldu?"

"Peşinde oldukları ortağı Gavini," diye açıkladı Righetto. "En azından araştırmamız bunu gösteriyor."

"Niçin?" diye sordu Brunetti, merakını gizlemeden.

"En başından beri, birinin Cappelli'yi öldürmek istemesi anlamsız geldi," diye başladı Righetto, sanki Cappelli'nin tefecilerin açık düşmanı olmasının önemi yokmuş gibi konuşuyordu. "Geçmişini araştırdık, üzerinde çalıştığı davaları bile inceledik, ama böyle bir şey yapabilecek birileriyle bir bağlantı göremedik."

Brunetti hafif bir ses çıkardı, anlama ile uzlaşma arası bir iç geçirme gibiydi.

"Diğer yandan," diye sürdürdü Righetto, "ortağı var."

Brunetti gereksizce, "Gavini," diye tamamladı.

"Evet, Gavini," dedi Righetto, hafifser bir gülüşle. "Bu bölgede çok tanınan biri, kadın düşkünü olmasıyla ünlü. Ne yazık ki, evli kadınlarla ilişki kurma alışkanlığında."

Brunetti, erkeksi bir hoşgörü katmayı başardığı bir iç geçirmeyle "Vay!" dedi. "Mesele bu muymuş?" diye sordu, baştan kabullenerek.

"Öyle görünüyor. Son birkaç yıl içinde dört ayrı kadınla ilişkisi olmuş, hepsi de evli."

"Vay hergele," dedi Brunetti. Söylediğinin komik sonuçlarını düşünecek kadar bekledikten sonra da gülerek ekledi, "Kendisini biriyle sınırlasa belki daha iyi ederdi."

"Evet, ama bir erkek bu durumda nasıl karar verebilir ki?" diye karşılık verdi Righetto. Brunetti onun bu esprisini içten bir kahkahayla ödüllendirdi.

"Hangisi olduğu hakkında bir fikriniz var mı?" diye sordu Brunetti. Soruşturmayı nasıl yürüteceğine dair ipucu verecek olan bu soruya Righetto'nun nasıl cevap vereceğini merak ediyordu.

Righetto durdu, bu sırada düşünüyor havası vermek istediğine kuşku yoktu, ardından, "Hayır. Kadınları ve kocalarını sorguya çektik, ama hepsi de olay sırasında başka bir yerde olduğunu kanıtlayabiliyor," dedi.

"Gazeteler bunun profesyonel işi olduğunu yazıyordu," dedi Brunetti, kafası karışmıştı.

Righetto'nun sesindeki sıcaklık birden azaldı. "Eğer bir polisseniz, gazetelerde okuduklarınızla yetinmemelisiniz."

Daha deneyimli ve bilgili bir meslektaşı kendisini haklı olarak azarlamış gibi, "Tabii ki," dedi Brunetti, kendini gülmeye zorlayarak. "Sizce başka bir kadın daha mı var?"

"Biz de bunu araştırıyoruz."

"Bürolarında olmuştu, değil mi?"

"Evet," diye cevap verdi Righetto, Brunetti'nin başka bir kadına atıfta bulunmasının ardından artık daha fazla bilgi vermeye hazırdı. "İki adam birbirine benziyor. İkisi de kısa boylu ve koyu renk saçlı. Olay yağmurlu bir günde oluyor; katil, caddenin karşısındaki bir binanın damında. Yani Cappelli'yi Gavini sandığına pek kuşku yok."

"Peki, Cappelli'nin tefecilerin üzerine gittiği için öldürüldüğüne dair laflara ne diyorsunuz?" diye sordu Brunetti. Sesine, kendisinin böyle bir saçmalığa bir an bile inanmadığı, ama olur da kendisinden daha saf ve bu nedenle gazetelerde okuduklarına inanma eğiliminde olan biri sorarsa diye işin doğrusunu öğrenmek istediği havasını verecek kadar kuşku yükledi.

"Biz de bu olasılığı araştırarak başladık işe, ama bir şey çıkma-

dı, hiçbir şey. Bu nedenle bu olasılığı bir kenara attık."

"*Cherchez la femme*," dedi Brunetti, Fransızcayı özellikle kötü telaffuz etmiş, bir de kahkaha atmıştı.

Righetto da kendi gevrek kahkahasıyla karşılık verdi, sonra da oldukça yavan bir sesle, "Başka bir ölümden söz etmiştiniz. Cinayet mi?" diye sordu.

"Hayır, değil, bana söylediklerinizden sonra," dedi Brunetti, olabildiğince ruhsuz görünmeye çalışarak, "Eminim bir bağlantısı yoktur. Buradaki bir kaza olmalı."

16 İtalyanların çoğu gibi, Brunetti de ülkede yapılan tüm telefon konuşmalarının kaydedildiğine ve tüm faksların kopyalarının alındığına inanıyordu; ama çoğu İtalyan'ın aksine bunun doğru olduğuna inanmak için nedenleri vardı. Sanı ya da gerçek, ne olursa olsun, insanların tutumu değişmiyordu: Önemli, söyleyen aleyhine suç teşkil edebilecek ya da dinleyen herhangi bir devlet biriminin ilgisini çekebilecek olan bir şeyi asla telefonda konuşmazlardı. Paradan "vazo" ya da "çiçek", yatırımlardan ya da banka hesaplarından "yurtdışındaki dostlar" diye söz edilen şifreli konuşmalar yapılırdı. Brunetti'nin bu inancın ne kadar yaygın olduğuna ve bunun sonucunda ortaya çıkan ihtiyatlılığın derecesine dair bir fikri yoktu, ama Banca di Modena'daki arkadaşını aradığında, istediğini doğrudan söylemek yerine buluşup bir kahve içmeyi teklif edecek kadar durumun farkındaydı.

Banka, Rialto'nun karşı tarafında olduğundan, öğle yemeğinden önce ortada bir yerde, Campo San Luca'da buluşup bir şeyler içmeye karar verdiler. Brunetti açısından, yalnızca birkaç soru sormak için uzun bir yoldu bu, ama Franca'nın açık konuşabilmesi için buluşmak tek çareydi. Hiç kimseye söylemeden, hiçbir şey açıklamadan odasından çıkıp *bacino*'ya çıktı ve San Marco'ya doğru yola koyuldu.

Riva degli Schiavoni boyunca yürürken soluna baktı, römorkörleri görmeyi umuyordu, ama yoklardı. Birden yıllar önce ortadan

kaybolduklarını, ama kendisinin bunu unuttuğunu fark etti. Bu kadar iyi bildiği bir şeyi nasıl unutabilmişti? Bu, kendi telefon numarasını ya da fırıncının yüzünü unutmak gibi bir şeydi. Römorkörlerin nereye gönderildiğini de, *riva* boyunca yerlerini, turizm sektörü için daha yararlı oldukları kuşkusuz başka teknelere bırakalı kaç yıl geçtiğini de hatırlamıyordu.

Ne kadar da güzel Latince adları vardı, kırmızı renkleriyle gurur içinde yüzüp, gemilerin Canale della Guidecca'dan geçmelerine yardımcı olmak için hazır beklerlerdi. Artık kente gelen gemiler büyük ihtimalle o cesur römorkörlerin yardım edemeyeceği kadar büyüktü: Basilica'dan büyük canavarlar, güvertelerine karınca gibi yığılmış binlerce insanla rıhtıma yanaşıp, borda iskelelerini atarak yolcularını kente boşaltıyordu.

Brunetti bunları düşünmeyi bıraktı ve Piazza'ya yöneldi, ardından onu geçip sağa, yeniden kentin merkezine, Campo San Luca'ya doğru yürüdü. Franca oradaydı, Brunetti'ye tanıdık gelen ama kim olduğunu bilmediği bir adamla konuşuyordu. Brunetti yaklaşırken el sıkıştıklarını gördü. Adam Campo Manin'e yöneldi, Franca da kitapçının vitrinine bakmaya başladı.

Brunetti gelip Franca'nın yanında durarak "*Ciao*," dedi. Liseden arkadaştılar, hatta bir ara arkadaştan da öteydiler, ama sonra Franca Mario ile tanışmış, Brunetti de Paola ile tanıştığı üniversiteye gitmek için ayrılmıştı. Franca'nın saçları hâlâ sarıydı, Paola'nınkinden birkaç ton açıktı. Brunetti artık, onun bu rengi korumak için birilerinden yardım aldığını bilecek kadar bu tür şeylerden anlıyordu. Ama gerisi aynıydı: Yaklaşık yirmi yıl önce iyi taşıyamadığı dolgun vücuduna olgunluğun zarafeti gelmişti. Gürbüz kadınlarda yaygın olduğu üzere cildi kırışıksızdı, ama bu konuda yardım aldığına dair bir kanıt yoktu. Dinlendirici kahverengi gözleri aynıydı, Brunetti'nin sesini duyduğundaki sıcaklık da öyle.

"*Ciao*, Guido," dedi Franca ve iki öpücük kondurması için başını geriye attı.

Eski alışkanlıkla koluna giren Brunetti, "İzin ver sana bir içki ısmarlayayım," diyerek Franca'yı bara yöneltti.

İçeride, *uno spritz* almaya karar verdiler ve barmenin, şarapla maden suyunu karıştırmasını, kenarlarına birer limon dilimi koymadan önce çok az Campari ekleyip kadehleri bar tezgâhından ön-

lerine sürmesini seyrettiler.

"*Cin cin*," dediler birlikte ve ilk yudumlarını aldılar.

Barmen önlerine küçük bir tabak kızarmış patates koydu ama umursamadılar. Bardaki kalabalık onları yavaş yavaş pencere kenarına itti, oradan kentin akışını görebiliyorlardı.

Franca bunun bir iş görüşmesi olduğunu biliyordu, çünkü Brunetti ailesi hakkında laflamak isteseydi bunu telefonda yapardı, konuştuklarını kimsenin duyamayacağı kadar kalabalık olacağı kesin olan bir barda buluşmayı istemezdi.

"Mesele nedir Guido?" dedi Franca, ama sözlerindeki imayı silmek için gülümsedi.

"Tefeciler."

Franca ona baktı, sonra gözlerini kaçırdı, ardından aynı hızla yeniden ona çevirdi.

"Bunu kimin için öğrenmek istiyorsun?"

"Kendim için tabii ki."

Franca gülümsedi, ama bu öylesine bir gülümseme değildi. "Kendin için olduğunu biliyorum Guido, ama onları yakından inceleyecek bir polis olarak mı, yoksa bir arkadaş gibi mi soruyorsun?"

"Bunu niye bilmek istiyorsun ki?"

"Çünkü, eğer ilkiyse sana söyleyecek bir şeyim olduğunu sanmıyorum."

"Ya ikincisiyse?"

"O zaman konuşabilirim."

"Farkı nedir?" diye sordu Brunetti, ardından da bar tezgâhına uzanıp birkaç kızarmış patates aldı, bunu canı istediği için değil cevabını düşünme fırsatı vermek için yapmıştı.

Döndüğünde Franca hazırdı. Brunetti'nin kızarmış patates teklifini başıyla reddetti. Patatesleri Brunetti yemek zorunda kaldı. "Eğer ilkiyse, o zaman sana söylediğim her şeyi mahkemede tekrar etmem gerekebilir, ya da sen bu bilgileri nereden aldığını açıklamak zorunda kalabilirsin." Brunetti'nin bir şey söylemesine fırsat vermeden devam etti, "Eğer yalnızca dostlar arasındaki bir konuşmaysa, sana bildiğim her şeyi anlatabilirim, ama eğer bir gün bana sorulursa bunları söylediğimi hatırlamayacağımı bilmiş ol." Neşesi bir atlı karıncanın müziği gibi hiç eksik olmayan Franca, bunları söylerken gülümsemiyordu.

Brunetti, boşalan kadehini alıp arkasındaki bar tezgâhına koyarken "Tehlikeliler mi?" diye sordu.

"Haydi dışarı çıkalım," dedi Franca. Dışarıda *campo*'da, kitapçının vitrininin hemen önündeki bayrak direğinin solunda durdu. Ya rastlantı eseri ya da bilerek, *campo*'daki kendisine en yakın insanlardan, birbirlerine doğru eğilmiş, köpekleri tarafından çekiştirilen iki yaşlı kadından en az iki metre uzaktaydı.

Brunetti yanına gelip durdu. Binaların üzerinden yükselen ışık, vitrindeki yansımalarını açıkça görülebilir kılıyordu. Vitrindeki bu görüntü, yıllar önce buraya arkadaşlarıyla kahve içmeye gelen o yeni yetme çifte de ait olabilirdi.

Soru hemen geldi. "Bu kadar korkuyor musun gerçekten?" diye sordu Brunetti.

"Oğlum on beşinde," dedi Franca, açıklama olarak. Söyleyişindeki yavan tonu, havadan konuşurken ya da daha doğrusu, oğlunun futbol merakından bahsederken de kullanabilirdi.

"Neden burada buluşmak istedin, Guido?"

Brunetti gülümsedi, "Sen meşgul bir kadınsın, nerede oturduğunu da biliyorum, buranın uygun olacağını düşündüm. Neredeyse evinde sayılırsın."

"Tek neden bu mu?" diye sordu Franca, Brunetti'nin vitrindeki yansımasından gerçeğine dönmüştü.

"Evet. Niye soruyorsun?"

"Onlar hakkında gerçekten hiçbir şey bilmiyorsun, değil mi?" dedi Franca yalnızca.

"Hayır. Var olduklarını, bu kentte olduklarını, olmaları gerektiğini biliyorum. Ama bize onlar hakkında hiç resmi şikâyette bulunulmadı."

"Onlarla genellikle Finanza ilgilenir, öyle değil mi?"

Brunetti omuz silkti. Guardia di Finanza'daki polislerin neyle uğraştığına dair bir fikri yoktu: Onları, varsayılan bir adaletin parlak alevleriyle süslenmiş gri üniformaları içinde sık sık görüyordu ama bunalmış halkı, yeni vergi kaçırma yöntemleri bulmaya itmekten başka bir işe yaradıklarına dair pek bir kanıt görmemişti.

Başını salladı, cahilliğini sözcüklere dökmek istemiyordu.

Franca gözlerini ondan çevirip küçük *campo*'da gezdirdi. Sessizce durup çevresine bakındı. Çenesiyle karşı taraftaki "fast food"

lokantasını işaret ederek, "Ne görüyorsun?" diye sordu.

Brunetti, küçük meydanın o tarafının büyük bölümünü kaplayan cam cepheye baktı. Gençler girip çıkıyordu; çoğu, devasa pencerelerden açıkça görülen küçük masalarda oturuyordu.

"İki bin yıllık mutfak kültürümüzün yok edilişini görüyorum," dedi Brunetti bir kahkahayla.

"Ya hemen dışarda ne görüyorsun?" diye sordu Franca, ciddiyetle.

Brunetti yeniden baktı, Franca'nın esprisine gülmemesine bozulmuştu. Koyu renk takım elbiseler içinde iki adam gördü, birbirleriyle konuşuyorlardı, ikisinin de elinde çanta vardı. Onların solunda genç bir kadın duruyordu, bir yandan telefon defterine bakıp bir yandan da telefonunda bir numarayı tuşlamaya çalışırken el çantasını kolunun altına sıkıştırmıştı. Onun arkasında, pejmürde kılıklı bir adam vardı, altmışlı yaşlarının sonlarında görünüyordu. Uzun boylu ve çok zayıftı, eğilmiş, tümüyle siyahlar içindeki bir kadınla konuşuyordu. Kadının ihtiyarlıktan beli bükülmüştü, küçük elleri, büyük siyah el çantasını sıkıca kavramıştı. Dar bir yüzü, uzun ve sivri bir burnu vardı, kambur duruşuyla birleşince ona küçük, keseli bir hayvan görünümü veriyordu.

"Campo San Luca'da ne yapılırsa onları yapan bir sürü insan görüyorum."

"Yani?" diye sordu Franca ona bakarak, bakışları keskinleşmişti.

"Rastlantı sonucu ya da önceden anlaşarak bir araya gelip konuşan, sonra bizim yaptığımız gibi bir şeyler içen, ardından da bizim yapacağımız gibi, evlerine yemeğe giden insanlar."

"Ya o ikisi?" diye sordu Franca, çenesiyle zayıf adamı ve yaşlı kadını işaret ediyordu.

"Kadın, küçük kiliselerden birindeki uzun bir ayinden yeni çıkmış, öğle yemeği için eve gidiyor gibi görünüyor."

"Ya adam?"

Brunetti yeniden ikiliye baktı. Hâlâ konuşuyorlardı. "Sanki kadın onun ruhunu kurtarmaya çalışıyor, adam da buna yanaşmıyor gibi."

"Kurtarılacak bir ruhu yok onun," dedi Franca. Brunetti, hiç kimse hakkında tek bir kötü söz söylediğini işitmediği bir kadının böylesi bir yargıda bulunmasına şaşırdı. "Kadının da," diye ekledi Franca, soğuk, acımasız bir sesle.

Franca kitapçıya dönüp yeniden vitrine bakmaya başladı. Sırtı Brunetti'ye dönük olduğu halde, "Kadın Angelina Volpato ve adam da kocası Massimo. Kentteki en kötü tefecilerden ikisi. Ne zaman başladıklarına dair kimsenin bir fikri yok, ama son on yıldır çoğu insan onlardan borç alıyor" dedi.

Brunetti yanlarında birinin varlığını hissetti: Bir kadın vitrine bakmaya gelmişti. Franca konuşmasını kesti. Kadın uzaklaşınca devam etti: "İnsanlar onları tanıyor ve çoğu sabah burada olduklarını biliyor. Böylece yanlarına gelip konuşuyorlar, sonra Angelina onları evlerine davet ediyor." Bir an durdu ve, "O kadın gerçek bir vampir," diye ekledi, ardından yine sustu. Sakinleşince devam etti. "Eve gidince noteri çağırıyorlar ve belgeler hazırlanıyor. Angelina onlara parayı veriyor, onlar da ona evlerini, işlerini ya da mobilyalarını veriyor."

"Ya miktar?"

"Bu, ne kadara ve ne kadar süre için ihtiyaç duyduklarına bağlı. Eğer yalnızca birkaç milyonsa, mobilyalarını vermeyi kabul ediyorlar. Ama büyük bir miktarsa, yani elli milyon ya da fazlasıysa, o zaman Angelina faiz uyguluyor. Bana söylendiğine göre faiz hesaplarını anında yapabiliyormuş, üstelik aynı insanlar onun da kocasının da okuma yazma bilmediğini söylüyor." Franca burada durdu, sanki ne söyleyeceğini unutmuştu, sonra toparladı, "Eğer büyük bir miktar sözkonusuysa, belli bir kısmını belli bir tarihe kadar ödeyememeleri ihtimaline karşı evlerini ipotek ettiriyorlar."

"Ödeyemezlerse?"

"O zaman Angelina'nın avukatı onları mahkemeye veriyor, Angelina'nın elinde noter huzurunda imzalanmış belgeler olmuş oluyor."

Franca, gözlerini vitrindeki kitaplardan ayırmadan konuşurken, Brunetti hafızasını ve vicdanını yokladı ve bunların kendisi için yeni bilgiler olmadığını kabul etmek zorunda kaldı. Tam ayrıntılarını bilmiyordu belki, ama bu tür şeylerin sürüp gittiği gerçeğinin farkındaydı. Ama bu konu Guardia di Finanza'nın alanına giriyordu. Ya da şimdiye kadar, yani koşullar ve kör talih onu, Venedik'in güzel bir bahar gününde hâlâ orada durup konuşmayı sürdüren Angelina Volpato ve kocasına getirene kadar öyleydi.

"Ne kadar faiz alıyorlar?"

"Bu, insanların ne kadar çaresiz olduğuna bağlı."

"Bunu nasıl anlıyorlar?"

Franca gözlerini, itfaiye arabaları kullanan küçük domuz yavrularından ayırıp Brunetti'ye baktı. "Benim kadar sen de biliyorsun, herkes her şeyi biliyor. Tüm yapman gereken bir bankadan borç almayı denemek. Bunu, günün sonuna kadar bankadaki herkes, ertesi sabaha kadar onların aileleri ve öğlene kadar da tüm kent duymuş olur."

Brunetti bu gerçeği kabul etmek zorundaydı. Venedik'te yaşayan herkes ya kan bağı veya dostlukla birbiriyle ilişkili olduğundan, ya da gerçekte bu kent küçük bir kasabadan başka bir şey olmadığından bu yoğun, ensestvari ortamda hiçbir şey uzun süre sır olarak kalamazdı. Bu nedenle birilerinin paraya ihtiyacı olduğunun hemen, herkesçe duyulması ona hiç de şaşırtıcı gelmedi.

"Ne tür bir faiz uyguluyorlar?" diye yeniden sordu Brunetti.

Franca cevap vermeye başladı, durdu, sonra devam etti, "Ayda yüzde yirmiden söz edildiğini duydum. Ama yüzde elliden de söz ediliyor."

Brunetti'nin Venedikli yanı hemen bir hesap yaptı. "Bu, yılda yüzde altı yüz eder," dedi, hiddetini gizleyememişti.

"Bileşik faiz uygulanırsa çok daha fazla," diye düzeltti Franca, böylece ailesinin kentteki köklerinin Brunetti'ninkinden daha derinlere gittiğini göstermiş oldu.

Brunetti dikkatini yeniden *campo*'nun karşı tarafındaki ikiliye çevirdi. Seyrederken, ikilinin konuşması bitti ve kadın Rialto'ya doğru yürümeye başladı, adam ise onlara doğru geliyordu.

Yaklaşınca, Brunetti onun şiş alnını, tedavi edilmemiş bir hastalıktan dolayı pütürlü ve pul pul olmuş cildini, dolgun dudaklarını ve gözkapakları düşük gözlerini gördü. Adamın tuhaf, kuş gibi bir yürüyüşü vardı ve sanki çok tamir görmüş ayakkabılarının topuklarının eskimesinden korkar gibi, her adımında ayaklarını yere hafifçe basıyordu. Yüzü yılların ve hastalığın izlerini taşıyordu, ama leylek gibi yürüyüşü, özellikle belediye binasına giden *calle*'ye döndüğünde Brunetti'nin onu arkadan gördüğü haliyle, tuhaf bir şekilde gençliğe özgü bir hantallık veriyordu adama.

Tekrar karşıya baktığında yaşlı kadın gözden kaybolmuştu ama Brunetti'nin hafızasına bir keseli hayvan ya da bir tür iki ayaklı fa-

re imgesi kazınmıştı. "Tüm bunları nereden biliyorsun?" diye sordu Franca'ya.

"Ben bir bankada çalışıyorum, hatırlarsan."

"O ikisi, sizden bir şey alamayan insanların son çaresi, öyle mi?" Franca başını salladı. "Peki insanların onlardan nasıl haberi oluyor?" diye sordu Brunetti.

Franca Brunetti'yi inceledi, sanki ona ne kadar güvenebilecğini düşünüyor gibiydi, "Bazen bankada çalışanların tavsiye ettiği söyleniyor."

"Ne?"

"Yani insanlar bir bankadan borç almayı deneyip red cevabı aldıklarında, bankada çalışanlar bir de Volpatoları denemelerini öneriyor. Ya da hangi tefeci onlara yüzde veriyorsa onu."

"Yüzde kaç?" diye sordu Brunetti, yavan bir sesle.

Franca omuz silkti. "Bunun değiştiği söyleniyor. "

"Neye göre?"

"Ne kadar borç aldıklarına göre. Ya da tefeciyle yaptıkları anlaşmaya göre." Brunetti'nin başka bir şey sormasına fırsat vermeden de ekledi, "Eğer insanların paraya ihtiyacı varsa, bir yerlerden bulacaklar. Dostlarından ya da akrabalarından bulamazlarsa, banka da vermezse, o zaman Volpatolardan ya da benzerlerinden alacaklar."

Brunetti'nin bir sonraki soruyu sorabilmesinin tek yolu dolaysız sormaktı. "Bunun mafya ile bir bağlantısı var mı?"

"Neyin yok ki?" diye soruyla karşılık verdi Franca, ama Brunetti'nin sinirlendiğini görünce ekledi, "Affedersin, şaka yapmıştım. Böyle bir bağlantı olduğuna dair doğrudan bir bilgim yok. Ama biraz düşünürsen, para aklamak için ne kadar iyi bir yol olduğunu görürsün."

Brunetti başını salladı. Yalnızca mafya koruması, bu kadar kârlı bir işin yetkililer tarafından sorgulanmadan, incelenmeden sürüp gitmesini sağlayabilirdi.

"Öğle yemeğini kaçırmadın umarım?" diye sordu Franca, birden gülümsemeye başladı, ruh hali değişmişti.

"Yok canım," dedi Brunetti.

"Bunları niye soruyorsun?" diye sordu Franca sonunda.

"Başka bir şeyle bağlantılı olabilir."

"Çoğu şey öyledir," dedi Franca, ama hiçbir şey sormadı, bu da Brunetti'nin her zaman takdir ettiği yanlarından biriydi. "O halde ben artık eve gideyim," dedi Franca ve onu yanaklarından öpmek için uzandı.

"Teşekkürler Franca," dedi Brunetti. Franca'yı biraz kendine doğru çekmiş, onun güçlü vücudu ve daha da güçlü iradesiyle rahatlamıştı. "Seni görmek her zaman güzel." Franca koluna hafifçe vurup gitmek için döndüğünde ona diğer tefecileri sormadığını hatırladı, ama şimdi geri çağırıp soramazdı. Artık tüm düşünebildiği eve gitmekti.

17 Brunetti, yürürken, yirmi yılı aşkın bir süre öncesine dönüp Franca ile geçirdiği zamanları hatırladı. Kollarını yeniden, bir zamanlar çok yakın olduğu o rahatlatıcı vücuda dolamaktan ne kadar zevk aldığının farkındaydı. Redentore gecesinde Lido'nun kumsalında yaptıkları uzun yürüyüşü hatırladı, on yedi yaşında olmalıydı. Havai fişek gösterileri çoktan bitmiş, onlar el ele şafak sökene kadar yürümüşlerdi, gecenin bitmesini hiç istemiyorlardı.

Ama, aralarındaki birçok şey gibi, gece de bitmişti. Şimdi Franca'nın Mario'su, kendisinin de Paola'sı vardı. Biancat'da durup Paola için bir düzine yaban süseni satın aldı, bunu yapabildiğini, Paola'nın yukarıda onu beklediğini düşünerek mutlu oldu.

Eve girdiğinde Paola mutfaktaydı, masada oturmuş bezelye ayıklıyordu.

Brunetti bezelyeleri görünce "*Risi e bisi*," diye selamladı onu, çiçekleri önünde tutuyordu.

Çiçekleri görünce gülümseyen Paola, "Taze bezelyelerle yapılacak en iyi şey, değil mi, risotto yapmak?" dedi ve Brunetti'nin öpücüklerini almak için yanaklarını uzattı.

Öpücükler verildi. Brunetti, pek düşünmeden "Tabii sen bir prenses değilsen ve onları yatağının altına koyman gerekmiyorsa," diye karşılık verdi.

"Sanırım risotto daha iyi bir fikir," diyen Paola, bir eliyle masa-

daki dolu kesekâğıdını göstererek, "Ben şunları bitirirken çiçekleri vazoya koyar mısın?" diye sordu.

Brunetti dolaplara doğru bir sandalye çekti, masadan bir gazete sayfası alıp sandalyenin üzerine yaydı, ardından dolaplardan birinin üzerinde bulunan uzun vazolardan birini almak için uzandı.

Onu seyreden Paola, "Mavi olanı, sanırım," dedi.

Brunetti aşağı indi, sandalyeyi yerine koydu ve vazoyu lavaboya götürdü. "Ne kadar doldurayım?"

"Yarıya kadar. Daha sonrası için ne istersin?"

"Ne var?"

"Pazar gününden kalma sığır eti var. İnce ince doğranırsa olur, bir de belki salata."

"Chiara bu hafta et yiyor mu?" Chiara, bir hafta kadar önce, buzağılara yapılanlarla ilgili bir haber okuduktan sonra hayatı boyunca bir etyemez olacağını ilan etmişti.

"Pazar günü onu sığır eti yerken görmedin mi?" diye sordu Paola.

"A, evet. Öyle ya," diye cevap verdi Brunetti, dönüp çiçekleri kâğıdından çıkardı.

"Senin neyin var?" diye sordu Paola.

"Her zamanki şeyler," dedi Brunetti, vazoyu musluğun altına tutup soğuk suyu açtı. "Kötü bir dünyada yaşıyoruz."

Paola bezelyelerine döndü. "İkimizden birinin işini yapan herkes bunu bilir."

Brunetti meraklandı, "Seninkinden nasıl biliniyor?" diye sordu. Yirmi yıllık bir polis olarak ona kimsenin insanlığın kötü yola düştüğünü söylemesine gerek yoktu.

"Sen ahlaki çöküşle uğraşıyorsun. Bense zihinsel çöküşle." Paola, kendini işini ciddiye alırken bulduğunda hep yaptığı gibi, zarif ve alaycı bir tonda konuşuyordu. Sonra, "Özel olarak, seni bu hale getiren nedir?" diye sordu.

"Bu öğlen Franca ile birer içki içtik."

"Franca nasıl?"

"İyi. Oğlu büyüyor, bankada çalışmaktan pek memnun olduğunu sanmıyorum."

"Kim olurdu ki?" diye sordu Paola, ama bu ciddi bir sorudan çok öylesine bir karşılıktı. Brunetti'nin açıklanmadan kalan ilk

cümlesine döndü ve "Franca'yı görmek nasıl olup da seni çöküş-ötesi bir dünyaya götürdü? Genellikle tam tersi bir etki yapar, hepimiz üzerinde," diye sordu.

Çiçekleri birer birer vazoya yerleştiren Brunetti, Paola'nın yorumunu içinden birkaç kez tekrarladı, gizli ve büyük olasılıkla kinayeli bir anlam bulmaya çalışıyordu ama bulamadı. Paola, onun bu eski, sevgili arkadaşıyla görüşmekten aldığı zevkin farkındaydı ve bu keyfi paylaşıyordu. Bunu anlayan Brunetti'nin bir an kalbi sıkıştı ve yüzünde ani bir sıcaklık hissetti. Yaban süsenlerinden biri mutfak tezgâhına düştü. Çiçeği aldı, diğerlerinin yanına yerleştirdi ve vazoyu dikkatlice, tezgâhın kenarından uzağa koydu.

"Franca, bana tefeciler hakkında bilgi verirse Pietro'nun başına bir şey gelir diye korkuyordu."

Paola yaptığı işi bıraktı ve ona döndü. "Tefeciler mi?" diye sordu. "Onlarla ne işin var?"

"Rossi, hani şu ölen tapu memuru. Cüzdanında bir avukatın telefon numarası vardı, tefecilere karşı birçok davayı üstlenen bir avukatın. "

"Neredeki bir avukat?"

"Ferrara."

"Şu öldürülen değildir herhalde," diye sordu Paola ona bakarak.

Brunetti başını salladı, Paola'nın, Cappelli'yi "onlar"ın öldürdüğünü bu kadar rahat tahmin etmesine şaşırmıştı. "Bu soruşturmayı yürüten sorgu hâkimi tefecileri dikkate almıyor, beni, katilin aslında yanlış adamı vurduğuna ikna etmek için çabalıyor gibi."

Brunetti'nin düşüncelerin Paola'nın yüzündeki yansımalarını seyrettiği uzun bir sessizliğin ardından Paola, "Numarasının Rossi'de bulunmasının nedeni bu mu, yani tefeciler mi?" diye sordu.

"Elimde kanıt yok. Ama ilginç bir rastlantı."

"Hayat rastlantı."

"Cinayet değil."

Paola, ellerini bezelye kabukları üzerinde birleştirdi. "Ne zamandan beri bu bir cinayet oldu? Rossi'nin ölümü yani."

"Ne zamandan beri olduğunu bilmiyorum. Belki hiç olmadı. Ben de bunu anlamaya, Rossi'nin ona niye telefon ettiğini çözmeye çalışıyorum, yapabilirsem tabii."

"Ya Franca?"

"Bankada çalıştığı için belki tefeciler hakkında bir şeyler biliyordur diye düşündüm."

"Bunun, yani borç vermenin bankaların işi olduğunu sanıyordum."

"Pek vermiyorlar, en azından kısa süre içinde ve geri ödemeyebilecek olanlara vermiyorlar."

"O zaman niye Franca'ya sordun ki?" Duruşundaki hareketsizlikle, Paola soruşturan bir yargıç gibiydi.

"Bir şeyler bilebilir diye düşündüm."

"Bunu söyledin. Ama niye Franca?"

Adı aklına ilk gelen kişi olmasının dışında hiçbir nedeni yoktu. Ayrıca, onu epeydir görmemişti ve görmek istemişti, başka bir nedeni yoktu. Ellerini cebine soktu ve ağırlığını diğer ayağına verdi. "Aslında bir nedeni yoktu".

Paola ellerini birbirinden ayırdı ve yeniden bezelyeleri soymaya başladı. "Sana ne söyledi, Pietro için neden korkuyordu?"

"Bana iki kişiden söz etti, hatta onları gösterdi." Paola'nın araya girmesine fırsat vermeden, "San Luca'da buluştuk, orada bir çift vardı. Altmış yaşlarında diyebilirim. Onların borç para verdiğini söyledi," dedi.

"Ya Pietro?"

"Mafya ile tefecilik arasında bağlantı olabileceğini söyledi, ama daha fazlasını anlatmak istemedi." Paola'nın başıyla onaylamasından, mafyanın sırf adından söz etmenin bile anne babaların çocukları için korkmasına yettiği düşüncesine katıldığını gördü.

"Sana bile mi?" diye sordu Paola.

Brunetti başını salladı. Paola ona baktı, Brunetti hareketini yineledi.

"Ciddi o zaman," dedi Paola.

"Bence de."

"Gösterdikleri kimdi?"

"Angelina ve Massimo Volpato."

"Adlarını hiç duymuş muydun?"

"Hayır."

"Onlar hakkında kimseye bir şey sordun mu?"

"Hayır. Daha eve gelmeden yirmi dakika önce gördüm onları."

"Ne yapacaksın?"

"Haklarında öğrenebileceğim her şeyi öğrenmeye çalışacağım."

"Sonra?"

"Bu, öğrendiklerime bağlı."

Kısa bir sessizliğin ardından Paola, "Bugün seni ve işini düşündüm," dedi. Brunetti bekledi. "Camları silerken aklıma geldin," diyen Paola onu şaşırttı.

"Neden camları silerken?"

"Camlardan sonra banyodaki aynayı siliyordum ki senin ne yaptığın aklıma geldi."

Brunetti, bir şey söylemese bile onun devam edeceğini biliyordu, ama teşvik edilmekten hoşlandığını da biliyordu, bu nedenle, "Ee?" diye sordu.

"Cam silerken," dedi Paola, Brunetti'nin gözlerinin içine bakarak, "pencereyi açıp kendine doğru çekersin ve bunu yaparken, gelen ışığın açısı değişir." Brunetti'nin merakla dinlediğini görünce devam etti, "Böylece camı temizlersin. Ya da temizlediğini sanırsın. Ama pencereyi kapadığında, ışık eski açısından gelmeye başlar ve o zaman camın dış tarafının hâlâ kirli olduğunu ya da iç kısımda bir yeri es geçtiğini görürsün. Yani pencereyi yeniden açıp silmen gerekir. Ama pencereyi yeniden kapatana ya da farklı bir açıdan görmek için geriye çekilene kadar gerçekten temizlenip temizlenmediğini asla anlayamazsın."

"Ya ayna?" diye sordu Brunetti.

Paola ona bakıp gülümsedi. "Aynayı ancak bir taraftan görürsün. Arkadan ışık gelmez, bu nedenle silince temizlenir. Algı tuzağı yoktur." Yeniden işine döndü.

"Ee?"

Belki uğradığı hayalkırıklığını gizlemek için bezelyelere bakmayı sürdüren Paola açıklamaya başladı. "Senin işin de böyle, ya da böyle olmasını istiyorsun. Aynaları temizlemek istiyorsun, her şey iki boyutlu ve bakımı kolay olsun istiyorsun. Ama ne zaman bir şeye baksan, camlar gibi oluyor: Eğer perspektifini değiştirirsen ya da olaylara başka bir açıdan bakarsan her şey değişiyor."

Brunetti bunun üzerine uzun uzun düşündü ve ortamı yumuşatma umuduyla, "Ama her iki durumda da kirleri temizlemem gerekiyor," diye ekledi.

"Bunu sen söyledin, ben değil," dedi Paola. Brunetti karşılık

vermeyince son bezelyeyi de tasın içine attı ve ayağa kalktı. Mutfak tezgâhına gidip tası bıraktı. "Hangisini yaparsan yap, bunu dolu bir mideyle yapmak istersin sanırım."

Brunetti, öğleden sonra Questura'ya gider gitmez, işinin başına midesi gerçekten dolu bir halde oturdu. Olabilecek en iyi yerlerden birinde, Signorina Elettra'yla başladı.

Signorina Elettra gülümseyerek selamladı onu, bugün gösterişli bir bahriyeli gibi giyinmişti: Lacivert bir etek, kare yakalı ipek bir bluz. Brunetti, masada bilgisayarın yanında bembeyaz bir şapka olduğunu görene kadar, tek eksiğin bir denizci şapkası olduğunu düşünüyordu.

"Volpato," dedi Brunetti, Signorina Elettra ona nasıl olduğunu sormaya fırsat bulamadan. "Angelino ve Massimo. Altmış yaşlarındalar."

Signorina Elettra boş bir kâğıt çekti önüne ve yazmaya başladı.

"Burada mı yaşıyorlar?"

"Sanırım evet."

"Nerede oturduklarına dair bir fikriniz var mı?"

"Hayır."

"Öğrenmek kolay," dedi Signorina Elettra, "Başka bir şey?"

"Her şeyden önce mali kayıtlarını istiyorum: Banka hesapları, varsa yatırımları, adlarına kayıtlı gayrimenkuller, bulabileceğiniz her şey." Signorina Elettra not alırken bekledi "Ve bir de bizde kayıtlarının olup olmadığına bakın," diye ekledi.

"Telefon kayıtları?"

"Hayır, henüz değil. Şimdilik yalnızca mali durumları."

"Ne zamana istiyorsunuz?"

Brunetti ona bakıp gülümsedi. "Her şeyi daima ne zamana isterim?"

Signorina Elettra bluzunun kolunu geri çekti ve sol bileğindeki ağır dalgıç saatine baktı. "İstediğiniz bilgileri bu öğleden sonra toplayabilirim."

"Bankalar kapandı bile, yarına kadar bekleyebilir," dedi Brunetti.

Signorina Elettra gülümsedi ve, "Kayıtlar asla kapanmaz," dedi. "Birkaç saat içinde hepsi hazır olur sanırım."

Sonra eğilip bir çekmeceyi açtı ve bir tomar kâğıt çıkardı. "Elimde bunlar var," diye başladı ama birden durdu ve soluna, odasının kapısına doğru baktı.

Brunetti görmedi ama bir hareket olduğunu hissetti ve döndüğünde yemekten dönen Müdür Yardımcısı Patta'yı gördü. "Signorina Elettra," diye başladı Patta, Brunetti'nin onun masasının önünde durduğunun farkında olduğuna dair hiçbir belirti göstermedi.

"Evet efendim?" diye sordu Signorina Elettra.

"Bir mektup yazmak için odama gelmenizi istiyorum."

"Tabii ki, efendim," dedi Signorina Elettra, çekmeceden çıkardığı kâğıtları masasının ortasına koydu ve sol elinin işaretparmağıyla hafifçe üzerlerine vurdu, ama arada Brunetti olduğu için Patta bu hareketini görmedi. Ön çekmecesini açıp eski moda bir stenograf bloknotu aldı. İnsanlar hâlâ mektup yazdırıyor muydu, sekreterler hâlâ Joan Crawford gibi bacak bacak üzerine atıp sözcükleri hızla küçük karelere yazıyorlar mıydı? Brunetti bunları merak ederken, mektupların nasıl yazılacağını daima Signorina Elettra'ya bıraktığını fark etti. Basit şeylerin gizlenmesi ya da polisin çok belirli sınırlarını aşan bazı isteklerinin yumuşatılması için kullanılacak dilin incelikleri konusunda ona güveniyordu.

Patta Brunetti'yi geçip odasının kapısını açtı. Brunetti kendisinin de ürkek bir orman hayvanı gibi davrandığı hissine kapıldı. Belki de en hafif seste bile donup kalan, hiç kıpırdamadan durabilme özelliğiyle görünmez olduğunu sanan ve böylece gelip geçen bir düşman karşısında güvende olduğuna inanan bir lemur gibiydi. Signorina Elettra'ya bir şey söylemeye fırsat bulamadan, onun ayağa kalkıp masasındaki kâğıtlara bir göz attıktan sonra Patta'nın odasına gittiğini gördü. Signorina Elettra içeri girip arkasından kapıyı kapatırken, Brunetti onun davranışlarında ürkeklik belirtisi olmadığını fark etti.

Brunetti Signorina Elettra'nın masasına eğilip kâğıtları kendisine doğru çekti ve çabucak bir not yazıp Rossi'nin önünde bulunduğu binanın sahibinin adını öğrenmesini istedi.

18 Brunetti, odasına çıkarken Signorina Elettra'nın masasından aldığı kâğıtlara baktı: Rossi'nin hem ev hem de işyerinden aranan tüm telefon numaralarının listesini içeren uzun bir yazıcı çıktısıydı bu. Signorina Elettra, sonuna, telefon şirketlerinin hiçbirinde Rossi'nin adına kayıtlı cep telefonu bulunmadığını, bunun da Rossi'nin aramalarını Ufficio Catasto'nun verdiği telefondan yaptığını gösterdiğini yazan bir not düşmüştü. Odasından yapılan aramaların dördünde Ferrara kodlu aynı numara vardı ve Brunetti bunun, Gavini ile Cappelli'nin bürosu olduğunu düşündü. Masasına oturduğunda numarayı kontrol etti ve hafızası haklı çıktı. Aramaların hepsi iki haftadan az bir zaman diliminde yapılmıştı, sonuncusu Cappelli'nin öldürülmesinden bir gün önceydi. Bundan sonra hiç arama yapılmamıştı.

Brunetti uzun süre oturup iki ölü arasındaki bağlantıyı düşündü. Artık ikisini de cinayet kurbanı olarak gördüğünü fark etti.

Brunetti, Signorina Elettra'yı beklerken birçok şeyi düşündü: Rossi'nin Ufficio Catasto'daki odasının konumu ve ona ne kadar mahremiyet sağladığı; Cappelli cinayetine Sorgu Hâkimi Righetto'nun atanması; bir kiralık katilin kurbanını şaşırma ihtimali ve nedeni, bu cinayetten sonra varsayılan gerçek hedefe bir saldırı girişiminde bulunulmamış olması. Bunları ve daha başka şeyleri düşündü, sonra ona bilgi verebilecek kişilerin listesine döndü, ama ne tür bir bilgi istediğinden bile emin olmadığını fark edince durdu. Volpatolar hakkında bilgi edinmek istediğine emindi, ama ayrıca kentteki mali trafik ve paranın el değiştirdiği gizli süreçler hakkında da daha fazla bilgiye ihtiyacı vardı.

Çoğu vatandaş gibi, Brunetti de mülkiyet haklarının satışına ve devrine dair kayıtların Ufficio Catasto'da tutulduğunu biliyordu. Ama bunun ötesinde bu dairenin neler yaptığı hakkındaki bilgileri muğlaktı. Rossi'nin, zamandan tasarruf etmek ve bilgiye ulaşmanın kolaylaştırılması için birçok birimin dosyalarını bir elde topladıklarından şevkle bahsettiğini hatırladı. Keşke Rossi'ye bu konuda daha fazla soru sormuş olsaydım, diye düşündü.

Alt çekmecesinden telefon rehberini çıkardı, B harfini açtı ve bir numarayı aramaya başladı. Bulunca numarayı çevirdi ve bir kadın sesi cevap verene kadar bekledi, "Bucintoro Emlak Bürosu."

"*Ciao* Stefania," dedi Brunetti.

"Sorun ne Guido," diye sordu Stefania. Bu sorusuyla Brunetti'yi şaşırttı ve sesinde bir şey mi vardı, diye merak etmesine yol açtı.

"Biraz bilgiye ihtiyacım var," diye cevap verdi Brunetti, aynı dolaysızlıkla.

"Başka ne için ararsın ki?" dedi Stefania, Brunetti'yle konuşurken genellikle sesine verdiği işve yoktu.

Brunetti, sesindeki gizli eleştiriyi de sorusundaki açık eleştiriyi de dikkate almamayı tercih etti. "Ufficio Catasto hakkında bilgiye ihtiyacım var."

"Ne?" dedi Stefania, yüksek sesle ve anlamamış gibi yaparak.

"Ufficio Catasto. Tam olarak ne yaptıklarını, orada kimlerin çalıştığını ve aralarında kime güvenilebileceğini bilmem gerek."

"Bu büyük bir sipariş," dedi Stefania.

"Bu nedenle seni aradım."

Birden Stefania'nın sesine işve gelmişti. "Ben de bütün gün burada oturup senin arayarak yeni bir şey istemeni bekliyorum."

Brunetti, Rudolf Valentino sesiyle, "Ne istiyorsun, hazinem? Söyle yeter," dedi. Stefania'nın mutlu bir evliliği ve ikiz çocukları vardı.

"Satın alacak bir daire, tabii ki."

"Benim de almam gerekebilir," dedi Brunetti, sesi birden ciddileşmişti.

"Niye?"

"Evimizin yasal olmadığı söylendi."

"Yasal olmamak da ne demek?"

"Yani yıkmamız gerekebilir."

Brunetti, bunu söyleyince Stefania'nın kahkahayı bastığını duydu, ama durumun saçmalığına mı, yoksa kendisinin bu durumu olağandışı bulmasına şaşırdığı için mi güldüğünü anlayamadı. Birkaç kıkırdama sesinden sonra Stefania, "Ciddi olamazsın," dedi.

"Öyleyim. Ama bunu bana Ufficio Catasto'dan biri söyledi. Ne inşa edildiğine ne de böyle bir izin verildiğine dair hiçbir kayıt yokmuş, bu nedenle yıkılmasına karar verebilirlermiş."

"Yanlış anlamışsındır."

"Adam ciddiydi."

"Ne zaman oldu bu?"

"Birkaç ay önce."

"Yeni bir haber geldi mi?"

"Hayır. Seni de bunun için aradım."

"Onları neden aramadın?"

"Onları aramadan önce seninle konuşmak istedim."

"Niye?"

"Haklarımı öğrenmek için. Bir de kararları verenlerin kim olduklarını öğrenmek istedim."

Stefania karşılık vermeyince Brunetti devam etti, "Onları tanıyor musun, oradaki yetkili kişileri?"

"Bu işle uğraşan diğerlerinden daha fazla değil."

"Kim bunlar?"

"En önemli olanı Fabrizio dal Carlo, Ufficio Catasto'nun başındaki adam." Küçümseyen bir tavırla, "Züppenin teki," dedi. "Esposito adında bir yardımcısı var, ama dal Carlo tüm gücü elinde tuttuğundan onun bir önemi yok. Sonra bir de Signorina Loredana Dolfin var. Onun varlığı, en azından bana söylendiğine göre, tümüyle iki şey üzerinde duruyor: İlki, yalnızca bir sekreter olmasına karşın, Dük Giovanni Dolfin'in soyundan geldiğinin unutulmasına asla izin vermemek." Sonra sanki bir önemi varmış gibi, "Ne zamandı, unuttum," diye ekledi.

"1356 ile salgından öldüğü 1361 yılları arasında düktü," diye tamamladı Brunetti, hiç duraksamadan. Onu yeniden konuşmaya teşvik etmek için de "Ya ikincisi?" diye sordu.

"Fabrizio dal Carlo'ya olan hayranlığını gizlemek." Stefania, söylediğinin kaydedilmesi için bekledi ve ardından ekledi, "Bana söylendiğine göre, ilkinde ikincisine göre daha başarılı. Dal Carlo onu köpek gibi çalıştırıyormuş, ama büyük ihtimalle zaten onun istediği de bu. Bana anlaşılmaz gelen, birinin dal Carlo'ya karşı küçümseme dışında bir duygu besleyebilmesi."

"Aralarında bir şey var mı?"

Stefania'nın kahkahası çınladı hatta. "Tanrım, hayır, onun annesi olacak kadar yaşlı. Üstelik dal Carlo'nun bir karısı, en azından bir tane de metresi var. Yani, kadın bu kadar çirkin olmasaydı bile, ona pek sıra gelmezdi." Stefania bir an durup dediklerini düşündü ve sonra devam etti, "Gerçekten acıklı bir durum. Büyük ihtimalle, dal Carlo'nun bir gün aşkının farkına varacağı ve kendisini sevenin

bir Dolfin olduğu düşüncesiyle kendinden geçeceği umuduyla, bu üçüncü sınıf Romeo'nun sadık bir uşağı olarak yıllarını harcamış. Tanrım, ne israf. Bu denli üzücü olmasaydı, komik olurdu."

"Sanki, tüm bunları herkes biliyor gibi konuşuyorsun."

"Öyle. En azından orada çalışan herkes biliyor."

"Dal Carlo'nun başka bir kadınla ilişkisi olduğunu da mı?"

"Şey, galiba bunun bir sır olması gerekiyor."

"Ama değil mi?"

"Değil. Ne sır olarak kalır ki? Burada yani."

"Hiçbir şey kalmaz sanıyorum," diye kabul etti Brunetti, içinden böyle olduğuna şükretti.

"Başka?" diye sordu Brunetti.

"Aklıma gelen bir şey yok. Dedikodu tükendi. Ama onları arayıp evin hakkında konuşsan iyi edersin. Duyduğuma göre, tüm kayıtları bir elde toplama fikri de zaten bir sis perdesi yaratmak içinmiş. Asla gerçekleşmeyecek."

"Ne için bir sis perdesi?"

"Duyduğuma göre, kent idaresinden biri son birkaç yıl içinde yapılan tadilatların çoğunun yasal olmadığına -yani, tadilatların çoğunun sunulan planlara aykırı olduğuna- bu nedenle de izinlerin ve izin taleplerinin ortadan kaldırılmasının daha iyi olacağına karar vermiş. Bu şekilde, kimse planları ve yapılan tadilatları kontrol edemeyecekmiş. Her şeyi bir araya toplama projesi bu nedenle başlatılmış."

"Seni anladığımdan emin değilim, Stefania."

"Çok basit Guido," diye çıkıştı Stefania. "Belgeler bir birimden diğerine aktarılırken, kentin bir ucundan diğer ucuna gönderilirken bazılarının kaybolması kaçınılmaz."

Brunetti bunun hem yaratıcı, hem de etkili bir plan olduğunu düşündü. Bir gün kendi dairesinin planlarının istenmesi halinde olmayışlarını açıklamak için kullanabileceği bu bilgiyi aklının bir köşesine kaydetti. "Ve böylece," diye sürdürdü Stefania'nın yerine, "eğer bir duvar ya da bir pencereye ilişkin bir soru sorulursa, evin sahibi yalnızca kendi planını sunacak ve..."

Stefania onun sözünü kesti: "Ve tabii ki, bu plan da evin son haline tıpatıp uygun olacak."

"Ve dosyaların yeniden düzenlenmesi sürecinde resmi planların

kaybolması durumunda," diye başladı Brunetti, Stefania'nın onaylayan mırıldanmaları eşliğinde, meseleyi anlamaya başladığına sevinmişti, "hiçbir müfettişin ya da gelecekte evi satın alacak herhangi birinin, yapılan tadilatların kaybolan planlarda yer alan, yapımı için izin istenmiş ve onaylanmış tadilatlardan farklı olduğunu anlamasının hiçbir yolu kalmayacak." Bunu söyleyerek bitirdi ve sanki, keşfettiği şeye hayranlık duymak üzere sessizce geri çekildi. Çocukluğundan beri, sık sık insanların Venedik'ten *"Tutto crolla, ma nulla crolla,"* diye söz ettiğini duymuştu. Bu, gerçekten de doğru gibiydi: Suyla kaplı bu topraklarda ilk binanın inşa edilmesinden bu yana bin yılı aşkın bir süre geçmişti, bu nedenle çoğunun yıkılma tehlikesi içinde olması gerekiyordu, ama hiçbiri yıkılmıyordu. Eğiliyorlar, yana yatıyorlar, bel veriyorlardı, ama Brunetti'nin hatırlayabildiği kadarıyla bir binanın çöktüğü hiç duyulmamıştı. Çatıları çökmüş, terk edilmiş binalar, duvarları yıkık dökük ahşap evler görmüştü, ama bir binanın gerçekten yıkıldığını, içindekilerin üzerine çöktüğünü hiç duymamıştı.

"Bu kimin fikriydi?"

"Bilmiyorum," dedi Stefania, "bu tür şeyleri asla öğrenemezsin."

"Farklı birimlerde çalışanların bundan haberi var mı?"

Stefania, ona doğrudan bir cevap vermek yerine, "Bir düşün Guido. Birilerinin bazı belgelerin, bazı dosyaların kaybolmasını sağlaması gerek, çünkü zaten bildik beceriksizliklerden dolayı daha başkaları da kaybolacaktır. Ama birinin belli bazı belgelerin kaybolmasını sağlaması gerek," dedi.

"Bunu kim ister?"

"Büyük ihtimalle, yasal olmayan tadilatların yapıldığı evlere sahip olanlar ister, ya da zamanında bu tadilatları teftiş etmesi gereken ama buna zahmet etmeyenler." Stefania bir an durdu, sonra "Ya da teftiş ettikleri halde planlara rağmen yapılanları onaylamaya ikna edilenler," diye sürdürdü, ikna sözcüğüne ironik bir vurgu yapmıştı.

"Peki kim bunlar?"

"İnşaat Komisyonları."

"Kaç tane var?"

"Her bir *sestiere* için bir tane olmak üzere, altı tane."

Brunetti böylesi bir girişimin kapsamı ve kaç kişinin işe karışması gerektiği üzerine düşündü. "Planların ortadan kaldırılması ya da kaybedilmesi için birilerine rüşvet vermekle uğraşmak yerine, yapılacakları yapıp planlara uymadıkları fark edilince de para cezasını ödemek daha kolay olmaz mıydı?"

"Geçmişte böyle yapıyorlardı, Guido. Ama artık şu Avrupa işine bulaştık, şimdi para cezasını ödettikleri gibi, yapılan tadilatın plana uygun olarak yenilenmesini de istiyorlar. Üstelik para cezaları da korkunç: Yasal olmayan bir *altana* inşa etmiş bir müşterim vardı, üstelik pek öyle büyük bir şey de değil, iki metreye üç metre. Komşusu ihbar etmiş. Kırk milyon liret ceza kesmişler, Guido. Üstelik yıkması da gerekmiş. Eskiden olsaydı, en azından yıkmak zorunda kalmazdı. Sana söylüyorum, bu Avrupa işine bulaşmak bizi mahvedecek. Yakında rüşvet alacak kadar cesur birini bulamayacağız."

Brunetti, Stefania'nın sesindeki öfkeyi duysa da paylaştığından pek emin değildi. "Steffi, birçok kişinin adını söyledin, peki bu işi organize etmesi en muhtemel kişi kim sence?"

"Oradakiler, Ufficio Catasto'dakiler," dedi Stefania hemen. "Bir şeyler dönüyorsa dal Carlo'nun haberinin olması gerekir, bence bu işte onun parmağı var. Çünkü planların er geç onun elinden geçmesi gerekiyor, istediği belgeleri yok etmek onun için çocuk oyuncağı." Stefania bir an düşündü ve sonra, "Böyle bir şey yapmayı, planlardan kurtulmayı mı düşünüyorsun Guido?"

"Sana söyledim, ortada plan yok. Zaten benimle o yüzden uğraşmaya başladılar."

"Ama plan yoksa, o zaman seninkinin de kaybolacak olanlarla birlikte kaybolduğunu iddia edebilirsin."

"Ama evimin var olduğunu, gerçekten inşa edilmiş olduğunu nasıl kanıtlarım?" daha soruyu sorarken tüm bunların saçmalığı başını döndürmüştü: İnsan gerçekliğin varlığını nasıl kanıtlardı?

Stefania hemen cevap verdi. "Tüm yapman gereken bir mimar bulup plan yaptırmak." Brunetti'nin beklenen soruyu sormasına fırsat bırakmadan da "Ve eski bir tarih koymasını sağlamak," diyerek cevabını verdi.

"Stefania, elli yıl öncesinden söz ediyoruz."

"Yok canım. Tüm yapman gereken, birkaç yıl önce tadilat yap-

tırdığını iddia etmek, sonra da planları, dairenin şimdiki durumuna uygun olarak çizdirip o tarihi koydurmak." Brunetti buna verecek bir karşılık bulamayınca Stefania devam etti, "Çok basit, gerçekten. İstersen bu işi halledecek bir mimarın adını verebilirim. Çok kolay, Guido."

Stefania yardım etmek için o kadar çabalıyordu ki, Brunetti onu kırmak istemedi, bu nedenle, "Önce Paola'ya sormalıyım," dedi.

"Tabii ki," dedi Stefania. "Ne kadar da aptalım. Cevap bu, değil mi? Eminim Paola'nın babasının bu işi halledecek tanıdıkları vardır. O zaman bir mimar bulmakla da uğraşmak zorunda kalmazsın." Durdu. Ona göre sorun çözülmüştü.

Brunetti tam cevap verecekti ki, Stefania araya girip "Diğer telefonum çalıyor. Dua et de bir müşteri olsun. *Ciao* Guido," deyip telefonu kapadı.

Brunetti bir süre aralarında geçen konuşmayı düşündü. Gerçeklik ortadaydı, biçimlendirilebilir ve itaatkâr: Tüm yapılması gereken onu biraz oraya, biraz buraya doğru çekiştirmek ve kendine uydurmaktı. Gerçeklik boyun eğmezse, o zaman da güç ve para silahları çekilip ateş açılırdı. Ne kadar basit, ne kadar kolaydı.

Brunetti bu düşünce tarzının istemediği yerlere gittiğini fark etti, yeniden telefon rehberini açtı ve Ufficio Catasto'yu aradı. Telefon sürekli çaldığı halde açan olmadı. Brunetti saatine baktı, neredeyse dört olmuştu, kendi kendine bu saatte orada birilerini bulmayı umacak kadar aptal olduğunu mırıldanarak telefonu kapadı.

Sandalyesine yayıldı, ayaklarını açık çekmeceye dayadı. Kollarını göğsünün üzerinde kavuşturdu ve Rossi'nin ziyaretini yeniden gözden geçirmeye başladı. Rossi dürüst bir adam gibi görünmüştü, ama bu görünüş, özellikle de dürüst olmayanlar arasında yaygındı. Niye resmi mektubu Brunetti'nin evine şahsen ulaştırmıştı? Daha sonra telefon ettiğinde Brunetti'nin ne iş yaptığını biliyordu. Brunetti bir an için, aslında rüşvet için gelmiş olabileceği ihtimalini düşündü, ama sonra vazgeçti: Adam fazlasıyla dürüsttü.

Rossi, dairesinin planlarını bulamayan Signor Brunetti'nin yüksek düzeyde bir polis görevlisi olduğunu öğrendiğinde, hakkında olumsuz bir şeyler bulabilmek için dedikodu ağına girmiş miydi? Hiç kimse önce bunu yapmadan hassas bir işe girişmeye cesaret edemezdi. İşin püf noktası, gerekli bilgileri toplamak için kiminle

konuşacağını, oltayı nereye atacağını bilmekti. Rossi, kaynakları Brunetti hakkında her ne dediyse, Ufficio Catasto'da keşfetmiş olduğu bilgiyle birlikte kendisine yaklaşmaya mı karar vermişti?

Yasal olmayan imar izinleri ve bunları vermekle elde edilebilecek rüşvet her neyse, devlet dairelerindeki yolsuzluk mönüsünde önemsiz bir kalem gibi görünüyordu: Brunetti bir kimsenin, devletin kasasını soymak için yapılmış dâhiyane bir planı ortaya çıkarma tehditiyle bu kadar riske girebileceğine, hele hele yaşamını riske atabileceğine inanamıyordu. Belgeleri bir merkezde toplamak üzere bilgisayar projesinin uygulamaya konulması ve böylece, zaman içinde sakıncalı hale gelmiş belgelerin kaybedilmesi işin boyutlarını büyütüyordu, ama Brunetti bunun Rossi'nin yaşamına mal olmaya yeterli olduğundan kuşkuluydu.

Düşünceleri, kapıyı çalma zahmetine bile girmeden içeri dalan Signorina Elettra'nın gelişiyle bölündü. "Rahatsız etmiyorum ya, efendim?" diye sordu Signorina Elettra.

"Hayır, yalnızca oturmuş, yolsuzlukları düşünüyordum."

"Kamudakileri mi, özeldekileri mi?"

"Kamudakileri," dedi Brunetti, ayağını masasının altına koyup oturuşunu düzeltti.

"Proust okumak gibi," dedi Signorina Elettra, ruhsuzca. "Bitirdiğinizi sanırsınız, sonra yeni bir kitabı daha olduğunu keşfedersiniz. Ardından bir tane daha."

Brunetti ona baktı, devam etmesini bekliyordu, ama o yalnızca masanın üzerine bazı kâğıtlar koyup "Sizin rastlantılar konusundaki kuşkularınızı paylaşmaya başladım efendim, o binanın sahiplerinin adlarına bir bakın," dedi.

"Volpatolar mı?" diye sordu Brunetti, bir şekilde başka bir şey olamayacağını düşünmüştü.

"Aynen."

"Ne zamandan beri?"

Signorina Elettra eğilip üçüncü sayfayı çekti. "Dört yıldır. Mathilde Ponzi diye birinden satın almışlar. Beyan edilen fiyat da şurada yazılı," diyerek sayfanın sağındaki bir sayıyı gösterdi.

"İki yüz elli milyon liret mi?" dedi Brunetti şaşkınlıkla. "Dört katlı, her kat en az yüz elli metre karedir."

"Bu yalnızca beyan edilen fiyat, efendim."

Düşük vergi vermek için bir evin gerçek fiyatının satış sözleşmesine asla yansıtılmadığını herkes bilirdi; gerçek fiyat, gösterilenin iki üç katı olurdu. Aslında herkes, normal olarak "gerçek" fiyat ve "beyan edilen" fiyat derdi ve ancak bir aptal ya da yabancı bu ikisinin aynı olduğunu düşünürdü.

"Biliyorum," dedi Brunetti. "Ama gerçekte ödedikleri üç kat fazla bile olsa, yine kelepir."

"Aldıkları diğer gayrimenkullere bakarsanız," diye başladı Signorina Elettra, gayrimenkul sözcüğünü biraz sertçe vurgulayarak, "çoğunda talihlerinin aynı şekilde yaver gittiğini görürsünüz."

Brunetti ilk sayfaya dönüp okumaya başladı. Gerçekten de Volpatolar sık sık kelepir ev bulmuş gibiydi. Signorina Elettra, düşüncelilik ederek her evin metrekaresini de yazmıştı. Brunetti, hızlı bir hesaplamayla, beyan edilen fiyat üzerinden metrekare başına ortalama bir milyon liretten daha az ödemeyi başardıklarını gördü. Enflasyon ve faktoring işlemlerinin beyan edilen fiyatla gerçek fiyat arasındaki farkı değiştirebileceği hesaba katıldığında bile, kentteki ortalama gayrimenkul fiyatının üçte birinden daha az ödemiş oluyorlardı.

Brunetti Signorina Elettra'ya baktı. "Diğer sayfalarda da aynı hikâye mi var?" diye sordu.

Signorina Elettra başını salladı.

"Burada kaç sayfa var?"

"Kırktan fazla, üstelik akrabaları olabilecek diğer Volpatolara ait gayrimenkulleri incelemeye başlamadım daha."

"Anlıyorum," dedi Brunetti, dikkatini yeniden kâğıtlara yöneltti. Signorina Elettra, son sayfalara Volpatoların mevcut bireysel ve ortak banka hesaplarının özetlerini de iliştirmişti. "Bunları nasıl beceriyorsunuz," diye başladı Brunetti, ama bu sözler üzerine onun yüzündeki ani değişimi görünce, "bu kadar çabuk?" diye ekledi.

"Dostlar," dedi Signorina Elettra, sonra da "Yaptıkları telefon görüşmeleri hakkında Telecom'dan bilgi alayım mı?" diye sordu.

Brunetti başıyla onayladı, ama onun bu işe zaten başlamış olduğundan emindi. Signorina Elettra gülümsedi ve odadan çıktı. Brunetti dikkatini yeniden kâğıtlara ve sayılara verdi. Hayret vericiydiler. Volpatoların onda bıraktıkları izlenimi düşündü: Eğitimsiz, sosyal konumları düşük ve paraları olmayan insanlar gibiydiler. Oysa,

kâğıtların söylediği gibi, büyük bir servetin sahibiydiler. Bu gayrimenkullerin yarısını bile kiraya vermiş olsalar -insanlar Venedik'te boş dursun diye ev almazlardı- ayda yirmi ya da otuz milyon liret gelir elde ediyor olmalıydılar, çoğu kimsenin bir yılda kazandığı paraydı bu. Bu servetin önemli bir kısmı dört farklı bankada güvencedeydi, daha büyük bir kısmı da devlet tahvillerine yatırılmıştı. Brunetti, Milano'daki borsanın işleyişinden pek fazla anlamıyordu, ama en güvenli hisse senetlerinin adlarını tanıyacak kadar biliyordu. Volpatolar bu kâğıtlara yüz milyonlar yatırmıştı.

O pejmürde kılıklı insanlar: Onları gözünün önüne getirdi ve kadının plastik el çantasının eskimiş sapını, kocasının sol ayakkabısındaki, ne kadar çok tamir edildiğini gösteren dikişleri hatırladı. Bunlar, kentin kıskanç gözlerinden korunmak için bir kamuflaj mıydı, yoksa para hırsından delirmenin bir biçimi miydi? Tüm bunlar içinde, Volpatoların sahip olduğu bir binanın önünde ağır yaralı olarak bulunan Franco Rossi'nin ezikler içindeki bedenini nereye koyması gerekiyordu?

19 Brunetti, bir saatini Venediklilerin her zaman doğal bir eğilim gösterdiği bir kusur olan açgözlülük üzerine düşünerek harcadı. La Serenissima, başlangıçtan beri ticari bir girişimdi, bu nedenle zengin olmak daima Venediklilerin en büyük hedefi olmuştu. Savurganca harcamak için para kazanan, zenginliklerini sergilemek için nehirlere altın kupalar, tabaklar atmaktan zevk alan şu müsrif güneylilerin, Romalıların ve Floransalıların aksine, Venedikliler çok eskiden kazanmayı, korumayı, tutmayı, biriktirmeyi ve istiflemeyi öğrenmişti. Ayrıca zenginliklerini gizlemeyi de öğrenmişlerdi. Canal Grande'nin kenarındaki büyük *palazzo*ların gizlenmiş zenginlik olmadığı kesindi. Tam tersi. Ama onlar Mocenigolardı, Barbarolardı. Kazanç tanrılarının, zenginliklerini gizleme girişimleri işe yaramayacak kadar bol keseden kutsadığı aileler. Ünleri, onları açgözlülük hastalığından korumuştu.

Açgözlülüğün belirtileri küçük ailelerde, mütevazı *palazzo*ları-

nı arkadaki kanallarda, servetleriyle, kuluçkadaki kuşlar gibi, fiziksel temas içinde yaşayabilmek için depolarının üzerine inşa eden şişko tacirlerde daha belirgindi. Orada bağırlarını, Doğu'dan getirilen baharat ve kumaşların yansıyan ışıltılarında ısıtırlardı, gizli gizli ısıtırlardı, görkemlerini çevreleyen parmaklıklar arkasında ne olduğuna dair komşularına hiçbir şey belli etmeden.

Bu biriktirme eğilimi yüzyıllar boyunca süzülerek geldi ve halkın içinde derinlere kök saldı. Buna birçok isim verilmişti - tutumluluk, ekonomi, ihtiyat. Brunetti de tüm bunlara değer verecek şekilde eğitilmişti. Ancak abartıldığında insafsız, acımasız bir tamahkârlığa, yalnızca mustarip olanı değil, onunla ilişkiye geçen herkesi harap eden bir hastalığa dönüşüyordu.

Brunetti, genç bir dedektifken, bir kış günü bir hastane köşesinde ölen yaşlı bir kadının evinin açılmasına tanıklık etmek üzere çağrılışını hatırladı. Kadının durumu kötü beslenme ve yalnızca uzun süre soğukta kalmaktan kaynaklanan fiziksel bir yıpranmayla iyice ağırlaşmıştı. Kimlik kartında yazılı adrese üç kişi gitmiş, dış kapının kilidini kırıp hep birden içeri girmişlerdi. İki yüz metrekareden daha büyük bir daireydi, bakımsızdı, ortalığı kedi kokusu sarmıştı. Odalar, eski gazete dolu karton kutularla doluydu, üstlerine de eski elbiseler ve paçavralarla dolu naylon torbalar istiflenmişti. Odaların birinde çantalar ve değişik boylarda şişelerden başka hiçbir şey yoktu: Şarap şişeleri, süt şişeleri, küçük ilaç şişeleri. Bir başkasında ise, daha sonra yüz yirmi milyon liret değer biçilen on beşinci yüzyıldan kalma Floransa yapımı bir gardırop vardı.

Şubat ayı olmasına karşın, ev ısıtılmıyordu: Isıtma tertibatı açılmamış filan değildi, böyle bir tertibat yoktu. Ekipten iki kişi, yaşlı kadının akrabalarının bulunmasına yardımcı olabilecek belgeleri aramaya koyulmuştu. Brunetti, yatak odasındaki bir çekmeceyi açınca kirli bir iple bağlanmış elli bin liretlik bir para destesi bulmuştu. Oturma odasını araştıran arkadaşı ise, her birinde ellişer milyon lireti aşkın para bulunan bir yığın banka hesap defteri bulmuştu.

Bu noktada evi terk edip mühürlemişler ve gelip duruma el koymaları için Guardia di Finanza'ya haber vermişlerdi. Daha sonra, Brunetti yaşlı kadının geride dört milyar lireti aşkın bir servet bıraktığını, yaşayan hiçbir akrabası olmadığı için de paranın İtalyan

devletine kaldığını öğrenmişti.

Brunetti'nin en iyi arkadaşı sık sık, ölümün kendisine, bir barda son parasını ortaya koyup, "Herkese benden prosecco!" dediği anda gelmesini istediğini söylerdi. Ölümü gerçekten de buna benzer olmuştu. Kader ona bu yaşlı kadından kırk yıl az vermişti, ama Brunetti onun yaşamının da ölümünün de daha iyi olduğunu biliyordu.

Brunetti bu hatıralardan sıyrılıp çekmecesinden görev çizelgesini çıkardı, o hafta Vianello'nun gece vardiyasında olduğunu görünce rahatladı. Çavuş evdeydi, mutfağını boyamakla meşguldü ve Brunetti'nin ertesi sabah on birde Ufficio Catasto'ya gelmesini istemesine memnun oldu.

Ülkedeki hemen her vatandaş gibi, Brunetti'nin de Guardia di Finanza'da hiç arkadaşı yoktu, olmasını da istememişti. Ancak şimdi Volpatolar hakkında onların elinde olabilecek bilgilere ihtiyacı vardı. Çünkü, Volpatolar'ın büyük servetlerinin ne kadarının beyan edildiğini ve vergilendirildiğini yalnızca, vatandaşların mali sırlarını açığa çıkarmakla uğraşan Finanza bilebilirdi. Brunetti, bilgi istemek için izlenmesi gereken olağan bürokratik süreci başlatmayı düşünmek yerine, Signorina Elettra'yı arayıp onların dosyalarına girip giremeyeceğini sordu.

"Guardia di Finanza," diye soludu Signorina Elettra, bu istek karşısında duyduğu sevinci gizlemeye çalışmadan. "Ben de bunu bekliyordum."

"Kendi başınıza böyle bir işe kalkışmazdınız, değil mi Signorina?" diye sordu Brunetti.

"Yok canım," diye cevap verdi Signorina Elettra, Brunetti'nin bunu sormasına şaşırmıştı. "Bu, şey, kaçak avlanma olurdu, öyle değil mi?"

"Peki ben yapmanızı istediğimde?"

"Büyük bir av partisi olur efendim," diyerek iç çekti ve telefonu kapadı.

Brunetti suç masasını arayıp Rossi'nin bulunduğu bina hakkındaki raporu ne zaman alacağını sordu. Birkaç dakika bekletildikten sonra, ekibin bölgeye gittiği ama binada yine işçilerin çalıştığını görünce ortamın doğru veri toplamak için fazlasıyla bozulduğuna karar verip binaya girmeden Emniyet'e geri döndüğü söylendi.

Brunetti bunu da genel ilgisizlik ve inisiyatif yoksunluğundan kaynaklanan bir başka aksama olarak kabul edip geçecekti, ama birden "Kaç işçi varmış?" diye sordu.

Hatta beklemesi söylendi; kısa bir süre sonra ekipten biri telefonu aldı. "Evet, komiserim?"

"Binaya gittiğinizde kaç işçi vardı?"

"Ben iki tane gördüm, üçüncü katta."

"İnşaat iskelesinde birileri var mıydı?"

"Kimseyi görmedim, efendim."

"Yalnızca iki kişi mi vardı?"

"Evet."

"Neredeydiler?"

"Pencerede efendim."

"Siz oraya ulaştığınızda neredeydiler?"

Polisin bunu bir an düşünmesi gerekti, sonra, "Biz kapıyı çaldığımızda pencereye çıktılar," diye cevap verdi.

"Lütfen bana tam olarak ne olduğunu anlatır mısın?"

"Kilidi açmayı denedik, sonra kapıyı çaldık ve biri pencereden başını çıkarıp ne istediğimizi sordu. Pedone kim olduğumuzu ve niye orada olduğumuzu söyledi. Adam da iki gündür orada çalıştıklarını, eşyaları taşıdıklarını, ortalığın toz ve pislik içinde olduğunu ve hiçbir şeyin birkaç gün öncesindeki gibi olmadığını söyledi. Ardından diğeri gelip onun yanında durdu. O bir şey söylemedi ama üzeri toz içindeydi, yani orada çalıştıkları belliydi."

Uzun bir sessizlik oldu. Sonunda Brunetti, "Sonra?" diye sordu.

"Sonra Pedone pencereleri, şey, pencerelerin önünü sordu, çünkü bakmamız gereken yer orasıydı, öyle değil mi?"

"Evet," diye onayladı Brunetti.

"Adam, bütün gün pencerelerden çimento çektiklerini söyledi, Pedone de bunun bir zaman kaybı olacağına karar verdi."

Brunetti yine sessiz kaldı, ardından, "Nasıl giyinmişlerdi?" diye sordu.

"Anlayamadım efendim?"

"Nasıl giyinmişlerdi? İşçi gibi mi?

"Bilmiyorum efendim. Üçüncü katın penceresindeydiler, biz de onlara aşağıdan bakıyorduk, bu nedenle tüm görebildiğimiz başları ve omuzlarıydı." Biraz düşündü ve sonra, "Galiba bizimle konuşan

ceket giyiyordu," dedi.

"O halde niye bir işçi olduğunu düşündünüz?"

"Çünkü öyle olduğunu söyledi, efendim. Ayrıca başka ne sebeple binada bulunsun ki?"

Brunetti'nin adamın niye binada bulunduğuna dair bir fikri vardı, ama bundan söz etmesinin bir yararı olmayacaktı. Polise, ortağını da alıp binaya giderek doğru düzgün bir suç mahalli incelemesi yapmalarını söyleyecekti ki vazgeçti. Verdiği bilgiler için teşekkür edip kapadı.

On yıl önce, böyle bir konuşma Brunetti'yi öfkeden kudurturdu. Ama şimdi, yalnızca, meslektaşları hakkındaki olumsuz değerlendirmesini doğrulamakla kaldı. En karamsar anlarında, polislerin çoğunun mafyanın ücretli adamı olup olmadığını bile düşünürdü, ama bu olayın yetersizlik ve ilgisizlik salgını örneğinden başka bir şey olmadığını biliyordu. Ya da belki, kendisinin de hissettiği bir şeyin göstergesiydi: Suçun oluşumunu engellemeye, önlemeye ya da suçu cezalandırmaya yönelik her türlü girişimin başarısızlığa uğramaya mahkûm olduğuna dair giderek artan bir his.

Orada, kendi özel Dunkirk'ünde kalmaktansa, Volpatolarla ilgili kâğıtları çekmecesine kilitleyip odasından çıktı. Gün onu, güzelliğinin hileleriyle cezbetmeye kalkıştı: Kuşlar şen şakrak ötüyor, salkımlar kanal boyunca tatlı bir koku salıyordu; bir sokak kedisi gelip bacaklarına dolandı. Brunetti ne yapacağına karar verirken eğilip kedinin kulaklarının arkasını okşadı.

Riva'da istasyona giden vapura bindi ve San Basilio'da indi, sonra Angelo Raffaele'ye saptı ve Rossi'nin bulunduğu dar *calle*'ye gitti. Dar caddeye girdiğinde ilerideki binayı gördü, ama hiçbir faaliyet işareti yoktu. İnşaat iskelesinde işçi yoktu, panjurlar da kapalıydı. Binaya yaklaşıp kapıya yakından baktı. Asma kilitin zinciri hâlâ yerindeydi, ama kapının çerçevesindeki metal kenarlığı sabitleyen vidalar gevşemişti, kolaylıkla çekilip çıkarılabilirlerdi. Çıkardı ve kapı, menteşelerinin üzerine devrildi.

İçeri girdi. Merak içinde dönüp, yapabilir miyim diye baktı. Evet, metal kenarlığı tutan vidalar kolaylıkla deliklerine sokulabiliyordu. Zincir, o bunları yaparken kapının elini sokabileceği kadar aralık kalmasını sağlamaya yetecek kadar uzundu. Vidaları yerlerine yerleştirdikten sonra kapıyı kapadı, içerideydi: Dışarıdan, ev ki-

litlenmiş görünüyordu.

Döndü ve kendini bir koridorda buldu. Merdivenler koridorun sonundaydı, hızla oraya yürüdü. Üçüncü kata çıkarken adımları taş basamaklarda hiç ses çıkarmadı.

Çıktığında yönünü ayarlamak için bir an durdu, merdivenlerde birçok kez dönmüş olmak kafasını karıştırmıştı. Işık solundan geliyordu, evin ön cephesinin o taraf olduğunu düşündü ve oraya yöneldi.

Üstten bir ses geldi, boğuk ve yumuşak, ama bir sesti. Donakaldı, silahını bu kez nereye koyduğunu merak ediyordu. Evdeki metal kutuda kilitli olabilirdi, atış poligonundaki dolabında olabilirdi ya da odasında, dolapta bıraktığı ceketinin cebindeydi. Nerede olmadığından eminken, nerede olabileceğini düşünmek yararsızdı.

Bekledi, ağzından nefes alıyordu, üst katta bir şey olduğuna dair bir his vardı içinde. Boş bir plastik şişenin üzerinden atlayarak sağındaki bir kapının eşiğinde durdu, bekledi. Saatine baktı, altıyı yirmi geçiyordu. Çok geçmeden hava kararacaktı. Evin ön cephesinden sızan ışığın dışında içerisi zaten karanlıktı.

Bekledi. Brunetti iyi beklerdi. Yeniden saatine baktığında, altı otuzbeşti. Yukarıdan yine bir ses geldi, bu kez sanki daha yakın ve daha belirgindi. Uzun bir sessizliğin ardından, ses merdivenlerden inip ona doğru gelmeye başladı. Tavanarasından aşağı doğru gelen bir ayak sesi olduğuna kuşku yoktu.

Brunetti bekledi. Sızan ışık merdivenlerde puslu bir karanlık oluşturmuştu. Brunetti gözlerini sesin geldiği yerin soluna çevirdi ve aşağı inen gri bir gölge algıladı. Gözlerini kapadı, nefes alışını yavaşlattı. Hemen önünden gelir gibi olan bir sonraki seste gözlerini açtı, çok belirsiz bir biçim algıladı ve birden ileri doğru fırlayıp "Dur! Polis," diye avazı çıktığı kadar bağırdı.

Saf, hayvani bir korku çığlığı geldi. Ardından, her neyse, Brunetti'nin ayağının dibinde yere düştü ve Brunetti'nin tüylerini diken diken eden kulak tırmalayıcı, tiz bir ses çıkarmayı sürdürdü.

Brunetti evin ön cephesine doğru koşturup bir pencere açtı, sonra azalmakta olan gün ışığının içeri girmesi için panjurları itti. Bir an gözleri kamaştı, dönüp sesin hâlâ gelmekte olduğu kapı eşiğine yürüdü. Ses artık azalmıştı, daha az korku doluydu ve bir insana ait olduğu belliydi.

Brunetti onu orada, yere kapaklanmış, tekme ve darbelerden korumak için kollarını ince bedenine siper etmiş, boynunu omuzlarının arasına çekmiş halde gördüğü anda tanıdı. Hepsi yirmili yaşlarının başında olan, dört yıl boyunca günlerini Campo San Bortolo'da ya da civarında geçirmiş, gün geceye döndükçe, yıllar yılları kovaladıkça giderek gerçeklikten kopmuş üç uyuşturucu bağımlısından biriydi. Bu en uzun boyluları Gino Zecchino'ydu. Uyuşturucu alışverişinden, saldırıdan ya da yabancıları tehdit etmekten dolayı sık sık tutuklanırdı. Brunetti onu neredeyse bir yıldır görmemişti, fiziksel durumu dehşet vericiydi. Siyah saçları uzun ve yağlıydı, dokunulamayacak kadar iğrençti. Ön dişleri yoktu. Çene kemiğinin altında ve üstündeki çukurluklar iyice belirgindi ve sanki günlerdir tek bir lokma yememiş gibiydi. Treviso'luydu, burada kimsesi yoktu. İki arkadaşıyla Campo San Polo'da, polisin uzun zamandır aşina olduğu bir dairede yaşıyordu.

"Bu sefer tamam, Gino," diye bağırdı Brunetti. "Kalk, ayağa kalk."

Zecchino kendisine seslenildiğini anladı ama sesi tanımadı. İnildemeyi kesti ve yüzünü sese doğru döndü. Ama hareket etmedi.

"Sana kalk dedim!" diye bağırdı Brunetti, Venedik aksanıyla. Sesine olabildiğince kızgın bir hava vermişti. Zecchino'ya baktı, bu zayıf ışıkta bile, damar bulmaya çalıştığı ellerinin üzerindeki yara izleri görülüyordu. "Kıçına tekmeyi yiyip merdivenlerden yuvarlanmadan kalk." Brunetti, barlarda ve nezarethanelerde hayatı boyunca duyduğu dili kullanıyor, Zecchino'nun damarlarına korkuyla adrenalin salgılatacak her şeyi yapıyordu.

Genç adam yuvarlanıp yüzünü döndü, kollarını hâlâ kendine siper ediyordu. Gözleri kapalı, başını sese doğru çevirdi.

"Seninle konuşurken bana bak," diye emretti Brunetti.

Zecchino kendini çekip duvara dayandı ve hafifçe açılan gözleriyle, üzerinde gölge gibi dikilen Brunetti'ye baktı. Brunetti bir hamlede genç adamın üzerine eğildi, ceketinin yakalarından iki eliyle tuttu ve çekip ayağa kaldırdı, bu kadar kolay olmasına şaşırarak.

Tanıyacak kadar Brunetti'ye yaklaşınca Zecchino'nun gözleri korkuyla kocaman açıldı ve sayıklamaya başladı: "Ben hiçbir şey görmedim. Ben hiçbir şey görmedim. Ben hiçbir şey görmedim."

Brunetti onu sertçe kendine doğru çekti, "Ne oldu?" diye yüzüne doğru bağırdı.

Korkuyla pompalanan sözcükler Zecchino'nun ağzından taşıyordu. "Aşağıdan sesler duydum. Tartışıyorlardı. İçerideydiler. Sonra bir ara durdular, ardından yeniden başladılar, ama onları görmedim. Ben yukarıdaydım," dedi, bir eliyle çatı katına giden merdivenleri gösteriyordu.

"Ne oldu?"

"Bilmiyorum. Buraya çıktıklarını ve bağrıştıklarını duydum. Ama o arada kız arkadaşım bana biraz daha mal teklif etti, sonrasında ne olduğunu bilmiyorum." Brunetti'ye baktı, hikâyesinin ne kadarına inandığını merak ediyordu.

"Daha fazlasını istiyorum Zecchino," dedi Brunetti, yüzünü onunkine iyice yaklaştırıp. Çürük dişlerden ve yılların kötü beslenmesinden kaynaklanan kötü kokuları alıyordu. "Kim olduklarını bilmek istiyorum."

Zecchino konuşmaya başladı, sonra durup yere baktı. Nihayet Brunetti'ye bakmaya başladığında korkusu geçmiş ve gözlerine farklı bir ifade gelmişti. Gizli bir hesap gözlerini vahşi bir kurnazlıkla doldurmuştu.

"Ben çıkarken o yerdeydi," dedi sonunda.

"Hareket ediyor muydu?"

"Evet, ayaklarıyla kendini itiyordu. Ama..." diye başladı Zecchino, ancak yeni bir kurnazlık onu durdurdu.

Yeterince söylemişti. "Ama, ne?" diye ısrar etti Brunetti. Cevap vermeyince tekrar sarstı ve Zecchino kesik kesik hıçkırmaya başladı. Brunetti'nin ceketinin koluna burnu akıyordu. Brunetti sertçe ellerini çekti, Zecchino sendeleyip duvara yaslandı.

"Kiminleydin?" diye sordu Brunetti.

"Kız arkadaşımla."

"Niye buradaydınız?"

"Sevişmek için," dedi Zecchino. "Hep buraya geliriz." Bu düşünce Brunetti'nin midesini bulandırdı.

Brunetti yarım adım yaklaşarak "Kimdi onlar?" diye sordu.

Hayatta kalma içgüdüsü Zecchino'nun paniğinden baskın çıkmıştı, Brunetti'nin üstünlüğü, uyuşturucuyla gelen bir hayal gibi hızla sona ermişti. Brunetti, kendi oğlundan yalnızca birkaç yaş da-

ha büyük olan bu insan enkazının önünde kalakalmıştı, ondan gerçeği öğrenme şansının kalmadığını biliyordu. Zecchino ile aynı havayı solumayı ya da aynı yerde olmayı katlanılmaz buluyordu, ama kendini yeniden pencereye gitmeye zorladı. Aşağı baktı, Rossi'nin atıldığı ve kendini sürüklediği kaldırımı gördü. Pencerenin çevresindeki en az iki metrelik alan temizlenmişti. Ne burada, ne de odanın başka bir yerinde çimento vardı. Bu pencerede görülen sözde işçi gibi, hiçbir iz bırakmadan yok olmuşlardı.

20 Brunetti, Zecchino'yu binanın önünde bırakıp eve doğru yola çıktı. Ama, ne ılık bahar akşamı, ne de su kenarındaki uzun yürüyüş onu avutabildi. İzlediği yol onu evinin yolundan çok uzaklaştıracaktı. Ama o Zecchino'yu, özellikle de görüşmelerinin sonundaki sinsi ve vahşi halini kafasından atmak için açık manzaraları, suyun kokusunu ve Accademia yakınlarında bildiği küçük bir yerde içeceği bir kadeh şarabın vereceği huzuru istiyordu. Paola'nın, olabileceklerin korkusuyla, uyuşturucuları hiç cazip bulmamasından memnun olduğunu söylediği aklına geldi. Kendisi o kadar açık görüşlü değildi, bir şeyler kullanmayı hiç denememişti, çevresindeki herkesin bir şeyler kullandığı ve bunun zihnini boğucu orta sınıf önyargılarından kurtarmanın en iyi yolu olduğunu söyledikleri öğrencilik yıllarında bile. O zamanlar orta sınıf önyargılarına, aslına bakılırsa orta sınıf olan her şeye nasıl da özendiğini bilemezlerdi.

Zecchino'nun hatırası, düşüncelerini bir kenara itip zihnine sızmayı sürdürdü. Accademia Köprüsü'nün ayağında bir an tereddüt etti, ama büyük bir daire çizip Campo San Luca'dan geçmeye karar verdi. Köprüden geçerken önüne bakıyordu. Basamakların kenarlarındaki şeritler çok eskimişti. Köprü ne zaman yapılmıştı? Üç yıl önce mi? İki mi? Şimdiden basamakların çoğunun onarıma ihtiyacı vardı. Zihni, bu ihalenin nasıl verilmiş olabileceğinden, Zecchino'nun yalan söylemeye başlamadan önce söylediklerine kaydı. Bir tartışma. Yaralı bir halde kaçmaya çalışan Rossi. Ve Zecchi-

no'nun çatı katındaki inine çıkmaya ve orada, kimbilir hangi uyuşturucuları alıp Gino Zecchino'nun ondan istediklerini yapmaya hazır bir kız.

Cassa di Risparmio tüm korkunçluğuyla görününce sola çark edip kitapçıyı geçti ve sonra Campo San Luca'ya ulaştı. Bar Torino'ya girip bir *spritz* ısmarladı, içkisini alıp pencerenin yanına geçti ve hâlâ *campo*'da toplaşmayı sürdüren tipleri incelemeye başladı.

Signora Volpato ile kocasından bir iz yoktu. İçkisini bitirdi, bardağı tezgâha koydu ve barmene parayı uzattı. Başıyla *campo*'yu işaret ederek, kayıtsızca "Signora Volpato'yu göremiyorum," dedi.

Paranın üstünü ve fişi Brunetti'ye uzatan barmen, "Yok, genellikle sabahları burada olurlar. Saat ondan sonra," dedi.

"Onu bir mesele için görmem gerekiyor da," dedi Brunetti, gergin görünüyordu ama barmene beceriksizce gülümsedi, sanki insan halinden anlamasını bekliyordu.

"Üzgünüm," dedi barmen ve başka bir müşteriye döndü.

Brunetti, dışarı çıkınca sola döndü, sonra tekrar sola ve tam kapanmak üzere olan eczaneye girdi.

"*Ciao*, Guido," dedi arkadaşı olan eczacı Danilo ve arkalarından kapıyı kilitledi. "Şu işi bitireyim, sonra gidip bir şeyler içelim." Alışkanlığın verdiği kolaylıkla, sakallı adam çabucak yazarkasayı boşalttı, parayı saydı ve arka tarafa götürdü. Brunetti orada hareket ettiğini duyabiliyordu. Birkaç dakika sonra, deri ceketini giymiş olarak geldi.

Brunetti dingin kahverengi gözlerde meraklı bakışları hissetti, bir gülümsemenin başlangıcını gördü. "Bilgi peşinde gibisin," dedi Danilo.

"O kadar belli mi?"

Danilo omuz silkti. "Bazen ilaç almak için uğrarsın, endişeli görünürsün, bazen bir içki içmek için uğrarsın, rahat görünürsün. Ama ne zaman bilgi için gelsen, böyle oluyorsun." Kaşlarını birbirine yaklaştırıp deliliğin başlangıç aşamasındaymış gibi Brunetti'ye baktı.

"*Va là*," diyerek gülümsedi Brunetti, haline rağmen.

"Nedir?" diye sordu Danilo. "Ya da kim?"

Brunetti kapıya doğru hiçbir harekette bulunmadı, bu konuşma-

yı, kapalı eczanenin içinde yapmanın *campo*'daki üç bardan birinde yapmaktan daha iyi olabileceğini düşünüyordu. "Angelina ve Massimo Volpato," dedi.

"*Madre di Dio!*" diye çığlık attı Danilo. "Benden para alsan daha iyi ederdin. Haydi," diyerek Brunetti'nin kolundan tutup arkadaki odaya çekti, "Kasayı açacağım ve hırsızın kar maskesi taktığını söyleyeceğim, söz." Brunetti bunun bir şaka olduğunu düşündü, ama Danilo, "Onlara gitmeyi düşünmüyorsun, değil mi Guido? Gerçekten, bankada param var, alabilirsin. Mauro'nun sana daha da fazlasını borç verebileceğinden eminim," diye devam edip teklife patronunu da dahil etti.

"Yok, yok," dedi Brunetti, sakinleştirmek için elini Danilo'nun omzuna koydu. "Yalnızca onlar hakkında bilgiye ihtiyacım var."

"Sonunda bir hata yaptıklarını, birinin de onlardan şikâyetçi olduğunu söyleme bana," dedi Danilo, gülümsemeye başlayarak. "Oh, ne güzel."

"Onları bu kadar iyi mi tanıyorsun?" diye sordu Brunetti.

"Yıllardır tanırım," dedi Danilo, nefretini kusarcasına. "Özellikle Angelina'yı. Haftada bir, elinde azizlerinin küçük resimleriyle gelir, bir elinde de tespihi." Sırtını kamburlaştırıp ellerini çenesinin altında birleştirdi. Başını bir tarafa eğip Brunetti'ye baktı, ağzını büzerek gülümsedi. Her zamanki Trentino lehçesini saf Venedik lehçesine çevirdi ve sesini iyice tizleştirerek: "Ah, Doktor Danilo, bu kentteki insanlara ne kadar iyilik ettiğimi bilemezsin. Onlar için yaptığım iyilikler aşkına kaç kişi bana minnettar bilemezsin. Yok, senin hiçbir fikrin yok." Brunetti, Signora Volpato'nun sesini hiç duymamış olsa da, Danilo'nun acımasız parodisinde tanıdığı tüm ikiyüzlülerin sesini duydu.

Danilo birden duruşunu düzeltti ve dönüştüğü yaşlı kadın ortadan kayboldu. "Nasıl yapıyor?" diye sordu Brunetti.

"İnsanlar onu tanıyor. Kocasını da. Biri daima *campo*'da, sabahları gelirler ve insanlar onları nerede bulacaklarını bilir."

"Nasıl biliyorlar?"

"İnsanlar bir şeyi nasıl bilir?" diye sordu Danilo, açıklama olarak. "Laf yayılır. Vergilerini ödemek için paraya ihtiyacı olanlar, kumar oynayanlar ya da ayın sonuna kadar işlerindeki giderleri ödeyemeyenler. Bir ay içinde ödeyeceklerine dair bir kâğıt imzalar-

lar, daima faiz de eklenir. Ama bunlar, o parayı ödemek için borç almak zorunda kalacak insanlar. Kumarbazlar kazanamaz; insanların işleri asla iyiye gitmez."

"Beni şaşırtan," dedi Brunetti bir an düşündükten sonra, "tüm bunların yasal olması."

"Eğer noter tarafından hazırlanmış ve iki tarafça da imzalanmış belgeleri varsa, daha da yasal."

"Noterler kim?"

Danilo üç tanesinin adını saydı, kentte oldukça iyi iş yapan saygıdeğer insanlardı. Biri, Brunetti'nin kayınpederi için de çalışıyordu.

"Hepsi üç tane mi?" diye sordu Brunetti, şaşkınlığını gizleyememişti.

"Volpatoların onlara ödedikleri parayı beyan ettiklerini mi sanıyorsun? Onların Volpatolar'dan kazandıkları için vergi ödediğini mi sanıyorsun?"

Noterlerin böyle bir pisliğin içinde yer alacak kadar alçalması Brunetti'yi zerre kadar şaşırtmadı. Onu şaşırtan, bu üç adamın kimlikleriydi: Biri Malta Şövalyeleri'nin bir üyesi, diğeri eski bir belediye encümeniydi.

Danilo, "Haydi," diye cesaretlendirdi onu, "gidip bir içki içelim, sen de bana bunları niye bilmek istediğini anlatırsın," Brunetti'nin yüzündeki ifadeyi görünce, "ya da anlatmazsın," diye düzeltti.

Brunetti, Rosa Salva'da *calle* boyunca, Danilo'ya kentteki tefecilerle ve onların yasal olanla olmayan arasındaki bulanık varlığıyla ilgilendiğinden başka bir şey anlatmadı. Danilo'nun müşterilerinin büyük bir kesimini yaşlı kadınlar oluşturuyordu ve çoğu da ona âşıktı. Bu nedenle genellikle onların bitmez tükenmez dedikodu ağlarının içindeydi. Dostane ve sabırlı olan, onlar konuşurken her zaman isteklice dinleyen Danilo, yıllar içinde bir dedikodu hazinesi biriktirmişti ve geçmişte Brunetti için paha biçilmez bir bilgi kaynağı olmuştu. Brunetti'ye çok ünlü tefecilerden birkaçının adını saydı, onları tarif edip edindikleri servet hakkında bilgi verdi.

Brunetti'nin hem ruh haline hem de mesleki ketumluğuna duyarlı olan Danilo, onun daha fazla soru sormayacağını anlayınca dedikoduları aktarmaya devam etti. Sonra saatine göz atıp "Git-

mem gerek. Akşam yemeği sekizde," dedi.

Birlikte bardan çıkıp havadan sudan bahsederek Rialto'ya kadar yürüdüler. Köprüye gelince ayrıldılar ve ikisi de akşam yemeği için evlerine döndü.

Dağınık bilgi parçaları günlerdir Brunetti'nin zihninde çarpışıp duruyordu ve o da şöyle ya da böyle tutarlı bir örgü oluşturmak için onları dürtüklüyor, onlarla oynuyordu. Ufficio Catasto'dakilerin kimin tadilat yapması gerekeceğini ya da kimin geçmişte yapılmış usulsüz işler için ceza ödemesi gerektiğini bilmesi gerektiğini fark etti. Para cezasının ne kadar olacağını da biliyorlardı. Hatta cezanın belirlenmesinde belirleyici bile olabiliyorlardı. Bu durumda tüm yapmaları gereken ev sahibinin mali durumunu öğrenmekti - bunu bulmak da hiç zor değildi. Signorina Elettra'nın kentteki tek dahi olmadığı kesin, diye düşündü. O halde, cezayı ödeyecek kadar parası olmadığından şikâyet eden birine tek söylemeleri gereken, gidip Volpatolarla konuşmasını önermekti.

Ufficio Catasto'yu ziyaret etmenin zamanı gelmişti.

Brunetti, ertesi sabah sekiz buçuktan biraz sonra Questura'ya ulaştığında, kapıdaki nöbetçi daha önce genç bir kadının gelip onu görmek istediğini söyledi. Hayır, kadın ne istediğini söylememişti ve nöbetçi ona Komiser Brunetti'nin henüz gelmediğini söyleyince de gidip bir kahve içeceğini ve daha sonra tekrar geleceğini söylemişti. Brunetti genç nöbetçiye, kadın geldiğinde odasına getirmesini söyledi.

Odasında *Gazzettino*'yu okumaya başladı. Tam çıkıp kahve almayı düşünüyordu ki, nöbetçi kapıda belirip genç kadının geldiğini söyledi. Nöbetçi kenara çekildi ve küçük bir kızdan biraz daha büyük görünen bir kadın içeri girdi. Brunetti nöbetçiye teşekkür edip görevinin başına dönebileceğini söyledi. Nöbetçi selam verdi ve çıkarken kapıyı kapadı. Brunetti, sanki içeri daha fazla girmenin doğuracağı sonuçlardan korkar gibi hâlâ kapının yanında duran kıza döndü.

"Lütfen Signorina, rahatınıza bakın."

Ne yapacağına karar vermeyi ona bırakan Brunetti, yavaşça masasının etrafından dolanıp yerine geçti.

Kız yavaşça gelip sandalyenin kenarına ilişti, elleri kucağında-

dı. Brunetti ona kaçamak bir bakış attı, sonra, daha rahat bir şekilde oturması için ona zaman vermek üzere eğilip bir kâğıdı masanın bir yanından ötekine geçirdi.

Brunetti ona yeniden baktığında, belki rahatlatıcı bir karşılama olur diye gülümsedi. Kızın koyu kahverengi saçları bir oğlan çocuğununki kadar kısa kesilmişti, üzerinde kot pantalon ve açık mavi süveter vardı. Brunetti, kızın gözlerinin saçları kadar koyu renk olduğunu fark etti, kirpikleri öylesine kalındı ki, ilk anda takma olduklarını sandı ama hiç makyaj yapmadığından bu fikrinden vazgeçti. Çoğu genç kız gibi hoş biriydi: Zarif kemikler, düz ve küçük bir burun, yumuşacık bir cilt ve küçük bir ağız. Onu bir barda, kahve içerken görseydi dönüp bir daha bakmazdı. Ama burada görünce, güzel kızlara bolca rastlanan, çok güzel kız görmenin de olağan olduğu bir ülkede yaşadığı için ne kadar şanslı olduğunu düşündü.

Kız boğazını temizledi, sonra bir daha ve ardından "Ben Marco'nun arkadaşıyım," dedi. Sesi olağanüstü güzeldi, alçak, ahenkli ve şehvet doluydu, zevk dolu uzun bir yaşam geçirmiş bir kadından beklenebilecek bir sesti.

Brunetti kızın bir açıklama yapmasını bekledi, ama başka bir şey söylemeyince "Benimle konuşmaya neden geldiniz Signorina?" diye sordu.

"Çünkü onu öldürenleri bulmanıza yardımcı olmak istedim."

Brunetti, Marco'yu Venedik'ten arayan kızın bu kız olması gerektiğini düşünürken yüzü ifadesizdi. "O halde, diğer tavşan siz misiniz?" diye sordu sevecenlikle.

Brunetti'nin sorusu onu şaşırttı. Birbirine kavuşturmuş olduğu ellerini göğsüne doğru çekti ve otomatik olarak dudaklarını büzüp gerçekten de kendisini bir tavşana benzetti.

"Bunu nereden biliyorsunuz?" diye sordu kız.

"Çizimlerini gördüm," dedi Brunetti ve "Hem yeteneği hem de tavşanlara karşı duyduğu aşırı yakınlık beni çok etkiledi," diye ekledi.

Kız başını eğdi, Brunetti ilk anda onun ağlamaya başladığını sandı. Ama ağlamıyordu, aksine başını yeniden kaldırıp Brunetti'ye baktı. "Küçükken bir tavşanım vardı. Marco'ya bunu söyleyince bana, çiftlikte babasının tavşanları vurmasından ve zehirlemesinden ne kadar nefret ettiğini anlattı." Burada durdu ve ardından "Dı-

şarıdayken zararlılarmış. Babası öyle söylermiş," diye ekledi.

"Anlıyorum," dedi Brunetti.

Sessizlik çöktü, ama Brunetti bekledi. Sonra kız, sanki hiç tavşanlardan söz edilmemiş gibi, "Kim olduklarını biliyorum," dedi. Kucağındaki elleri birbirine işkence ediyordu, ama sesi sakinliğini korudu, neredeyse baştan çıkarıcıydı. Brunetti, bunun gücünden ya da güzelliğinden kızın haberi bile olmadığını düşündü.

Kızı cesaretlendirmek için başını salladı. Kız devam etti, "Şey, yani, onlardan birinin adını biliyorum, Marco'ya malı satanın. Onun kimlerden aldığını bilmiyorum, ama sanırım yeterince korkutursanız söyleyecektir."

"Üzgünüm ama bizim insanları korkutmaya hakkımız yok," dedi Brunetti gülümseyerek, doğru olmasını diliyordu.

"Yani gelip size bildiklerini anlatması için korkutmanız. Eğer kim olduğunu bildiğinizi ve onu yakalayacağınızı düşünürse bunu yapacaktır."

"Bana adını verirseniz Signorina, onu getirip sorgulayabiliriz."

"Ama kendisi gelip size bildiklerini anlatsa daha iyi olmaz mı, gönüllü olarak?"

"Evet, kesinlikle olurdu..."

Kız araya girdi. "Kanıtım yok, anlıyorsunuz ya. Onu, Marco'ya mal satarken gördüğüme ya da Marco'nun malı onun sattığını söylediğine dair tanıklık edemem." Sandalyesinde huzursuzlandı, sonra ellerini yeniden kucağında kavuşturdu. "Ama başka seçeneği kalmazsa geleceğini biliyorum. O zaman onun için o kadar da kötü olmaz, değil mi?"

Bu yoğun ilgi ancak aileden birine gösterilebilirdi, Brunetti bunu fark etti. "Korkarım adınızı söylemediniz, Signorina."

"Adımı söylemek istemiyorum," diye cevap verdi kız, sesindeki tatlılık azalmıştı.

Brunetti ellerini kaldırdı, parmaklarını iyice açarak "Bu sizin hakkınız signorina. Bu durumda, size önereceğim tek şey, bu kimseye buraya gelmesini söylemeniz olacak," dedi.

"Beni dinlemez. Asla dinlemez," dedi kız ısrarla.

Brunetti önündeki seçenekleri düşündü. Nikâh yüzüğünü inceledi, son baktığında olduğundan daha inceydi, yıllarla yıpranmıştı. Gözlerini kaldırıp kıza baktı. "Gazete okur mu?"

Şaşıran kızın cevabı hemen geldi, "Evet."

"*Gazzettino*'yu?"

"Evet."

"Yarın okumasını sağlayabilir misiniz?"

Kız başını salladı.

"İyi. Umarım bizimle konuşması için yeterli olur. Onu gelmeye teşvik edecek misiniz?"

Brunetti bunu söyleyince kız başını eğdi, Brunetti yine ağlamaya başlayacağını sandı. Ama kız, "Marco öldüğünden beri bunu yapmaya çalışıyorum," dedi. Sesi çatlaktı ve ellerini yeniden yumruk yapmıştı. Başını iki yana salladı. "Korkuyor." Yine uzun bir sessizlik oldu. "Onu ikna etmek için bir şey yapamadım. Annemi..." Gerisini getirmeden kesti, Brunetti'nin zaten anladığı bir şeyi doğrulamıştı. Ağırlığını öne doğru kaydırdı, Brunetti mesajın verildiğini, artık gitmeye hazır olduğunu gördü.

Brunetti ağır ağır ayağa kalktı ve masasının etrafını dolandı. Kız da ayağa kalktı ve kapıya yöneldi.

Brunetti kapıyı açtı. Gelip konuştuğu için teşekkür etti. Kız merdivenlerden inmeye başlarken Brunetti kapıyı kapadı, telefona koşturdu ve nöbetçi masasının telefonunu çevirdi. Kızı yukarı getiren genç polisin sesini tanıdı.

"Masi, hiçbir şey söyleme. O kız aşağı geldiğinde onu nöbetçi odasına al ve en azından birkaç dakika bekletmeye çalış. Çıkış saatini kaydetmen gerektiği gibi bir hikâye uydur, ama orada tut. Sonra bırak gitsin."

Cevap şansı tanımadan telefonu kapatan Brunetti, kapının yanındaki duvarda duran büyük tahta dolaba doğru yürüdü. Hızla çekip açtığı kapı duvara çarptı. İçerde, bir yılı aşkın bir süre önce orada bıraktığı tüvit ceketi gördü ve askısından çekip aldı. Ceketi bir elinde tutup odasının kapısına yürüdü, kapıyı açtı, merdivenlerden aşağı baktı, merdivenleri ikişer ikişer inip memurların alt kattaki odasına gitti.

Nefes nefese odaya girdi ve Pucetti'yi masasında görünce şükredercesine derin bir nefes aldı. "Pucetti," dedi, "kalk, ceketini çıkar."

Genç polis hemen ayağa kalktı, ceketini masasının üzerine attı. Brunetti ona tüvit ceketini vererek "Aşağıda, girişte bir kız var.

Massi onu birkaç dakikalığına odasında tutuyor. Kız çıktığında onu takip etmeni istiyorum. Gerekirse bütün gün takip et, ama nereye gittiğini, kim olduğunu öğren," dedi.

Pucetti kapıya doğru yürüyordu bile. Ceket bol geldiği için kollarından katlayıp dirseğine doğru sıyırdı, kravatını çıkarıp masasına fırlattı. Brunetti'den hiçbir açıklama istemeden odadan çıktığında, o gün beyaz gömlek ve lacivert pantolon giymeyi seçmiş ama kolları oldukça fiyakalı bir şekilde sıyrılmış büyük beden bir Harris tüvit ceket giyerek pantolonunun askeri kesimini dengelemeye çalışmış, rahat giyimli genç bir adam gibi görünüyordu.

Brunetti odasına döndü, *Il Gazzettino*'nun haber servisini arayıp kendini tanıttı. Onlara anlattığı hikâye, genç bir öğrencinin uyuşturucudan ölümünü soruşturan polisin, öğrencinin ölümüne sebep olan uyuşturucuyu sattığı düşünülen gencin kimliğini belirlediğini açıklıyordu. Tutuklanması an meselesiydi ve hatta bunun, Venedik bölgesinde uyuşturucu trafiğini yürüten daha fazla kişinin tutuklanmasına önayak olacağı umuluyordu. Telefonu kapadığında bunun, genç kızın akrabası olan her kimse onun Questura'ya gelmesini sağlayacağını umuyordu, böylece Marco Landi'nin yaşamının boşuna harcanmasından olumlu bir şey çıkabilirdi.

Brunetti ve Vianello saat on birde Ufficio Catasto'daydı. Brunetti, ilk kattaki sekretere adını ve rütbesini söyledi. Kadın da ona, Ingeniere dal Carlo'nun odasının üçüncü katta olduğunu ve arayıp Komiser Brunetti'nin gelmekte olduğunu memnuniyetle bildireceğini söyledi. Brunetti ile hemen arkasından sessizce giden üniformalı Vianello üçüncü kata çıktılar. Hepsi de erkek bu kadar çok insanın, merdivenlerden aşağı ve yukarı sel gibi akmasına şaşırdılar. Her katta, göğüslerine ozalit tomarları ve ağır dosyalar bastırmış olarak odaların kapısında yığılıyorlardı.

Ingeniere dal Carlo'nunki soldaki son odaydı. Kapısı açıktı, bu nedenle Brunetti ile Vianello hemen içeri girdiler. Onlara dönük bir masada, dev bir bilgisayar ekranının yanında, Vianello'nun annesi yaşında ufak tefek bir kadın oturuyordu. Kadın, kalın camlı okuma gözlüklerinin üzerinden onlara baktı. Geriye taralı ak düşmüş saçlarını, Brunetti'ye Signora Landi'yi hatırlatan sıkı bir topuz yapmıştı. Dar omuzları kemik erimesi başlangıcı gibi ileri doğru çık-

mıştı. Hiç makyaj yapmamıştı, sanki bunun bir işe yarayabileceği ihtimalini uzun süre önce terk etmişti.

Yerinden kalkmadan "Komiser Brunetti?" diye sordu.

"Evet. Ingeniere dal Carlo ile görüşmek istiyordum."

"Ne konuda görüşmek istediğinizi sorabilir miyim?" diye sordu kadın, çok düzgün bir İtalyancayla, Brunetti'nin uzun zamandır duymadığı bir ifade kullanmıştı.

"Eski bir memuru hakkında bazı sorular soracaktım."

"Eski mi?"

"Evet. Franco Rossi."

"A, evet," dedi kadın, bir elini alnına götürüp gözlerine siper ederek. Elini indirdi, gözlüklerini çıkardı ve sonra Brunetti'ye baktı. "Zavallı genç adam. Yıllardır burada çalışıyordu. Korkunç. Daha önce böyle bir şey hiç olmamıştı." Gözlerini, masasının üzerinde, duvarda asılı olan haça çevirdi, genç adam için dua ediyordu.

"Signor Rossi'yi tanıyor muydunuz," diye sordu Brunetti, sonra da kadının adını duyamamış gibi, "Signora...?" diye ekledi.

"Dolfin, Signorina," diye cevap verdi kadın ve sustu, sanki Brunetti'nin bu isim karşısında ne yapacağını bekliyor gibiydi. Sonra "Odası koridorun tam karşısındaydı. Her zaman kibardı, Ingeniere dal Carlo'ya çok saygılıydı," diye devam etti. Söyleyişine bakılırsa, Signorina Dolfin için daha büyük bir övgü olamazdı.

"Anlıyorum," dedi Brunetti, ölümün gerektirdiği boş iltifatları dinlemekten yorulmuştu. "Ingeniere ile konuşmam mümkün müydü?"

"Tabii ki," dedi Signorina Dolfin, ayağa kalkarak. "Bu kadar çok konuştuğum için beni bağışlayın. İnsan, böyle trajik bir ölüm karşısında ne yapacağını bilemiyor."

Brunetti başını salladı, klişeler karşısında en etkili yolun bu olduğunu görmüştü.

Signorina Dolfin, önlerinden gidip masasını içerideki odadan ayıran birkaç basamağı çıktı. Elini kaldırıp kapıyı iki kere çaldı, biraz bekledi, sonra hafifçe bir kez daha vurdu, sanki yıllar içinde, içerideki adama ne tür ziyaretçileri olduğunu söyleyen bir şifre icat etmiş gibiydi. İçerideki adam "*Avanti*," diye seslenince Brunetti, Signorina Dolfin'in gözlerinde belirgin bir parıldama gördü, ağzının köşelerinin nasıl yukarı doğru kalktığını fark etti.

Signorina Dolfin kapıyı açtı, içeri girdi ve "Komiser Brunetti, efendim," dedi. Brunetti içeri girince odaya bir göz attı ve masanın ardında koyu renk saçlı, iri bir adamın oturduğunu gördü ama konuşmakta olan Signorina Dolfin'e bakmayı sürdürdü. Kadının tavrındaki değişim ilgisini çekmişti, sesinin tonu bile kendisiyle konuşurken olduğundan çok daha sıcak ve derindi.

"Teşekkürler Signorina," dedi dal Carlo, bakmadan. "Yeterli."

"Teşekkürler efendim," dedi Signorina Dolfin ve yavaşça dönerek odadan çıktı, arkasından kapıyı sessizce kapadı.

Dal Carlo gülümseyerek ayağa kalktı. Ellili yaşların sonlarındaydı ama genç bir adam gibi gergin bir cildi ve dik bir duruşu vardı. Gülümsemesi, İtalyan tarzı kaplama dişlerini ortaya çıkarmıştı: Gerektiğinden bir boy büyüktü. Elini Brunetti'ye uzatarak "Tanıştığımıza memnun oldum Commissario," dedi ve Brunetti'nin uzattığı eli erkekçe, sert bir şekilde sıktı. Dal Carlo, Vianello'ya başıyla selam verdikten sonra odanın bir kenarındaki sandalyelere oturmalarını işaret etti. "Size nasıl yardımcı olabilirim?"

Yerine oturan Brunetti, "Franco Rossi hakkında bir şeyler sormak istiyordum," dedi.

"A, evet," dedi dal Carlo, birkaç kez başını sallayarak. "Korkunç bir şey, trajik. Harika bir genç, çok iyi bir memurdu. Kariyerinde çok başarılı olacaktı." İçini çekti, "Trajik, trajik," diye tekrarladı.

"Ne kadar zamandır burada çalışıyordu, Ingeniere?" diye sordu Brunetti. Vianello cebinden küçük bir not defteri çıkardı, açıp not almaya başladı.

"Bir düşüneyim," diye başladı dal Carlo. "Sanırım beş yıl olmuştu." Gülümseyerek, "Signorina Dolfin'e sorabilirim. Daha kesin bir cevap verebilir," dedi.

"Yok, önemli değil," dedi Brunetti elini sallayarak ve devam etti: "Signor Rossi'nin görevi tam olarak neydi?"

Dal Carlo, düşünür gibi yaparak elini çenesine koydu, yere baktı. Uygun bir zaman sonra, "Yapılan tadilatlara uyup uymadıklarını kontrol etmek için planları incelerdi," diye cevap verdi.

"Peki bunu nasıl yapardı?"

"Buradaki kopyalara bakardı, sonra tadilatın gerektiği gibi yapılıp yapılmadığını görmek için gidip binayı incelerdi."

"Gerektiği gibi?" diye sordu Brunetti, sesinde bu işlerden uzak birinin kafa karışıklığı vardı.

"Yani planlardakiyle aynı olup olmadığı."

"Ya değilse?"

"O zaman Signor Rossi aykırılıkları rapor ederdi, dairemiz de işlemleri başlatırdı."

"Ne gibi?"

Dal Carlo Brunetti'ye baktı, yalnızca soruyu değil, Brunetti'nin bunu niye sorduğunu da tartar gibiydi.

"Genellikle para cezası ve tadilatın planlara uygun olarak yeniden yapılması kararı çıkar."

"Anlıyorum," dedi Brunetti, bu son noktayı özel olarak not alması için Vianello'ya başıyla işaret etti. "Yani oldukça pahalıya mal olabilir."

Dal Carlo şaşırmış görünüyordu. "Korkarım ne demek istediğinizi anlamadım."

"Yani, para cezası bir yana, önce tadilat yapmak, sonra yeniden yapmak çok masraflı olabilir."

"Tabii ki," dedi dal Carlo. "Yasa, bu konuda çok hassas."

"İki katı masraf, yani," dedi Brunetti.

"Evet. Sanırım öyle. Ama pek az kimse böyle bir şeye kalkışır."

Brunetti bu noktada şaşırmış gibi göründü, işbirlikçisiymiş gibi bir gülümsemeyle dal Carlo'ya bakarak "Öyle diyorsanız öyledir," dedi. Hemen konuyu ve sesinin tonunu değiştirip "Signor Rossi hiç tehdit almış mıydı?" diye sordu.

Dal Carlo'nun yine kafası karışmış gibiydi. "Korkarım, bu dediğinizi de anlamıyorum."

"O zaman izin verin sizinle açık konuşayım. Signor Rossi'nin elinde, insanlara pahalıya mal olacak bir yetki vardı. Eğer bir inşaatta uygunsuz iş yapıldığını rapor ederse, binanın sahipleri hem para cezası ödemek hem de yaptıklarını düzeltmek için bir sürü ek masraf yapmak zorunda kalıyorlardı." Brunetti burada gülümsedi ve "kentteki inşaat maliyetlerini ikimiz de biliyoruz, bu nedenle, Signor Rossi'nin aykırılıkları tespit etmesinden kimsenin memnun olacağını pek sanmıyorum," dedi.

Dal Carlo "Tabii ki olmazlar," diyerek ona katıldı. "Ama, görevinden başka bir şey yapmayan bir memuru da birinin tehdit edece-

ğini hiç sanmıyorum."

Brunetti birden "Signor Rossi rüşvet alır mıydı?" diye sordu. Soruyu sorarken de dikkatlice dal Carlo'nun yüzüne bakıyordu ve şaşırdığını gördü, hatta şoke olduğu bile söylenebilirdi.

Ancak dal Carlo hemen cevap vermek yerine iyice düşündü. "Bunu daha önce hiç düşünmemiştim," dedi. Brunetti doğruyu söylediğinden kuşku duymuyordu. Dal Carlo'nun derin düşündüğünü göstermek için gözlerini kapayıp başını geriye yaslamadığı kaldı. Nihayet, "Onun hakkında kötü konuşmak istemiyorum, özellikle de şimdi, ama mümkün," dedi, tereddüt eder gibi yaparak "Yani mümkündü." Yalan söylüyordu.

"Niye böyle söylüyorsunuz?" diye sordu Brunetti, aslında bunun, kendi düzenbazlıklarının izini kapatmak için Rossi'yi bir araç olarak kullanma girişiminden başka bir şey olmadığından oldukça emindi.

Dal Carlo, ilk kez uzun uzun Brunetti'nin gözlerinin içine baktı. Brunetti, ihtiyacı olsaydı, adamın yalan söylediğine dair bundan daha kesin bir kanıt bulamazdı. "Şunu söylemeliyim ki, adını koyabileceğim ya da tarif edebileceğim belli bir şey yok. Son aylarda davranışları değişmişti. Sinsi ve gergin olmuştu. Ancak şimdi, siz bu soruyu sorunca bu ihtimal aklıma geldi." "Bunu yapmak kolay mıdır?" diye sordu Brunetti ve dal Carlo anlamamış gibi görününce de "Rüşvet almak yani," diye ekledi.

Brunetti dal Carlo'nun böyle bir şeyi hiç düşünmediğini söylemesini bekliyordu, ki bu durumda gülmesini tutabileceğinden emin değildi. Ne de olsa bir devlet dairesindeydiler. Ama mühendis kendini tuttu ve sonunda, "Sanırım evet," dedi.

Brunetti uzun süre sessiz kaldı, öyle ki dal Carlo sonunda "Bu soruları niye soruyorsunuz Commissario?" diye sormak zorunda kaldı.

Brunetti sonunda, "Rossi'nin ölümünün bir kaza olduğu hususunda tam olarak tatmin olmadık," dedi, çoğul konuşmanın her zaman daha etkili olduğunu biliyordu.

Dal Carlo bu kez şaşkınlığını gizleyemedi, ama bu ihtimale mi yoksa polisin bunu keşfetmesine mi şaşırdığını anlamanın yolu yoktu. Aklından birçok düşünce geçerken Brunetti'ye, ona Zecchino'nunkini anımsatan sinsi bir bakış attı.

O uyuşturucu bağımlısı genci düşünen Brunetti, "Başka bir şeyler olduğuna dair bir tanığımız olabilir," dedi.

Dal Carlo, inanmamış gibi bir sesle, sanki bu sözcüğü daha önce hiç duymamış gibi "Bir tanık mı?" diye tekrarladı.

"Evet, binadaki biri." Brunetti birden ayağa kalktı. Elini uzatarak "Yardımlarınız için teşekkürler, Dottore," dedi. Konuşmanın geldiği tuhaf noktadan rahatsız olduğu belli olan dal Carlo da ayağa kalkıp elini uzattı. El sıkışı, içeri girdiklerindeki kadar içten değildi.

Kapıyı açtıktan sonra sonunda şaşkınlığını belli etti. "Bence bu imkânsız," dedi. "Onu kim öldürmüş olabilir ki? Buna gerek yok. O bina boş. Neler olduğunu kim görmüş olabilir?"

Ne Vianello ne Brunetti cevap verince, dal Carlo odadan çıktı. Bilgisayarında çalışan Signorina Dolfin'i görmezden gelerek iki polisi dış kapıya kadar geçirdi. Polisler "Hoşçakalın" deme zahmetine girmedi.

21 Brunetti o gece rahat uyuyamadı, gün içinde yaşadıklarını hatırlayarak sürekli uyandı. Zecchino'nun, Rossi'nin öldürülmesi konusunda büyük olasılıkla yalan söylediğini, söylediklerinden daha fazlasını görmüş ve duymuş olduğunu düşündü, yoksa niye bu kadar kaçamak cevaplar versindi ki? Bitmek bilmeyen gece başka şeyleri de aklına getirdi: Patta'nın, oğlunun yaptığını bir suç olarak görmeyi reddetmesi, arkadaşı Luca'nın karısına karşı duyarsızlığı, her iş gününü baltalayan genel yetersizlikler. Ancak onu en çok, biri o iğrenç yerde Zecchino ile sevişecek kadar düşmüş, diğeri ise Marco'nun ölümünden duyduğu acıyla ölüm nedenini bilmenin verdiği suçluluk duygusu arasında sıkışmış, iki genç kızı düşünmek rahatsız ediyordu. Yaşam deneyimi Brunetti'de şövalyelik ruhundan eser bırakmamıştı, ama yine de bu kızlara karşı duyduğu, içini acıtan merhametten kurtaramadı kendini.

Acaba Zecchino'yu bulduğunda o kız da yukarıda mıydı? Binadan öylesine kaçarcasına çıkmıştı ki, başka biri daha var mı diye ta-

van arasına bakmamıştı. Zecchino'nun merdivenlerden aşağı iniyor olması dışarı çıktığı anlamına gelmiyordu. Kızı yukarıda, tavan arasında bırakıp Brunetti'nin çıkardığı sesi araştırmaya da gelmiş olabilirdi. En azından Pucetti ikinci kızın adını öğrenmişti: Anna Maria Ratti. Ailesi ve erkek kardeşiyle Castello'da yaşıyordu, üniversitede mimarlık öğrencisiydi.

Saatin dördü vurduğunu duyduktan bir süre sonra, sabah yeniden o binaya gidip Zecchino ile tekrar konuşmayı denemeye karar verdi. Çok geçmeden rahat bir uykuya daldı ve ancak Paola üniversiteye, çocuklar da okula gittikten sonra uyandı.

Giyindikten sonra Questura'yı arayıp geç geleceğini söyledi ve silahını aramak için yatak odasına döndü. *Armadio*'nun önüne bir sandalye çekip üzerine çıktı ve üst rafta babasının savaşın sonunda Rusya'dan dönerken getirdiği kutuyu gördü. Asma kilit, kutunun ön yüzündeki kilit köprüsündeki yerindeydi ama anahtarı nereye koymuş olduğuna dair hiçbir fikri yoktu. Kutuyu raftan indirdi ve götürüp yatağın üzerine koydu. Üzerine bir kâğıt bantlanmıştı, kâğıtta Chiara'nın düzgün el yazısıyla yazdığı bir mesaj vardı: "Papà - Raffi ve benim, anahtarın *Mamma*'nın çalışma odasındaki tablonun arkasında olduğunu bilmememiz gerekiyor. *Baci*."

Gidip anahtarı aldı. Chiara'nın notuna bir şey eklemeyi düşündü, ama hayır, onu cesaretlendirmemeliydi. Kutunun kilidini açtı, tabancayı çıkardı, doldurdu ve daha önceden kemerine tutturmuş olduğu deri kılıfa yerleştirdi. Kutuyu dolaba geri koydu ve evden çıktı.

Buraya daha önceki her iki gelişinde de olduğu gibi, *calle* bomboştu ve inşaat iskelesinde hâlâ bir faaliyet belirtisi yoktu. Kapıdaki metal asma kilit köprüsünü çekip çıkardı ve binaya girdi, bu kez kapıyı açık bıraktı. Adımlarını sessiz atmaya ya da geldiği anlaşılmasın diye ses çıkarmamaya çalışmadı. Merdivenlerin başına geldiğinde durup "Zecchino, polis. Yukarı geliyorum," diye seslendi.

Bir an bekledi, ama yukarıdan hiç ses gelmedi. Yanına el feneri almayı unuttuğu için kendine kızdı, neyse ki arkasındaki açık kapıdan biraz ışık sızıyordu. Birinci kata çıktı. Hâlâ hiç ses yoktu. İkinci kata, sonra üçüncü kata çıktı ve merdiven sahanlığında durdu. İki pencerenin panjurunu açıp içeriye, tavan arasına çıkan merdivenleri görmesine yetecek kadar ışık girmesini sağladı.

Brunetti yukarı çıkınca durdu. Merdiven sahanlığının her iki yanında birer kapı, kısa koridorun sonunda da üçüncü bir kapı vardı. Solundaki pencerenin parçalanmış panjurundan epeyce ışık süzülüyordu. Bekledi, Zecchino'ya yeniden seslendi ve ardından, bu sessizliğin verdiği tuhaf rahatlıkla sağındaki ilk kapıdan içeri girdi.

Oda boştu. Daha doğrusu, birkaç alet kutusu, bir çift testere tezgâhı ve üzeri kireç lekeli bir çift eski işçi tulumu vardı, ama kimse yoktu. Karşıdaki kapının ardında da benzer bir manzara vardı. Geriye yalnızca koridorun sonundaki kapı kalmıştı.

Beklediği gibi, içeride Zecchino'yu buldu, kız da oradaydı. Kirli tepe penceresinden süzülen ışıkta, kızı ilk kez görüyordu, Zecchino'nun üzerindeydi. Önce Zecchino'yu öldürmüş olmalıydılar, ya da Zecchino darbe sağanağı altında yere yığılmış, kız da çaresiz, mücadele etmeyi sürdürmüş ama sonunda onun üzerine düşüp kalmıştı.

Brunetti onları görünce haç çıkarmamak için kendini zor tuttu, "*Gesù bambino*," dedi alçak sesle. İşte oradaydılar, bir çift cansız beden. Şimdiden, ölümün insanları daha küçük gösterdiği o özel tarzda büzülmüşlerdi. Köpek yavruları ya da genç sevgililer gibi yan yana uzanmış başlarını, koyu bir kurumuş kan hâlesi çevreliyordu.

Brunetti, Zecchino'nun kafasının arkasını ve kızın yüzünü ya da daha doğrusu, yüzünden geriye kalanı görebiliyordu. İkisi de öldüresiye dövülmüş gibi görünüyordu. Zecchino'nun kafatası tüm yuvarlaklığını yitirmişti. Kızın burnu yoktu artık, öylesine şiddetli bir darbe almıştı ki sol yanağına yapışmış bir kıkırdak yığınından başka bir şey kalmamıştı geriye.

Brunetti gözlerini onlardan ayırıp odada dolaştırdı. Bir duvara, rengi solmuş bir sürü şilte istiflenmişti. Bu yığının yanında giysiler vardı. Brunetti ancak, dönüp ölü çifte yeniden bakınca yarı çıplak olduklarını fark etti. O şiltelerin üzerinde yaptıkları her ne idiyse onu yapmak için giysilerini alelacele çıkarıp atmışlardı. Kanlı bir şıringa görünce birden, Paola'nın ona okuduğu bir şiiri hatırladı: Şair, bir kadını, kanlarının, ikisinin de kanını içen pirede birbirine karıştığını söyleyerek ayartmaya çalışıyordu. O zamanlar Brunetti bunun, kadın ve erkeğin birleşmesine delice bir bakış olduğunu düşünmüştü ama yerdeki şıringadan daha delice değildi. Şıringanın

yanında atılmış birkaç naylon paket vardı, büyük ihtimalle, Roberto Patta'nın ceketinin cebinde bulunanlardan daha büyük değillerdi.

Aşağı inip o gün yanında taşımayı akıl ettiği *telefonino*'sunu çıkardı ve Questura'yı arayıp teknik ekibe ne bulduğunu ve nereye gelmeleri gerektiğini söyledi. Profesyonelliğin sesi ona, iki gencin yattığı odaya dönmesini ve daha başka neler keşfedebileceğine bakması gerektiğini söylüyordu. Bu sesi duymazdan gelmeyi tercih etti ve odaya dönmek yerine, diğerlerinin gelmesini beklerken karşıdaki binanın önünde, güneşin düştüğü küçük bir alanda amaçsızca dikilmeye başladı.

Teknik ekip nihayet geldi. Brunetti, o gün binada hiçbir işçi çalışmadığından olay mahallinde inceleme yapabileceklerini söylememek için kendini tuttu ve onları yukarı gönderdi. Ucuz bir alayın kimseye yararı yoktu ve geçen sefer aldatıldıklarını öğrenmek de onlarda bir fark yaratmazdı.

Cesetleri incelemek için kimi çağırdıklarını sordu, Rizzardi olduğunu öğrenince sevindi. Teknik elemanlar binaya girdiğinde Brunetti yerinden kımıldamadı ve yirmi dakika sonra patalog geldiğinde hâlâ olduğu yerdeydi. Birbirlerini başlarıyla selamladılar.

"Bir tane daha mı?" diye sordu Rizzardi.

"İki," dedi Brunetti, binaya doğru dönüp önden gitmeye başladı.

Fazla zorlanmadan yukarı çıktılar, panjurların hepsi açıldığından içerisi iyice aydınlanmıştı. Merdivenlerin başına geldiklerinde, teknik elemanların odadan taşıp koridora yayılan parlak ışığı onları, gecekelebekleri gibi, kendine doğru çekti? Sanki onları, gelip bedenin ve umudun beyhudeliğinin bu yeni kanıtını görmeye çağırıyordu.

İçeri girdiklerinde Rizzardi cesetleri yukarıdan bakarak inceledi. Ardından ellerine plastik eldivenlerini geçirip eğildi ve önce kızın, ardından da Zecchino'nun boğazına dokundu. Deri çantasını yere koyup kızın yanına çömeldi, sonra vücuduna uzanıp yavaşça yuvarlayarak Zecchino'dan uzaklaştırdı ve sırtüstü çevirdi. Gözleri tavana sabitlenmiş olarak uzanmış olan kızın parçalanmış ellerinden biri gövdesinden kayarak yere çarptı ve gözlerini kaçırmayı seçen Brunetti'yi ürküttü.

Brunetti yaklaşıp Rizzardi'nin üzerinden baktı. Kızın kısa saçları kınalıydı, yağlı ve kirli olduğundan kafasına yapışmıştı. Brunetti, kan içindeki ağzının aralığından görünen dişlerinin mükemmel ve pırıl pırıl olduğunu fark etti. Kan ağzının kenarlarında pıhtılaşmıştı, ama anlaşılan yerde uzanırken, paramparça olmuş burnundan gelen akıntı gözlerine girmişti. Acaba hoş bir kız mıydı? Yoksa sıradan biri miydi?

Rizzardi, eliyle Zecchino'nun çenesini tutup başını ışığa doğru çevirdi. Zecchino'nun alnının solundaki bir yeri işaret ederek "İkisi de başlarına aldıkları darbelerle ölmüş," dedi. "Bunu yapmak kolay değildir, çok güç ister. Ya da çok sayıda darbe. Ölüm de ani olmaz. Ama en azından, ilk birkaç darbeden sonrasını pek hissetmezler." Yeniden kıza baktı, başının arkasındaki kararan ezikliği incelemek için yüzünü yana çevirdi. Kollarının üst kısmındaki iki ize baktı. "Kıza vurulurken kollarından tutulmuş, belki bir odun parçasıyla ya da bir boruyla vurulmuş."

İkisi de bu konuda yorum yapmaya ya da "Rossi gibi," demeye gerek duymadı.

Rizzardi ayağa kalktı, eldivenlerini çıkarıp ceketinin cebine koydu.

"Ne zaman yapabilirsiniz?" diyebildi Brunetti yalnızca.

"Sanırım, bu öğleden sonra." Rizzardi, Brunetti'ye katılmak isteyip istemediğini sormayacak kadar deneyimliydi. "Beni beşten sonra ararsanız bir şeyler söyleyebilirim." Brunetti'nin karşılık vermesine fırsat vermeden de ekledi, "Ama fazla bir şey, burada gördüklerimizden çok fazlası olmayacak."

Rizzardi ayrıldıktan sonra olay yeri inceleme ekibi, ölümcül evcilik oyunlarına başladı: Süpürme, toz alma, yere düşen ufak tefek şeyleri toplama ve güvenli yerlere yerleştirme. Brunetti, gönülsüz de olsa gençlerin ceplerini aramaya girişti, ilk önce yanlarındaki ve şiltelerin üzerlerine atılmış giysilerden başladı. Ardından Del Vecchio'nun verdiği eldivenleri eline geçirip hâlâ üzerlerinde bulunan giysilere geçti. Zecchino'nun gömleğinin cebinde, her birinin içinde beyaz toz bulunan üç paket daha buldu. Paketleri Del Vecchio'ya verdi, o da onları dikkatlice etiketleyip kanıt çantasına koydu.

Brunetti, Rizzardi'nin gençlerin gözlerini kapamış olduğunu

görünce memnun oldu. Zecchino'nun çıplak bacakları Brunetti'ye, fotoğraflarda gördüğü, toplama kamplarının ön kapılarında duran o değnek gibi bedenlerin bacaklarını anımsattı: Yalnızca deri ve tendonlardan ibaret, kasları olduğu pek belli olmayan bacaklardı bunlar. Zecchino'nun dizleri ne kadar da çıkıntılıydı. Leğen kemiği belirgin olarak ortaya çıkmıştı. Uyluklarının her ikisi de kırmızı kabarcıklarla kaplıydı, ama Brunetti bunların iltihaplanmış eski iğne izleri mi yoksa bir deri hastalığının semptomları mı olduğunu anlayamadı. Endişe verecek kadar zayıf ve neredeyse hiç göğsü olmayan kız, Zecchino kadar kadavra görüntüsü vermiyordu. Birden ikisinin de artık sonsuza kadar kadavra olduğunu fark eden Brunetti, onlardan uzaklaşıp aşağı indi.

Soruşturmanın bu kısmının yetkilisi olduğu için, ölüler için yapabileceği tek şey cesetler kaldırılıncaya ve teknik elemanlar, katillerin bulunmasında polise yararı dokunabilecek her şeyi bulduklarından, numunesini aldıklarından ve incelediklerinden emin oluncaya kadar orada kalmaktı. *Calle*'nin sonuna kadar yürüdü ve karşıdaki bahçeye baktı, sarı çiçeklerin ne kadar alelacele düzenlenmiş olsalar da hep mutlu görünmeyi başarmalarına sevindi.

Tabii ki, bölgeyi tarayıp *calle*'de ya da binada birilerini gördüğünü hatırlayan biri var mı diye araştırmaları gerekecekti. Brunetti arkasına döndüğünde *calle*'nin daha büyük bir caddeye açılan diğer ucunda, küçük bir insan grubunun toplanmış olduğunu gördü ve soracağı ilk soruları düşünerek onlara doğru ilerlemeye başladı.

Beklediği gibi, hiç kimse hiçbir şey görmemişti, ne o gün ne de son birkaç hafta içinde. Hiç kimsenin, binaya girmenin mümkün olduğundan haberi yoktu. Zecchino'yu hiç görmemişlerdi, bir kız gördüklerini de hiç hatırlamıyorlardı. Onları konuşmaya zorlama imkânı olmadığından, onlara inanmamazlık etmedi. Uzun yılların deneyimiyle, polisin karşısında pek az İtalyan'ın kendi adından fazla bir şey hatırlayabildiğini biliyordu.

Bölgedeki soruşturmaya, civardaki binalarda yaşayan insanların evde olabileceği öğle yemeği sonrasında ya da akşam devam edilebilirdi. Ama biliyordu ki, hiç kimse bir şey gördüğünü itiraf etmeyecekti. Binada iki uyuşturucu bağımlısının öldüğü haberi hemen yayılacaktı ve onların ölümlerini dikkate değer bir olay, hele de polis tarafından sorguya çekilmeye değecek bir şey olarak görecek bi-

rine rastlamak pek kolay olmayacaktı. Niye saatlerce bir şüpheli gibi muamele görmeye katlansınlardı ki? Niye sorgulama ya da mahkemeye gitmek için işlerinden izin alma riskine girsinlerdi ki?

Brunetti, genel olarak halkın polise karşı hiç de yakınlık duymadığını biliyordu. İster bir şüpheli ister bir tanık olarak, bir soruşturmanın yörüngesine nasıl girerlerse girsinler, polisin onlara ne kadar kötü davrandığını da biliyordu. Yıllar boyunca Brunetti astlarına, tanıklara, kendilerine yardımcı olmaya gönüllü insanlar olarak, hatta sanki meslektaşlarıymış gibi davranmalarını öğretmeye çalışmıştı ama boşuna: Sorgu odalarında tanıklar tehdit ediliyor, sözle taciz ediliyor ve bağırılıp çağrılıyordu. İnsanların korkudan polise bilgi vermekten kaçınmasına şaşmamak gerekti: Kendisi de öyle yapardı.

Öğle yemeği düşüncesi katlanılmaz geldi, az önce görmüş olduklarının izini aile ortamına taşıma fikri de. Paola'ya telefon etti, ardından Questura'ya döndü ve oturup zihnini rutin işlerle sakinleştirmek için elinden geleni yaparak Rizzardi'nin telefonunu bekledi: Ölüm nedeni belliydi, ama en azından kesin bir bilgi gelmiş olur, o da bunu dosyalar ve ani ölümün yarattığı kaosu az da olsa düzene koymuş olurdu.

Sonraki dört saat içinde, anlamadan incelediği dosyaların altını özenle paraflayarak belge ve raporlarla ilgili iki aylık birikmiş işi aradan çıkardı. Tüm öğleden sonrasını buna ayırdı ama masasını da temizledi, hatta kâğıtları Signorina Elettra'nın odasına götürecek kadar ileri gitti. Signorina Elettra odasında olmadığından, ona bir not bırakarak dosyalamasını ya da gitmeleri gereken kişilere dağıtmasını istedi.

Bu işi hallettiğinde köprüdeki bara gitti, peynirli bir tost yiyip yanında da maden suyu içti. Tezgâhtan o günün *Gazzettino*'sunu aldı ve yazdırmış olduğu haberi gördü. Beklediği gibi, dediklerinden çok fazlası vardı haberde: Tutuklamanın an meselesi olduğunu, mahkûmiyet kararının kaçınılmaz olduğunu ve Venedik'teki uyuşturucu ticaretinin fiilen yok edildiğini yazıyordu. Gazeteyi bıraktı ve Questura'ya geri döndü, dönüş yolunda seyrek sarı çiçeklerin uçlarının kanalın öte yanındaki duvarın üzerine çıkmaya başladığını fark etti.

Masasında saatine baktı, Rizzardi'yi arama zamanı çoktan gel-

mişti. Tam uzanıyordu ki, telefon çaldı.

"Guido," diye başladı patalog hiç kendini tanıtmadan, "Bu sabah ben ayrıldıktan sonra o gençlere dokunduğunda eldiven giymeyi unutmadın, değil mi?"

Brunetti'nin şaşkınlığını üzerinden atması bir an sürdü ve hatırlamak için de bir an düşünmesi gerekti. "Evet. Del Vecchio bir çift vermişti.

Rizzardi ikinci sorusunu sordu. "Kızın dişlerini görmüş müydün?"

Brunetti'nin yine o odayı hatırlaması gerekmişti. "Yalnızca, çoğu uyuşturucu bağımlısının aksine hepsi yerindeymiş gibi geldi. Niye sordun?"

"Dişlerinde ve ağzında kan vardı," diye açıkladı Rizzardi.

Bu sözler Brunetti'yi yeniden o iğrenç odaya ve birbiri üzerine yığılmış iki bedene götürdü. "Biliyorum. Yüzü kan içindeydi."

"Bu onun kanıydı," dedi Rizzardi, "onun" sözcüğünü vurgulayarak. Brunetti'ye soru sorma fırsatı vermeden devam etti, "Ama ağzındaki kan başka birine ait."

"Zecchino'ya mı?"

"Hayır."

"Aman Tanrım, kız onu ısırmış," dedi Brunetti ve hemen "Peki, yeterli ..." diye sormaya başladı ama durdu. Rizzardi'nin neye ulaşabilmiş olduğundan emin değildi. DNA uyuşması ve kanıt olarak kullanılabilen kan ve meni örnekleri hakkında çok sayıda rapor okumuştu, ama hem tüm bunların nasıl yapıldığını anlayacak bilimsel bilgiden, hem de bu işlerin yapılabildiği ve sonuçlardan kesin kimlik tespitlerine ulaşılabildiği gerçeğinden başka bir şeyle ilgilenmesini sağlayacak entelektüel meraktan yoksundu.

"Evet," dedi Rizzardi. "Eğer bana o kişiyi bulursan, kanını kızın ağzındaki kanla eşleştirmeye yeterli." Rizzardi sustu, Brunetti hattaki gerilimden daha söyleyecek çok şeyi olduğunu anladı.

"Ne oldu?" diye sordu Brunetti.

"Pozitif çıktılar."

Ne demek istemişti? Testlerin sonuçları mı? Numuneler mi? "Anlamadım," dedi Brunetti.

"İkisi de, kız da delikanlı da pozitif çıktı."

"*Dio mio*!" diye şaşkınlığını dile getirdi Brunetti, nihayet anlamıştı.

"Bağımlılarda ilk olarak buna bakarız. Delikanlınınki kıza göre çok fazla ilerlemiş, pek fazla ömrü kalmamış zaten, üç ay daha yaşayamazmış. Fark etmedin mi?"

Evet, Brunetti fark etmişti ama anlamamıştı ya da belki gördüğüne çok yakından bakmak ya da anlamak istememişti. Zecchino'nun ne kadar zayıf olduğuna ya da bunun ne anlama gelebileceğine gerçek anlamda dikkat etmemişti.

Rizzardi'nin sorusuna cevap vermek yerine, "Ya kız?" diye sordu.

"Kız onun kadar kötü durumda değilmiş. Enfeksiyon onunki kadar ilerlememiş. Büyük olasılıkla saldırganlarla mücadele edecek kadar güçlü olmasının nedeni buydu."

"Ama ya şu yeni ilaçlar? Niye almıyorlardı ki?" diye sordu Brunetti, sanki Rizzardi'nin bir cevabı olduğunu düşünüyordu.

"Niye almadıklarını bilmiyorum Guido," dedi Rizzardi, sabırlı bir sesle, bu iki kurbandan biraz daha genç çocukları olan bir adamla konuşmakta olduğunu hatırladı. "Ama kanlarında ya da içlerinde herhangi bir yerde herhangi bir ilaç aldıklarına dair bir ize rastlamadım. Uyuşturucu bağımlıları genellikle almazlar."

İkisi de bu konuda daha fazla söylenecek bir şey olmadığına karar verdi. Bunun yerine, Brunetti "Ya ısırık?" diye sordu.

"Kızın dişlerinin arasında bayağı et vardı, yani kimi ısırdıysa ciddi bir yarası olmalı."

"Bu yolla bulaşır mı?" diye sordu Brunetti. Yıllar boyu süregelen bilgi akışına ve konuşmalara, gazete ve dergi haberlerine karşın bu konuda net bir fikri olmamasına şaşırmıştı.

"Teorik olarak evet," diye cevap verdi Rizzardi. "Literatürde, bu yolla yayılmış gibi görünen vakalar var, ama benim buna dair birinci elden bilgim yok. Sanırım bu yolla bulaşabilir. Ancak hastalık artık yıllar öncesindeki gibi değil: Yeni ilaçlarla, özellikle de hastalığın ilk aşamalarında alınırlarsa, hastalık oldukça iyi bir şekilde kontrol altında tutulabiliyor." Brunetti dinledi, kendisininki gibi bir cehaletin olası sonuçlarını düşünüyordu. Eğer kendisi gibi bolca okuyan ve dünyada olup bitenlere dair makul düzeyde bilgiye sahip birinin bile bir ısırığın ne kadar bulaşıcı olabileceğine iliş-

kin hiçbir fikri yoksa ve bu hastalığın bu yolla geçebileceğine dair bir tür ilkel, geçmişe dayalı bir korku yaşıyorsa, o halde bu korkunun yaygın olması onu hiç de şaşırtmazdı.

Brunetti dikkatini yeniden Rizzardi'ye çevirdi. "Peki ısırık ne kadar kötü?"

"Sanırım adamın kolundan büyükçe bir parça kopmuş. Bir de kızın ağzında kıllar vardı, büyük ihtimalle koldan gelmiştir."

"Ne kadar büyük?"

Bir an düşündükten sonra Rizzardi, "Bir köpek ısırığı kadar," dedi. Bu tuhaf karşılaştırma üzerine ikisi de yorum yapmadı.

"Doktora gidecek kadar mı?" diye sordu Brunetti.

"Belki, belki de değil. Enfeksiyon kaparsa, evet."

"Ya da kızın pozitif olduğunu biliyorlarsa," diye sürdürdü Brunetti. "Ya da sonra öğrenirlerse." Hastalık taşıyan biri tarafından ısırılmış olduğunu öğrenen herkes, korku içinde kendisine hastalığın geçip geçmediğini söyleyebilecek birine koşardı. Brunetti bundan emindi. Bunun sonuçlarını düşündü: Doktorlar aranmalı, acil servislere haber verilmeli, katilin antiseptik ya da sargı bezi almak için gidebileceği eczanelerle bile bağlantıya geçilmeliydi.

"Başka bir şey var mı?" diye sordu Brunetti.

"Zecchino bu yazın sonuna kadar ölmüş olacaktı. Kız belki bir yıl daha yaşayabilirdi, daha fazla değil." Rizzardi bir an durdu ve sonra, tümüyle farklı bir sesle ekledi, "Sence söylemek ve yapmak zorunda olduğumuz şeyler bizde iz bırakır mı, Guido?"

"Tanrım! Umarım bırakmaz," diye karşılık verdi Brunetti yumuşak bir sesle, kızın kimliği belirlendiğinde Rizzardi'yi arayacağını söyledi ve telefonu kapadı.

22 Polis ekip odasını arayıp on yedi yaşlarında, kayıp bir kızla ilgili haberler konusunda uyanık olmalarını ve son haftalarda böyle bir haber gelip gelmediğine bakmak için kayıtlara göz atmalarını istedi. Ancak daha onlarla konuşurken bile, kimsenin böyle bir bildirimde bulunmamış olmasının tümüyle ihtimal dahilinde

olduğunu biliyordu: Çok sayıda çocuk gözden çıkarılmıştı, uzun süre ortadan kaybolmaları ailelerini endişelendirmiyordu. Kızın yaşından emin değildi ama on yedi olduğunu tahmin ediyordu. Daha küçük olmamasını umuyordu. Öyle olsaydı Rizzardi büyük olasılıkla bilirdi, ama o bilmek istemiyordu.

Tuvalete gidip ellerini yıkadı, kuruladı, sonra yeniden yıkadı. Yeniden masasına döndüğünde çekmecesinden bir kâğıt çıkardı ve yarınki gazetelerde görmek istediği başlığı yazmaya başladı: "Katilin Kurbanı Ölümcül Isırıkla İntikam Aldı." Yazdıklarına baktı, Rizzardi gibi, bunların kendisinde ne tür izler bırakacağını düşündü ve "Kurbanı" ile Ölümcül" arasına "Mezarın Ötesinden" ifadesini koydu. Bir an bunu inceledi ama eklediği ifadenin, başlığı bir sütuna sığmayacak kadar uzattığına karar verip üstünü karaladı. İsim ve telefon numaralarını kaydettiği, sayfa köşeleri kıvrık not defterini çıkardı ve yeniden *Il Gazzettino*'nun istihbarat muhabirini aradı. Brunetti'nin diğer haberi beğenmesine sevinen adam, bu haberin de ertesi gün çıkmasını sağlayacağına söz verdi. Brunetti'nin koyduğu başlığı beğendiğini ve değişmeden çıkmasına çalışacağını söyledi.

Adamın, isteğine büyük bir heyecanla razı olduğunu gören Brunetti, "Başının belaya girmesini istemem," dedi. "Bunu koymanın hiçbir riski yok, öyle değil mi?"

Muhabir kahkahayla güldü. "Doğru olmayan bir haberi koymaktan dolayı mı? Benim mi?" Hâlâ gülerek veda etmeye başlamıştı ki, Brunetti araya girdi.

"Haberin *La Nuova* 'da da çıkmasını sağlayabilir misin? İkisinde de olmasını istiyorum."

"Büyük ihtimalle. Yıllardır bizim bilgisayar ağına giren biri var orada. Bu sayede muhabir masrafından kurtuluyorlar. Haberi bilgisayara yazınca hemen alıp kullanırlar, özellikle de iyice çarpıcı hale getirirsem. Kana dayanamazlar. Ama korkarım senin başlığını kullanmayacaklardır," dedi gerçekten üzülerek. "Her zaman değiştirirler, en azından bir kelimesini."

Durumdan memnun olan Brunetti buna razı oldu, muhabire teşekkür edip telefonu kapadı.

Yapacak bir şey bulmak ya da belki en azından masasından kalkıp hareket etmek için Signorina Elettra'nın odasına indi. Signori-

na Elettra başını bir dergiye gömmüş oturuyordu.

Brunetti'nin ayak seslerini duyunca başını kaldırdı, "Döndünüz demek, Commissario," dedi gülümseyerek. Brunetti'nin yüz ifadesini görünce gülümsemesi kayboldu. Dergiyi kapadı, çekmeceyi açıp bir dosya çıkardı. İleri doğru eğilerek dosyayı Brunetti'ye uzattı. "İki gence olanları duydum," dedi, "Üzgünüm."

Brunetti, bunun için ona teşekkür etmesinin gerekip gerekmediğini bilmiyordu. Bu nedenle dosyayı alırken başını salladı, sonra dosyayı açtı. "Volpatolar mı?"

"Hı hı," diye cevapladı Signorina Elettra. "Orada görebileceğiniz gibi, çok iyi korunuyor olmaları gerek."

"Kim tarafından?" diye sordu Brunetti, ilk sayfaya bakarak.

"Sanırım, Guardia di Finanza'dan biri tarafından."

"Niçin?"

Signorina Elettra ayağa kalkıp masasının üzerinden uzanarak "İkinci sayfada," diye atıldı. Brunetti ikinci sayfayı açtığında da oradaki sayıları gösterdi. "İlk sayı yılı gösteriyor. Sonraki beyan ettikleri servet toplamı. Banka hesapları, daireler, hisse senetleri. Üçüncü sütun da aynı yıllar için beyan ettikleri gelirler."

Apaçık ortada olan durumu "Yani," diye yorumlamaya başladı Brunetti, "yıldan yıla daha fazla kazanmaları gerekiyor, yıldan yıla daha fazla şeye sahip olduklarına göre." Bu kadarı, uzayıp giden listeden apaçık belli oluyordu.

Brunetti listeyi incelemeyi sürdürdü. Volpatolar'ın varlıklarına sürekli olarak yeni daireler ve işyerleri eklendiği halde, üçüncü sütundaki sayı, her yıl artacağına azalıyordu. İnsafsızca, daha fazlasını elde edip daha azını ödüyorlardı.

"Finanza tarafından hiç denetlenmişler mi?" diye sordu Brunetti. Elinde Guardia di Finanza'nın Roma'daki merkez binasından bile kolayca görülebilecek kadar büyük ve kırmızı bir bayrak tutuyordu.

Yeniden yerine oturup başını sağa sola sallayan Signorina Elettra, "Hayır," dedi. "İşte bu yüzden korunduklarını söylüyorum."

"Vergi beyannamelerinin kopyalarını aldınız mı?"

Signorina Elettra gururunu gizlemeye çalışmadan "Tabii ki," diye cevap verdi. "Kazançlarını gösteren sayılar her yıl hepsinde tekrar ediliyor, ama her yıl, mülklerine ilişkin sermaye harcamalarına

büyük bir servet harcadıklarını kanıtlamayı başarıyorlar ve tek bir mülklerini bile kârla satamamışlar gibi görünüyorlar."

"Kimlere satıyorlar?" diye sordu Brunetti. Aslında yıllardır yaşadığı benzer deneyimler sayesinde bu senaryoya aşinaydı.

"Şimdiye kadar, diğer satışların yanı sıra, iki daireyi belediye meclisi üyelerine satmışlar. İki tane de Guardia di Finanza'daki görevlilere. Hepsi zararına, özellikle de albaya satılan.

Yeni bir sayfanın en üst satırını gösteren Signorina Elettra "Ve görünüşe bakılırsa, iki daire de Fabrizio dal Carlo adında birine satılmış," diye sürdürdü.

"Of!" diye içini çekti Brunetti, dosyadan başını kaldırarak, "Peki, ya onun ..."

Signorina Elettra'nın gülümsemesi bir kutsamaydı. "Hepsi orada: Vergi kayıtları, sahip olduğu evlerin listesi, banka hesapları, karısınınkiler, hepsi."

Brunetti kendini tutup sayfaya bakmadı, bunu söyleme zevkini ona vermek için "Ve?" diye sordu.

"Onu mali denetimden ancak bir mucize koruyabilirdi," diye cevap veren Signorina Elettra, sol elinin parmaklarıyla kâğıtlara vuruyordu.

"Ama bunca yıl ne dal Carlo'yu ne de Volpatolar'ı kimse fark etmedi," dedi Brunetti sakince.

"Fark edecek gibi de değil," dedi Signorina Elettra, ilk sayfaya dönerek "Belediye meclis üyelerine ve albaylara bu fiyatlardan ev satılırsa."

"Evet," dedi Brunetti, yorgun bir şekilde içini çekerek dosyayı kapatıp koltuğunun altına sıkıştırdı. "Ya telefon kayıtları?"

Signorina Elettra gülümseyecek gibi durdu. "Telefonları yok ki."

"Ne?"

"Bulamadım. Ne adlarına, ne de yaşadıkları adrese kayıtlı bir telefon yok." Brunetti'nin sormasına fırsat vermeden olası açıklamaları sıraladı, "Ya telefon faturası ödemekten kaçınacak kadar cimriler ya da başka birinin adına kayıtlı bir *telefonino* kullanıyorlar."

Günümüzde bir kimsenin, özellikle de mülk alım satımı ve tefecilikle uğraşan ve avukatlarla, belediye meclisi üyeleriyle ve noterlerle bu işlerin gerektirdiği bağlantılar kuran birilerinin telefonsuz

yapabileceğini, Brunetti'nin pek aklı almıyordu. Ayrıca, hiç kimse telefon almayacak kadar, hastalık derecesinde tutumlu olamazdı.

Olası bir soruşturma alanının elendiğini gören Brunetti dikkatini yeniden öldürülen çifte yöneltti. "Mümkünse," dedi, "Gino Zecchino hakkında bir şeyler bulmaya çalışır mısınız?"

Signorina Elettra başını salladı. Bu adı zaten biliyordu.

"Henüz kızın kim olduğunu bilmiyoruz," diye başladı Brunetti ve birden hiçbir zaman da öğrenemeyecekleri ihtimali geldi aklına. Ama bu düşüncesini dillendirmek istemedi ve yalnızca "Bir şey bulursanız bana haber verin," dedi.

Signorina Elettra, Brunetti odadan çıkarken ardından bakıp "Tabii efendim," dedi.

Yukarı çıkınca Brunetti, ertesi gün gazetelerde başlayacak olan yanlış bilgilendirme kampanyasının kapsamını genişletmeye karar verdi ve önündeki bir buçuk saati, sık sık not defterinin sayfalarına başvurarak ya da arada bir, yasanın her iki tarafından birilerinin telefon numaralarını öğrenmek için bir tanıdığını arayarak geçirdi. Güzel sözlerle, ileride bir iyilik yapma sözü vererek ve kimi zaman da açıktan açığa tehdit ederek birçok kimseyi, kurbanının ısırığıyla yavaş yavaş, korkunç bir ölüme doğru giden katilin bu tuhaf hikâyesini yaymaya ikna etti. Genel olarak bir umut yoktu, tedavisi imkânsızdı ama kimi zaman, eğer ısırığa Ospedale Civile Laboratuvarında geliştirilen ve Acil Servis'te uygulanan deneysel bir teknikle zamanında müdahale edilirse, enfeksiyonun durdurulma şansı vardı. Aksi takdirde ölümden kurtuluş yoktu, gazetedeki başlık doğru çıkacak ve kurban gerçekten de Ölümcül Isırıkla İntikam Alacaktı.

Brunetti, bunun işe yarayıp yaramayacağından emin değildi, tek bildiği, okuduklarına ve duyduklarına sorgusuz sualsiz inanan bir halkı olan, söylentiler kenti Venedik'te olduklarıydı.

Hastanenin santralını aradı, tam başhekimi isteyecekti ki karar değiştirip Pronto Soccorso'dan Doktor Carraro'yu istedi.

Telefon nihayet bağlanınca Carraro yalnızca havlar gibi adını söyledi: Telefonda oyalanırsa hastalarının yaşamı tehlikeye girecek, rahatsız edilmemesi gereken çok meşgul bir adam, kendisine sorulacak aptalca şeyi bekliyordu.

"A, doktor," diye başladı Brunetti, "sizinle tekrar konuşmak ne güzel."

"Kiminle görüşüyorum?" diye sordu, aynı kaba ve patavatsız ses.

"Komiser Brunetti," diye kendini tanıtan Brunetti, doktorun adını hatırlamasını bekledi.

"A, evet. İyi günler Commissario," dedi doktor, sesi birden değişmişti.

Doktorun konuşmasını sürdürmeyeceğini anlayan Brunetti, "Doktor bey, sanırım size bir yardımım dokunabilir," dedi. Durup, Carraro'ya bunun ne olduğunu sorma fırsatı tanıdı. Doktor bir şey sormayınca Brunetti devam etti: "Soruşturmamızı görevli sorgu yargıcına aktarıp aktarmama konusunda karar vermemiz gerekiyor. Yani," diyen Brunetti hafif bir kahkahayla durumu toparlayıp, "resmen soruşturma başlatıp başlatmamaya karar verme aşamasındayız. İhmalden."

Hattın diğer ucundan yalnızca Carraro'nun nefes sesi geliyordu. "Tabii ki, ben buna gerek olmadığına ikna oldum. Kazalar olur. Adam zaten ölecekmiş. Size bu konuda rahatsızlık vermeye, sonuçta hiçbir şey çıkmayacak bir soruşturma için polisin zamanını boşa harcamaya gerek yok sanırım."

Doktor hâlâ konuşmuyordu. "Orada mısınız doktor?" diye sordu Brunetti, içten bir sesle.

"Evet, evet buradayım," dedi Carraro, iyice yumuşamış bir sesle.

"İyi. Haberimi duyunca sevineceğinizi biliyordum."

"Evet, sevindim."

"Hazır sizi bulmuşken," dedi Brunetti, söyleyeceği şeyin o anda aklına gelmemiş olduğunu göstermeyi başararak, "acaba sizden bir iyilik yapmanızı isteyebilir miyim?"

"Tabii ki, Commissario."

"Önümüzdeki günlerde acil servise, elinde ya da kolunda bir ısırık olan biri gelebilir. Büyük ihtimalle kendisini bir köpeğin ısırdığını söyleyecektir ya da belki kız arkadaşının yaptığını söyler." Carraro sessiz bekliyordu. "Dinliyor musunuz, doktor?" diye sordu Brunetti, birden sesi yükselmişti.

"Evet."

"Peki. Sizden, bu adam gelince hemen Questura'yı aramanızı istiyorum. Gelir gelmez," diye tekrarlayan Brunetti, Carraro'ya telefon numarasını verdi. "Eğer siz orada olmayacaksanız, yerinize bakacak olana aynı şeyi yapmasını söylersiniz umarım."

"Peki sizin gelmenizi beklerken onunla ne yapacağız?" diye sordu Carraro, sesi normal tonuna dönmüştü.

"Onu orada tutmanız gerekiyor doktor, yalan söyleyin, biz hastaneye gelene kadar onu oyalayacak bir tedavi biçimi icat edin. Hastaneyi terk etmesine izin vermeyin."

"Peki ya onu durduramazsak?"

Brunetti, Carraro'nun ona boyun eğeceğinden pek kuşku duymuyordu, ama ne olur ne olmaz diye ona yalan söyledi. "Hâlâ hastane kayıtlarını inceleme yetkimiz var doktor ve Rossi'nin ölümüyle ilgili soruşturmamız ben bitti diyene kadar bitmeyecek." Son sözlerini, o ucuz yalanını biraz sertçe söylemişti. Bir an bekledi, sonra "İyi, o zaman, işbirliği yapmanızı bekliyorum," dedi.

Bu sözlerin ardından doktorun, nezaket sözleriyle veda etmekten başka çaresi kalmamıştı.

Bu iş de bitince Brunetti, ertesi gün gazeteler çıkana kadar belirsizlik içinde kaldı. Ama aynı zamanda huzursuzdu, huzursuzluk ise, onu telaşa sürükleyen bir duygu olduğu için her zaman korktuğu bir şeydi. Deyim yerindeyse, kediyi güvercinlerin arasına salıp ortalığı karıştırmak için duyduğu isteği bastırmak zor geliyordu. Aşağı inip Signorina Elettra'nın odasına gitti.

İçeri girince, Signorina Elettra'yı dirseklerini masaya dayamış, çenesini elleri arasına almış vaziyette bir kitaba dalmış görünce "Rahatsız ediyor muyum?" diye sordu. Signorina Elettra ona baktı, gülümsedi ve başını yana sallayarak rahatsız olmadığını gösterdi.

"Kendinize ait bir daireniz var mı, Signorina?"

Brunetti'nin zaman zaman sergilediği tuhaflıklara alışkın olan Signorina Elettra, soruyu hiç acayip karşılamadan, "Evet," diye cevap verdi, sorusunu açıklayıp açıklamama keyfiyetini Brunetti'ye bıraktı.

Brunetti'nin bunun üzerine düşünecek zamanı olmuştu, bu nedenle "Ama, sanırım önemi yok," diye devam etti.

"Benim için oldukça önemli, efendim," dedi Signorina Elettra.

"A, tabii, önemlidir," dedi Brunetti, söylediklerinin yol açabileceği karışıklığı fark etmişti. "Signorina, meşgul değilseniz, benim için bir şey yapmanızı istiyorum."

Signorina Elettra kâğıt ve kalem almak için uzandı, ama Brunetti onu durdurdu.

"Hayır," dedi Brunetti, onun ne yaptığını görünce, "Sizden gidip birisiyle konuşmanızı istiyorum."

Signorina Elettra'nın dönüşünü iki saatten fazla beklemek zorunda kaldı. Signorina Elettra dönünce hemen Brunetti'nin odasına geldi. Kapıyı çalmadan içeri girip masaya yaklaştı.

"Signorina," dedi Brunetti, oturmasını işaret etti. Kendisi de sabırsızlık içinde ama sessizce, gidip onun yanına oturdu.

"Bana yılbaşı hediyesi verme alışkanlığınız yok, değil mi Commissario?" diye sordu Signorina Elettra.

"Hayır," dedi Brunetti. "Vermeye başlayayım mı?"

"Evet, efendim," dedi Signorina Elettra, üzerine basarak. "Biancat'dan bir, yok, iki düzine beyaz gül ve belki bir kutu *prosecco* olabilir."

"Mümkünse, hediyenizin ne zaman elinize geçmesini istediğinizi söyler misiniz Signorina?"

"Yılbaşı telaşına rastlamasın diye, gelecek hafta içinde gönderebilirsiniz, efendim."

"Elbette. Bunu olmuş bilin."

"Çok naziksiniz, Signore," dedi Signorina Elettra, müteşekkir bir ifadeyle eğilerek.

"Benim için bir zevk," diye karşılık verdi Brunetti. Altı kalp atışı süresinden sonra da "Ee?" diye sordu.

"*Campo*'daki kitapçıya sordum, o da bana nerede oturduklarını söyledi. Gidip onlarla konuştum."

"Ve?" diye onu zorladı Brunetti.

"Gördüğüm en iğrenç insanlardı diyebilirim," dedi Signorina Elettra, soğuk ve duygusuz bir tonda. "Bakın, ben burada dört yılı aşkın bir süredir çalışıyorum ve oldukça fazla suçluyla karşılaştım. Eskiden çalıştığım bankadakiler sanırım hepsinden kötüydü, ama bu ikisi kendi başlarına bir kategori oluşturuyor," dedi, tiksintiden gerçekten ürperir gibiydi.

"Niye?"

"Galiba açgözlülük ve sofuluğun bir araya gelmesinden."

"Nasıl yani?"

"Onlara erkek kardeşimin kumar borcunu ödemek için paraya ihtiyacım olduğunu söylediğimde, neyi teminat göstereceğimi sor-

dular, ben de bir dairem olduğunu söyledim. Dediğiniz gibi, bunu söylerken biraz gergin görünmeye çalıştım. Adam bana dairemin adresini sordu, verince diğer odaya geçti, biriyle konuşmaya başladığını duydum."

Signorina Elettra bir an durdu, sonra "*Telefonino*'yla konuşuyor olmalıydı. Bulunduğum odada hiç telefon girişi yoktu," diye ekledi.

"Sonra ne oldu?"

Signorina Elettra çenesini kaldırdı ve gözlerini odanın diğer ucundaki *armadio*'ya çevirdi. "Adam geri döndüğünde karısına gülümsedi ve ardından bana yardım edebileceklerinden söz etmeye başladılar. Ne kadara ihtiyacım olduğunu sordular, ben de elli milyon dedim."

Bu, Brunetti ile anlaştıkları miktardı: Ne çok fazla, ne çok az, tam bir kumarbazın bir gecede kaybedebileceği ve borcunu ödeyecek birini bulabilirse kumar masasına dönüp kolayca kazanabileceğini düşüneceği bir miktardı.

Signorina Elettra gözlerini Brunetti'ye çevirdi. "Bu insanları tanıyor musunuz?"

"Hayır. Tüm bildiğim, bir arkadaşımın söylediklerinden ibaret."

"Korkunç insanlar," dedi Signorina Elettra, alçak sesle.

"Başka?"

Signorina Elettra omzunu silkti. "Sanırım her zaman yaptıklarını yaptılar. Evin belgelerini görmeleri gerektiğini söylediler, ama gerçekten evim olup olmadığından ya da evin üzerime olup olmadığından emin olmak için birini aradıklarından eminim."

"Kim olabilir?" Signorina Elettra cevap vermeden önce saatine baktı. "Ufficio Catasto'da o saatte birinin olması pek olası değil, onların kayıtlarına çok kısa sürede girebilen biri olmalı."

"Bunu siz de yapabilirsiniz, değil mi?"

"Hayır, sistemlerine girmem epey zamanımı alır. Ona bu bilgiyi hemen veren kimse, dosyalara anında erişim imkânına sahip."

"Sonuçta ne oldu?" diye sordu Brunetti.

"Yarın belgelerle birlikte tekrar gideceğim. Saat beşte noter evlerine gelecek." Signorina Elettra durdu ve Brunetti'ye gülümsedi. "Düşünün, siz, evinize doktor gelene kadar ölebilirsiniz ama onların yirmi dört saat çağırabilecekleri bir noterleri var." Bunu düşü-

nerek kaşlarını kaldırdı. "Sonuçta, yarın saat beşte tekrar gideceğim ve tüm belgeleri imzaladıktan sonra bana parayı verecekler."

Signorina Elettra daha konuşmasını bitirmeden Brunetti bir parmağını kaldırıp ileri geri hareket ettirerek sessizce "olmaz" diyordu. Signorina Elettra'yı bu insanların yanına yeniden gönderemezdi. Signorina Elettra gülümseyerek onun bu emrini sessizce onayladı ve Brunetti de rahatladı.

"Peki ya faiz? Ne kadar olacağını söylediler mi?"

"Bunu yarın konuşacağımızı, belgelerde bunun yazılı olacağını söylediler." Signorina Elettra bacak bacak üstüne attı, ellerini dizinin üzerinde kavuşturdu. "Galiba bu, faiz konusunu görüşmek zorunda olmayacağız anlamına geliyor," dedi, kesin bir ifadeyle. Brunetti bir an bekledi, sonra "Ya sofuluk?" diye sordu.

Signorina Elettra ceketinin cebinden bir kâğıt çıkardı, oyun kâğıdından biraz küçüktü. Brunetti'ye uzattı. Sert, bir tür yalancı parşömendi, üzerinde rahibe kıyafetinde, ellerini kavuşturmuş, gözleri de şaşı gibi duran bir kadın resmi vardı. Brunetti, resmin altındaki yazının birkaç satırını okudu. Bir duaydı, yaldızlı bir 'O' harfiyle başlıyordu.

Brunetti resmi bir süre inceledikten sonra, "Azize Rita," dedi Signorina Elettra. "Sanırım Kaybedilmiş Davalar'ın başka bir koruyucusu. Signora Volpato kendini ona özellikle yakın hissediyor, çünkü kendisinin de diğer tüm yardım kapıları kapanan insanlara yardım ettiğine inanıyor. Aziz Rita'ya özel bağlılığının nedeni bu." Signorina Elettra bir an durup bu muamma üzerine düşündü, sonra da "Ona Meryem Ana'dan daha fazla bağlanmış, bunu bana sır olarak söyledi," diye ekledi.

"Meryem Ana'nın talihi varmış," diyen Brunetti küçük kartı Signorina Elettra'ya geri uzattı.

"Sizde kalsın efendim," dedi Signorina Elettra, eliyle işaret ederek.

"Evin varsa niye bankaya gitmiyorsun, diye sormadılar mı?"

"Sordular. Evi bana babamın verdiğini, ne yaptığımı onun bilmesini istemediğimi söyledim. Eğer bankamıza gitseydim, ki orada herkes bizi tanır, erkek kardeşimle ilgili konu açığa çıkardı. Bunu söylerken biraz ağlamaya çalıştım." Signorina Elettra gülümsedi ve devam etti. "Signora Volpato kardeşim için çok üzüldüğünü,

kumarın çok kötü bir şey olduğunu söyledi."

"Tefecilik değil miymiş?" diye sordu Brunetti, ama bu gerçek anlamda bir soru değildi.

"Demek ki değilmiş. Bana kardeşimin kaç yaşında olduğunu sordu."

"Ne cevap verdiniz?" diye sordu Brunetti, kardeşi olmadığını biliyordu.

"Otuz yedi dedim ve yıllardır kumar oynadığını söyledim." Signorina Elettra durdu, orada yaşadıklarını düşündü ve "Signora Volpato çok nazikti," dedi.

"Gerçekten mi? Ne yaptı?"

"Bana Azize Rita'nın başka bir kartını daha verdi ve kardeşim için dua edeceğini söyledi."

23 O gün öğleden sonra Brunetti'nin eve gitmeden önce yaptığı tek şey, Marco Landi'nin cesedinin morgdan çıkarılıp ailesine gönderilmesini sağlayacak kâğıtları imzalamak oldu. İmzayı attıktan sonra aşağıyı arayıp Vianello'ya cesedin Trentino'ya gidişinde cenazeye eşlik edip edemeyeceğini sordu. Vianello hemen kabul etti, yalnızca, ertesi gün onun izin günü olduğu için üniforma giymesinin gerekli olup olmadığını sordu.

Brunetti'nin bu konuda hiçbir fikri yoktu, ama "Görev çizelgesini değiştireceğim," diyerek bir çekmeceyi açtı, her hafta ona gelip de okunmadan bir kenara atılan kâğıt yığını arasından çizelgeyi aramaya başladı. "Kendini görevde say ve üniformanı giy."

"Peki burada olup bitenleri, soruşturmada bir ilerleme olup olmadığını sorarlarsa?" diye sordu Vianello.

"Sormayacaklardır, henüz değil," dedi Brunetti, nereden bildiğinden emin değildi, ama haklı olduğunu biliyordu.

Brunetti eve gittiğinde Paola'yı terasta buldu, kötü hava koşullarına karşın bir kış daha dayanmış olan bambu koltuklardan birine ayaklarını uzatmış dinleniyordu. Paola ona gülümseyip ayaklarını koltuktan çekti, Brunetti bu daveti kabul edip onun karşısına oturdu.

"Gününün nasıl geçtiğini sorayım mı?" diye sordu Paola.

Brunetti koltuğa iyice yerleşti, başını salladı ama gülümsemeyi başardı. "Öylesine bir gün işte."

"Neyle dolu?"

"Tefecilik, yolsuzluk ve açgözlülük."

"Öylesine bir günmüş." Paola dizinin üzerindeki kitabın arasından bir zarf çıkardı ve eğilip Brunetti'ye uzattı. "Belki bu sana iyi gelir," dedi.

Brunetti zarfı açıp mektubu çıkardı. "Bu bir mucize mi? diye sordu. Sonra, mektubun son satırını yüksek sesle okudu, "Gerekli belgeler sunulduğundan, bu *condono edilizio* kararıyla daha önceki tüm yazışmalar geçersizdir."

Brunetti'nin mektubu tutan eli dizine düştü. "Düşündüğüm şey doğru mu?" diye sordu.

Paola, gözlerini kaçırmadan, gülümsemeden başını salladı.

Brunetti söyleyeceklerini toparlamaya, ses tonunu kontrol etmeye çalıştı. Başarınca da, "Biraz daha açık olabilir miydin acaba?" dedi.

Paola hemen açıklamaya girişti. "Anladığım kadarıyla bu, gerekli belgelerin bulunduğu, meselenin kapandığı ve bizi çıldırtmayacakları anlamına geliyor."

"Bulunduğu mu?" diye tekrar etti Brunetti.

"Bulunduğu," dedi Paola.

Brunetti elindeki kâğıda baktı, üzerinde "sunulduğundan," yazan mektuba. Sonra katlayıp zarfına koydu. Nasıl soracağına, sorup sormayacağına karar vermeye çalışıyordu.

Zarfı Paola'ya geri verdi. "Babanın bu işle bir ilgisi var mı?" diye sordu, ses tonunu kontrol etse de sözcüklere hâkim değildi.

Paola'yı izledi, onun yalan söylemek için tam anlamıyla ne kadar düşündüğünü tecrübeyle biliyordu. Aynı tecrübeyle Paola'nın bundan vazgeçtiğini gördü. "Belki."

"Nasıl yani?"

"Senden bahsediyorduk," diye başladı Paola, Brunetti onun babasıyla kendisi hakkında konuşmasına şaşırdığını gizledi. "Bana nasıl olduğunu, işinin nasıl gittiğini sordu, ben de şu anda her zamankinden daha fazla sorunla boğuştuğunu söyledim." Brunetti onu, işiyle ilgili sırları ifşa etmekle suçlamaya fırsat bulamadan,

Paola "Bilirsin, ona ya da hiç kimseye bu tür şeyleri ayrıntısıyla asla anlatmam, yalnızca her zamankinden daha fazla yük altında olduğunu söyledim," diye sürdürdü.

"Yük mü?"

"Evet." Ardından açıklama olarak, "Patta'nın oğlu ve onun bu işten nasıl sıyrıldığı," diye açıkladı. "Ve ölen o zavallı gençler." Paola, Brunetti'nin yüzündeki ifadeyi görünce, "Yok, ona bunları anlatmadım, yalnızca senin son zamanlarda ne zorluklar çektiğinden söz ettim. Unutma, ben seninle yatıp seninle kalkıyorum, bu meselelerin seni ne kadar rahatsız ettiği hakkında bana günlük rapor vermen gerekmiyor," dedi.

Brunetti Paola'nın oturduğu yerde doğrulduğunu gördü, sanki konuşmanın bittiğini ve gidip birer içki getirebileceğini düşünüyor gibiydi.

Brunetti, kalkmasına fırsat vermeden, "Ona başka ne anlattın, Paola?" diye sordu.

Paola buna geç cevap verdi, ama verdiğinde de doğruyu söyledi. "Ona, Ufficio Catasto'nun bu saçmalığından söz ettim, sonrasında yeni bir haber çıkmasa da bu konunun tepemizde hâlâ Damokles'in bürokratik kılıcı gibi sallanmaya devam ettiğini söyledim." Brunetti bu kurnazca saptırma taktiğini biliyordu. Pek etkilenmedi.

"Peki o ne dedi?"

"Yapabileceği bir şey olup olmadığını sordu."

Brunetti çok yorgun olmasaydı, insanın yozlaşması düşüncesiyle bu kadar dolu bir gün geçirmemiş olsaydı, büyük ihtimalle konuyu burada kapatır, olayların kontrolünden çıkmasına izin verirdi. Ama bir şey, ya Paola'nın bu kadar rahat dolap çevirmesi, ya da kendinin bundan duyduğu utanç onu, "Bunu yapmamanı söylemiştim," demeye itti. Hemen, "İstemiştim," diye düzeltti.

"Biliyorum. Bunun için ondan yardım istemedim."

"Ondan yardım istemen gerekmez ki, öyle değil mi? diyen Brunetti'nin sesi yükselmeye başladı.

Paola da sesini yükseltti. "Onun ne yaptığını bilmiyorum. Bir şey yapıp yapmadığını da bilmiyorum."

Brunetti elindeki zarfı işaret etti. "Bunun cevabı uzakta değil, öyle değil mi? Senden babandan yardım istememeni, dostlarından

ve bağlantılarından oluşan sistemini kullanmamasını istemiştim."

"Ama sen bizimkileri kullanmakta bir sakınca görmüyordun," diye karşılık verdi Paola.

"O başka," diye vurguladı Brunetti.

"Niye?"

"Çünkü biz küçük insanlarız. Onun kadar güçlü değiliz. Her istediğimizi elde edeceğimizden, yasaları pas geçebileceğimizden emin olamayız."

"Bunun gerçekten bir fark yarattığını mı düşünüyorsun?" diye sordu Paola, şaşkınlıkla.

Brunetti başını salladı.

"O halde Patta hangisi?" diye sordu Paola. "Bizden biri mi, güçlülerden biri mi?"

"Patta mı?"

"Evet, Patta. Eğer sistemi kendi yararına kullanmaya çalışmanın küçük insanlar için doğru ama güçlüler için yanlış olduğunu düşünüyorsan, sence Patta hangi gruptan?" Brunetti bocalayınca, Paola, "Bunu soruyorum, çünkü onun oğlunu kurtarmak için yaptıklarına dair fikrini gizlemeye çalışmıyorsun," diye devam etti.

Brunetti öfkeden kızardı. "Onun oğlu bir suçlu."

"Yine de onun oğlu."

"Ve bu yüzden senin baban da sistemi yozlaştırmakta haklı, çünkü bunu kızı için yapıyor, öyle mi?" Brunetti, bu sözler ağzından çıkar çıkmaz pişman oldu ve bu pişmanlık öfkesini bastırdı. Paola ona baktı, ağzı küçük bir "o" şeklinde açık kalmıştı, sanki Brunetti uzanıp ona bir tokat atmış gibiydi.

Brunetti hemen, "Özür dilerim. Affedersin. Böyle söylememeliydim," dedi. Başını geriye yasladı ve iki yana salladı. Gözlerini kapamak ve tüm bunlardan kurtulmak istiyordu. Bunun yerine, avucu açık halde bir elini kaldırdı, sonra dizine bıraktı. "Üzgünüm. Böyle söylememeliydim."

"Evet, söylememeliydin."

"Doğru değil," dedi Brunetti, özür dilercesine.

"Hayır," dedi Paola, sakin bir sesle. "Söylememeliydin, çünkü dediklerin doğru. Bunu yaptı, çünkü ben onun kızıyım."

Brunetti söylediklerinin diğer kısmının doğru olmadığını söylemek üzereydi: Kont Failer zaten yozlaşmış, büyük ihtimalle yoz

doğmuş bir sistemi daha da yozlaştıramazdı. Ama yalnızca, "Bunu istemiyorum, Paola," diyebildi.

"Neyi?"

"Bu konuda kavga etmeyi."

"Önemli değil." Paola'nın sesi soğuk, ilgisiz, biraz buyurucuydu.

"Yapma!" dedi Brunetti, yeniden sinirlenerek.

Uzun bir süre ikisi de konuşmadı. Sonunda Paola, "Benden ne yapmamı istiyorsun?" diye sordu.

"Yapabileceğin bir şey olduğunu sanmıyorum." Brunetti mektuba doğru elini salladı. "Bu geldikten sonra."

"Sanırım yok," diye kabul etti Paola. Mektubu kaldırdı. "Peki bundan sonra?"

"Bilmem," diyen Brunetti, ardından daha yumuşak bir sesle ekledi, "Galiba gençliğindeki ideallere dönmeni isteyemem değil mi?"

"Dönmemi ister miydin?" diye soran Paola, hemen ekledi, "Bu imkânsız. Sana bunu söylemek zorundayım. Bu yüzden tümüyle retorik bir soru bu. Dönmemi ister miydin?"

Brunetti ayağa kalktı, gençlik ideallerine dönmenin, iç huzurunun garantisi olmadığını fark etti.

İçeri girdi, birkaç dakika sonra elinde iki kadeh Chardonnay ile döndü. Pek bir şey konuşmadan yarım saat kadar birlikte oturdular. Sonra Paola saatine baktı ve ayağa kalkıp akşam yemeğini hazırlamaya başlayacağını söyledi. Boş kadehini almak için eğilince Brunetti'nin sağ kulağına bir öpücük kondurdu, yanağını tutturamamıştı.

Yemekten sonra Brunetti kanapeye uzandı, ailesinin huzurunun kaçmamasının, gün içinde gördüğü korkunç olayların asla yuvasına zarar vermemesinin yolunu bulmayı umuyordu. Ksenophon'u okumaya devam etmeye çalıştı, ama kalan Yunanlılar ülkelerine ve güvenliğe kavuşmaya yakın olsalar da onların hikâyesine kendini veremedi, iki bin yıllık kaçışlarıyla ilgilenmesi imkânsızdı.

Saat on sularında ona iyi geceler öpücüğü vermeye gelen Chiara tekneler konusunda hiçbir şey söylemedi. İsteseydi Brunetti'nin ona *QE2*'yi bile almayı kabul edeceğinin farkında değildi.

Brunetti, ertesi gün işe giderken gazeteyi aldığında, beklediği gibi, *Il Gazzettino*'nun ikinci bölümünün ilk sayfasında kendi başlığını gördü, masasına oturup okumaya başladı. İstediğinden daha ürkütücü ve vurucuydu ve bu gazetede çıkan birçok uydurma haber gibi, çok da ikna ediciydi. Haberde, bu tedavinin yalnızca hastalığın ısırma ile geçmesi halinde etkili olduğu açıkça belirtilse de -insanlar ne kadar saçma şeylere inanıyordu- hastanenin, Ospedale Civile'deki doktorların bildiği ve istenirse Pronto Soccorso'da uygulandığı söylenen mucizevi tedavi için, uyuşturucu bağımlılarının ve hastalığı kapmış olanların hücumuna uğramasından korkuyordu. Yolda, pek ender yaptığı bir şeyi yapmış, kendisini tanıyan kimsenin görmemesini umarak bir de *La Nuova* almıştı. Haberi, yirmi yedinci sayfada buldu. Üç sütuna yayılmıştı, Zecchino'nun bir fotoğrafı bile vardı, anlaşıldığı kadarıyla bir grup fotoğrafından alınmıştı. Isırığın tehlikesi de, yalnızca Pronto Soccorso'da yapılan tedavideki umut da mümkün olduğunca abartılmıştı.

Odasına gireli on dakikayı geçmemişti ki, kapı ardına kadar açıldı, Brunetti başını kaldırınca önce şaşırdı, ardından Müdür Yardımcısı Giuseppe Patta'nın kapının eşiğinde durduğunu görünce iyice afalladı. Ama Patta orada fazla beklemedi: Birkaç saniye içinde hızla Brunetti'nin masasının önüne gelip dikildi. Brunetti ayağa kalkmaya yeltendi, ama Patta, sanki onu geri iter gibi bir elini havaya kaldırdı, ardından elini yumruk yaptı ve masaya indirdi.

"Bunu niye yaptın?" diye bağırdı. "Ben sana ne yaptım da bize bunu yaptın? Onu öldürecekler. Bunu biliyorsun. Bu işi yaparken bunu biliyor olmalıydın."

Brunetti bir an için, amirinin çıldırdığını ya da işinin, belki de özel hayatının verdiği stresin onu duygularını denetleyemeyeceği bir noktaya sürüklediğini ve görünmez bir engeli aşıp kontrolsüz bir öfkeye kapılmış olduğunu sandı.

"Pekâlâ!" diye bağıran Patta, avuçlarını masaya dayadı ve yüzü Brunetti'ninkine iyice yaklaşana kadar öne eğildi. "Ona bunu niye yaptığını bilmek istiyorum. Roberto'ya bir şey olursa seni mahvederim." Sonra doğruldu, Brunetti onun ellerini yumruk haline getirdiğini fark etti. Patta yutkundu ve "Sana bir soru sordum Brunetti," dedi, hafiften tehdit ederek.

Brunetti sandalyesinde geri çekildi ve kollarını kavuşturdu.

"Oturup bana neler olduğunu anlatsanız iyi olur Vice-Questore."

Patta'nın sakinleşeceği varsa da bu sözlerden sonra yeniden bağırdı, "Bana yalan söyleme, Brunetti. Bunu niye yaptığını öğrenmek istiyorum."

"Neden söz ettiğinizi anlamıyorum," dedi Brunetti, öfkesinin bir parça sesine yansımasına aldırmadı.

Patta ceketinin cebinden dünkü gazeteyi çıkardı ve Brunetti'nin masasına attı. Bir parmağını sinirle sayfaya bastırarak "Bundan söz ediyorum," dedi. "Roberto'nun tutuklanmak üzere olduğunu ve Venedik'teki uyuşturucu ticaretini kontrol edenleri ele vermesinin beklendiğini yazan haberden." Brunetti'nin karşılık vermesine fırsat vermeden de "Siz kuzeylilerin nasıl gizli bir kulüp gibi çalıştığınızı biliyorum. Gazetedeki arkadaşlarınızdan birini aramanız yeterli, sizin söylediğiniz her boku yazacaktır."

Birden bitkin düşen Patta, masanın önünde duran bir sandalyeye çöktü. Hâlâ kıpkırmızı olan yüzü ter içindeydi, yüzünü silmeye çalışırken Brunetti onun ellerinin titrediğini fark etti. "Onu öldürecekler," dedi Patta, mırıldanarak.

Brunetti durumu fark edince ne kafa karışıklığı ne de Patta'nın davranışına duyduğu öfke kaldı. Birkaç dakika bekledi, Patta'nın soluk alışları giderek normale dönmeye başlayınca, sakin bir sesle "Haber Roberto hakkında değil," dedi. "Geçen hafta aşırı dozdan ölen genç hakkında. Kız arkadaşı gelip ona uyuşturucuyu kimin sattığını bildiğini söyledi, ama kim olduğunu söylemeye çekindi. Ben de o her kimse, bu sayede kendi rızasıyla gelip bizimle konuşur diye düşündüm."

Patta'nın dinlediğini gördü, inanıp inanmadığı, ya da inandıysa da bunun bir fark yaratıp yaratmadığı tümüyle başka bir meseleydi.

"Roberto ile hiçbir ilgisi yok," dedi Brunetti, sesi mümkün olduğunca sakindi. Patta, Roberto'nun uyuşturucu satışıyla ilgisi olmadığında ısrar ettiği için, Brunetti'nin aklına, bu haberin onu tehlikeye sokmasının imkânsız olduğunu söylemek geldi, ama söylemedi. Patta bile bu kadar ucuz bir zafere değmezdi. Durdu, Patta'nın cevabını bekliyordu.

Uzun bir süre sonra Patta "Kimin hakkında olduğu umurumda değil," dedi, bu da onun Brunetti'nin söylediklerine inandığı anla-

mına geliyordu. Brunetti'nin gözlerinin içine baktı, içtendi. "Dün gece onu aradılar. *Telefonino*'sundan."

"Ne dediler?" diye sordu Brunetti. Patta'nın, kendi oğlunun, Venedik'in Vice-Questore'sinin oğlunun uyuşturucu sattığını itiraf etmiş olduğunun çok iyi farkındaydı.

"Bu konuda daha fazla bir şey duymasalar iyi olurmuş, birisiyle konuştuğunu ya da Questura'ya gittiğini duymasalar iyi olurmuş." Patta durdu, gözlerini kapadı, devam etmeye niyeti yoktu.

"Yoksa?" diye sordu Brunetti, donuk bir sesle.

Uzun bir bekleyişten sonra cevap geldi: "Söylemediler. Söylemelerine gerek yoktu." Brunetti'nin bunun doğru olduğundan kuşkusu yoktu.

Brunetti'nin içi birden başka bir yerde olma arzusuyla doldu. Zecchino ve ölü kızla o odada olmak bile daha iyiydi, çünkü en azından orada duyguları temizdi, içten bir acımaydı. Küçümsediği bu adamın bu duruma düşmesi karşısında duyduğu can sıkıcı zafer duygusu yoktu orada. Patta'nın korkusu ve öfkesi karşısında tatmin duygusunu yaşamak istemiyordu, ama bunu bastırmayı başaramadı.

"Bir şey mi kullanıyor, yoksa yalnızca satıyor mu?"

Patta içini çekti. "Bilmiyorum. Hiçbir fikrim yok." Brunetti ona yalan söylemeyi kesmesi için zaman tanıdı ve bir süre sonra Patta, "Evet. Kokain sanırım," dedi.

Yıllar önce, sorgulama sanatında daha az deneyimliyken, Brunetti delikanlının aynı zamanda sattığını da doğrulatmak isterdi, ama şimdi bunu veri olarak kabul edip bir sonraki sorusuna geçti. "Onunla konuştunuz mu?"

Patta başını salladı. Bir süre sonra da "Ürkmüş. Gidip büyükannesinde kalmak istiyor, ama orada güvenlikte olmaz." Brunetti'ye baktı. "Bu insanlar onun konuşmayacağından emin olmalı. Onun güvende olmasının tek yolu bu."

Brunetti de zaten aynı sonuca ulaşmıştı ve maliyetini hesaplamaya başlamıştı bile. Bunu yapmanın tek yolu başka bir haber yayımlatmaktı. Bu kez polisin, yanlış bilgilendirildiğinden kuşkulanmaya başladığını ve aslında son günlerdeki uyuşturucu bağlantılı ölümlerle bu uyuşturucuların satışından sorumlu olan kişi arasında bağlantı kurulamadığını anlatmalıydı. Böyle bir haber, büyük ihti-

malle, Roberto Patta'yı yakın bir tehlikeden kurtarırdı, ama aynı zamanda da Anna Maria'nın kardeşini ya da kuzenini ya da her kimse onu, gelip Marco Landi'yi öldüren uyuşturucuyu satan kişilerin adını vermekten vazgeçirebilirdi.

Hiçbir şey yapmazsa Roberto'nun yaşamı tehlikeye girecekti, ama haber yayımlanırsa da Anna Maria, ne kadar uzaktan olursa olsun Marco'nun ölümünden duyduğu sorumluluk nedeniyle çektiği gizli acıyla yaşamak zorunda kalacaktı.

Brunetti "Bu işi halledeceğim," deyince Patta birden başını kaldırıp onun gözlerinin içine baktı.

"Ne?" dedi, ardından "Nasıl?" diye sordu.

"Bu işi halledeceğim dedim," diye yineledi Brunetti, kararlı bir sesle. Patta'nın kendisine inanıp, olası minnet duygularını da yanına alarak çıkıp gitmesini umuyordu. "Onu bir kliniğe filan götürmeye çalışın," diye devam etti.

Patta'nın, kendisine tavsiyede bulunma cüreti gösteren astına duyduğu öfkeden gözlerinin büyüdüğünü gördü.

Brunetti bu işin çabuk halledilmesini istiyordu. "Onları şimdi arayacağım," dedi, kapıya doğru bakarak.

Buna da kızan Patta, olduğu yerde dönüp kapıya doğru yürüdü ve çıktı.

Brunetti hemen gazetedeki arkadaşını arayıp bu işi halletti, ne büyük bir borcun altına girdiğinin farkındaydı. Ödeme zamanı geldiğinde, ki bu günün geleceğinden bir an bile şüphe etmedi, ödemeyi bir ilkeden taviz vererek ya da bir yasayı çiğneyerek yapacağını biliyordu. Bu iki düşünce de onu bir an bile tereddüte sevk etmedi.

Öğle yemeği için çıkmak üzereyken telefonu çaldı. Arayan Carraro'ydu, on dakika önce bir adamın telefon ettiğini söylüyordu. Adam bu sabah gazetedeki haberi okumuş ve gerçekten doğru olup olmadığını soruyormuş. Carraro doğru olduğunu söylemiş. Tedavinin mutlak bir devrim ve ısırılan kişinin tek umudu olduğunu anlatmış.

"Sizce bu o mu?" diye sordu Brunetti.

"Bilmiyorum," dedi Carraro. "Ama çok ilgilenmiş gibiydi. Bugün geleceğini söyledi. Şimdi ne yapacaksınız?"

"Hemen oraya geliyorum."

"Gelirse ne yapayım?"

"Orada tutun. Onunla konuşun. Bir tür tarama süreci filan uydurup orada tutun," dedi Brunetti. Çıkarken, polis odasına kafasını uzatıp bağırarak Pronto Soccorso'nun girişine hemen iki adam ve bir tekne göndermeleri emrini verdi.

Hastaneye yürümesi yalnızca on dakikasını aldı, vardığında *portire*'ye, bekleyen hastaların kendisini görmemesi için Pronto Soccorso'nun doktor girişine götürülmesi gerektiğini söyledi. Ondaki bu telaş bulaşıcı olmalı ki, adam camekânlı odasından çıktı, Brunetti'yi alıp ana koridordan girdi, Acil Servis'in hasta girişini geçip ardından üzerinde hiçbir ibare bulunmayan bir kapıdan dar bir koridora soktu, Pronto Soccorso'nun hemşire odasına götürdü.

Görevli hemşire, ansızın sol yanında biten Brunetti'ye şaşkınlıkla baktı ama Carraro, birinin geleceğini söylemiş olmalı ki ayağa kalkıp "Doktor Carraro'nun yanında," dedi. Ana muayene odasının kapısını işaret etti. "Orada." Brunetti kapıyı çalmadan açtı ve içeri girdi. Beyaz gömlekli Carraro muayene masasına sırtüstü uzanmış uzun boylu bir adamın yanında duruyordu. Adamın gömleği ve süveteri bir sandalyenin arkasına asılmıştı, Carraro steteskopla kalbini dinliyordu. Kulaklıkları takılı olduğundan Carraro Brunetti'nin gelişini fark etmedi. Ama masadaki adam fark etti, Brunetti'yi gördüğünde kalp atışları hızlanınca Carraro hastasının bu tepkisine neyin yol açtığını görmek için başını kaldırdı. Brunetti'yi gördü ama hiçbir şey demedi.

Adam hiç kıpırdamadan yatıyordu, ama Brunetti vücudunun katılaşmasını ve yüzündeki ani kızarmayı gördü. Ayrıca sağ kolunun dış kısmındaki yara izini de gördü: Ovaldi, iki kenarında diş izleri vardı.

Brunetti hiçbir şey dememeyi tercih etti. Muayene masasındaki adam gözlerini kapadı ve kendini bıraktı, kolları ölü gibi iki yana düştü. Brunetti, Carraro'nun şeffaf plastik eldiven giydiğini fark etti. Eğer içeri şimdi girip adamı böyle yatarken görmüş olsaydı uyuduğunu sanırdı. Kendi kalp atışları da normale döndü. Carraro muayene masasından uzaklaşıp kendi masasına gitti, steteskopu koydu ve bir şey söylemeden odadan çıktı.

Brunetti muayene masasına bir adım yaklaştı ama bir kol mesafesi uzakta durmaya dikkat etti. Yaklaşınca, adamın çok güçlü ol-

duğunu gördü: Göğüs kasları ve omuzları yuvarlak ve gergindi, uzun yıllar ağır işler yapmış olmalıydı. Elleri kocamandı, bir elinin avucu açıktı, Brunetti bu geniş parmakların uçlarının bu kadar düz olmasına şaşırdı.

Adamın yüzünde hiç ifade yoktu. Brunetti'yi ilk gördüğünde, belki kim olduğunu anladığında bile, yüz ifadesi pek değişmemişti. Kulakları çok küçüktü, aslında silindir kafası, o iri gövde için bir ya da iki beden küçük görünüyordu.

"Signore," dedi Brunetti nihayet.

Adam gözlerini açtı ve Brunetti'ye baktı. Gözleri koyu kahverengiydi ve Brunetti'ye ayıları hatırlattı, ama bu vücudunun iriliğinden de olabilirdi. "Bana gelmememi söylemişti," dedi adam. "Bunun bir tuzak olduğunu söylemişti." Gözlerini kırptı, uzun süre kapalı tuttu, sonra açıp, "Ama ben korktum. İnsanların bu haberden bahsettiğini duydum ve korktum." Yine gözlerini kapadı, o kadar uzun süre kapalı tuttu ki, sanki bu sırada başka bir yere gitti, denizin altındaki o muhteşem güzelliğin içinde kalıp yukarı çıkmak istemeyen bir dalgıç gibiydi.

Gözlerini açtı. "Ama haklıydı. O her zaman haklıdır." Bunu söyledikten sonra doğrulup oturdu. "Endişelenmeyin, size zarar vermeyeceğim. Doktor beni tedavi ettikten sonra sizinle geleceğim. Ama önce tedavi olmalıyım."

Brunetti anlayışla başını salladı. "Doktoru çağırayım," deyip çıktı, hemşire odasına gitti, Carraro ayakta, telefonda konuşuyordu. Hemşire ortalıkta yoktu.

Carraro, Brunetti'yi görünce telefonu kapatıp döndü. "Evet?" Öfkesi geri dönmüştü, ama Brunetti bunun Hipokrat yeminini bozmakla bir ilgisi olmadığını düşündü.

"Ona bir tetanos iğnesi yapmanızı istiyorum, sonra alıp Questura'ya götüreceğim."

"Beni bir katille tek başıma bir odada bırakıyorsunuz, şimdi de benden oraya dönüp ona bir tetanos iğnesi yapmamı mı istiyorsunuz? Siz çıldırmış olmalısınız," dedi Carraro, bu isteği reddettiğinin görsel işareti olarak da kollarını kavuşturmuştu.

"Bir risk olduğunu sanmıyorum doktor. O ısırık için zaten ihtiyacı var. Bana enfeksiyon kapmış gibi geldi."

"Şimdi de doktor kesildiniz, ha?"

"Doktor bey," dedi Brunetti, ayakkabılarına bakıp derin bir nefes alarak, "sizden plastik eldivenlerinizi yeniden giymenizi ve odaya gelip hastanıza bir tetanos iğnesi yapmanızı rica ediyorum."

"Ya reddedersem?" diye sordu Carraro kof bir kabadayılıkla. Ağzı nane ve alkol kokuyordu, gerçek içicilerin kahvaltısı.

"Eğer reddederseniz," diye başladı Brunetti, ölümcül bir sükûnet içindeydi ve bir elini ona doğru uzatmıştı, "sizi çekip o odaya götürürüm ve adama kendisini iyileştirecek iğneyi yapmak istemediğinizi söylerim. Sonra da sizi onunla yalnız bırakırım."

Konuşurken Carraro'yu seyretti, doktorun ona inandığını gördü, bu yeterliydi. Carraro'nun kolları yana düştü, bir şeyler mırıldandı, ama Brunetti duymazdan geldi.

Carraro'nun geçmesi için kapıyı tuttu ve ardından içeri girdi. Adam muayene masasının kenarında oturmuş, uzun bacakları yere doğru sarkmış halde, şişkin göğsünün üzerinden gömleğinin düğmelerini ilikliyordu.

Carraro, sessizce odanın ucundaki camekânlı dolaba gitti, açıp bir şırınga aldı. Eğildi, aradığı kutuyu bulana kadar gürültülü bir şekilde orada depolanmış ilaç kutularını karıştırdı. Plastik kapaklı küçük bir cam şişe çıkardı ve masasına gitti. Dikkatlice bir çift plastik eldiven giydi, plastik paketini açıp şırıngayı çıkardı ve ucunu küçük şişenin plastik kapağına batırdı. Şişedeki tüm sıvıyı şırıngaya çekti ve gömleğini pantolonuna sokmuş, bir kolunu neredeyse omuzuna kadar sıyırmış halde oturan adama döndü.

Brunetti seyrederken adam kolunu doktora doğru uzattı, yüzünü başka yana çevirdi ve tıpkı çocukların aşı olurken yaptığı gibi gözlerini sımsıkı kapadı. Carraro, iğneyi adamın kasına hırsla batırdı ve sıvıyı koluna verdi. İğneyi çıkardı, basıncın kan akışını durdurması için adamın kolunu kabaca yukarı kaldırdı ve masasına döndü.

"Teşekkürler doktor," dedi adam, "Tedavi bu kadar mı?"

Carraro konuşmak istemedi, bu yüzden Brunetti açıkladı. "Evet. Hepsi bu kadar. Artık endişelenmenize gerek yok."

"Acıtmadı bile. Fazla acıtmadı yani," dedi adam ve Brunetti'ye baktı. "Şimdi gitmek zorunda mıyız?"

Brunetti başını salladı. Adam kolunu indirip Carraro'nun iğneyi batırdığı yere baktı. Kan fışkırıyordu.

"Sanırım hastanızın sargıya ihtiyacı var, doktor," dedi Brunetti, ama Carraro'nun hiçbir şey yapmayacağını biliyordu. Doktor eldivenlerini elinden çıkarıp bir masaya doğru fırlattı, yere düşmelerine zerre kadar aldırmadı. Brunetti dolaba gidip en üst raftaki kutulara baktı. Birinde standart boy yara bandı vardı. Bir tane alıp adamın yanına döndü. Steril kâğıt ambalajını çıkarıp yara bandını adamın kolundaki kanayan yere koymak üzereyken adam elini kaldırdı ve Brunetti'ye durmasını işaret etti.

"Henüz tedavi olmamış olabilirim Signore, o yüzden bırakın ben yapayım." Yara bandını aldı, sol eliyle, sakarca yaranın üzerine koydu ve ardından yapışkan uçları derisine bastırdı. Gömleğinin kolunu indirip ayağa kalktı ve uzanıp süveterini aldı.

Muayene odasının kapısına geldiklerinde adam durdu ve yanında kısacık kalan Brunetti'ye baktı. "Hastalığı kapmam ailemiz için bir felaket olurdu, anlıyorsunuz ya," dedi. Kendi sözünü doğrularcasına başını salladı ve Brunetti'nin kapıdan geçmesi için geri çekildi. Onların arkasında kalan Carraro ilaç dolabının kapısını hızla çarptı ama devlet malı mobilya sağlamdı, camı kırılmadı.

Ana koridorda, Brunetti'nin hastaneye gönderilmesini emrettiği iki üniformalı polis duruyordu, iskelede ise dümeninde ketum Bonsuan'ın bulunduğu polis teknesi bekliyordu. Hastanenin yan girişinden çıkıp iskeleye bağlı olan tekne arasındaki birkaç metreyi yürüdüler. Adam, üniformaları gördüğü anda başını eğip sırtını kamburlaştırmıştı.

Yürüyüşü yavaş ve hantaldı, normal bir yürüyüşün akışkanlığından eser yoktu, sanki beyni ile ayakları arasındaki hatta parazit vardı. İki yanında birer polis olduğu halde tekneye bindiklerinde, adam Brunetti'ye dönüp "Aşağıda oturabilir miyim Signore?" diye sordu.

Brunetti alt kata giden dört basamaklı merdiveni gösterdi, adam inip kamaranın iki yanını da boydan boya kaplayan uzun minderli banklardan birine oturdu. Ellerini dizlerinin arasında birleştirip başını eğerek yere bakmaya başladı.

Questura'nın önündeki iskeleye yanaştıklarında polisler atlayıp tekneyi bağladılar. Brunetti merdivenlere gidip "Geldik," diye seslendi.

Adam başını kaldırıp baktı ve ayağa kalktı.

Dönüş yolunda Brunetti, adamı odasına götürüp orada sorgulamayı düşünmüş ama bakımsız duvarları ve parlak ışıklandırmasıyla, penceresiz ve çirkin sorgu odalarından birinin yapacağı şeye daha uygun olduğunu düşünerek bundan vazgeçmişti.

Polisler önde, ilk kata çıktılar ve koridorda ilerleyip sağdan üçüncü kapının önünde durdular. Brunetti kapıyı açtı ve adamın geçmesi için tuttu, sessizce içeri giren adam durdu ve dönüp Brunetti'ye baktı, Brunetti de ona çizikler içindeki bir masanın yanında duran sandalyelerden birine oturmasını işaret etti.

Adam oturdu. Brunetti kapıyı kapadı ve gelip adamın karşısına oturdu: "Benim adım Guido Brunetti. Komiserim," diye başladı. "Bu odada bir mikrofon var ve tüm konuştuklarımız kaydedilecek." Tarihi ve saati söyledi ve adama döndü.

"Sizi buraya üç ölüm hakkında bazı sorular sormak için getirdim: Franco Rossi adında genç bir adam, Gino Zecchino adında başka bir genç adam ve henüz adını bilmediğimiz genç bir kadın. İkisi, Angelo Raffaele yakınlarındaki bir binada ya da yakınında öldü, biri de aynı binadan düşerek öldü." Brunetti burada durdu, ardından devam etti. "Daha fazla ilerlemeden önce, adınızı sormam ve sizden kendinizi tanıtmanızı istemem gerekiyor." Adam karşılık vermeyince, "Adınızı söyler misiniz, Signore?" diye sordu.

Adam Brunetti'ye baktı ve derin bir üzüntü içinde "Mecbur muyum?" diye sordu.

Brunetti sabırla, "Korkarım evet," dedi.

Adam başını eğip masaya baktı. "Bana çok kızacak," diye mırıldandı. Brunetti'ye baktı ve aynı yumuşak sesle, "Giovanni Dolfin," dedi.

24

Brunetti, bu hantal dev ile dal Carlo'nun odasında gördüğü o ince ve kambur kadın arasında bir tür benzerlik aradı. Hiçbir benzerlik bulamadı, ama yine de aralarındaki bağı sormaya kalkışmadı. Kendisi, söylenebilecek her şeyi bilen ve yalnızca bazı önemsiz noktalar ile kronolojik ayrıntılar hakkında sorular sormak

için orada bulunan biri rolünü oynarken, adamın konuşmasını sürdürmesine izin vermenin daha iyi olacağını düşündü.

Ortalığa sessizlik yayıldı. Brunetti, sessizlik tüm odayı doldurana kadar bekledi. Duyulan tek ses, Dolfin'in zorla soluk alıp verişiydi.

Dolfin nihayet Brunetti'ye dönüp acılı gözlerle baktı. "Ben bir kontum, anlıyorsunuz ya. Biz sonuncularız. Bizden sonra gelen kimse yok. Loredana hiç evlenmedi ve..."

Yine masaya baktı, olup biteni nasıl açıklayacağını bilemiyordu. İçini çekti ve yeniden anlatmaya başladı. "Ben evlenmeyeceğim. Bu tür şeylerle ilgilenmiyorum," dedi. Eliyle, sanki "bu tür şeyleri" def edermiş gibi belirsiz bir hareket yapmıştı.

"Yani biz sonuncuyuz, bu da aile adına ya da şerefimize leke sürülmemesini önemli hale getiriyor." Gözlerini Brunetti'ninkilere dikerek "Anlıyor musunuz?" diye sordu.

"Tabii ki," dedi Brunetti. "Şeref" sözcüğünün, özellikle de bir adı sekiz yüzyılı aşkın bir süredir taşıyan bir ailenin üyesi için ne anlama geldiğine dair bir fikri yoktu. "Şerefimizle yaşamak zorundayız," diyebildi yalnızca.

Dolfin art arda başını salladı. "Loredana da bana bunu söyler. Bana hep bunu söyledi. Zengin olmamamızın hiçbir önemi olmadığını söyler. Bizim adımız var." İnsanların pek anlamadıkları, üzerine düşünmek yerine yalnızca inandıkları ifadeleri ya da fikirleri tekrar ederken yaptıkları vurguyla söylüyordu bunları. Dolfin'in zihninde bir tür düzenek harekete geçmiş gibiydi, çünkü yeniden başını öne eğip meşhur atası Doge Giovanni Dolfin'in hikâyesini anlatmaya başladı. Brunetti, adamın sesiyle tuhaf bir biçimde rahatlamış, çocukluğunda komşu kadınların beraber dua etmek için evlerine geldiği, kendisinin de farkına varmadan onlarla birlikte duaları mırıldandığı günlere geri dönmüştü. O eski fısıltılara bıraktı kendini ve Dolfin'in, "1361'deki veba salgını..." dediğini duyana kadar da orada kaldı.

Dolfin bunu söylerken başını kaldırıp baktı, Brunetti de onu onaylamak için başını salladı. "Böyle bir isim önemli," dedi Brunetti, onu yönlendirmenin yolunun bu olduğunu düşünüyordu. "İnsanın ismini korumak için çok dikkatli olması gerekir."

"Loredana da böyle söyledi, hem de aynısını." Dolfin artık Bru-

netti'ye saygıyla bakıyordu: Kardeşiyle kendisinin yaşamları boyunca yerine getirmek zorunda kaldıkları yükümlülükleri anlayabilecek biri vardı karşısında. "Bana, özellikle bu kez, adımızı yaşatıp koruyabilmek için her şeyi yapmak zorunda olduğumuzu söyledi." Son sözcükleri söylerken dili sürçtü.

"Tabii ki," dedi Brunetti, "özellikle bu kez."

Dolfin devam etti: "Dairedeki adamın, konumundan ötürü onu her zaman kıskandığını söyledi." Brunetti'nin kafasının karıştığını görünce, "Toplumdaki konumundan," diye açıkladı.

Brunetti başını salladı.

"Adamın kendisinden niye bu kadar nefret ettiğini hiç anlayamadı. Ama adam belgelerle bir şey yaptı. Loredana bunu bana açıklamaya çalıştı, ama ben anlamadım. Anladığım kadarıyla adam sahte belgeler düzenleyip Loredana'nın dairede bir şeyler karıştırdığını, karşılığında da para aldığını söylemiş." Avuçlarını masaya dayayıp aldığı kuvvetle sandalyesinden kalkar gibi doğruldu. Sesini fazlasıyla yükseltti: "Dolfinler para için bir şey yapmaz. Para Dolfinlere bir şey ifade etmez."

Brunetti elini kaldırarak sakinleşmesini işaret edince Dolfin yeniden sandalyesine bıraktı kendini. "Biz para için bir şey yapmayız," dedi üstüne basarak. "Bunu bütün kent bilir. Para için değil."

Dolfin devam etti: "Loredana herkesin belgelere inanacağını ve bunun bir skandala yol açacağını söyledi. Adımız lekelenecekti. Loredana bana..." diye başladı, sonra düzeltti, "Hayır, bunu kendim biliyordum, bana kimsenin söylemesine gerek yoktu. Dolfinler hakkında yalan söyleyen hiç kimse cezasız kalmaz."

"Anlıyorum," dedi Brunetti. "Yani polise mi verirsiniz?"

Dolfin elini salladı, bu hareketle polis fikrini de bir kenara itmişti. "Hayır, bu bizim şerefimizdi, adaleti kendimiz sağlama hakkına sahiptik."

"Anlıyorum."

"Kim olduğunu biliyordum. Sabah alışveriş yapmışsa ve yanında eve taşınacak şeyler varsa Loredana'yı almaya daireye giderdim. Gidip ona yardım ederdim." Son cümlesini bilinçsiz bir gururla söylemişti, aile adamı kahramanlığını ilan ediyordu.

"Loredana o gün adamın nereye gideceğini biliyordu, bana onu izlememi ve konuşmaya çalışmamı söyledi. Ama ben konuşmayı

denediğimde adam söylediklerimi anlamamazlıktan geldi ve yaptıklarının Loredana ile bir ilgisi olmadığını söyledi. Diğer adamla ilgili dedi. Loredana, adamın yalan söyleyeceği ve beni söz konusu olanın daireden başka biri olduğuna inandırmaya çalışacağı konusunda uyarmıştı. Buna hazırdım. Loredana'nın peşinde olduğunu, çünkü onu kıskandığını biliyordum." İnsanların, daha sonra kendisine akıllıca olduğu söylenen laflar sarfettiklerinde kullandıklarını gördüğü yüz ifadesini takındı. Brunetti yine, ona bu dersi tekrar etmesinin öğretilmiş olduğu izlenimini aldı.

"Sonra?"

"Bana yalancı dedi ve beni itip geçmek istedi. Bana yolundan çekilmemi söyledi. O binadaydık." Gözleri faltaşı gibi açıldı, Brunetti bunu olanları hatırlamasına bağladı. Ama ona gözlerini böylesine açtıran orada yaşadığı bir skandaldı: "Ve benimle konuşurken *tu* kullandı. Benim bir kont olduğumu biliyordu, buna rağmen bana *tu* diye hitap etti." Dolfin Brunetti'ye doğru göz attı, sanki daha önce hiç böyle bir şey duymuş olup olmadığını sorar gibiydi.

Duymamış olan Brunetti, şaşırmış gibi başını iki yana salladı.

Dolfin daha fazla bir şey söylemeye niyetli değilmiş gibi görününce Brunetti, "Siz ne yaptınız?" diye sordu, gerçekten merak ettiği sesinden belliydi.

"Bana yalan söylediğini, kıskandığı için Loredana'ya zarar vermek istediğini söyledim. Beni tekrar itti. Bunu bana hiç kimse yapmamıştı." Brunetti, konuşmasından Dolfin'in, insanların ona cüssesinden dolayı değil, unvanından dolayı saygı göstermesi gerektiğini düşündüğünü anladı. "Beni itince geriledim ve ayağım orada duran bir boruya çarptı, yere düştüm. Ayağa kalktığımda boru elimdeydi. Ona vurmak istedim ama bir Dolfin bir adama asla arkadan vurmaz, bu nedenle ona seslendim ve o da döndü. O zaman, bana vurmak için elini kaldırdı." Dolfin burada sustu ama elleri, sanki birden ondan bağımsız bir varlık kazanmış gibi, dizinde kenetlenip açılıyordu.

Dolfin yeniden Brunetti'ye baktığında, hafızasında zamanın geçtiği açıktı, çünkü, "Sonra ayağa kalkmaya çalıştı," diye devam etti. "Pencerenin yanındaydık ve panjur açıktı. Geldiğinde açmıştı. Pencereye doğru süründü ve tutunup kalktı. Öfkem geçmişti," dedi, sesi heyecansız ve sakindi. "Şerefimiz kurtulmuştu. Yardım et-

mek için yanına gittim. Ama o benden korkuyordu, ona yaklaşınca geri çekildi ve ayağı pencerenin eşiğine çarpınca geriye düştü. Koşup onu tutmaya çalıştım, gerçekten," dedi, hareketi anlattığı gibi tekrar ediyordu, uzun, düz parmakları havada umutsuzca açılıp kapanıyordu. "Ama düşüyordu, onu tutamadım." Elini geri çekti ve diğeriyle de gözlerini kapadı. "Yere düştüğünü duydum. Çok ses çıktı. Ama o sırada odanın kapısında biri vardı, çok korktum. Kim olduğunu bilmiyordum. Merdivenlerden aşağı koştum." Durdu.

"Nereye gittiniz?"

"Eve gittim. Öğle yemeği vakti geçmişti. Geç kaldığımda Loredana hep endişelenir."

"Ona söylediniz mi?"

"Neyi söyledim mi?"

"Ne olduğunu?"

"Söylemek istemedim. Ama o anladı. Yemek yiyemediğimi görünce anladı. Ben de olanları anlattım."

"Peki o ne dedi?"

"Benimle gurur duyduğunu söyledi," diye cevap verdi Dolfin, yüzü ışıl ışıldı. "Şerefimizi savunduğumu ve olanların bir kaza olduğunu söyledi. Adam beni itti. Yemin ederim bu doğru. Beni itip yere düşürdü."

Sonra sinirli bir şekilde kapıya bakıp "Loredana burada olduğumu biliyor mu?" diye sordu.

Brunetti'nin cevap olarak başını iki yana salladığını görünce Dolfin koca elini ağzına götürdü ve birbiriyle bitiştirdiği parmaklarının ucuyla alt dudağına hafifçe vurmaya başladı. "Çok kızacak. Bana hastaneye gitmememi söylemişti. Bir tuzak olduğunu söylemişti. Haklıydı. Onu dinlemeliydim. O her zaman haklıdır. Her konuda, her zaman haklıdır." Kolunda iğnenin yapıldığı noktaya elini hafifçe koydu ama daha fazla bir şey söylemedi. Parmaklarını o nokta üzerinde hafifçe ileri geri oynattı.

Bu sessizlik sırasında, Brunetti, Loredana Dolfin'in kardeşine söylediklerinin ne kadarının doğru olduğunu düşündü. Rossi'nin Ufficio Catasto'da dönen yolsuzlukları öğrenmiş olduğuna artık kuşkusu yoktu, ama bunun Dolfin ailesinin şerefiyle ilgili olduğundan kuşkuluydu.

"Peki ne zaman geri döndünüz?" diye sordu Brunetti. Dolfin'in

hareketlerindeki giderek artan huzursuzluktan endişe duymaya başlıyordu.

"Diğeri, şu uyuşturucu kullanan, olay sırasında oradaymış. Beni eve kadar izlemiş, insanlara kim olduğumu sormuş. Adımdan dolayı beni tanırlar." Bunu gurur duyarak söylemişti. "Eve geldi, işe gitmek için çıktığımda bana her şeyi gördüğünü söyledi. Benim dostum olduğunu ve beladan kurtulmam için bana yardım etmek istediğini söyledi. Ona inandım ve birlikte oraya gidip yukarıdaki odayı temizlemeye başladık. Biz oradayken iki polis geldi, ama o onlara bir şey söyledi, polisler de gitti. Onlar gittikten sonra bana, eğer ona para vermezsem polisleri geri çağırıp odayı göstereceğini ve başımın büyük belaya gireceğini, herkesin ne yaptığımı öğreneceğini söyledi." Dolfin konuşmayı burada kesti, bunun ne gibi sonuçlar doğurabileceğini düşünüyordu.

"Sonra?"

"Ona param olmadığını, paramı hep Loredana'ya verdiğimi söyledim. O parayla ne yapılacağını daha iyi bilir."

Dolfin yarı yarıya ayağa kalktı ve başını iki yana çevirdi, sanki ensesinden gelecek bir sese kulak verir gibiydi.

"Sonra?" diye tekrarladı Brunetti aynı yumuşak sesle.

"Tabii ki, Loredana'ya söyledim. Sonra birlikte oraya döndük."

"Birlikte mi?" diye sordu Brunetti hemen, ama ardından sorduğuna da soracağına da pişman oldu.

Brunetti konuşana kadar Dolfin başını bir o yana bir bu yana çevirmeyi sürdürmüştü. Ancak, Brunetti'nin sorusu ya da ses tonu onu durdurdu. Brunetti, Dolfin'in ona olan güveninin yok olduğunu, düşman kampında olduğunu fark edip kendini ona göre ayarladığını gördü.

En azından bir dakika geçtikten sonra Brunetti, "Signor Conte?" dedi.

Dolfin başını sertçe iki yana salladı.

"Signor Conte, binaya birisiyle birlikte döndüğünüzü söylediniz. O kişinin kim olduğunu söyler misiniz?"

Dolfin dirseklerini masaya dayadı ve başını eğerek kulaklarını avuçlarıyla kapadı. Brunetti yeniden konuşmaya başlayınca Dolfin başını şiddetle sağa sola salladı. Dolfin'i içinden çıkarmanın imkânsız olduğu bir yere ittiği için kendine kızan Brunetti ayağa kalk-

tı ve başka çaresi kalmadığını bildiğinden gidip Conte Dolfin'in ablasını aradı.

25 Signorina Dolfin "Cà Dolfin," diye açtı telefonu, başka hiçbir şey söylemedi. Brunetti, uyumsuz notalar çıkaran bir borazan sesi gibi gelen bu ses karşısında öylesine şaşırdı ki, kendini tanıtıp arama nedenini açıklamakta gecikti. Signorina Dolfin, Brunetti'nin dediklerinden rahatsızlık duyduysa bile bunu çok iyi gizledi ve yalnızca avukatını da alıp kısa zamanda Questura'da olacağını söyledi. Kardeşinin cinayet zanlısı olarak sorgulandığını duyduğunda, hiç soru sormadı, merak filan da göstermedi. Sıradan bir iş telefonuna ya da bir yazıdaki bir satırla ilgili karışıklığa cevap verir gibiydi. En azından bildiği kadarıyla bir dükün soyundan gelmeyen Brunetti'nin bu tür insanların ailelerindeki cinayet vakalarıyla nasıl uğraştığına dair bir fikri yoktu.

Brunetti, Signorina Dolfin'in, Rossi'nin Ufficio Catasto'da ortaya çıkarmış olması gereken büyük rüşvet ağı gibi banal bir şeye bulaşmış olabileceğini bir an bile aklından geçirmedi: "Dolfinler hiçbir şeyi para için yapmaz." Brunetti buna kesinlikle inanıyordu. Rossi'nin keşfettiği yolsuzluk sistemini kuran, Ufficio Catasto'dan birinin rüşvet alıp alamayacağına ilişkin bir soru karşısında, bunu hiç düşünmemiş gibi rol yapan dal Carlo'ydu.

Zavallı, aptal ve ölümüne dürüst olan Rossi ne yapmıştı? Kanıtlarla dal Carlo'nun karşısına çıkıp olanları açıklamakla ya da polise bildirmekle mi tehdit etmişti? Ve bunu, hem saç biçimi hem de umutsuz arzusu yirmi yıl öncesinde kalmış, döpiyesli Kerberos'un odasının kapısı açıkken mi yapmıştı? Ya Cappelli? Rossi'yle yaptığı telefon görüşmeleri ölümünü hızlandırmış mıydı?

Brunetti'nin, Loredana Dolfin'in, sorgulanması halinde kardeşine neler söyleyeceğini öğretmiş olduğundan kuşkusu yoktu. Ne de olsa hastaneye gitmemesi için uyarmıştı. Kolundaki o kendini ele veren ısırığın nasıl olduğunu bilmeseydi bunun bir "tuzak" olduğunu söylemezdi. Ve o zavallı yaratık kendini hastalık bulaşması kor-

kusuna öylesine kaptırmıştı ki, onun uyarısına kulak asmamış ve Brunetti'nin tuzağına düşmüştü.

Dolfin, tam çoğul kullanmaya başladığında konuşmayı kesmişti. Brunetti o ölümcül "biz"in ikincisinin kimliğinden emindi, ama Loredana'nın avukatı Giovanni'yle konuşunca boşluğu doldurma şansının kalmayacağını da biliyordu. Bir saatten az bir süre sonra telefonu çaldı ve Signorina Dolfin ile Avvocato Contarini'nin geldiği söylendi. Brunetti odasına gönderilmelerini istedi.

Önce Loredana geldi, Questura'nın kapısında nöbet bekleyen üniformalı polislerden biri getirmişti. Loredana'yı Contarini izledi, şişman ve güleç yüzlü biriydi, müvekkillerinin yasanın her türlü imkânından yararlanmalarını sağlamak için gerekli açığı her zaman bulmasını bilen bir adamdı.

Brunetti el sıkışmadı, onları kapıda karşılayıp içeri aldı. Sonra, masanın arkasındaki yerine çekildi.

Signorina Loredana'ya baktı, bacakları birbirine yapışıktı, sırtı sandalyenin arkasına değmediği halde ok gibi dik oturuyordu ve ellerini küçük el çantasının üzerinde kavuşturmuştu. O da Brunetti'ye baktı ama bir şey söylemedi. Brunetti'nin onu kendi odasında gördüğünden farklı görünmüyordu: İşini bilen, yaşlanmaya başlamış, çevresinde olup bitenlere karşı ilgili ama ne olursa olsun tümüyle de kendini kaptırmamış biri.

"Müvekkilim hakkında keşfettiğinizi sandığınız şey nedir?" diye sordu Contarini, dostça gülümseyerek.

"Burada, Questura'da bu öğleden sonra kaydedilen bir sorguda, Signorina Dolfin'in sekreter olarak çalıştığı Ufficio Catasto'nun bir memuru olan Franco Rossi'yi öldürdüğünü itiraf etti."

Contarini pek ilgilenmiş gibi görünmedi. "Başka bir şey var mı?" diye sordu.

"Daha sonra, Gino Zecchino adında biriyle aynı yere geri döndüklerini ve birlikte suçunun kanıtlarını yok ettiklerini de söyledi. Dahası, sonrasında Zecchino'nun kendisine şantaj yapmaya kalkıştığını söyledi." Brunetti'nin söylediği şeyler, karşısındakileri pek ilgilendirmişe benzemiyordu. "Daha sonra Zecchino ve henüz kimliğini saptayamadığımız genç bir kız, aynı binada öldürülmüş olarak bulundu."

Brunetti'nin söyleyeceklerini bitirdiğini düşünen Contarini çan-

tasını dizine çekip açtı. Kâğıtları karıştırmaya başladı. Brunetti, onun titiz hareketlerinin Rossi'ninkilere fazlasıyla benzediğini görünce kollarındaki tüylerin diken diken olduğunu hissetti. Aradığı kâğıdı bulan Contarini, hafif bir keyif hırıltısıyla birlikte kâğıdı çıkardı. Masanın üzerinden Brunetti'ye doğru uzattı, "Sizin de göreceğiniz gibi komiser bey," diyerek kâğıdın üzerindeki mühürü gösterdi ama bununla yetinmedi, "bu, Sağlık Bakanlığı'ndan on yılı aşkın bir süre önce verilmiş bir belge." Sandalyesini masaya yaklaştırdı. Brunetti'nin dikkatinin kâğıt üzerinde yoğunlaştığından emin olunca da "Giovanni Dolfin..." diye başladı ve durup Brunetti'ye, işe koyulmaya hazırlanan bir düzenbaz edasıyla bir gülücük daha yolladı. Belge baş aşağı durduğu halde yavaş yavaş Brunetti'ye okumaya başladı: "İşe alınmada kendisine öncelik tanınacak ve kapasitesini aşan görevleri yerine getirmedeki yetersizliğinden dolayı önyargılı davranılamayacak, özel ihtiyaçları olan biridir."

Kâğıdın üzerinde bir parmağını aşağı kaydırıp son paragrafı işaret etti ve onu da yüksek sesle okudu: "Yukarıda adı geçen Giovanni Dolfin adlı kişinin akli melekelerinin tam anlamıyla yerinde olmadığına ve bu yüzden de yasalara tâbi olamayacağına karar verilmiştir." Contarini kâğıdı elinden bıraktı ve Brunetti'nin masasına süzülerek düşüşünü seyretti. Gülümsemesini sürdürerek, "Bu bir kopyası, sizin dosyanız için. Bu tür belgelere aşinasınızdır sanırım, Commissario," dedi.

Brunettiler ailece borsa oyunu hastasıydı. Ve işte gerçek bir oyun oynanıyordu ve Dolfin'in "Hapishaneden Kurtuldun" kartı vardı.

Contarini çantasını kapatıp ayağa kalktı. "Mümkünse, müvekkilimi görmek istiyorum."

"Tabii ki," dedi Brunetti, telefona uzanarak.

Pucetti kapıyı çalana kadar üçü sessizce oturdu.

Brunetti'nin emirlerini almak için merdivenleri koşarak çıkmış olan genç polis nefes nefeseydi. "Pucetti," dedi Brunetti, "lütfen Avvocato Contarini'yi müvekkilini görmesi için yedi numaralı odaya götürür müsün?"

Pucetti bir selam çaktı. Contarini ayağa kalkıp soran gözlerle Signorina Dolfin'e baktı, ama o başını iki yana sallayıp olduğu yerde kaldı. Contarini nezaket sözleri sarfedip çıktı, hep gülümsüyordu.

Contarini çıkınca, ayağa kalkmış olan Brunetti tekrar yerine oturdu ve Signorina Dolfin'e baktı. Ama hiçbir şey söylemedi.

Dakikalar geçti, nihayet Signorina Dolfin çok olağan bir sesle, "Ona hiçbir şey yapamazsınız, biliyorsunuz. O devletin koruması altında," dedi.

Brunetti sessiz kalmaya kararlıydı, bunun Signorina Dolfin'i nereye sürükleyeceğini merak ediyordu. Hiçbir şey yapmadı, ne masasındaki nesnelerle oynadı ne ellerini kavuşturdu: Yalnızca oturup nötr bir ifadeyle Signorina Dolfin'e baktı.

Birkaç dakika daha geçtikten sonra Signorina Dolfin, "Ne yapacaksınız?" diye sordu.

"Siz söylediniz ya, Signorina," dedi Brunetti.

İki mezartaşı gibi oturdular, sonunda Signorina Dolfin, "Ben bunu kastetmedim," dedi. Gözlerini uzaklaştırıp pencereden dışarı baktı, sonra yeniden Brunetti'ye döndü, "Kardeşimi sormuyorum. Ona ne yapacağınızı bilmek istiyorum." Brunetti kadının yüzünde ilk kez bir duygu belirtisi gördü.

Brunetti'nin onunla oynamak gibi bir niyeti yoktu, bu yüzden yanlış anlamış gibi yapmadı. "Dal Carlo'yu mu kastediyorsunuz?" diye sordu, unvan eklemeden.

Signorina Dolfin başını salladı.

Brunetti kafasında her şeyi tarttı, Ufficio Catasto'nun temizliğe zorlanması halinde kendi evinin başına ne gelebileceğinin farkında olması zerre kadar bir ağırlık oluşturmadı. "Onu kurtların önüne atacağım," dedi keyifle.

Signorina Dolfin'in gözleri şaşkınlıktan fal taşı gibi açıldı. "Ne demek istiyorsunuz?"

"Onu Guardia di Finanza'ya vereceğim. Banka hesaplarını, evlerini, karısının..." dedi Brunetti bu sözcüğü keyifle vurgulayarak, "adına açılmış hesapları incelemekten zevk duyacaklardır. Bir araştırma yapıp ona rüşvet vermiş olan herkese dokunulmazlık sözü verdiklerinde bir çığ düşecek ve o da altında kalacak.

"İşini kaybedecek," dedi Signorina Dolfin.

"Her şeyini kaybedecek," diye düzeltti Brunetti ve kendini acı bir tebessüme zorladı.

Brunetti'nin kötülüğü karşısında afallayan Signorina Dolfin'in ağzı açık kaldı.

Dal Carlo'ya ne olursa olsun, ona ve kardeşine asla bir şey yapamayacağını anladığı için kendini kaybeden Brunetti, "Daha ister misiniz?" diye sordu. Volpatolar Campo San Luca'da akbabalar gibi işlerine devam edecekti, Patta'nın oğlunu tehlikeden kurtarmak için gazetede yayımlatılan yalanlar yüzünden Marco'nun katilini bulma şansı da kalmamıştı.

Marco'nun olayında Signorina Dolfin'in hiçbir sorumluluğu olmadığını biliyordu ama yine de cezasını bulması için duyduğu arzuyla yanıp tutuşuyordu. "Gazeteler her şeyi birbirine bağlayacaktır: Rossi'nin ölümü, öldürülen kızın ısırık izlerini taşıyan bir şüphelinin mahkeme tarafından verilmiş zihinsel yetersizlik belgesi sayesinde kurtulması ve yaşlıca bir kadın, *una zitella* olan dal Carlo'nun sekreterinin işe karışmış olma ihtimali." "Kız kurusu" derken kullandığı aşağılama tonuna kendi de şaşırmıştı. "Kendisinden daha genç ve evli bir adam olan amirine umutsuzca tutkun olan *una zitella nobile*," dedi Brunetti, son sözcüğü tükürür gibi söylemişti. "Ve ne rastlantıdır ki, bu kadının mahkemece zihinsel yetersizlik kararı verilmiş ve bu yüzden de Rossi'nin katil zanlısı olabilecek bir kardeşi vardır." Brunetti durup Signorina Dolfin'in dehşet içinde sinip büzülüşünü seyretti. "Dal Carlo'nun bu cinayetlerin içinde olduğunu varsayacaklar ve bu kuşku hep kalacak. Ve siz," dedi, onu işaret ederek, "bunu ona siz yapmış olacaksınız. Bu, sizin Mühendis dal Carlo'ya son armağanınız olacak."

"Bunu yapamazsınız," dedi Signorina Dolfin, sesi kontrolden çıkıp iyice yükselmişti.

"Ben bir şey yapmayacağım Signorina," dedi Brunetti, tüm bunları söylemekten aldığı zevk onu dehşete düşürmüştü. "Gazeteler söyleyecek bunları ya da ima edecek, ama kim söylerse söylesin, okuyanların parçaları birleştirip buna inanacaklarından şüpheniz olmasın. En çok hoşlarına gidecek bölüm de yaşlı *zitella nobile*'nin kendisinden genç bir adama olan umutsuz aşkı olacaktır," dedi ve masanın üzerine abanıp bağırdı: "Ve daha fazlasını isteyeceklerdir."

Signorina Dolfin, ağzı açık bir halde başını sağa sola salladı: Brunetti onu tokat atmaktan beter etmişti. "Ama bunu yapamazsınız. Ben bir Dolfin'im."

Brunetti bu sözler karşısında öylesine afalladı ki, tek yapabildi-

ği kahkaha atmak oldu. Başını sandalyesinin arkasına yaslayıp çılgınca gülmeye başladı. "Biliyorum, biliyorum," dedi, gülmesi bir türlü geçmediğinden sesini zorlukla kontrol ediyordu. "Siz bir Dolfin'siniz ve Dolfinler hiçbir şeyi para için yapmaz."

Signorina Dolfin ayağa kalktı, yüzü kıpkırmızıydı ve acı içindeydi. Onun bu hali Brunetti'yi hemen kendine getirdi. Signorina Dolfin el çantasını gerginlikten çıtırdayan parmakları arasında sımsıkı tutarak, "Aşk için yaptım," dedi.

"O zaman Tanrı yardımcınız olsun," dedi Brunetti ve telefona uzandı.

Donna Leon
Kırmızı Ayakkabılar

Kara Ayrıntı/Roman/Çev.: A. Semih Bilencan/229 sayfa/ISBN 975-539-320-X

Donna Leon *Kırmızı Ayakkabılar*'da bizi yine Venedik'te dolaştırıyor; bu kez de kirli ve acılı, yaşlı ve makyajı bozulmuş yanlarıyla tanıştırıyor. Sanata, edebiyata ve aşka esin kaynağı olmuş bu büyülü kentin barındırdığı "ikiyüzlü maşist ahlâk"ı örten perdeyi indiriyor. Adalet ve yasa kavramlarının anlamını nasıl yitirdiğini, sanayicilerden bakanlara kadar genişleyen bir yolsuzluk ve rüşvet dalgasının "toplu bir cinnet"e nasıl dönüştüğünü, Venedik'te yaşamak bir "statü" sayıldığından, "yüksek ahlâki standartlar"a sahip olduğu varsayılan kişilerin sırf bu kentte yaşamak için nelerden vazgeçtiğini gösteriyor. Leon, gündüzleri çocukların oynadığı parka geceleri yanaşan Mercedeslerin, Ferrarilerin içindeki saygın, takım elbiseli erkeklerin "kutsal aile yuvası"na dönmeden önce hangi seks yolculuklarına çıkmaya hazırlandıklarını da gözler önüne seriyor.

Her şey, şehrin uzağında mezbahada çalışan bir kasabın, dışarıda otların arasında yüksek topuklu bir kırmızı ayakkabı görmesiyle başlar...Vahşice bir cinayet işlenmiştir. *Kırmızı Ayakkabılar*'da, katilin izi sürülürken travestilerin hayatı ve bununla bağlantılı olarak toplumdaki cinsel tercihlerle ilgili bilgisizlik, önyargı ve ikiyüzlülükler de açığa çıkıyor. Bize çok yakın gelen birçok benzerlik taşıyan İtalyan karakterinin "her şeyi bilme ve kişisel tecrübesinin ötesinde hiçbir şeye inanmama" özelliğinin ne denli acınası bir yanılgıyı beslediği; kendimizle yüzleşme cesaretini gösteremediğimiz kimi ahlâki yargılarımızın ne denli ikiyüzlü olduğu yine "kara ayrıntılar"la bezenmiş sürükleyici bir üslupla anlatılır.

Leon'un öyküsü; canlı, entelektüel ve gerçekçi saptamalar yapan çok boyutlu karakterlerle dolup taşıyor.
The Drood Review of Mystery

Venedik'in nemli, çok boyutlu güzelliği ve turistlerle dolu meydanları Leon'un kaleminde, bir fincan sıcak espresso'nun zengin tadı kadar hayat dolu.
Publishers Weekly

Donna Leon

Yaban Ellerde Ölüm

Kara Ayrıntı/Roman/Çev.: A. Semih Bilencan/240 sayfa/ISBN 975-539-319-6

Donna Leon *Yaban Ellerde Ölüm*'de de yine Venedik'i mekân olarak seçer. İngiliz edebiyatı ve Handel uzmanı, opera ve Venedik tutkunu olan yazar, insanda tükenmeyen keşif duyguları uyandıran pencereleri, dar ve sonu suyla biten çıkmaz sokakları, kanal manzaralı barlarıyla bu güzel kenti yorgun ama kişilikli bir roman kahramanı olarak anlatır. Amerikan asıllı yazar, bu arada hem pragmatik Amerikan kültürünü hem de tarihsel kimliğinin avantajlarını turistik amaçların dışında kullanmayı beceremeyen İtalyan halkını hicveder. Sürükleyici olay örgüsü bize de çok tanıdık gelecek rüşvet, komplo ve yönetenlerin vatandaşlardan sakladığı kimi vahim gerçekleri deşerek gelişir ve sürpriz bir sona ulaşır. *Yaban Ellerde Ölüm*, İtalya'nın su kanallarının birinde bulunan bir erkek cesediyle başlar. Başlangıçta basit bir soygun sonrası cinayet gibi görünen olay aslında çok daha karmaşık ve korkutucudur. Bütün mazbut görünümüne karşın "cazibe nereden gelirse gelsin karşı koyamayan tipik bir İtalyan erkeği" gibi davranma isteğini içinde saklı tutan Komiser Brunetti bize devletin, mafyanın, emniyet teşkilatının ve aristokrasinin kokuşmuş içyüzünü gösterir. Uluslararası bir boyut da kazanan bu cinayetin izini zaman zaman kurmacanın da ötesine geçen bir gerçeklikle, insanı ürperten "kara ayrıntılar"la bezer.

Bu dizinin asıl cazibesi, kendini sevdiren Brunetti karakteriyle, onun Venedik'in kalbini ve insanlarının ruhunu sevecen bir şekilde kavrayışından geliyor.
The New York Times Book Review

Leon'un menzilini bir hayli öteye taşıyan ölçülü, düşünceli bir komplo soruşturması. Karşımızdaki kesinlikle dikkat edilmesi gereken bir yazar.
Kirkus Reviews

Donna Leon

Operada Cinayet

Kara Ayrıntı/Roman/Çev.: Sinem Gürdal/230 sayfa/ISBN 975-539-321-8

İngiliz edebiyatı ve Handel uzmanı, opera hayranı ve polisiye roman yazarı Donna Leon'un kitaplarının başlıca mekânlarından biri Venedik'tir. Güzelliğiyle yüzyıllar boyunca romantizm ilham etmiş olan bu sisler kenti, Donna Leon'un romanlarında neredeyse düşkün bir asilzade gibi çıkar karşımıza: Turizmin amansız yağmacılığına rağmen kendine özgü sihrini korumayı başaran; tarih, sanat ve güzellikle yoğrulmuş bir eski zaman kenti. Atmosfer yaratmadaki ustalığıyla Donna Leon, dar sokakları, tarihi binaları ve sayısız köprüleriyle bu kentin büyülü havasını olanca canlılığıyla yeniden yaratır.

Donna Leon polisiyelerinin kahramanı, Venedikli polis komiseri Guido Brunetti, karısı ve iki çocuğuyla paylaştığı sıradan bir hayata sahiptir. Gündelik hayatın sıkıntılarından muaf olmasa da, polisiye okurunu fazlasıyla memnun edecek kadar zekâ, tarz ve özgüven sahibidir. Komiser Brunetti, yolsuzluğun kol gezdiği ve muhafazakâr değerlerin çoğu zaman galebe çaldığı İtalya'da suçluları kovalarken; kan, dehşet ve tehlikeden çok, önyargılarla, ikiyüzlülükle ve sistemin içine işlemiş adaletsizliklerle boğuşmak zorunda kalır. Sadece Eski Yunanca eğitimi almış bir komiser olmasıyla değil; suçun doğası, toplumsal düzen, insan tabiatı gibi konular üzerine kafa yormasıyla da türünün az rastlanır bir örneğidir.

Operada Cinayet, bir La Traviata gösterisi sırasında, yüzyılın en önemli müzisyenlerinden biri sayılan Alman asıllı orkestra şefi Helmut Wellauer'in beklenmedik ölümüyle açılır. Dâhi müzisyenin geçmişine doğru bir yolculuğa çıkan komiser, hayatta hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığını, insan hayatının "kara ayrıntılar"la örülü olduğunu bir kez daha keşfeder...